

Zákonodarci

Napísal Elo Šándor

V Bratislave 1936

860
18.VI.1936.

Nákladom a tlačou Universum, účastinárskej tlačiarne v Bratislave, Jaskový rad 71

Úvodom.

Milý čitateľu, čitateľko!

Volil si, volili ste, vykonali ste svoju občiansku povinnosť. Volili ste podľa svojho svedomia a vedomia, podľa zjavného a skrytého záujmu. Volili ste tajne. To je veľký výdobytok politickej slobody. Čo sme starší, pamätáme sa, že na území našej rodnej zeme volilo sa všelijako, len nie tajne. Vtedy sme žili v porobe.

V demokratickej našej vlasti, v Československej republike, volíme strany a nie osoby; tak aspoň nám to tvrdí stranická dogmatika. Podívaj sa, milý čitateľu, aj na rub tejto dogmy. Presvedč sa, ako sa zostavuje kandidátka do snemu. Podívaj sa do zákulisia, čo sa tam všetko premele, kým sa zrodí kandidát. Neni to tak jednoduchá vec, akou by si si ju predstavoval podľa kľudných kandidátiek, ktoré sú ti doručené 8 dní pred voľbami. Všimni si, ako politickí príživníci oflinkujú demokraciu a omáľajú frázu o „vyšších záujmoch.“

V dielku tomto presvedčíš sa, ako sa rodia naši zákonodarcia. Rovnako sa rodia vo všetkých politických stranách; odchylky sú nepatrné. Tiež volebnú agitáciu tu máme. Bez tej niet volieb. Treba ziskávať ľahostajných voličov a voličky, ktorí nepatria nijakej politickej strane; takých je viac, ako organizovaných. Hlasovací materiál treba vymiesiť. Po voľbách sa oň už nik nestará. Tu je možno presvedčiť sa, ako znie vo skutočnosti „hlas ľudu, hlas to boží“, ako sa ozýva na politické privety a ako hlasuje.

PÔVODCA

V Bratislave 1. júna 1935.

Strýc Kopún a Jano Rágala kandidujú do snemu.

Čitateľ vie, že strýc Kopún z Brezovej, hoci už dávno prekročivší vek zvaný „Abrahámov“, oženili sa po druhý raz. Vzali si vkladnú knižku so 400 tisícami Kč a k ním na prídavok babu „Amerikánku“, ktorá sveta videla, skúsila a je dosť chytrá, aby sa „vyznala v tlačnici“. Prosím taká tlačnica už je tu skutočne. Sotva sa rozbresklo, že budú voľby do zákonodarneho shromaždenia, do zeme a okresov, sotva sa v národe začaly trocha čulejšie vetrať politické názory, začaly sa mrviť aj strynka Kopúnech, ako vidíme z ďalšieho.

„Oné, Juro — vravia toľ raz — mvôhel bys sa už aj vykydnút a trochu poohliadnut v tej politike! Gšefty jakorieč stoja, kožky si aj zaúdit mvôžu brezovski gabiari... Domu ti nigdo ništ nedonese....“

„Neondi, Kačko! Ja som už precaj starý do politiky. Šak máme z čoho vyžiť. Peniaze si nezebereš na druhý svet. Keď sme sa natrápeli, mosíme si aj odpočinút na staré kolená. Nech sa trápia mladí, kerí sú aj trochu hybnejší od nás...“

„Nenihiluj Juro! Aj sa ti čudujem. Pochodéls' sveta kus a taký si jakýsík denglavý. Tot nebohý Poláček, daj mu Pánboh slávu večnú, dožili sa vyše osemdesiatky a do posledného dechu vypili si vinka u Tvarvôžkov. A ty už bys len za pec liezel. Hanbi sa! Vzala som si muža a neviem načo...“

„Tos si mala, Kačko, rozmyslet pred sobášom! — bránia sa strýco. Čo som, to som; jakého ma vidíš, takého ma píš! Bol som ja kedysi chasník, čo mu páru nebolo ani v štyroch okresoch; nemôžem sa takému rovnat v sedemdesiatke; čo si len namýšľaš! Do politiky som ja krátky už. Mosíme to prenechat mladším. Ved ani zubôv nemám, ved šak mi ty mosíš požuvat kvorku, aj trochu tvrdsie masso. Už si ani poriadne vypit nemvôžem, jako som si kedysík. Tak čo sceš s politiku? Kde bych sa hrabál do politiky....“

„Tak, tak? A ty to necháš, há? Tot Palo Mozolák z myjavských kopanic, od Mamrachúrvôv povedál, že bude ablegátom, že

veru kandiduje a na prvém mieste. Taký miglanec a furt tu obšmárda, obskuluje a chliame papulú, že bude ablegátom, či poslancom, jako to neskaj hovoria. Von mvôže byt a ty nyje? To hla, si necháš lúbit, há? To si muž, Brezovan, poctivý remeselník...?“

„Hm, poctivý jako poctivý, Kačko moja; poctivý jak sedemročný kohút. V našem remesle tej poctivosti moc neubližujeme — dôvodí strýko; kde sme nemvôhli, neohli sme; to vieš, alebo nevieš a preto mi tu nedžapli, ty sojka čo si!“

„Tak, ja som sojka? Keď som sojka, nech som, a ty si moriak! Ale von, ten Myjavec, ten svinkár, von sa rozumie bisnisu a ty nyje, čo aj si Brezovan. Von sa dá na politiku, keď nejdu gšefty, von sa pridá g niekorej tej strane, kerá sa rozumie gšeftom, von to niekam nedotiahne. A nezačudujem sa, keď z toho myjavského svinkára bude raz aj minister. A ty kam to dotiahneš, há? Leda do Štverníka, alebo tot do Patákovej...!“

„Ej ale ti brčká vysoko rastú, Kačko moja! Asnaj aj ty chceš byt pani ministrovú? Nezabúdaj, že „kdo sa povyšuje, bude ponížen“!“

„Keď by mvôhla byt ministrovú Myjafka, mvôžem nú byt aj ja! A keď bych aj nebola, budem aspon ženú poslanca, kerý robí zákony. A keď bude šikovný, mvôže si sem-tam aj zarobit. Takto o tebe už nigdo ništ nevie. Keď bys bol tým poslancom, vyvolia ta aj banky, alebo fabriky do direkcíe. Urobely by z teba človeka naslovovzatého. Sedel bys všade len v prvých lavicách a robél bys verejnú mienku. Bola som v Amerike, viem jako to chodí ve svete širém.“

„Ja ta poslúchnem, keď teda myslíš — vravia strýco. Keby sa zatým nedriapal ten Myjavec, Palo Mozolák, nepúšchal bych sa do toho. Brezovan ešte nigdy neustúpil pred Myjafcom. Čo dokáže Myjavec, dokážeme aj my aj opolnoci, ej veru dokážeme otciprissámvelebnému, nazaretskému...!“

„Ale oné Kačko, keď už sme v tom: To bych si mosél aj nové háby porídít, širiak kúpit, lebo tento už prevelice smrdí dubom a zolú a je prevelice zamastený. V takém by ma už nepusteli do Prahy, ani do parlamentu. Tu budú zas výdafky, s kerými sme nerátali...!“

„Sy ty Juro ale chumaj drevený! Nuž, či budú volit tvoj širiak a kepen, alebo teba, há? — ježia sa roztomilá polovička strýčková. Ach Bože mvôj prebože; mám to já len pecivála, mám! Kde som si len boževečný rozum dala, keď som sa s ním spriahla, ja stvora neščasná? Keby to bol druhý, už by bol dávno ministrom a toto..., eh — škoda hovorit. Mvôhla som byt pani poslancovú, pani ministrovú už dávno. Mvôhla som sa vozit na mašine v prvej

klase a po mestách na ormobíloch. A takto? Tu sa mosím ob-
smrdat na Brezovej, z kerej už vymiera život a trápiť sa s mužom,
peciválom. Ach Bože, Bože, ale som sa dočkala polepšenia, ej veru
dočkala!“

„Nevrndži stará a nestrkaj nos do politiky, kerej rozumieš
jako hus pivu! Čo ty vieš, čo sa neská žiada na poslancovi a se-
nátorovi!“

„Nále, nále, a čo bych nevedela?! Šak čítam noviny a mer-
kujem, čo sa o kom píše. Poslanci robia zákony a keré oni urobili,
na ty im zas prikývajú senátori a vadia sa... jak sa patrí v demo-
krácii. Tot hla to máš, abys vedél!“

„Očúvaj Kačo, ked mi ty dokážeš, že Jano Candrák, Juro
Pyskatý, čo boli dosál poslanci za našu stranu, že ten šupsibrzlík
a obšajsník Daniš Kulifaj, Martin Kamas, za stranu onakvú, Izi-
dor Chlpáč a Ondrej Kocúr za stranu lakujúcu, čo boli dosál
v tom parlamente poslancami, že by títo naozaj aj zákony vy-
mýšľali, tak ti vrátim tú vkladnú knižku, čos mi dala pred našú
svadbú. Vrátim ti ju hned tedáž. Však voni sa ledvaj vedeli pod-
písat, kdežeby ešte aj zákony robit?!“

„Ja hovorím, že si ozembuch, Jurko mvôj a nerozumieš sa
tomu. Nevieš, jako to chodí v politike. Ja ta mosím poučiť, lebo
som do toho z gruntu nazrela. Bola som, šak vieš tot nedávno
v Senici, v Trnave a podívala som sa aj do Bratislávy, abych
videla toho nášho zahraničného ministra Beneša a rumunského
Titulescu. V Amerike som slúžela s Rumunkami a mám ich rada
ešče odtamtél. Aj som ho videla, jako som ti hovorela, ale to
sem nepatrí. Ono sa už gdekade hovorí, že budú volby a šetko
sa na ne pripravuje, len ty nyje...“

„Mvôhla bys prestat a nefrflat furt!“ — odvrknú strýko.

„Kde som?“

„Na Brezovej, ty dora!“

„Ty Kubo; šak viem, ale kde som prestala, ked mi skáčeš do
reči a džapleš furt! Aha, už to mám; teda jakorieč pri volbách...“

Nuž tak. Dobre som merkovala, čo gdo hovorí, jako zmýšľa
z Republikú, čo sa hovorí o politických stranách. Gdo jako ráta,
že zvíťazí. A tu som videla, jakože som sa dívala aj ušiami a pa-
tami, že po Republike, ba aj po našiem Slovensku behá ukrutné
množstvo kandidátôv na ablegátstvo; na senátorôv už menej. Ale
každý sopliak si myslí, že je súci za poslanca. Tu som si akurátne
pomyslela, že ked takí delenjakí miglanci si trúfajú, prečo bys
si nemal trúfat ty na poslanca? Zuby ti dám urobiť báraj ze slo-
novej kosty, nemaj strachu a starostí. Hovorit vieš, lebo si celý
svoj život kurenčiaril, kožky a vajcá predával po svete. A ked

bys aj nechcel, alebo nevedel mudre hovorit, budeš múdre mlčať. Von to už niegdo múdrejší za teba tam vykydne a ty len budeš prikyvovať, jako bys sa tomu rozumel. Tak to nebudaj robeli aj takí poslanci, jako boli dosál Candrák, Pyskatý, Kamas, Kulifaj, Chlpáč a ostatní. Brali platy a kývali... Jurko mvôj, to bys aj ty uhádél ešte! No nýje?“

„Uhádél, neuhádél, ale či ma zvolia he, o tom je reč?! Šak porcie mám poplatené, fiškáli mi dajú pokoj aj s exekútormi, s farárom sa už tak silno nevadím, rector sa mi vyhne; teda šak odtálto by nebolo viny, ani prekážky. Ale kunšt je dostat sa na kandidátku, Kačka moja!“

„Mosíš chytit rozum do hrsty! Aj som si myslela, že boževčný od večnosti — dostane sa na kandidátku taký, kerý sa vie poriadne tlačit. A lud je šelijaký, neni dicky dost vybieravý. Zavedú ho a myslí si, že gdo hodne vrází chlebárnú, je súci za poslanca a fabrikanta zákonov. Na múdre slová sa zriedka očúva. To som aj vycítyla už niekoľko rázy. Svetu sa lúbi smelost, odvaha; na rozum sa nehladí, lebo šak s hodnosťú príde aj rozum. Len po volbách sa zbadá, že bol vyvolený chumaj, ale už je neskoro. Ked mu dokážeš, že je chumaj, nedostaneš ho z mandátu; sedí v nom jako veš pod chrastú až do skončenia mandátu, alebo života svojeho...“

„Kačo, si ty ale dora! — miernia strýko svoje trápido. V demokracii je šetko možné. Poslancom a senátorom mvôže byt každý človek, občan tohoto štátu. Tak čo máš proti tomu, há? Zákon toto šetko pripúšča, či sa ti to lúbi, alebo nyje...“

„Veru sa ti čudujem, Jurko mvôj, ej veru čudujem, aj dyvím! Zákon neni zlý a demokracia je dobrá, ale ludie v nej sú zlí a sami si pletú na seba bič, ked si medzi sebú na takéto úrady nevybierajú tých najsúcejších ludí; šak je takých u nás dost. Jakí demokrati, taká demokracia! Šetci v niej máme svoje poltegráfy. Keby sa ludia dívali na to, čo kerý ten poslanec vie, čo dokázal, či je na niečo súci, nevolili by kývalov do snemu. Tu to máš, že si každý myslí, že je len von jediný, súci za poslanca...“

„Hlad Jurko, ked ti to už mám celkom ešplikovať: Moj rozum nestačí, abych sa hlásila za farára, za rectora, za doktora, alebo sudcu a preto sa tam ani netlačím. Ale stačila by som na kurátora, kostolníka, hajtmána a prípadne šintra, alebo exekútora. Ani tam sa nepchám, lebo jednak z toho nevyziza poriadnejší gšeft a potom, že mi stačí povedomie, že ze svojim „filipom“ bych aj taký úrad zastala statečne...“

„Kačko moja, a či v mestách už pijú na konto volieb? Už sa kortešuje? Všimla sis, jako sa kortešuje a za kerú stranu najviac? ...?“

„Vidíš ho, stehlíka; kade mu rozum loží?! Von by už pill Ale neboj sa Jurko, keď ta vyvolia za poslanca, nehladím na nejakú tú tisícku. Šak detí nemáme; nech si voličia vypijú. Šak bys mi to mosél vrátiť z prvej výplaty poslaneckej. Keď by ta ale len do senátu vyvolili, vac jako 500 Kč nedostaneš...!“

„Ja ta teda poslúchnem, Kačko moja — vracia strýčko. Ale neviem, neviem, či sa mi to podarí, či sa pretlačím v tlačnici, lebo že by aj naša samospasitedlná strana nemala dost kandidátov, neverím; behá ich u nás pres prisámbohu mnoho jak psôv. A že by akurát len na mna čakali, tiež neverím. A čo, keby sa nepodarelo s poslancom, spokojila bys sa ze senátorom, čo?“

„Jurko, nevidíš od nosa dalej! — pekli sa strýnká Kopúných. Či nevidíš, že do senátu dávajú všetky strany stárých pánvôv, kerých nemôžu dobre potrebovať, alebo nechcú ich potrebovať medzi poslancami? Odkedy máme republiku, ešte ani raz neurobeli senátora — ministrom. A ja chcem, abys bol časom ministrom, lebo ja viem z Ameriky ešte čo je to za honór a preto mosíš byt poslancom. Šak nemosíš nikomu ukazovať rodný list. Dáš sa poriadne oholiť, ostrihať, hodíš sa do parády, jako keď si chodieval na vohlady ge mne a uvidíš, že to pôjde. Len sa neboj, jako sa neboja druhí!“

„Očuj Juda, či Kača, čo si! Ale ja bych neprežil ukrutečnú ostudu, keby ma nekandidovali v našej strane. G opozícii predsa nepôjdem ja, Juraj Kopún, z Brezovej, keď aj viem, že by ma prijala velice rada. Budeš ma mat na svedomí, keď sa nepodarí tvoj dábel'ský nápad. Ja nemám moc chuty do snemu, už som na to pristarým a tam sa žiada mladej sily. To len ty ma do toho ondieš, len ty hundreš, lebo chceš byt pani ministrovú...“

„Len ty Jurko, poslúchni múdrej rady tvojej manželky zákonnitej a dobre sa ti povedie. Popluj ruky a veselo do toho...!“

„Šak ja už nedbám; poručená Pánubohu — redikajú sa strýko. Mvôhla bys dat nejaký foršús na volebné výdavky...!“

„Keď to mosí byt, tu máš sto korún, chod medi ľudí a začínaj agitovať. Najprv len tak, jako by sa ani nechumelilo a potom už naostro jaksapatrí, abys to vyhrál...!“ — vracia strýnká zrejme spokojená s prvým výsledkom svojej taktiky.

Strýco shrabli šupáky a išli „medi ľudí“, do krčmy, pripravovať si pôdu pre kandidáciu. Aj iní tak robia, mnohí a menovite ľudia bez zásluh, ktorým len pred voľbami zide na um, že by mohli byť zákonodarcami. Má takých každá strana dost. Nezávidíme jej ich. Všetci musia byť preosiati riečicou demokracie, a len málo z nich ostane na site.

Strýko Kopún na zvedoch.

Strýčenko náš vyštvaný svojou roztomilou polovičkou pobrali sa — kam inam — do krčmy. Nazízli do hostinca Tvarôžkách, kde už zať starého gazduje, ten oný... jako sa ale volá. Veď sa mi to meno pletie na jazyku; no ten, čo má za ženu Zuzanku Tvarôžkách. Eh, nech sa už volá jako chce, nejak mu už meno bude; najskôr Brdúšek! Však preto aj strýko vo dverách zavolali na neho:

„Ščefán! Neni ti Juro? Či čo si ale?!“

„Nýje strýko, mne je Martin,“ vraví hostinský.

„Ná, šak za to ništ, aj keď ti je Daniš jako materi; oné — není sú tu?“

„Gdo strýko, keho hladáte; azda sa tu nájde; šak pojte bližšie!“

„Oh nýje, dakujem“ — protestujú strýc vo dverách stojací. „Je mi pilno, len čo som sa tu stavél, reku či sú tu tí viselci, tot Jano Čundrlík, Mišo Džavan z Jablonice, Matej Grbáč, Ščefán Harant a Daniš Drška. Velice ich potrebujem na slovíčko... Nevieš, kde sú?“

„Aj bych vedél, ale pojte dnu, lebo o takých veciach sa netrúbi na plnú hubu“ — vábi hostinský strýca Kopúna. Tento ale nelenili, lež prešuchli sa bleskurýchle do nálevne, kde im hostinský šepkal dôverne do ucha, že veru tu boli všetci a radili sa o voľbách, najviacej ale o kandidátke. Vraj už aj kohosi majú, kto slúbil, že oné, že sa bude prevelice starať o Brezovú, o remesielko garbiarske, o vajčiarov, kurenčiarov, vlniarov, glejárov, mydliarov a škopiarov. Boli tu, ale odešli kamsi; azda sa ešte aj vrátia...

„Tak teda dobrú noc, Jurko...!“

„Martin strýko, Martin je mi,“ opravuje hostinský.

„Nuž báraj Juro, nech je Juro! Idem za nimi, viem kde sú, viselci. Už v nich nebude ništ dobrého; mosím zčerstva za nimi...!“

Strýc sa vytašmú z hostinca a natierajú to rovno do druhého, „Na cirkevném“ sa volal predtým a dnes je to „Národný dom“, palác, do ktorého nemôže vkročiť hociaký jarmočiar v zamazaných čizmách. Zpravidla tu sa každý cudzinec zastaví, prenocuje a preto

ztadiaľto sa odnášajú po dedine najnovšie chýry zo sveta, ako ich doniesli na Brezovú.

Zadným vchodom pretiahli sa strýko nepozorovane do hostinca. Prišli ani kuna a cieľavedome mrkali po sediacich občanoch, kde sú a či sú tu tí ich viselci, čo už do volieb balamutia národ. Sú nezamestnaní, volby im dajú načas chleba a politika i kúsok slaninky k nemu, ba keď sa to poriadne a za pravý koniec ulapí do hrsti, vystačí aj na koláčik.

Nikým nezvaný, nepozorovaný prisadli strýko neďaleko stolu, kde sedeli ich „dobrí ftáci, fajn futierka“. Áno, tu boli všetci. Hlavy mali dokopy nad stolom srazené, fajčili ani lokomotívy a stranou šprtali sfa húseri pred Vianociami na brehu brezovského potoka.

„Už som doma, hudrú si strýc pod nos. Len múdro na nich, aby sa nepoplašeli. Nedajbože, aby ma niegdo predbiehél! To bych sa ani na oči nesmel ukázať mojej starej, jak ju už poznám!“

A strýko stríhajú ušiami na všetky svetové strany, aby im neušlo ani šepotu z úst týchto miglancôv, lebo títo budú robiť politiku medzi nezamestnanými, medzi pytliakmi, ľuďmi nespokojnými, ktorí trpia hospodárskou krízou a ktorí aj z dlhej chvíle, alebo pre pestrosť v netečnosti — radi idú na agitačné schôdze.

„Ná, a prečo bys ty, Daniš myslel, že Drgon, čo mu hovoria Cingáč by nemôhel byť ablegátom, ha?“ — spytuje sa Džavan Dršku.

„Šak česť mu aj jeho rodine, Cingáčovi, ale von smrdí grošom. Je taký šklban jako ja, alebo tot Grbáč. Čo máš z poslanca, kerý nezaplatí poriadne voličovi, jako bývalo kedysik...!“

„Videt, že si prespolný, hen z Jablonice, nevieš, že Brezovanom ani prveč, ani včil, ani nikdy nikdo neplatél na volby. Chudoba cti netratí...f“

„No, šak zato pokoj; ja ho nesúdim, že je chudobný, ale ludkovia mojí dívam sa na to tak trochu židovsky: Chudoba není hanba, ale ani veľká česť! Kam sa dopraceš s národom holo-drancvôf!“

„Nahý si na svet prišiel, nahý s neho odpáliš! Na druhém svete sa všetci vyrovnáme“ — mieša sa do reči Jano Čundrlík, bývalý kostolník.

„Janko mój, aj bys mál pravdu, ale riedku; prissám vačku! — dodáva Mišo Džavan z Jablonice. Chudobní a bohatí ležia v zemi jednako, ale na zemi nie! Každé hrable k sebe hrabú a my mosíme využiť volieb jak sa len dá. A vrátme sa ge kandidátke, lebo nebudeme hotoví ani do Svatého ducha. Pri kom sme ostali?“

„Pri Jurovi Káčerovi, čo bol v Amerike, doniesél si peniaze

a nemá čo robiť, preto by chcel kandidovať a akurát v našej strane, jako keby tu nebolo druhých dost, až pres prissámbohu.“

„Ná a prečo by neobstál tot Palo Jašo?“ — poznamenáva Drška.

„Von by obstál, keby nebol naozaj jašo. Však von ani slovíška nepovie rovného, mele piate pres deviate. De jaký ablegát, čo za ablegát, ani tot senátor! Nech som kmín; keby jeho slovo bolo most, bál bych sa nan stupit!“ — pridá sa kostolník Čundrlík.

„Oslovme hen Martina, Martina Čuridlu zavodú. Von bol už v okresném výbore, vie jako sa robí politika navrchu, je „z našieho plota kôl“ jakorieč, teda von by azda obstál aj za celý náš kraj v parlamente...“

„Pst, ticho“ — vraví sťa pojašený Čundrlík. Už to mám jak-sapatrí. Tothla, strýca Kopúna kandidujme, von sa tiež vyzná v tlačnici. Vidél a skusél pol sveta a to mu stačí do snemu. Má známoty z ministriskámi, s pániskámi v Bratisláve a v Prahe. Von by bol súci. Viete susedia, my sa mosíme ešte dneskej dohodnúť, že za koho budeme, lebo pozajtreky má kandidačnú schôdzu výbor miestnej organizácie, tá vyšle delegátov do okresnej organizácie a tá zas do krajskej. Máme toho dost, pred sebú, aby sme dostali svojego človeka na kandidátku. Pozor, chlapani! Múdre jednajme; hlavy dohromady a rozum do hrsti každý!“

„Netáraj Jano, ved Kopún sú už starý za poslanca. Oni by to už nevydržali. To je práca a povinnosť pre mladších,“ napomína Grbáč.

„Matej má pravdu, von do toho vidí akurátne!“ — dosviedčajú skoro jednohlasne. Starým patrí íst za pec a nepechoriť sa, kam nestačia! Šak už máme dost mladých, kerí tiež nie sú mechom uderení a vidia od nosa. Mladosť je taká nemoc, kerá sa každým dnom lieči. Peciváli nepatria do politiky, hundre si chvílkami každý popod nos svoje poznámky.“

„Tak je, pravda je susedia!“ — vraví Jano Čundrlík. Ale ja mám nápad, asnad bude dobrý. Čujte: My budeme trvať na tom, aby kandidátku do poslaneckej snemovne viedli strýco Kopún. Toto budeme tlačit v okresnej aj v krajskej organizácii. Ale naisto bude tam vac takých vtakôv, kerí by sa tiež chceli dostať do snemu. Bude z toho mela, z kerej mosíme výst s naším strýčkom Kopúnom prinajmenej, že budú na prvém mieste kandidovaný do senátu. Ústredný výkonný výbor ešte má tiež čo hovorit do toho, ale ten už nejak tiež uondieme... Mosíme profitovat, ked sa vadia druhí a utľef vrtichvostôv.“

„Neni som od toho ani ja, chlapani sa sused Drška. Von Kopún dnes už ani po tom groši tak nesľedí, odkedy sa poznoveč

oženél s tú Amerikánku hen ze Štverníkôv. Myslím si, že keď jako rieč bude v senáte, to jako by bol aj poslancom, lebo šak do Prahy chodí jako poslanec a má rovnaké právo aj recht všade. Von by zbavél též... Jano čo si; chod ho osloviť; Nech by si prisádel a uvidíme, čo von ta to...!“

Strýco toto všetko dobre vypočuli a v duchu uvažovali o námete, čo a ako reagovať naň a získať si čím viacej stúpcov pre kandidáciu. Sluší sa totiž vedieť, že nie všetci priatelia pred parlamentnými voľbami, ostávajú nám vernými aj počas volieb. Pri sklepaní kandidátiek je „mnoho povolaných, ale málo vyvolených“ a každý si namýšľa, že je tým vyvoleným, preto tá revnivosť aj medzi priateľmi.

„Ná, šak prisadnite strýko, čo sa tak utahujete od nás!“ — zalieča sa strýkovi Kopúnovi — Jano Čundrlík. „Akurát sme tu na vás mysleli. Pojte medzi nás!“

Strýko prisadli múdriac sa, akoby spadli s mesiaca: Tak teda čo chlapani, jako sa máte, čo, jako budeme v týchto zlých časoch, há?. Vidím že vám vysychajú pohárky, alebo sa z fľašky nedajbože vyparelo modranské. Sanko, kde si, poj sem! — kričia strýco na krčmára. Dones z litrík modranského, ale z krajnieho suda, čo posieláš pánovi falárovi; ty viselec čo si!

„Už aj bežím, už ma tu neni!“ — volá figliarsky krčmár odnášajúc prázdnu fľašu do nálevne.

„Aby sme teda dlho neoddieli, podme k veci“ — začína vážny rozhovor Jano Čundrlík. Volby do snemu a tak ďalej, máme čoskoro a treba sa nám poradiť, koho máme poctiť dúverú a vyslať do snemu. Brezovania sú roztratení po celom svete, ale čistokrvných mosíme dostať aj do parlamentu, aby sa štát onakvejšie staral o našu Brezovú a o nás. My sa tu radíme, aby sme mali hotový návrh, keď bude zasedať výbor našej miestnej organizácie politickej. Radeli sme sa o osobách šelijakých, ale to sú len takí škrkani, súci tot za prisázných do obce...“

„Takí miglanci, ošmekovia, kerí v živote ešte nič nedokázali! — mieša sa do reči Džavan Mišo; ministra im nahánam unifikáčného, hnedtedáž!“

„Vám strýko, rovného sme nenašli, pokračuje Čundrlík. „Preto sme sa usniesli, že sa dohodneme na vašej osobe a tú budeme ondiť, doporučovať aj na vyšších inštanciách do kandidátky. Dá to mnoho roboty, ale my dúfame, že s božú pomocú všetko prekonáme šťastlivo. Nech nás Pánboh živí!“

„Nech živí, šak je to jeho remeslo!“ Kričí tot Matej Grbáč a dvíhá pohár, ktorý bol medzitým naplnil krčmár čerstve prineseným vínom.

Chlapi vypili, rukávami, alebo dlaniami utreli si gamby a fúziská po víne a upreli všetci zraky ku strýkovi, čo reku oni na to?

„Ja vám dakujem príteľkovia za dôveru, kerú ste ma tu pocteli, ale či ste sa reku nepreondeli! Viete, šak ja sa ešte takto cítym. Šak aj jakožináč, keď sa človek v mojem veku ožení druhý raz a vezne si také živé striebro, jako je moja Kačka; nech som kmín — aj sa mosí ešte obracat pri nej! Politiku som ja mastél už tedy, keď ste sa mnohí ešte v prachu ondieli, babrali. Už tedy som ja agitúval v Kulpíne za neskajšieho ministra Hodžu a potom zas u nás, za nebohého Jula Markoviča...“

„Nech ho Pánbôh živí!“ — zareve Matej Grbáč.

„Ale ved von už dávno umrel, čo sa pechoríš“ — opravi Grbáča Čundrlík.

„Tak nech mu je večná sláva!“ — dodáva zas Grbáč. Strýko ale pokračujú:

„Tak teda, že bych bol v politike regrútom, to teda nýje! Ale viete kamarádi, ja mám velice statečnú osôbku, tú moju Kačku. Ona je taká cintlavá, skromná, tichulinká. Nevie, či by sa spriatelila s návrhom vašim, abych ja kandidoval do snemu a dal sa aj volit. To hla, mosím sa najprv aj jej opýtat; šak aj jakoby to bolo bez ženy a do snemu! Pokál sa ma týka, ja vám priatelia nebudem robit ťažkostí. Možete ze mnú rátat, lebo verím, že sa mi podarí nahovorit aj Kačku. To viete; aby sa mne-politikovi nepodarilo!“

„Chlap pod popuču, jaký to bude ablegát!? Žena ho gezuje furt — nihiluje v kúte od tretieho stola Štefan Bachorec podrychtár z Hradišča. Šak keď na neho taká Zemínka zaondie, pustí nech som huncút — aj do nohavíc!“

„Ščefan, ty sa nám nemiešaj do politiky, lebo ani my sa nemiešame Hradiščanom do ich politiky!“ — protestuje Čundrlík.

„A teda, daj nám Pánboh zdravia, na tú našu kandidátku!“ — animujú strýc Kopún spoločnosť. Krčmár vycítil mimoriadnu náladu a veľmi sa tužil nosiac stále nové a nové litrovky vína na stôl. Doniesol aj ruslíkov a chleba, zatým nejaký vuršt, takže spoločnosť mala aspoň dvojaký titul zapíjať. Teraz sa teprve rozviazaly jazyky našim politikom a všetkým hosťom v krčme. Strýko platili; pilo a jedlo sa. Predvolebná táto „porada“ skončila už až keď brezovský hlásnik trúbil 2 hodiny, keď sa všetko rozišlo „do košiara“. Predbojovníci miestnej organizácie samospasiteľnej strany boli už za strýca Kopúna. Už bola „ruka v rukáve“, aspoň na polovic.

Vojenská porada u Kopúnov.

„Prišiel si Jurko?“ — spytujú sa strynka svojho milovaného manžela.

„Ná, šak ma vidíš, čo sa pýtaš?“ — odseknú strýko trochu podgurážený, naznačujúci, že im neni do hovoru.

„Ved šak zato pokoj, nemosel bys ma cúdit zavčas ráno, lebo šak náš kohút už kikiríka na ráno. Eščas' neni poslancom a tým menej ministrom!“

„A ty zas pani poslancovú, ani pani ministrovú; čo sa prcholíš! Poriadne ženy už spia a nie jako ty, čo muža tu jednostajne štabarcuješ...“

„Vidím Juro, že s tebu včil neni reči, lahni si a ráno mi povieš, čos vyrídél. Dám ti teda pokoj...!“

„Šak aj múdre urobíš“ odvrhnú strýko, soblečú sa ľahnú si do postele. Spánok im poslužil, lebo ráno vstali čerstvý ani rybka a veľmi sdielny so strynkou. Tá svojmu mužovi pripravili dobrého čaju, doniesli do neho slivovice doma varenej, čo jej financ nevidel a k tomu kúsok výbornej klobásky.

Strynka nevraveli ničoho, len trpezlivo čakali až strýko vyrukujú „s farbú ven“. Strýko neskrblili zpravodajstvom, ale posilnivší sa raňajkami a zaspievavší si drier nábožnú piesničku „A již vychází slunéčko...“ spustili zvedavej strynke dlhú spoved':

„Šak teda, Kačka, aj bys reku mvôhla byt zvedavá, jako sme to včera uklochneli. To je — len tak načali, lebo k várke je prisám, ešče hodne daleko...“

„Ná, šak som sa v noci hlásela, a čis' mi niečo rozumného povedál?! Ty oný, jeden! Však, keby nebolo už neskoru bývalo, aj bych sa ti bola poriadne odslúžela. No, ale už len povedz, čo si múdreho vykonál!“

„Nuž, ja dost, lebo chlapi v šenku povedali, že mna kandidujú za Brezovú do snemu za poslanca...“

„Hm, a kolko hlasôv je treba, aby ta aj vyvoleli, há?“ — pýtajú sa strynka. Či ti asnad vystačia Brezovania, alebo bude treba, aby pomohli aj Hradiščania, Prietržania, Dobrovodania, Myjafci...?“

„Myjafcovôf bych nechcel ani za ništ na svete, aj ked bych

nemal byť vyvoleným! — protestujú strýko Kopún. Treba mi bude nebodaj ze dvacattisíc hlasvôf, ale do nich bych Myjavcvôf nepojal ani za celý svet!“

„Tak si blázen! — prizvukujú strynka. Tak sa do snemu nedostaneš. Mosí ti byť dobrým každý hlas. Tu sa naozaj nesmieš nadúvať s brezovskú pýchu tvoju. Na to žid ništ nedá! Ešče aj prosit pôjdeš Myjafcov, aby na teba hlasovali; nech som huncút, pôjdeš!“

„Ked pôjdem, počám si oči od Cigána — durdia sa strýko. Mna mosia vyvolať druhí. Myjafci nikdy nebudú hlasovať na Brezovana, nenamýšľaj si. A nenihiluj mi tu, keď sa nerozumieš politike!“

„Dobre, Jurko moj, nerozumiem, ale ja ti dobre chcem. Niečo viem aj ja a preto ma poslúchni. Dobre ti chcem — bránia sa strynka. Aby ta len neošmekli tí tvoji priatelia! Dobre bude, keď si vec aj trochu zaondieš, aby celá organizácia bola za teba a niegdo druhý ti nevytrel kocúra. Mosíš sa mať napozore. Obejdi si ty aj druhých priateľvôf a pohovor s nimi! A oné kedy budete mať schôdzu v tej miestnej organizácii?“

„Nebodaj hneď zajtra, lebo sa už aj verejne hovorí, že voľby budú; aby nás teda nenašli nepripravených...“

„Pre každý prípad bych ti Jurko mvôj radela, abys si obešiel ešče aj druhých známych, aj v rodine niekoho, aby sa v tom zasadnutí chopeli slova, keď bude reč o tebe... Slúb im aj niečo! Nehľad na nejakú tu desinu, keď ti ona donese tisícofky!“

Ešte toho dňa odpoľudnia obišli si strýčko rodinu a tá je veru široká. Vlastne celá Brezová si je rodinou. Čo sa „odtafárelo“ ženbou, alebo výdajom do iných chotárov, to časom aj zaniklo v „cudzote“. V druhej generácii už potomkovia brezovských emigrantov zabúdajú na domovú reč, „literárnu, správnu a makkú“. iba že kde — tu zachovávaný je cit rodinnej príslušnosti s Brezovanmi. Strýko Kopún navštívili Jana Pupáka, Ščefána Pagáča, Jura Ohrablu, Juraja Skundru, Daniela Čuporáka, Pala Špeníka a Mateja Kureca, k večeru zašli aj do Jablonice, kde zaklopali k Jurajovi Gašperovi-Lupajovi, Mišovi Findrovi, Cyrilovi Orlovskému, Cyprianovi Zmrzlému, Melicharovi Vreščákovi a Bonifácovi Strašiftákovi. Akí sú to príbuzní Kopúnovcom, nik už nevie. To ale nemení na účele strýčkovej cesty. Oni mali ku každému „múdre slovo“, ktorým si patričného zaviazali, že zajtra príde do zasadnutia miestnej organizácie a prehovorí zas za nich múdre slovo. Bolo aj treba poniektorým prisľúbiť niečo, až by sa strý-

čenko ozaj dostali do snemu, podľa zásady „ruka ruku myje“ — aj keď ostanú obidve špinavé.

„Tak Ščefánko, keď už budem tým ablegátom, nezabudnem na teba. Ty jako vidím, lífruješ telce do Bratislavy. Zastanem sa ta, abys ich lífroval do Prahy, do toho šenku reštauračného, čo majú v parlamente. Tam aj lepšie platia a nech by im šmakovali aj slovenské telce! Však ja už nebudem od toho, len sa drž múdre na zajtrajšej schôdzi a merkuj, aby ta nezhlasovali protivníci...!“

„Strýko a mne by ste mohli zas trafikku, alebo kantínu v Krajiniském úrade!“ — hlási sa Mišo Findra, čo mu hovoria gžanec, opatanec.

„Ná, jakožináč, jakožináč, synku! Šak ti to aj patrí, tebe jedinému, lebo však sa vyznáš v trunkoch a močku ešte nežuješ, len bys mosel v tej trafike fajčiť z najnovšieho fajky a nie z takejto, čo ti už pradedo vypaloval v Trnave na mašine danfom.“

„Keď už dávate a z cudzieho strýčko, pamatajte aj na mna, ja vám doženem prissám aj stotisíc hlasvôf, nech som huncút — aj dvestotisíc, ale zato mi mosíte zaondiet, aby som ja jediný dodával masso bratislavskej vojenskej posádke,“ hlási sa Matej Kurec.

„Synáčku, mne, by stačelo, kebys mi ich dohnál len dvacaťtisíc a nie stotisíc. Ale šak ništ by sa nestalo, kebys ich aj vac prihnál. Nestratia sa v strane. Tú dodávku zebereme tot krivému Palovi a dáme tebe. Prinajmenším, keď iné ništ, ale postaráme sa, abys dostal dodávku štrku na cesty. Robeli to dosál druhí, ščil je rad na Brezovanoch“ — chlapia sa strýko Kopún.

„A čo povedia prespolní na naše politikárenie, čo Myjafci, Košaričšania, Vrbovania, Seničania, šak aj oni sú národom, patria k nám a Jabloničanov nesmiete vycískat z národa a ze štátnych dodáviek, há!“ — hlási sa Bonifác Strašifták .

„A je to pravda; aj oni mosia s nami hlasovat a preto aj na nich treba pamatat nejakým ohryzkom z hránta!“ pripomína Juro Gašpar-Lupaj.

„Máš pravdu, Jurko môj, pochvaľujú strýko protestanta. Ale každého nech bolí vlastná jeho hlava. Tak teba nemá čo bolet kotrba prespolných a k tomu až hen Vrbovanôv. Či si myslíš, že ich by bolela tvoja hlava?“

„Nemyslím, strýko, ja len podľa práva a spravodlnosti. Nech by sme všetci patrili dokopy, jako sa hovorí, lebo len my sami vás nevyvolíme a keď nesľúbite aj tým niečo, darmo by ste sa namáhali. A myslím, že len to máme sľubiť, čo vieme splniť!“

„Tak je, take je!“ prisviedčajú chlapi z rodiny a strýkovi vystupuje na čelo pot, tréma z prvého politického rečnenia.

„Očúvajte múdre slovo! — vravia strýko. V Písme stojí, že „Drž se toho co máš, aby žádný nevzal koruny tvé...“ Aj v politike je to tak. Čítal som to v novinách a hovorela to aj moja stará, kerá, jako viete bola aj za „barinu“ a videla vac sveta aj jako ja, alebo my všetci dohromady. V politike, či v takej, alebo onakvej, máš tolko moci, kolko si jej urveš. Ked si štrk, telce a maso pre vojsko chnapíte vy, mosia si tamtí zas niečo inšieho. Nebojte sa, ešte je tu dost všeličoho, na čom sa budú strany mrviť a jedna druhej zpred huby ubierat. Čo vám len tak, náúchvatky poviem: Členstvo v správnych radách cudzích asekuračných spoločností, tý zato platia jak blaznivé. Krom teho máme všelijaké vyžierky, na keré sa ulapia politické strany a ich prímaši. Rozumieme si, šak sme naši! Najprv uchytiť opraty do ruky a potom už dirigujeme aj celý svet. Nedáme sa odehnat od hrántov ani my! Len sa nebojte ludkovie, povedzte aj ostatnej rodine, aby agituvala, ked bude volba. Prvý raz prichodí niegdo z rodiny do snemu, tak poplút ruky a do roboty sa!“

„Strýko, ale vy si politiku len tak, nakrátko predstavujete, že je to len tot, rozdelenie dodáviek, trafík a čojaviemčoho ešte?“ ozval sa Juro Ohrablo, vyslúžilý četár československej armády.

„Nemyslím synku, vravia strýko. Myslia si len tot ludie, jako sú ostatní naši príbuzní. Ja si politiku ináč predstavujem. Vidiš, praj „hlas ludu, hlas boží“. Vidiš jaký je to hlas? A mosíš nan dat, očúvat ho, lebo ináč sa nedostaneš do snemu. Volia toho, kdo im vacej slúbi. Takí sme hla; jakých nás vidiš, takých nás piš! Jestli ste statečná rodina, tak sa pousilujete, aby som bol kandidovaný, aj volený, ináč — do snemu zas na dlhšie nepríde Brezovan. Ale aby sme ozaj, len tak nasucho nevoleli, podme si prv upit tot do Národného, reku!“

A išli, aj si upili. V poriadku sa rozišli, ked strýko Kopún zaplatili cech. Doma referovali strynke, čo vykonali a tá im uvoľnila na trovy ďalších Kč 500.—. Bez peňazí niet volieb. Však si po volbe pán poslanec, alebo senátor mnohý — nájde inde náhradu volebných výdavkov.

Kandidácia v strane.

Druhého dňa zasedala miestna organizácia samospasiteľnej strany na Brezovej pod Bradlom. Sišla sa celá rodina Kopúnech a veľmi sa kasala, aby boli strýko kandidovaný do poslaneckej snemovne. Ale na druhej strane boli tu aj mladší, ktorí by si tiež trúfali uniesť mandát za 6 rokov, keďže výroba kožíek a čistenie vlny stagnuje, obchod zamrzol a exekútorov sa motá po svete, že bys' nimi zastavil Dunaj. Ale príbuzní strýkoví nedovolili uplatniť sa protimienke. Keď došlo na hlasovanie, väčšina sa vyslovila za strýka Kopúna rovno do poslaneckej snemovne. Delegáti do okresnej organizácie, ktorá zasedá zajtra, majú sa zaujať, aby presadili tam kandidátku strýkovu.

Delegátov do okresu zavolali si strýko ešte na pohárik tej „slovenskej“, čo ju varili bez financa.

Okresná organizácia na Myjave mala druhého dňa veľmi bojovné chvíle. Na Myjave prihlásili sa tiež niekoľkí kandidáti do snemu, a to z radov mladšej už generácie. Strýkovi vytýkali, že sú už starý, že by mali sedieť za pecou a nepchať sa medzi mladých. Ale Brezovania sa nedali, oni si nielen fajky, ale ani ústa nenechali doma.

„Vidíš ho, Myjavca! Von bude nám Brezovanom deliť rozum. Von nám bude predpisovať, koho máme voliť, alebo kandidovať. Čo ste nám dosiaľ dali, Myjavci? Čí ste, há? Shrabli ste okresný úrad aj okresný súd. Šak berný úrad by ste si mohli nechať na večnosť, ten vám nezávidíme, ale ostatné úrady patria Brezovej. Dosiaľ sme ešte nemali od nás poslanca, ani senátora...“

„Mali ste ministrôf, generála, máte biskupa, máte veľkých aj malých policajtov, ktorí komandujú poľ Slovenskom, tak čo chcete ešte, ha? — zavznie hlas z národa, z delegátov.“

„To chceme, aby si policajti sebrali vás šetkých a poriadne zavreli, keď nechcete kandidovať nášieho strýka Kopúna!“ Odsekne delegát Kundra.

„Pomály ludkovia, pomály; chytíme aj starú! — pacifikuje shromaždenie predseda okresnej organizácie, Daniš Bajcar zpod kola. Každý má právo hovoriť, ale múdre a nie hroziť policajcami!“

„Šak my ništ, len tot tí vaši sa žgajcujú“ — bránia sa Brezovania.

„Jakí vaši, kde vaši?! — ohradzuje sa predseda. Všetci sme naši. Strana nepozná vašich a našich, patrime jej všetci, kerí sme ondieli, prisahali na jej svatý prápor a uznali stanovy.“

„Ná a boli ste aj v kostele s tým práporom, keď je vám svatý, čo? — ozve sa ktosi z delegátov. Bádanimám, keď každá strana hlása o svojej zástave, že je svatá — máme svatých ani potkanôv!“

„Žiadam delegáta, Babulíca, aby neondiel, nenihiloval, kričí predseda zrejme nahnevaný. To sa len tak hovorí v politike, že svatý prápor. Ty si ešte neondiel do politiky, teda nechliam papulú. Na to ani nemáme ščil kedy, lebo kandidujeme a to viete, že zajtra zasedá v Trnave krajský výbor, tak mosíme mat aj my usnesenie, koho a jako budeme kandidovat. Kývat ta nepôjdeme, aby nám delili rozu mprespolní.“

„To teda nyje!“ — prisviedčajú delegáti.

„Tak tedy načom ostaneme? — spytuje sa delegát brezovskej organizácie, Jano Rapavý.“

„Ale nech je teda za náš kraj kandidovaný Juro Kopún z Brezovej — ozve sa Martin Bumbál, delegát miestnej organizácie z Krajného. Čo sa tu máme tolko kočkovat? Čas beží, čaká na nás robota v poli. Páni si kandidujú koho budú chcet, čo im my máme narádzat tolko. Šak, keď si trúfa, nech je tam. Ale prv sa mosí prebojovat ešte v krajském výbore a potom tiež, čo povie nato pán generálny tajomník strany. Ten je kápo celej našej strany a nás potrebuje len tak, jakorieč na parádu“.

„Martinko, nemal bys búrit proti pánu generálnemu tajemníkovi — mierni predseda. Nezabúdaj, že jeho múdra hlava, strane rozum dáva. A kde to máš ináč, há? V každej strane je to jednaké... Jeneráli mosia byt na čele vojska. Ináč to už nebude nikedy“.

„Šak ja už ništ. Ja to len tak. Len čo som myslel trochu nahlas“ — ospravedlňuje sa Bumbál.

„Tak tu máme návrh, aby na prvém mieste do poslaneckej snemovne boli kandidovaný našim volebným krajom Jur Kopún z Brezovej — oznamuje predseda. Kdo je proti, nech zdvihne ruku...!“

„Nikdo neni proti — hlási predseda aniž by dal odhlasovať, kto je za túto kandidáciu — to svedčí, že ste všetci za Kopúna. Ďakujem a dávam hlasovat, že koho by ste tam chceli mať na druhém mieste, či Ondrčku, alebo Kulifaja, jako mi boli pošuškali delegáti z Vrbovcov a s Baranieho vrchu... Niečo mi odkázali Bahnanci, aby sme jakorieč podporovali kandidátku ich predsedu,

ale ja som proti temu. Von, ten ich Trtuliak sa spotvoril; bol sedliak a neskaj ani sedliak ani pán. Spotvoril sa na špatu. Prižiuje sa na našej strane, ten parazit.“

My už nebudme zvedaví na ďalších. Okresná organizácia sa usniesla pretlačovať kandidátku Kopúnech strýka na prvom mieste a delegáti do krajského výboru dostali príkaz hájiť tento návrh až do roztrhania tela, prípadne aj použitím vyhrážok, že sa rozpadne okresná organizácia atď. Tak toho vyžaduje strannícka disciplína a poriadok. Keď je tu raz taký rozkaz, treba ho plniť, tak stojí v katechizme aj našej, samospasiteľnej strany. Aj naša strana je cirkvou, ako všetky ostatné a my sme jej oddaní veriaci. Mysleť nám vari ani netreba veľa, urobia to v nej za nás iní; stačí keď prikyvujeme na ich rozumy a hlasujeme na stranu. Ale členské vari tiež treba zaplatiť s časom na čas. Aby sa nepovedalo. Strana tiež nemôže žiť zo vzduchu, bárs jediným a výlučným zdrojom jej kapitálových príjmov — nie sú členské príspevky.

Krátka predvolebná doba vyžadovala rýchle vykonanie všetkých formalít so stanovením kandidačných schôdzok, výberom kandidátov atď. Preto aj tu sme svedkami, že samospasiteľná naša strana hnala svoje atomy, buňky a telesá organizačné, aby skoro vykonaly, čo na nich žiada volebný zákon a strannícka povinnosť. Tak od miestnej organizácie, cez okresnú — dostávame sa do zasadnutia krajského výboru strany v Trnave. Tam ho má nielen táto, ale každá strana, lebo v Trnave je súčasne sídlo volebného kraja. Okresné výbory vyslaly do Trnavy delegátov, ako sme to videli pri myjavskom.

Okresní delegáti schádzali sa pomaly do prednáškovkej siene miestneho osvetového sboru. Kandidáti a ich náhončí už ich čakali a po jednom každého spracúvali, ako má na koho hlasovať, aby sa dostal na zvoliteľné miesto. Kandidátka síce unesie ich aj dvacať za sebou, ale nie každý bude zvolený a tiež nie každého zvoleného porazí, či ináč si soberie zubatá s kosou, aby sa behom volebného obdobia — ušlo i na posledného v kandidátke a on sa dostal do snemu. Politika je síce remeslo veľmi vyčerpávajúce, menovite pre toho, kto sa jej rozumie, chce ju konať poctive a nekývať iba v sneme, ale za jedno volebné obdobie zpravidla vydrží túto drinu aj človek podpriemernej telesnej sily.

Slávne predsedníctvo krajskej organizácie stojí už v kútiku v priečelí a horlivo debatuje. Nuž, o kandidátoch je reč a tu treba rozumu, aby sa dačo nezameškalo a strana neutrpela. Čokoľvek sa môže stať zlého, len strana nesmie utrpeť nijakej újmy; také je dogma každej politickej partaje. Ide tu nielen o súcich mužov do snemu, ale aj o volavky, ktoré by priťahovali z iných po-

litických táborov. Potom tiež treba vymeniť starú, obnosenú garnitúru; poslať do senátu starých pánov, alebo zastrčiť ich na miesto nezvolyteľné. Aj keď sa vše zabudne na ich politickú, umovú súcosť niektorých — život je taký; sme malým štátom s vysokou populáciou; dorast sa tlačí do popredia, chce sa uplatniť, má na to dobré právo a prax nech si získa vlastnou usilovnosťou.

Medzitým v „kuloároch“ sa usilovne agituje. Delegáti debatujú; kandidáti sa usilujú presvedčiť dľa možnosti všetkých delegátov, že sú nenahraditeľní a len oni spasia stranu. Pri tom padajú rany na pravo, na ľavo, slovné pravda, ale kritizujúce doterajšiu činnosť predošlých poslancov a senátorov. Títo boli stavani do svetla často horšieho, ako námezdníci, ktorých dnes zamestnáme a zajtra už ich nepoznáme. Treba po pravde priznať, že sa našli aj takí delegáti, ktorí nestrpeli, aby bola všeobecne odsudzovaná činnosť niektorých poslancov, dosiaľ stranu v tomto kraji v sne-me zastupovavších. Tento „zákulisný“ boj vyjasnil sa až v zasadnutí výboru. Podívajme sa do neho, aby sme videli, ako sa vyberajú poslanci a senátori v politickej strane.

Vo dverách stoja a sedia tajomníci strany, bedlive skúmajú plné moci a pozvánky delegátov. Pozvánky tieto rozposlalo ústredie strany z hlavného mesta — a nie krajské predsedníctvo. To azda len preto, aby sa nestaly „šiky-miky“, dakto si nenavolal nezákonne svojich privržencov do kandidačného zasadnutia výboru krajskej organizácie strany a nepresadzoval tak kandidáciu vlastnej osoby. Vidno, že ústredie neverí vlastným ani v predsedníctve krajskej organizácie a preto nesverilo naň rozposielanie pozvánok a plných mocí. Hľa, samoderžavie strannickej hierarchie!

Delegáti sa podpisujú do listiny prítomných. Za vrchstolom sedí predseda, ktorý ale nepredseda, lež člen ústredného výkonného výboru strany a toho zas kontroluje ústredný jednatel strany. Na vzájomnej nedôvere je stanovami upravené složenie predsedníctva tejto kandidačnej schôdze. Preto krivo pozerajú na toto prezídium kandidáti, ktorí by chceli byť na prvom mieste každý, ale sa tam asi nedostanú. Vedľa spomenutých dvoch činiteľov sfa na parádu sedia členovia predsedníctva výboru krajskej organizácie, ako aj doterajší poslanci a senátori. Aj títo veria, že sa dostanú do snemu. Aspoň viera a nádej ostáva voľnou človekovi-stranníkovi; keby mu aj túto ošklbali, rozpadla by sa politická strana.

Po preslove predsedu schôdzky a vybavení formalít, prikročí tento k prejednávaniu denného poriadku, k zostaveniu kandidátky do poslanskej snemovne. Na to delegáti čakali. Aby im ničoho neušlo z jednanja, každý sa hniezdil na stolicí, upravil si sed, aby

pozorne vypočul každé slovíčko. Toto je vlastne najzaujímavejší dej v strannícko-politickej práci, vyberať kandidátov, „robiť kráľov a shadzovať kráľov“.

„A tak slávny výbor, mali sme dosiaľ v sneme pánov poslancov Candráka, Pyskatého, Kamasa, v senáte zas Kulifaja, Chlpáča a z tretieho skrutinia pána gymnaziálneho riaditeľa Smolíka — vraví predsedajúci. Predsedníctvo krajskej organizácie doporučuje, aby ste týchto pánov znovu kandidovali na ich doterajšie miesta, ktoré by im takto ostaly zachované, ak len ústredný výkonný výbor nezmení ich poradie (pri tom sa predsedajúci úctyplne uklonil v smer, kde sedel pán ústredný jednatel strany, ktorý vlastne jediný dodáva strane rozum) ...“

„A to zas nie; my si vyberieme kandidátov. My sme tu benzín, či benzol alebo vosk? Nás sem vyslaly vonkovské organizácie, my máme od nich príkazy koho kandidovať! My si nedáme predpisovať! My sme hlasovací materiál, my myslíme svojím rozumom. O každom budeme osobitne jednať! My nestrpíme diktát! My sme my a my se nedáme ...“

Také a podobné hlasy hýbaly masou. Predsedajúci videl, že tu treba šikovne narábať, lebo by sa mohlo jednanie zvrhnúť v osobný zápas a zvadu. Toto neradno riskovať pred voľbami, ale radšej dať priechodu aj želaniu voličstva, hoc by si toho ako neželal ústredný tajomník, rozum každej strany.

„Tak prosím, ráčte podať námietky pri návrhu predsedníctva. Prejednáme každý. Len zachovajte klud a rozvahu“ — mierni predsedajúci.

„Ja myslím a to aj tot za susedov, že tamtí naši páni poslanci sa už dost naposlancovali. Už sú ustatí. Veď boževečný, koľko len tých zákonov nafabrikovali! Opýtajte sa ich tu na mieste, či čo vedia z tých zákonov, vládnych nariadení, čo v sneme zrobili, odhlasovali? Zrobme skúšku. Veď zato boli platení našimi mozolami. Možno, že im krivdíme, keď ich podceňujeme. Pán poslanec Candrák, povedzte mi niečo zo zákona č. 74. z r. 1933 o odklade dražieb. Hlasovali ste zaň, viete čo je v ňom, há?“ — volá delegát Paškrta.“

„Tak je, Paškrta má pravdu. Nech nám páni poslanci povedia obsah toho zákona, ktorý oni zrobili“ — kričia iní delegáti.

„Zákonov a nariadení máme vyše práva, starých, nových, mladých, staronových a kadejakých. Na univerzitách nám tríznia nimi naše deti. Máme ministerstvo na unifikáciu zákonov, ale zato fúru zákonov u nás ešte platných uherských a za Moravu rakúskych. Čo tam robí minister, keď neunifikuje, há?“ — kričí sused

Mrnčo, ktorý zamlady skončil štyri a pol latínskych škôl a trochu sa rozumie do čítania.

Chlapi sa pod fúzy uškŕňajú, tešiac sa, že tu bude kus lacnej zábavy. Predsedníctvo sa hniezdi za stolom. Poslanci sa nehlásia s odpoveďou a Sbíerky zákonov a nariadení tiež nebolo poruke, aby si z nej prečítali odpoveď na dotaz Paškrtov. Predsedajúci vstane a zavolá do bzučiacej masy:

„Priatelia, nie sme v škole, tu niet času na skúšania; nám treba spraviť návrh kandidátnej listiny, ktorú potvrdí ústredný výbor strany. Teda nezdržujte. Čas je drahý.“

„Mýlite sa pán predseda, ozve sa delegát iný. Keďže sa naši páni poslanci a senátori len zriedka kedy ozývali v sneme, alebo v ňom vôbec mlčali, myslíme si, že pilne študovali zákony a vedia ich nazpamäť. A ono hľa, opak je pravdou, a to je škoda! Reku aby sme nekrivdili naším pánom zákonodarcom!“

„Oné, pán predseda, hlási sa Juro Skundro, delegát z Mrkvantíc, v občianskom živote šinter a úradne autorizovaný ohliadač mŕtvol — ja myslím a narádzam, že dosť bolo poslančenia pre tamtých pánov. Zas nech dakto druhý ide robiť zákony. Tak jako oni, dokázal by to z nás hocktorý, aj tot Mišo Krupina alebo Matej Rázvora.“

„Koho si krajský výbor na kandidátku deleguje, toho budeme voliť priateľa,“ vraví predseda zasadnutia.

„No, však to ja viem, dôvodí Skundro, len som chcel dodať, že doterajší naši páni zákonodarcovia vysedeli si poriadne hemoroidy a keď máme zlata beztak málo, nech by si aj druhí súci chlapi doniesli zo snemu zlaté žily...“

„Skundro má pravdu, on sa tomu rozumie, lebo je omrkávačom mŕtvol. On sa tomu najlepšie rozumie“, dodávajú blízki delegáti.

„Priatelia len parlamentárne jednajme!“ — mierni predseda. „Takto by sme sa nedostali k cieľu ani do polnoci.“

„Máme čas do rána!“ — kričí Mara Zdrchaná, takto nie delegátka, ale prišla s mužom-delegátom a večitým kandidátom na poslanectvo z Deravej Lehoty. Musíme si každé svoje počínanie poriadne uvážiť, aby sme nezrobili kotrmelec, ktorý nám ostane na krku aj za šesť rokov.“

„Ticho babo, nekvákaj nám do politiky!“ — zareve Jožo Štuchal zo Senice, tiež kandidát. Máme dosť oštary s politikou medzi chlapmi, ešte aj baby nám budú do nej kašľať...! Ty kultúro súdobá!“

„Prosím ticho pánovia,“ kričí predsedajúci. „Aj ženy majú

politizovať. V demokracii je to aj ich povinnosťou. Nik nemá práva vytláčať ich z politiky...!“

„Prissám, šak aj by tá politika vyzierala zdrchaná, keby nám v nej kibicovaly baby“ — hundre si medzi zuby Martin Pinka-Panov, cirkevný inšpektor, ktorý sa netlačí na mandát.

„Čudujem sa ti svatu,“ napomína ho Juro Čaprňka. „Jako môžeš byť taký, onakvý k ženám?! Však len ženské vyhrávajú v politike. Ony dirigujú svetom, ony miešajú karty vo vysokej politike a v diplomacii; jako ti mohla napadnúť taká poznámka, há?“

„Lebo toto všetko viem o ženách a preto sa tomu bránim. Je hanbú pre nás chlapov, že sme takí barani a dáme sa viesť na motúze ženám. Biblia nikde nepíše, žeby ženy patrili do politiky! Ženy nás chlapov už prevyšujú, predbiehajú a to len preto, lebo sme dobrí na ne a nebijeme ich. To sú velice divné porádky. Prissám, to nebývalo ani v nebohej monarchii!“

„Keďže slávny kandidačný výbor nesúhlasí s návrhom predsedníctva, aby boli na kandidátku navrhovaní doterajší páni poslanci, žiadam pánov výborníkov, aby si tu oznámili oni svoje návrhy, o ktorých prejednáme — oznamuje predseda. A čo sa žien týka — pokračuje — musím pripomenúť pánu delegátovi Pinka-Panovi, že len za Franz Jozefa mohli u nás biť ženy. V republike za Masaryka — už nie; tu má každá palica dva konce.“

Tu sa chlapi začali ešte väčšmi hniezdiť, nosy, fúzy pretierať, za ušiami drbať, pokašľávať a vôkol seba obzerať. Akoby aj nie, veď teraz nadchodí dôležitý moment, kedy sa rozhodne, koho kandidovať na miesta zvoliteľné. Teraz nastane len ruvačka o miesta, lebo aj tu sa ukázalo, že mnoho je povolaných, ale málo vyvolených. Šesnásťročná republika vychovala si už dostatok súcich adeptov na remeslo zákonodarské. Dobre tak; každý sa máme usilovať byť poslancom, ba čo viacej — prezidentom republiky, ako obrazne hlásal cisár Napoleon, že každý vojak nosí v tornistre maršálskú palicu.

Hniezdili sa aj prítomní delegáti-školovalí ľudia, medzi ktorými videli sme farárov, bankárov, učiteľov, fiškáľov. Lekárov tam nebolo. Tí sa netlačia na kandidátku. Tí ostávajú iba hlasovacím materiálom. Voľákosi sa nik nechce prvým hlásiť, ale taktizuje, aby do nafahovačiek zasiahol vo hodnom okamžiku svojím kandidátom. Delegáti už majú prax v podobných zápasoch. Keď sa za chvíľu nik nehlásil s prvým kandidátom, tu vstane kurátor, Matej Frzoň a navrhuje na prvé miesto svojeho farára, Jána Rafanídesa.

„Nech ho Pánboh živí!“ — kričia asi desiati delegáti.

„Och, to nýje! Načo má viesť kandidátku luteránsky farár,

keď ju tak dobre uvede aj ich prevelebná milost — náš pán farárko katolícky!“ — zakričí z kúta zas delegát, Juro Škrha. „Narádzam, aby na prvém mieste bol kandidovaný pán farár Andrej Mišura...!“

„Sláva mu, nech žije!“ — kričí zas druhých desať delegátov z opačného kúta. Čo môže luteránsky farár, zastane aj katolícky. Šak nás je viac, jako luteránov; čo sa tu prdúskajú!“

„Pomaly bratia, miernite sa! Kam by sme dospeli, keby sme sa tu mali nafaňovať o vieru?“ — mierni predsedajúci. „Samospasiteľná naša strana stojí nad všetkými cirkvami. Hádky o náboženstvo ponechajme pánom farárom na kancľoch a my sa starajme o politiku. Neni pochybnosti, že čo zastane ten cirkvi kňaz, zastane aj druhej. Záujem strany musí nám byť svätý, lebo s našou stranou stojí a padá táto republika...“

„Tak je, tak je! Sláva predsedovi!“ — kričia delegáti a z nich povstávajúc s miesta hlási sa ku slovu starý Ondrej Rančina, v máji a v septembri púťový predspevák, či modleník — ako sa vraví.

„Čujme Rančinu, čujme,“ — kričia delegáti. Rančina sa obráti ku shromaždeniu a spustí:

„Ctení údovia a udice tohoto výboru! Čujte mna, už starého kocúra, kerý som kedysi s nebohým Jurom Markovičom robil politiku a ruval sa s maďarskými žandármí...“

„Sláva Markovičovi, nech žije!“ — zareve ktorýsi delegát.

„Oni chmulo! Ved Markovič Julu už dávno umrel!“ — zakričí mu ironicky zas iný hlas do oduševneného výkriku, ale napadnutý sa vyzná v situácii a zareve zas ináč:

Tak nech je mu sladko na duši a pokoj prachu jeho!

„Priatelia, neskáčte mi do huby, lebo takto nikdy nebudeme hotoví s kandidátkou — pokračuje Rančina. Oné teda: Ja vidím, že to s pánmí farármi nevyhráme, začnime s učiteľmi. Šak aj takých má tu naša slávna strana dost. Vyberme si súceho z nich. Navrhujem nášého pána rectora Antona Durkáča, jakorieč na prvé miesto do poslaneckej snemovne. On je nato jakorieč stvorený; chochmesu má aj na ministra...“

„Prosím si slovo, pán predseda! Slovo si prosím, pán predseda“ — hlási sa z tretej lavice delegát Štefan Čamrda. Predseda sa náhodou radil s pánom generálnym tajomníkom strany a nezbadal, že sa niekto hlási ku slovu. Čamraj ale neprestal:

„Krucí haleluja; dáte mi slovo, alebo nyje! Stále nás počujete, že máme parlamentárne jednat, nie jako prasce, ale jako husi, za sebou, a nedáte človeku slovo!“

„Prosím, prosím pán delegát; nezbadal som vás“ — bráni sa predseda.

„No tak, a včil som zabudol, čo som mal na mysli. Čajda, už to mám! Oné: Slávny výbor, ja myslím, aby sme si dali pokoj aj s učiteľmi. To už neni pre nás, starých a v šestnástem roku republiky! Načo je nám učiteľ? Šak sme sa dost nohavíc nadrali v škole! Tam nám mali páni rectori vtĺkat rozum do kotrby, zato boli platení. Neskej už každý myslíme vlastným rozumom a keď by niekerý sem-tam aj niečo v tej politike nevedel, prečíta si to v novinách, alebo v organizačném poradku, kerý sme každý člen dostali vytláčeny. A keď by aj toto niekemu nestačilo, opýta sa pána tajomníka. On už poučí každého. Čo učiteľ, rector? Načo? Chyma tot do školy, ale nyje do snemu! Nám rozdávat rozum? A taký učitelisko, ten by rozdával rozum večne a nikedy mu neubude...!“

„Strýco a koľko rokov ste chodili do škaly, keď toho tolko viete a mračíte sa na učiteľov?“ spytuje sa niekto z učiteľov.

„Keď scete vedet, jednuapol zimy som chodil a viem toho pre seba vac, jak aj mnohý doktor fiškálsky!“ — povie strýco seba-vedome a sadne si na miesto v povedomí, že dobre vykonal svoju povinnosť.

A teraz už sa nik nedožadúval slova. Delegáti povstávali a každý rad po rad prichádzal so svojou troškou do mlyna. Predseda mal dosť práce usmerňovať ich, aby nevraveli naraz dvaja.

„Vidím, že to už nepôjde u nás ani s farármi, ani s učiteľmi a preto bych radil, aby sme to skúsili s bankármi! — hlási Jano Slaboduch z Dubového, člen správy Svojpomocnej banky tamojšej. Doporučujem na prvé miesto pána Milana Dlhopisného, riaditeľa našej banky. Poznáte ho iste všetci v celom volebnom kraji. Je poriadny, statočný človek. Čo je aj bankový úradník, preca len pomáha národu. Nehoní dlžníkov exekútormi a fiškálmi, pracuje za našu stranu, nezbohatol, jako mnohí bankári...“

„Nu, má to on z pekla dobré remeslo!“ — zakričí do vravy ktorýsi delegát. „Nech sa spokojí so svojím remesielkom!“

„Nuž čože za remeslo?“ — pýta sa Slaboduch. „Zamestnanie, jako každé iné. Cudzie peniaze, cudzie majetky manipuluje a tým väčšia je jeho zodpovednosť. Čo sa vám v ňom nepáči?“

„Ba že sa nám páči! Dobré je to remeslo v peniažkoch sa prehřnať. Aj ja dám syna na také remeslo za učňa“ — kričí delegát Peter Crkoň.

„Ano, v peniazoch sa prehřna, ale tie nie sú jeho!“ — bráni si svojho protežanta Slaboduch.

„Rozumieme, rozumieme!“ — uškřňajú sa delegáti. Mlynár tiež mele cudziu pšenicu a preca má zamúčený kabát...!“

Celý krajský výbor sa smeje a s tým je koniec kandidatúre peňažného úradníka na prvom mieste.

Zatým sa predral ku slovu Juro Tretinák, delegát z Horných Dravcov:

„Ja bych vám bratia, radil tot pána doktora, Petra Crkoňa. Čo aj fiškál, ale poriadny človek a pracujúci pre náš drobný ľud. Myslím si, reku každá strana kandiduje nejakého toho fiškála. Ak tam aj naša samospasiteľná strana nevyšle akurátneho fiškála, ošmeknú našich tamtie strany, keď budú fabrikovať zákony. A tiež bych radil toť pána Trtuliaka, predsedu našej strany z Bahňan. Je dobrý gazda a politik naslovovzatý, rodený zákonodárca.“

„Ništ, ništ!“ — reve Paľo Papušák, tiež delegát. „Všade by ste chceli fiškálov. Máme ich aj už na železničnej direkcii, na pošte a kdekade, kam by ani nepatrili. Do snemu ich čím menej pustif...! Trtuliak nám neposkytuje záruky, že bude správnym zákonodárcom. Sice otieral sa o zákon, ale naučil sa iba ich zlým zvykom. Ja bych sa na príklad gazdovaniu nechcel učiť od neho.“

„Na moju česť vám vravím...“ — kričí dr. Crkoň, ale jeho slová zaniknú vo vrave, a Papušák je aj na ne hotový s odpoveďou.

„Kristu! Fiškál nech sa neodvoláva na svoju česť! Fiškál nech sa odvoláva na paragrafy! Je tak chlapi, alebo nyje?!“

„Tak je, tak je; Papušák má pravdu“ — kričia delegáti.

Tým bol aj fiškálsky kandidát odcenganý. Nato vstal predseda, ktorý si bol prv zaistil súhlas pána generálneho tajomníka strany a začal pacifikovať rozkohútených výborníkov:

„Všetci máte pravdu pánovia; jedon väčšiu, druhý menšiu. Ale nezabúdajte ani na záujem našej strany a tá káže, že my sa neobídeme bez inteligencie. Potrebujeme ju, ak nás nemá stihnúť raz osud bulharského Stambolíjskeho. Ani v sovjetskom Sväze nemohli zavrhnúť inteligenciu a veru vychovávajú si ju tam postupne ďalej. Keď je nám sedliakom, robotníkom dobrý, pracovitý inteligent v každodennom živote, pozná on najlepšie strasti a strasti širokých nás drobného nášho ľudu. Ostatné strany nezavrhujú inteligenciu, keď je reč zjednať pre ňu i tak dôležitú funkciu, ako je členstvo v Národnom Shromaždení. My tam potrebujeme pracovníkov, ktorí myslia vlastným rozumom a vedia do karát iným politickým stranám; naši parlamentní zástupci musia byť ešte dovednejší, chytřejší, ako iní. Musia byť vybijanejší jako sto židov! — po našom hovoriac...“

„Už to máme, už to máme pán predseda!“ — kričí na plné hrdlo Daniš Hambalek, delegát z Myjavu. „Takého naša organizácia vybrala. Ani sa neustávajú daleč, lebo tu máme hotového

kandidáta a mazaného, mazanejšieho jak tisíc židov... Takých nejde dvanásť do tucta; bádaminám!“

„Sem s ním, sem s ním; nech vidíme či je súci!“ — kričia poniektorí páni delegáti.

Predseda júci Hundrák radí sa úporne s ústredným tajomníkom strany, Šústalom. Situácia sa stáva dost nepohodlnou. Títo dvaja poprední funkcionári strany uvažujú v čom je tu chyba, či v poriadaní tejto kandidačnej schôdzky, alebo vo výchove členstva strany a nedostatku stranníckej kázne. S druhého rohu miestnosti dvíha sa delegát, Mišo Šupák z Lipového a hromovým hlasom zareve:

„Vidzím, že sa nezjednocíme. Moc je kandidátov, medzi nimi ale málo súcich. Preto som mlčal až doščúľku. Ja mám naozaj súceho kandidáta, keď scete vedzet aj vám poviem, šak ho iste poznáte, je to Jano Rágala, od nás. On je pre našu stranu jako stvorený. Neni medzi nami dlho, ale pracuval odkedy je tu poránne. Keď scete je živnostník lebo šecko vie urobiť, či je to od dreva, od zeleza, hlíny, slamy. Keď scete je roľník, lebo má záhumennicu a dve kozy. Rágalová žena handluje s vajcami, vozí hrušky do Piešťan — teda môžeme povedať, že Rágala je aj sklepar odrazu. Poneváč naša strana vyslovene nepatrí ani jednému stavu, ale šecký mdohromady, tak tu ho máte, Rágalu za ablegáta.“

„Ale ja idem dál. Rágala bol v Amerike, vidzel kus sveta, vyzná sa v tlačnici. Písať a čítať vie, bol kostolníkom, pohyboval sa aj medzi učenými ľuďmi, bol tiež obecným hajtmanom, vyzná sa jako taký v zákonoch, exekúciách a repozíciách. Načo nám je fiškal, farár, rector, bankár? Rágala nám bude v parlamente tak fabrikovať zákony, že ho prissám vačku, nigdo nedohoní...! A potom: Už je na čase, aby aj z našej okolice bol ablegát, nyje len prespolný. Čo my sme tu luft, či čo? Keď sa vie myjavský delegát, Hambalek dovolávat kandidácie ich človeka, my, čo sme od Váhu, my sceme zas od nás... A pánov na kandidátke nepotrebujeme! Domácich sceme a nyje Hornákov! Či je tak chlapi?“

„Tak je navlas!“ — zakričia mu rovnakí prisediaci.

„No, tak počkajte: tam pán farár Rafanides už dlho sa hlási k slovu — hlási predseda, dovoľte, aby si aj on povedal svoje. Tak a za ním zas pán farár Mišura, potom p. direktor Dlhopisný. Len prosím stručne každý, lebo sa nedostaneme ku koncu. Prosím, pán farár!“

„Priatelia, nadávate na školovaných ľudí a rovnako sa bez nich neobídete. Školovaný človek má slúžiť terčom vašim posmeškov? Začo, pre akú príčinu? Vy kníh a novín nekúpite, ani taký z vás, čo by si toľkého výdavku snadno vedel dovoliť. My udržu-

jeme kultúru, vy sa len priživujete na nej, ale jej rozvoj nepodporíte. Na prácu nás najdete všade a nehonorujete ju. Vykonávame pre vás často i také práce, za ktoré by ste museli platiť stá korún honorárov fiškálom. Intervenujeme za vás po úradoch a zachraňujeme vám majetky i existencie. Robíme to radi, hoc by sme nemuseli, ale nezaslúžime si, aby ste našu poctivú prácu takto nehodne honorovali, aby ste sa o školovaných ľuďoch, pracovníkoch strany vyjadrovali, ako to čujeme dnes. Intelektuál je vám dobrým na duševnú prácu doma, v dedine, meste, ale akonáhle sa jedná, aby bol delegovaný na kandidátku a tak do parlamentu, kde naňho čaká ešte dôležitejšia a namáhavá práca — tam dľa názoru niektorých z vás, neslobodno pripustiť intelektuála, „pána.“ Na vykonávanie poslaneckého mandátu máte razom všetci dosť rozumu i schopností nadostač. Dobre by bolo, keby tomu tak bolo doslovne. Ale spôsob, akým si nás tu podávate, je čiernym nevďakom od vás, priatelia, a toho sme si nijako nezaslúžili. Nevďak tento nás bolí. Nenávisť oproti pánom — to jest ľuďom školovaným, dedili ste od Maďarov z režimu nebohého Uhorska. V demokratickej republike, by táto nenávisť mala prestať, lebo nemáte k nej pravej príčiny; tu vás páni nevykorisťujú, jako pred prevratom. Mali by ste sa priatelia, naučiť trochu rozlišovať. Nedelme sa na Horniakov, Dolniakov, Východniarov a Západniarov. Všetci sme Slováci a všetkým je zem slovenská spoločnou matkou. Dom rozdvojený padá — vraví Písmo. Len tolko som chcel priklinčovať tu verejne...“

Evanjelický farár Rafanides si sadol zrejme roztrpčený a za ním nasledoval katolícky farár Mišura:

„Po slovách môjho evanjelického oltárneho brata, buď aj mne dovolená skromná pripomienka:

Priatelia, nekonáte dobre, keď takto splácate prácu za vás a pre vás konanú školnými pracovníkmi. Mnohí dávate svoje deti školovať, vynakladáte na ich dlhé študiá, pánov z nich chcete mať. Máte vedieť, že neni pánom ten, kto čaká na mzdu na prvého v mesiaci, ale kto je samostatným podnikateľom, či roľníckym, alebo živnostenským. Človek existenčne odvislý, nemôže byť pánom v pravom slova smysle. Takými to „pánmi“ budú aj vaše deti, až vyškolené ujmú sa v živote. Pri tom pravda, sta zo zábavy, kopete do školovaných ľudí a rovnaký osud čaká potomkov mnohého z vás. Toto pokračovanie, drier či neskoršie pomstí sa na vás. Poslanecký mandát neni dnes zábavou, neni športom, tam musí mať každý „filipa“, lebo neobstojí medzi „filipami“ iných poslancov. Pozor priatelia, koho si vyberáte, dobre si vyberte! Vyberáte si svojich zástupcov na 6 rokov; pozor! Kto rozdeľuje

Slovákov na dolných, horných, východných a západných — dopúšťa sa činnosti protištátnej. Do prevratu šikovne nás takto rozdeľovali Maďari, aby nás ovládli snadnejšie. Dnes ich máme u nás napodobovať? U nás v slobodnej vlasti?“

„No, ani čoby sme boli v kostole, na kázni; raz nás častujete luteránsky a za ním katolícky farár — uvažuje polohlasne delegát Juro Kubovič. Ešte má čosi mudrovať tamten bankár a potom azda sa už dostaneme ku kandidácii.“

„Slávny výbor! Vyprášili ste kabáty školovaným pracovníkom strany, teda i môj. Vopchali ste nás do jedného vreca s parazitmi na koži robotníka, živnostníka i roľníka slovenského. Neurobili ste ani jediný rozdiel medzi skutočnými pracovníkmi za blaho drobného ľudu a za rozmach našej strany samospasiteľnej — a intelektuálmi, ktorí sa na ľude našom kde-tu ešte aj dnes priživujú. Krivdíte nám! Nezaslúžili sme si toho od vás!

Staviam tu verejne otázku: Čo dala strana nám, tu prítomným intelektuálom? Čo dala mne? Ničoho! Ničoho som pre seba nikdy nežiadal od strany a ani ničoho od nej nedostal. To isté platí aj o obidvoch tu sediacych pánoch farároch a ostatných delegátoch-intelektuáloch. My sme ale dali našej strane všetko. My sme ju organizovali na našom kraji. Dávame jej svoj um, čas, prácu a veru i peniaze, lebo ona slúži vašim záujmom, dobru Slovenska a drahej vlasti našej Československej...“

„Sláva republike, sláva demokracii!“ — ozve sa spontánne z úst delegátov. Jednotlivci povstávajú s miest a stojačky privolávajú na slávu Československej republike.

„Mandát“ — pokračuje riaditeľ Dlhopisný, „členstvo v Národnom shromaždení je najvyššou občianskou poctou, akej môže dosiahnuť občan sporiadaného štátu. Mandát je najvyšším pedestalom spoločenského postavenia. Preto sa oň musí snažiť každý občan. Ale vy sami dobre viete priatelia, že nie každý občan je súcim vykonávať povinnosti, spojené s mandátom. Tie sú obrovské a vyčerpávajúce. Všimnite si a uveďte, ako priskoro nám odumierajú naši politikovia. Skoro každý minister je chorý, krká predsedníctvo každej politickej strany u nás, chorejú predsedovia poslanckej snemovne a senátu. Chorejú nie z pohodlia, ale z prepracovanosti. Niet sa začim ponáhľať...! Nezávidím to veru nikomu!

Nezabúdajme, priatelia, že v demokracii sa uplatnia len súci a schopní ľudia a takých nám načim hľadať medzi intelektuálmi a tiež medzi ľuďom pospolitým. Vyberať len súcich a svedomitých pracovníkov. V sneme sú to národohospodári, juristi a kultúrni činitelia. Títo tam vedia pracovať, ale ostatní všetci im

iba kývajú. Pozor, aby ste si do snemu nevyslali kývala za náš volebný kraj. Nedbajte krikov; kto veľmi vrázi chlebarňou, má zpravidla málo „chochmesu“. Nadávkami na pánov nevyhráte zápas. Krik ešte neznamená plodnú prácu; ktorá krava mnoho bučí — málo mlieka dáva.“

„Stostriel centvôv hrmených, kedy sa ja dostanem ge slovu! — vyskočí delegát Hambalek. Všetci ste i povedali svoje, jako v kostele a mna nepustíte ge slovu. Načo som sem prišiel a darmo čižmy dral, há!? Bude tu už demokrácia či nie!“

„Prosím, prosím; ja už beztak nemám čo poznamenávať ku svojim slovám — vraví delegát Dlhopisný. Nech sa páči pán pred-seda, može si aj pán delegát Hambalek riecť svoje...“

„No, chyma to! — bručí Hambalek povstavší s miesta, člo-vek keby sa dal, drevo by na nom kálali páni. Človek sa im nesmie poddat.“

Popraviač si nohavice, ktoré mu vysely hlboko pod pupkom, namontované remeňom s vybíjanou prackou, dedenou iste ešte po prastarom otcovi — spustí delegát Hambalek:

„Bádanímám, z tejto reži múka nebude! My sa nedočkáme tej kandidátky. Ja vidím, že pán predseda nechá každého poriadne vyhovorit, vylolotat — jako sa u nás hovorí, ale z týchto rečí Kristu, len švrčky sa liahnu a nerodia ablegáti! Ani tak, ani onak nebude dobre, zakál do snemu neprídu Brezovania! Ja jako My-javec — nemám ich v láske, jako oni nás, ale okresná organizácia nášieho okresu ma poverela, aby som tu doporučil kandidovat na najprvšiem mieste do snemu, Jura Kopúna, lebo von je rodený za poslanca...“

„Ale netáraj Hambalek, skočí mu do reči delegát Šutrák. Však Kopún už nemá zubôv, je starý jak Matuzalem, kdežeby von na mandát!“

„A ty mi neskáč do reči, či do huby; ja som neskákal tebe! — bráni sa Hambalek. Kopún je trochu starším, ale má mladú ženu, ta ho asnaj zastane, keď bude treba. Keď aj ščilikaj akurát nemá šecky zuby, asnaj mu narôstu lež príde do snemu a zatál mu žena požuje, čo bude treba. Teda jaké strachy!“

„Prítelkovia, my tu nemáme súcejšieho človeka nad Kopúna. Von bol nielen v Amerike, jako tot Rágala, ale von bol aj v Afrike, Ázii, v Austrálii, na točných prasce kupoval atak dále. Pochodél celý svet a ešte aj za ním bol. Politiku robél dávno, ešte tedy, keď sme my mnohí s riezporkom na nohavicách jazerá robeli v prachu a žaby myškovali. Povedálch, že mám kandidáta, kerý je prefíkanejší jako tisíc židôv a nie sto, jako by žiadal pán pred-seda. Ja len poukazujem, že keď už šecko zondielo, moseli to príst

naprávat Brezovania. Čo vám ich mám menovať; poďívajte sa do cirkvi, do diplomacie, do penazníctva, do polície. Akurát len v politike nám chybí nejaký ten tatar ešte. A tu by sme ho mali, ludkovie, len ho chytiť a držať, aby nám ho nepredchyteli cudzi!“

„A ešte vám niečo poviem: Von ten Kopún ani neni po groši jak mnohý ten neskajší poslanec a senátor, kerý by za groš veš hnal po strnisku z Trnavy do Jeruzalema. Kopún je operený jak nigdo z nás. Von si vzal vkladnú knižku, ej, — jak sa mi jazyk moce — Amerikánku a g tomu na prídavek vkladnú knižku, z kerej vyžije na večnáveky aj z jeho druhú manželkú. Detísk von už nemá drobných a je jakorieč zas slobodný, jako fták. Má dost času na politiku. Nemosíme sa bát, že by sa dal podplatit pri dodávkach, pri štátnych gšeftoch, jako sa stávalo v minulosti. Kopún nech je naším ideálom, von stranu tu pozdvihne, takže pri volbách, keré budú nasledovat po týchto, budeme moset nejaký ten mandát darovat aj opozícii, aby sme tu jakorieč mali aj nejakú opozíciu. Bez opozície — hovoria, že by sme sa skorumpovali a já som proti tomu. Já som proti korupcii!“

„Darmo vy tam v kúte, krútite hlavami! Keď ja, Myjavec vydám také svedectvo o Brezovanoch, to je vac jako veru. To už mosí byt! Pozrite sa na „grumbuch“ Kopúnov. Má ho čistý, porcie poplatené, všetky gšefty usporiadané. Teda bude mat aj na politiku dost času. My si mosíme volit človeka, kerý je zbehlý svetom, vyzná sa v tlačeni, vie si zastat svoje miesto, či v sneme, alebo vedla neho, či v kostele, alebo v šenku. Takým je tu Kopún a ja len dar robím strane, keď jej narádzam takého akurátneho človeka na prvé miesto. A hnedtedáž mám oznámit, že keď nám nedáte Kopúna na prvé miesto, okresná organizácia naša vystúpi ze strany, lebo my tu nie sme vosk, my nie sme len hlasovací materiál. Lebo nám dáte na prvé miesto Kopúna, alebo prissám, nechodte nigdo na Myjavu a na Brezovú! My sa, to viete — len o mesiac lakneme a nebojíme sa nikoho! Tak sa na nás dívajte!“

„Ty, Hundrák! Já myslím, že tu sa nedohodneme. Sedliaci si myslia, že sú súcejšími na vykonávanie poslaneckého mandátu, ako ľudia školovaní. Myslia si to isté aj živnostníci, ako čuješ od toho myjavského delegáta. Robotníci v našej strane tu mlčia, lebo by ich zadzobaní spoluobčania, partajníci — nepustili ku slovu,“ poznamenáva pán generálny tajomník Šústala polohlasom predsedovi kandidačného výboru, ktorý ozaj len poluchom sledoval túto pripomienku, lebo musel viesť debatu a usmerňovať ju.

„Máš pravdu, kolega, ale musíme nechať každého vyhovoriť a potom uvidíme, čo sa dá robiť. Keď sem prišiel delegát, musí si tu svoje vypovedať, aby mal o čom referovať doma, ináč by sa

zosmiešnil pred vlastnou ženou, pred miestnou organizáciou, pred okresnou a stal sa nemožným i spoločensky, že je chumaj;“ — odpovedá Hundrák.

„Zaiste kolega, ale je čas, abych ja už vyrukoval so svojím kandidátom, Paľom Volentierom. Delegáti sú už uhovorení, každý by rád na prvom mieste parádovať; bude mi najsnadnejšie presadiť teraz jeho kandidátku. Už sú dost upečení, zhltnú už aj kyselé!“

„Akého Volentiera myslíš, kolega, azda toho čo prišiel tot nedávno z Ameriky a otvoril si tu továrňu na výrobu fosfátu? — pýta sa Hundrák Šústalu. To bys ťažko presadil, národ ho nebárs pozná ešte. Je to šplhavec, ktorý nevie pracovať medzi ľuďom, nafukuje sa, lebo je zámožný. Národ takého nerád vidí na kandidátke. Pokazili by sme si; strana by upadla. V každom prípade by sme sa museli prv poradiť s čelnejšími činiteľmi v predsedníctve krajského výboru strany, aby sme si nepoštvali proti sebe celý výbor...“

„Aké poštvanie, aké obavy, kolega?“ — dôvodí Jeho Strannícko-Právoverná Neomýlnosť, pán generálny tajomník, Šústala. Volentier nám dal značnejší príspevok na stranu. Ponevác mu nevieme zabezpečiť štátne dodávky, aspoň mandát mu treba zadovážiť. Každé hrable k sebe hrabú; bez peňazí neni možné robiť politiku. Delegáti musia poslúchnuť; načo by sme tu mali strannícku disciplínu; bodaj ho aj so stranníckym katechizmom! Všetci musia kušovať, lebo stranu potrebujú! To vieš sám dobre, že strannícky aparát by sme neudržali len z členovských príspevkov, ktoré sa len poskromne schodia. Z tých by sme nemohli platiť tajomníkov, kancelárie, časopisy. Preto si musíme vážiť darcov, akým je aj Volentier. Keby on vyrábala tehly, alebo kameň drtil v nejakom Zapadákovce, už by sme mu skôr mohli zabezpečiť objednávku na stavbu niektorej úradnej budovy, alebo sanatoria v Tatrách. Preruš schôdzu na 10 minút a upečieme to.“

„Hneď kolega, ale ešte musím nechať vyhovoriť tamto vari troch delegátov, ktorí sa už dávno hlásia ku slovu“ — oznamuje pokorne Hundrák.

„Prosím, ku slovu sa hlásil ďalej delegát, brat Ján Výžinkár z Napchalova.“

„Vážený výbor. Já som makkej huby človek a preto vás tu nebudem dlho ondziat. Som len takým jednoduchým človekom; ved Výžinkára poznáte dobre na celom okolí, ale nelúbi sa mi bisnis, jaký tu robíte; Taký by v Amerike nebol možný. Vy ne súdzite, že gdo čo vykonal za národ a čo vykonal vie, v čom je nám zárukú, že dokáže pre dobro nášeho chudobného ľudu. Bože-

chrán, já nescem krivdzit nikomu. Len jak tu očúvam, na kandidátku tlačá sa aj druhí, cisknú sa ta aj takí, kerí by si mali dobre pozametat pred vlastnými dvermi. Poslanec mosí byt aj mravne zachovalý, nesmie bit a klamat svoju manželku, mosí si hladzet svojeho majetku najprv. Ved jakoby vedzel potom manipuluvat majetky republiky, ked svoj nevie...? Takých nám teda netreba. Potom: Gdo už sce byt poslancom, mosí mat aj vác toho „filipa“, „chochmesu“ v kotrbe jako já, lebo on mna mosí poučit. Teda nesmie byt takým somárom, jako som ja (smiech na všetkých stranách), abych vám to na plnú papulu vyešplicíroval. Ja sa na kandidátku netlačím, lebo ta nestačím svojim modzgom, chyma tot kývat, jako doščulku robili slávni naši poslanci Candrák, Kamas, Kulifaj a Pyskatý...“

„Výžinkár neurážaj! — ozve sa hlas z delegátov. Povedz, na koho myslíš, povedz otvorene! Všetci azda nie sme tu chumaji; há!“

„To nýje, to ja zas nehovorím. A nepojdem vám to tu vykrikovat na plnú hubu. Snadno si každý domyslí, koho mám na muške. Ved asnaj nebudete kandidovat človeka, kerého nepoznáte. Poslanec mosí byt človek moresný, lebo nemoresný — aj nemoresné zákony fabrikuje na nás. Či mám pravdu, chlapi?“

„Tak je, tak je!“ — kričia delegáti.

„Len tolko som scel povedat a dakujem za slovo“ Výžinkár si sadne a oddýchne si z hlboka, ako keď plne vykonal svoje dielo.

„Prosím, hlási sa o slovo brat Zuzula z Nechanoviec — volá predseda. — Nech sa mu páči prehovoriť.“

„Slávny konvent! Eh, scem povedat — slávny kandidačný výbor! Myslíme každý vlastným rozumom. Ja som len taký, jednoduchý gazda. Do školy som chodzil len štyri zimy. Ale čítam noviny a kalendáre a ked trochu lepšie zahýbem svojim „fištrónom“, mosím príst na správnu cestu. Gdo nemá dost „chochmesu“, nech sa nehrahe do snemu. Sellák je tam len figurkú, lebo páni majú vác „fištrónu“ jak on... Nepoviem sellák školovaný, ale ten sa nám už sprtáci, popánščí a drží s ostatnými. Neská aj sellák mosí byt tak školovaný, jako fiškál, lebo ináč ho fiškál okmáše jak lipu.“

„Hľa, páni si kúpili Zuzulu! Dívajme sa jaký pának odrazu!“ — ozýva sa zo zasadnutia.

„Ej nekúpili prátelia! Tažko by ma moseli placit — pokračuje Zuzula. Len čo je pravda! Videli sme to dosál na našich seláckych poslancoch. Praha ich zlákala pánščinú, fešáctvom. Niekerí sa tam aj priženili, to jest — len tak, od večera do rána, alebo

na pol kola. Po Prahe, jak po každém vačšem meste behá po nocách velice mnoho aj takých neviest, keré sa radi vydávajú na dvacatštyri hodin. Šak som bol vojákom za republiky už až hen v Liberci, viem jako to chodzí ve svete šírém. Príde pán poslanec domom a bije svoju ženu. Mnohému selláčina smrdzí, našol v nej chlp, lebo si v Prahe pričuchol g pánščine.... A od pána má veru velice daleko! Mnohý začne vysoko rúbat a ťažko sa mu potom odvyká...“

„Pán predseda, odoberte slovo Zuzulovi, lebo on uráža ten chumaj filištínsky, a to si nenecháme lúbit“ — ozýva sa bývalý pán poslanec Pyskatý.

„Majte strpenie, páni — napomína predseda. Každý má právo povedať si svoje... Prosím pána Zuzulu, aby hovoril k veci!“

„Ej, šak já len g veci, pán predseda, bráni sa predrečník. Ja nikomu nezávidzím mandátu, len upozorňujem v jeho vlastném záujme, každého, aby si dal pozor, usúdzil či stačí na tolké povinnosci, jaké v demokracii čakáme na poslancovi.“

„Abych teda dokončil. Bud sellák, alebo pán! Ked je rolník učení, vychodzil svoje gazdovské školy, jako to robá už dávno českí selláci, vezni ho čert! Nech je tým poslancom! Ale chodzit tam kývat a odrodzit sa poctivému rolnickemu stavu, to je hriech na stave našem, na rodzine a na strane. Dobre si to rozmyslime. Račšej statečného inteligenta, jako nedostatečne „filipom“ vyzbrojeného selláka do parlamentu, lebo tento tam potom robí len takú zdychavičnú, upocenú politiku. Prikyvuje na rozumy pánov, sám k tomu ze svojeho nevie dodat nikedy. Na to sme tu, aby sme si uvážili, koho poctit našu dúverú... Chumajov nekandidujme, lebo nám lud nebude hlasovat na nich!“

Delegáti sa hniezdia. Jedni prisvedčajú rečníkovi, druhí zas krútia hlavami, sú to tí večití kandidáti poslanectva. Zuzula do nich navrtal poriadne. V sbore delegátov vrčalo všetko ani v hniezde sršňov v starej hruške; jedon zahliadal na druhého a nedôverovali si už ani nejlepší priatelia. Boly chvíle, kde načas upútal poroznosť skupiny delegátov nejaký podarený kandidát; uvedieme aspoň jedon prípad:

„Ty Juro, a čo tu osmída henten hyndžilier Vyzábly; šak bol, jako viem, oddaným vojákom zelenej strany? Predca ked je veľkostatkár, tam patrí; no nyje?“ — pýta sa delegát Hadraba.

„Probuje, či by sa môhol prilepiť na kandidátku v samospasiteľnej strane. Zo zelenej ho vyhodili“ — odpovedá súsed Švančara.

„Nerozumiem Jurko, nerozumiem“ — pochybuje Hadraba „Ved bol predsedom Gazdovskej sporiteľne, predsedom Syndi-

kátu na pestovanie šafranu, Kalerábového kartelu, Ohnicovej jednoty, Spolku na dovoz vykrmeného dobytku z cudzozemska, Sojového monopolu, Pivničného družstva atd. — a že by ho zbavila členstva strana zelených? Ťažko verit; nechápem!“

„A veru je tak, dosvedča tretí delegát, Gašpar Hlavatý. Vyliali ho, lebo zneužíval svojho postavenia ku vlastným, sobeckým účelom...“

???

„Gazdovskej sporiteľni v Holubove založil obilie z celej lán-skoročnej úrody a na obilné záložné listy vzal si požičku 800 tisíc Kč. Obilie už nebolo jeho vlastníctvom“ — horlive vysvetľuje tretí delegát a dodáva ďalej: „Pán predseda ale o svojej újme a násilím otvoril sklad, vybral z neho päť vagonov obilia, predal ho a peniaze si ponechal.“

„Teda kradol jako obyčajný kmín a patrí do kriminálu!“ — horlí delegát Hadraba.

„Kradol jako kradol; to sa len medzi nevzdelancami nazýva krádežou. U pánov takéto kmínstvo nazývajú „nesprávnym pri-vlastnením cudzieho majetku“ — učene vysvetľuje delegát Meli-huba.

„Také predsedníctvo tiež niečo vynesie, pokračuje delegát Švančara, — aj keď sa ono nazýva čestnou funkciou. Gazdovské sporiteľne smú jednotlivcovi požičať nanajvýš 200.000 Kč a jemu tá jeho požičala jedon milión, s ktorým sa už neshľadá podobrotky. Koľkým drobným sedliakom by sa bolo mohlo pomôcť úverom v drobných čiastkach!“

„Tak je! — vraví delegát Hadraba. Hyndžilier Vyzábly bol parazitom na zelenej strane, ostáva ním na Gazdovskej sporiteľni a inde. A je zaujímavé, že z partaje ho vyšmarili, ale ponechali vo šetkých jej podnikoch, ba najnovšie zvolili za predsedu dozor-ného výboru Družstva na šúpanie kukurice. A ten chlap robí „smerodajného činiteľa“. Bolo by ho treba rozkulačiť. Ba kto nám ho priniesol do strany...?“

„Strana sa ho zbavila, ale jemu podobných „odborníkov“ je u zelených ešte mnoho. My im ich nezávidíme!“ — dodáva de-legát Krihák.

„Tak, ešte sa hlási ku slovu brat Vrždiak. Ráčte si povedať svoje, ale obrátený ku ostatným, aby počuli“ — pobáda predseda.

„Pánovia, ja som v civile obecným hajtmanom a viem, čo sa v mnohém občanovi skrýva. Tu kandidujete Jana Rágalu, kto-rého dobre poznám. Vyháňal som ho tot na obecnú vartu, bol totiž on na rade. Povedal mi, že veru ani Bohovi nepôjde. On nebude strážiť dedinu. Pýtam sa vás, bratia a páni bratia delegáti:

Ako by vedel Rágala Jano strážiť republiku a jej imanie, keď to nechce robiť na rodnej dedine? Pekný poslanec, bohuprissám!“

„Republiku strážia vojaci, četníci a policajti“ — kričí Mišo Frgáč z Drapákova.

„Podľa reči delegáta, brata Vrždíaka, mali by vojaci a policajti strážiť republiku aj pred poslancami a senátormi, akže ich tam navolíme takých, jaký sa nám núka tot v kandidátovi Janovi Rágalovi“, ozýva sa Paľo Mráz-Šmatlák aníž by sa bol hlásil o slovo u predsedu.

„Parlamentárne, bratia delegáti, parlamentárne! — napomína predseda. Nevravte jedon cez druhého, lebo by sme nikam nedospeli. Prihláste sa pekne ku slovu a stručne povedzte každý svoje. Majte v prvom rade záujem strany na srdci a pokračujte dľa toho.“

„Však to vidzíme, jako to tu ide, aj my robotníci. Keď má byť naša strana ozaj samospasiteľná, jako to má aj ve firme, tak na nás nesmiete zabúdat! rezko sa ozve Peter Cingel, palír, tiež nežiadajúci predsedovo povolenie k rečneniu. My tu nie sme na parádu, lebo ak naše záujmy nebudete dostatečne chrániť, maširujeme šetci hen g rudej — radikálnej strane... Len tolko som scel povedat.“

Cingel si sadol, ale už tu stál Jano Oselský Genzor, takto obchodník kapustou a spustí s vysoka na hlavy delegátov:

„Páni bratia, veľkí páni, trochapáni! My živnostníci tiež nie sme tu poslednými v abecede. Pekne rúče aj nášmu stavu musíte zabezpečiť mandát v samospasiteľnej strane. My tvoríme jadro spoločnosti na vonkove. Keby nás nebolo...“

„Bol by tu kto druhý za vás! — preruší Oselskému jeho reč Krišpín Gabriš zo Starého Mesta. A ty sa tu neprdúskaj, darmo tu laprdkuješ, to vieš! Ty si tu prístavok! S Horniakov si sa sem nasťahoval a chcel bys nám tu kandidovať Už je čas, aby sa nám na slovenský západ netlačili Horniaci. Oni nech si ostanú v Turci, Liptove, na Orave a tam všelikade! My sme tu v prvom rade nato, aby sme si tuzemcov kandidovali, krv z našej krve, kosť z našej kosti a nie príšielcov, prespoľných. My vieme najlepšie, kde nás bota omíňa a hlava bolí... My sa netlačíme na Turiec. Liptov, Oravu, Zvolen — jako vy k nám! Mám pravdu chlapi, či nie?!“

„Tak je, Gabriš má pravdu; no, veď bol vojakom, vie si hubu otvoriť v pravý čas. Kaprálom bol u honvítov prepytujem!“ — dodáva Mišo Chňup.

„Čo kaprálom, ja som s ním slúžil; frajtrom bol u pekárov s odpuštením!“ — ufahuje si z kritika Martin Koprda, delegát.

„Slávny kandidačný výbor, priatelia, bratia! — Ja vidím, že takto nedospejeme k cieľu...“ kričí predseda Hundrák.

„Do rána máme čas, však načo sme sem prišli!? Dočkáme, až si každý povie svoje; nech odľahne každému!“ protestuje delegát Ďuro Hargaš a časť delegátov mu prisvieďča. Ono je to tak; vždy sa najdú ľudia, ktorí radi na každú hlúposť prikývnu.

„Prerušujem zasadnutie na štvrt hodiny, aby sme sa poradili o ďalšom postupe a potom už konečne zostavili kandidátky do poslaneckej i senátorskej snemovne. Môže si ísť každý vypiť, ale za svoje, i zafajčiť.“

Časť delegátov nesúhlasila s prerušením schôdze; boli to väčšinou nedočkaví kandidáti na mandát do snemu. Druhá časť si zas zhlboka vydýchla, lebo jednanie dosiaľ bolo unavujúce. Sluha Pačes mal už prichystané šunkové žemličky, ktoré si delegáti rozobrali po korunke a spapkali. Druhý sluha zo sekretarátu strany, Matej Nemrhal aj s pisárom Cyprianom Skokanom ochotne prijímali objednávky na pivo, víno a fajčivo. Delegáti živo debatujúci rozliezli sa po širokom dvore, zaliezli do rohov, zrobili skupinky; agitovalo sa ozlomkrk, sľubovalo hore dolu, každý za svojeho kandidáta. Každý kandidát mal svojich náhončích a tí si zas zjednávali ďalších. Klikárenie rozkvitlo tu veľmi rýchle. Poniektorí „nasilukandidáti“ i za peniaze zjednávali si podporu vlastnej osoby a delegátov. Okrem posmrtného blaha sľubovalo sa tu všetko možné a na všetky strany.

Ale nelenil ani pán generálny tajomník Šústala. Zavolať si na stranu predsedajúceho Hundráka a oznámil mu rezolútne, že teraz už má dosť planej diskuzie a chce vidieť činy. Kandidátku do poslaneckej snemovne povedie Pavel Volentier a čo sa delegáti na hlavy postavajú!

„Kolega, dobre si uváž, čo podnikáš!“ — napomína. „Diktátorsky ničoho nedocieliš, poštvíš proti sebe delegátov, výsledok neblahý objaví sa pri voľbe, keď budeme žiaľ neúspech a smotánku hlasov nám soberú strany: „Radikálna v medziach zákona a pokroku“ a „Nezávislá v rámci štátu“. Poznám ten ľud! Nebude ti voliť osoby, s ktorými nesympatizuje!“

„Čo osoby, kde osoby! — namieta generálny tajomník. Nie osoby, ale stranu budú voliť a basta! Masy treba viesť, kolega! Nemôžeš byť tu shovievavým, citlivôstkárskym. Záujem strany má nám byť nadovšetko svätým. Pán predseda tiež súhlasí s kandidovaním na prvom mieste Volentiera vo vašom volebnom kraji. Len sa spoľahni na mňa, ak si netrúfaš na tvrdé kotrby voličské! Ja to už s nimi upečiem; mám ich dve tretiny vo vrecku; každý ma potreboval dosiaľ a bude potrebovať v budúcnosti. Na druhé

miesta, nech si dajú už hockoho, ale parádovať na kandidátkach budú naši, nami navrhovaní ľudia a dost! Nemrhajte časom na darmo! Svolať delegátov a pokračujme v jednaní. Máme ešte prácu v ďalších volebných krajoch.“

Čo mal robiť chudák Hundrák? Musel sa pokoriť pred mocnou rukou pána generálneho tajomníka a týmbôž, keď sa oháňal aj súhlasom predsedu strany. To je ohromný adut, samec-kovaný! Pred tým musí ustúpiť každý, lebo neradíme nikomu, aby upadol v nemilosť u vládarov strany. Člen predsedníctva Hundrák je kandidovaný do snemu, bárs sa o jeho kandidatúre v zákulisí výkonného výboru tiež bolo uvažovalo ako o problematickej. Vycítil to a príliš si bol už navykol na „zákonodarčenie“. Je štátnym úradníkom so skromným platom. Z poslaneckého mandátu tiež kvapne mesačne istá sumička, nuž takýto hrántik sa nerád opúšťa. Nerád by aj späť, do kancelárie, za špinavé pulty a medzi zaprášené papiere. To už není práca pre bývalých zákonodarcov. Ťažko by si navykal poslúchať mrzutých šéfov. Je pravda, že je už dosť starým úradníkom v štatuse, ale nejak naň zabudli v povyšovaní a tiež, že prišla do toho kríza, kde hamovali povýšenie, tak hľa, ostal trčať bárs veru hemoroidy si už vysedel aj na vládneho radcu, alebo sekčného šéfa. Hundráka kandiduje strana až kdesi na Hlučíne, akiste v nádeji, že tam na neho nevytlčú hlasov, číselne dostačujúcich na mandát. Zato však, Hundrákom strana zatlkala kde akú prácu, problém, vybavovala rozličné zapletené historie osobné a zákulisné. A on šiel, poslúchal, lebo ho platili, lebo tak kázala strannícka disciplína, solená údajným tiež súhlasom predsedu strany a vodcu a korenená údajnými „vyššími záujmami“ republiky. A báli sa Hundráka v strane. Stával sa príliš populárnym medzi voličstvom, z čoho hrozila prípadná možnosť, že prichodiaci sjazd strany zvolí si ho predsedom. Preto — ináč naprosto neschopní matadori ústredia, predsedníctva strany v Prahe, usilovali sa „namočiť“ Hundráka. Snažili sa vohnať ho do nejakej nepríjemnosti, kde by si iste utŕžil ostudu a razom sa znemožnil nadobro. Tak je to zvykom v každej strane — zatlačiť každého kto má schopnosť, ambície a vynikol nad priemer svojho okolia? V tomto boji obstojí len muž dovedný a silných nervov.

„Jano, nekandiduj! — napomína Rágalu súseď Nemrava. Ty na to nestačíš! Ja viem, jako prišiel o majetok Pyskatý, keď poslančil. Z poslaneckých diet nestačíš na parádny život, jaký sa dnes vyžaduje na zákonodarcovi. Poslancovanie sa dnes najlepšie pritrafí toť farárovi, rektorovi, notárovi, štátnemu úradníkovi, ktorý má kongruu od štátu, alebo riadny plat a ten mu vyplácajú

aj pri jeho poslaneckých diétach. Len tak vie vystačiť pán poslanec, senátor, alebo ak rozdá svoj majetok a ty, Janko môj, toho nemáš nazbyt, ba ani čo by ti stačilo na výživu. Rozmysli si to. Ty bys tú kravu mohol dožiť len na jednom cecku, kdežto páni prinajmenej na dvoch, alebo aj štyroch niektorí. Tak sa im potom oddá robiť politiku, ale tebe, chudákovi? Eh, škoda hovoriť! A na stranu budeš museť mesačne platiť z diét, platiť všade kde sa obrátiš, lebo budeš pánom poslancom, hoc ťa žobráci budú i naďalej nazývať bratom. Janko, Janko, rozmysli si a nedaj sa kandidovať! Pusti na svoje miesto prachovitých ľudí! Keby o tom vedela tvoja žena, iste by ti to nedovolila! Neublížuj politike!“

„A to zas nyje, Marcinko!“ — oponuje Rágala. „A teda teba nech nebolí moja hlava! Keď stačili poslancovať druhí, ja nie som odchodnejší. Mám aj ja hlavu a nosím ju nielen na nedzelu, ale aj v robotný den na krku. Keď ma kandidujú a vyvolá, príjmem mandát, lebo tak káže aj povinnosť republikánska. Žena musí mlčať, lebo u nás som já pánom v dome, abys vedzel...!“

„Rágalo, Rágalo, nedaj sa; my sme sa tu už medzi sebou dohovorili, že teba nakaždýpád budeme kandidovať do poslaneckej snemovne aj proti tomu tatarovi, Kopúnovi. Naša pravda musí zvíťaziť. Len oné, či si už dávno v našej strane?“ — pýtajú sa príbehuvší odkiaľsi delegáti Matej Kuracina, Slimák a Gašpar Mozola, naporad krajanovia Rágalovi.

„Nuž, som jako som, aj nie som!“ — vraví Rágala. „V tejto strane som akurát tri roky; predtým som bol v tej farárskej, keď ale tá slubovala blahobyť len po smrci a tu mi ho nevedela zabezpečiť, prevesluval som do samospasiteľnej strany...“

„Ale mal bys tu byť podľa stanov najmenej päť rokov. Nevieť veru, jako sa to bude ondzieť, keď sa svet dozvie, že kandidujeme partajníka, kerý je v strane regrútom!“ — namieta Matej Kuracina.

„Kamarád, politická strana není Písmo svaté, mudruje Rágala. Na všetko som pamatal. Bár aj som len tri roky v strane, ale členské som zaplátil na ďalších päť rokov nazpátek. Nebojte sa, len vydržte pri mne a získajte aj druhých delegátov, aby hlasovali na mňa, keď už budú zliepať kandidátku páni z predsedníctva...! Však pán krajský tajomník Kuracina vie o mojej práci, nemá lepšieho pracovníka nade mňa. On mi tiež prisľúbil, že ma podporí na mandát. Však já vám to neostanem dlžen.“

„Pán kolega, pán kolega! Ráďte sa podívať sem, na slovíčko“ — volá generálny tajomník, krajského tajomníka strany, Jozefa Kakalíka, kerý vo veľkej skupine delegátov čosi živo predjednával. Čožebý iného, ako kandidátov, kerí sa tlačia na zvoli-

teľné miesta. Trnavský volebný kraj volí v celku len deväť poslancov, nuž a v tejto strane je ich — čakateľov prinajmenej tricať vážnych a menejvážnych aspoň dvarazy toľko.

„Prosím, pán generálny, rozkážte!“ Kakalík sa postaví do ostrého pozoru voči svojmu predstavenému, ktorý sa málokedy uráči na vonkov medzi sekretárskych robotov strany, iba ak pri voľbách.

„Tak kolega, ja už mám dosť tohoto camrania. Kandidátku poslaneckú povedie Pavel Volentier, továrnik z Debníc a vy ho ako domáci človek navrhnete kandidačnému výboru. Tak si to praje aj pán predseda strany a súhlasí s tým aj člen predsedníctva, pán Hundrák. Žiadajú to aj vyššie záujmy štátne-politické.“

„Keď je to príkaz strany, pána predsedu (tu sa Kakalík hlboko ukloní), člena predsedníctva pána Hundráka a keď mi to vy, pán generálny, rozkazujete, dobre, urobím to. Ale hneď sa pýtam ztadiaľto na druhý koniec Slovenska, hneď zajtra bych musel odísť!“

„Nerozumiem, nechápem! Má to byť váš odpor, proti svätým príkazom strany našej? Ste jediný tajomník, ktorý sa mi dosiaľ opovážil predstúpiť podobným protinávrhom. To bych si vyprosil!“

„Odpustite, pán generálny, ale ja tu žijem s týmto národom. Vy všetci odídete a ja tu ostanem. Neobstál bych pri nich a veru i strana by tým utrpela, keď by nemalo byť uznané jej želanie, ktoré vám bolo tlmočené aj na zasadnutí tohoto výboru. Delegáti si žiadajú, aby kandidátku viedol do poslaneckej snemovne Juraj Kopún a za ním chcú mať toho Rágalu z dolných dedín na Považí, z Lipového. Brezovú tento raz nesmieme vynechať, lebo sa tam ujímajú, gajdujú rodoobranci, radikáli a prv patrila celá našej strane — bráni sa krajský tajomník, Kakalík. Ja vás poslúchnem, ale za cenu okamžitého svojho preloženia!“

„Zdá sa mi, že máte osobný záujem na tom, kto príde na ktoré miesto, kolega!“ — namieta šelmovsky Šústala, akoby chcel povedať, že krajský jeho kolega prijal úplatu v nejakej forme od kandidátov.

„Keby som mal osobný, lepšie rečeno zisťný záujem na tom, kto príde na ktoré miesto v kandidátke, zaiste bych sa nepýtal preč ztadiaľto. Mám na zreteli len záujem strany a ničoho iného. Nezabúdam, že strana je nám nadovšetko. Prv strana a potom všetko ostatné. Vy rozhodnete, ale za následky ja neberiem zodpovednosť . . .!“

„Vy ste kolega, platená sila strany, vy musíte poslúchnuť aj keby na vás padaly lokomotívy s neba!“ — vrčí generálny.

„Toho som si vedomý, pán generálny, ale mám tiež svoj názor na vec a doložený dlhoročnými skúsenosťami na tomto kraji. Ja ten ľud dobre poznám a viem, že trvale nemožno ho vodiť za nos, ani stádo. Treba rešpektovať jeho želania a nenatískať mu za poslancov nových, prespoľných ľudí. Opakujem, vy rozkážete, ja urobím, ale ihneď ma ztadiaľto preložte, lebo som tu nemožný.“

„Tak dobre, navrhнем kandidáciu Volentierovu sám a musí byť prijatá. Za ním nech si kandidujú hockoho. Do poslaneckej snemovne potrebujeme mladistvých a hybných ľudí, čože tam bude robiť taký Kopún. Toho leda tot do senátu, ale nie do poslaneckej!“

Tajomníci sa rozišli, generálny pošiel ku Hundrákovi, s ktorým dlho čosi a rušne prejednával. Delegáti sledovali ich rozhovor s úctyhodnej vzdialenosti. Keď sa títo dvaja korifeovia rozišli, predseda krajskej organizácie vydal rozkaz svoláť delegátov do zasadnutia. Svolával ich krajský tajomník s obvodným. Skupinky debatujúcich sa len pomaly rozchodily, delegáti boli znechutení beztak už dlhým jednaním, čili boli už „upečení“ a teraz menej výbojní ako predtým. Vchádzali do miestnosti sťa by sa im nechcelo.

„Vážení prítomní!“ — zahajuje Hundrák poznovu schôdzu a už z počiatku zavrčí mu podzemný hlas zpomedi delegátov:

„Už nám, hľa, ani na meno nevie prísť, ani čo by sme tu boli neprítomní! A tí neprítomní, už nie sú váženými?“

„Vážení prítomní! Otváram pokračovanie dnešného nášho kandidačného zasadnutia. Myslím, že si už každý povedal svoje, každý predniesol svoj návrh; je načase, aby sme prikročili ku skutočnému zostaveniu kandidátiek do obidvoch snemovní. Ubezpečujem vás, priatelia, že predsedníctvo strany našej nijako nechce prehliadať i vaše osobné záujmy. My v predsedníctve vieme, že je tu medzi vami veľa súcich jedincov, ktorí by hrave zastali aj kreslo ministerské“

„To bych povedál!“ — zabručia strýc Kopún do reči predsedajúceho. Ostatným delegátom, zvlášť tým, ktorí si namýšľali, že by hrave obsadili ministerské kreslo — nadúvaly sa pýchou bruchá a šírily prsia stavovskou a intelektuálnou hrdosťou.

„A to viete, bratia — pokračuje Hundrák, — Mnoho je povolanych, ale málo vyvolených. Kresiel máme ministerských málo a je na ne veľiká tlačénica, takže by sme ich potrebovali aspoň tisíc, aby sme stačili vyhoveť žiadateľom!“

„To si myslím; za naše peniaze!“ — zakričí do toho delegát, Juro Paták a Daniš Svitáč mu kontruje slovami:

„Potom praj majú byt menšie porcie, keď máme ministrov jak maku! To je pekný bisnis v republike; prissámbohu!“

„Neskáčte do reči pánu predsedovi, — napomína predse-
da krajskej organizácie, Viskup. Nechajte pána predsedajúceho
dohovoriť, aby sme skončili čím skôr.“

„Vážený kandidačný výbor! Prv než by sme prišli k so-
stavovaniu kandidátky, udeľujem slovo tu prítomnému pánu gene-
rálnemu tajomníkovi našej samospasiteľnej strany, Šústalovi. Je
on politik naslovovzatý, jakých nejde do tucta dvanásť. Vítam ho
srdečne v našom strede a prosím, aby sa láskave lapil slova.“

„Sláva, sláva mu! Nech žije pán generálny Šústala! — kri-
čia delegáti z plného hrdla. — Sláva Šústalovi, — reve kandidát
Rágala, čo keď začuli strýc Kopún aj oni zakričali, že „tri razy
sláva pánu generálovi, Šústalovi“.

„Dreimal hoch, und éljen! E' gsündes nazdar! Šústala soll
leben!“ — ozvalo sa s galerie, kde sedel samojediný židáčik Khon,
ktorému strana bola pred rokom vyprostredkovala krčmársku li-
cenciu v Šutajove.

Takto pozdravený, generálny tajomník Šústala majestátne
vstal z kresla a prišiel blahosklonne k predsedníckemu stolku.
Bez toho, že by sa bol poďakoval za pozdravy začal húšť hneď
na svoju strunu:

„Vysokovážené predsedníctvo, páni delegáti, slávny kandi-
dačný výbor! Ústredné predsedníctvo strany si je vedomé svojej
velikej zodpovednosti za vývoj vecí v tomto štáte, je si vedomé,
že z ľudu pochodí všetka moc i v strane, akože každá moc v demo-
kracii pochodí z ľudu a nik nesmie znásilniť ľud v jeho presved-
čení a dobre mienených, vlasteneckých snahách. My s kolegom
Hundrákom sme tu, v zastúpení predsedníctva a výkonného výboru
strany našej. Chceme byť svedkami vášho rozhodnutia, aké si
spontánne prejavíte aj pri volení najschopnejších osôb na kandi-
dátky do našich snemovní. So zvláštnym potešením uznávam, že
každý by ste mohli byť na prvom mieste kandidovaný a stať sa
tiež aj členom vlády. Veríme, že všetkých vás ku tomu vedie
v prvom rade záujem našej strany, velikej, mohutnej a ozaj sa-
mospasiteľnej, a blaho štátu. Lebo pravdu mal tot kolega Hundrák;
my nikomu nesľubujeme posmrtný ráj, o to sa každému postará
jeho cirkev, ale my sa poctive snažíme, aby každý človek, občan
tohoto demokratického štátu, v prvom rade náš stranník, tu, na
zemi mal sa dobre. Strana naša patrí celému národu... Bez na-
šej strany by nebolo republiky.“

„Správne, tak je! Sláva rečníkovi, sláva Šústalovi“ — ozýva
sa z radov delegátov.

„Ej, či mu huba mele! — poznamenáva delegát Cesnek polohlasne, ale začuli to všetci jeho susedia. Vypráva, ani čo by vynašiel dieru v rezanci. Modlenikom by mohol byť u nás...!“

„My máme káder ľudí už strannícky zaocelovaných, ktorých dar nesvedie, hrozba neskloní. Strana sa už na nich môže voľne opierať. My sme pyšní na vykonanú prácu doterajšiu. Tá hovorí za nás. Naší ministri Škvarenina, Baštrnák, Capák, Cintula, Drapák, Genčo, Hnát, Harbulák, Káčer, Jebúsek, ktorí sa došial vystriedali v ministerských kreslách — sú každému živými vzormi statočnosti, poctivosti a činorodej práce. Niektorí z nich už hnoja matku zem, predčasne odídúc z našich radov, lebo sa sodrali v stranníckej a štátnickej práci. Sme si vedomí, že keď slúžime strane, slúžime štátu a štát sa len pri našej, mohutnej strane môže mať dobre. Bez nás nebolo by štátu!“

„Tak je, tak je! Sláva štátu, nech žije Šústala, nech žije samospasiteľná strana!“ revú vrúcne delegáti.

„Naša strana je najstranovitejšia! My sme piliermi štátu, našej drahej republiky...! Ona by nevyžila bez nás, chudiatko!“

„Kerú by ste od samej ľúbosti rozkradli; všetci sa priživujete na nej, paraziti!“ zakričí hlas odo dverí, ktorý prekvapil celé shromaždenie. Kým stačil obvodný tajomník, Baran dobehnúť ku dverom, aby poriadnu facku vsolil opozičníkovi z druhého tábora, ten bol už dávno na ulici a bežal za nosom, preč.

„Pší hlas nejde do neba, priatelia“ pokračuje pán generálny. „Nevyrušujte sa ničomníkom, plateným opozičníkom, holodrancom nejakým. S takými sa ešte stretne vo volebnej práci a vporiadame sa s nimi. Náš boj bude tuhý, ale úspešný. A do budúceho parlamentu vyšleme si ozaj len schopných ľudí, ktorí musia naše, vaše a vašich rodín, dedín i miest záujmy vzorne zastupovať a hájiť; oni budú ozdobou, pýchou parlamentu.“

„To chceme, to si prajeme!“ kričia zas ďalší delegáti. Na to sme tu, aby si takých delegovali na kandidátky!“

„Predsedníctvo strany vidiac práve túto okolnosť u vás, dlho uvažovalo, ako vyriešiť celý rad návrhov pokiaľ sa týka vedenia kandidátky do poslaneckej snemovne. Nerado by, aby usporiadanie tejto otázky zanechalo v niektorých z vás horké spomienky; kandidujete na prvé miesta niekoľkých pánov a môže sa ta dostať vždy iba jediný. Neni pre nás želateľným a ani záujem strany si toho nesmie dovoliť, aby sa na stranu hnevali tí páni, ktorí sa nedostali na prvé miesto. Po veľmi dlhom a zovrubnom uvažovaní, poverilo ma predsedníctvo, aby som navrhol váženému kandidačnému výboru, žeby na prvé miesto do poslaneckej snemovne v tomto volebnom kraji bol kandidovaný pán Pavel Volentier,

továrnik, dobrý stranník, z Debníc. Keď bude on kandidovaný na prvom mieste, nebude ľúto všetkým tým, čo sa ta nedostali... Poznáte ho verím, všetci veľmi dobre.“

„Bádamimám, to by nám bolo treba!“ kričí Matej Bludzák z Drienového. „My máme tu nášeho Kopúna, von to tiež tak dobre uvede.“

„Oh, to nýje!“ volá Mišo Šupák z Lipového. „A my si nášeho Jana Rágalu máme zasolit, či kýho šlaka, ha?! To je ale demokracia! To je spravodlnosť, ludovláda...!“

„To je hotové násilie na strane! Tu kulhá demokracia! To by sme nemali dovoliť!“ ozývajú sa protestné hlasy delegátov, ktoré musel začuť aj generálny Šústala, ktorý však zrejme nevyšiel z rovnováhy; bol on pripravený na tie protesty. Nebál sa ich.

„Škandál, škandál; takto nám natískať chlapa, ktorého ani dobre nepoznáme a on nás tým menej! Ktož to vie, čo je za vtáka! Toto má byť záujmom strany a republiky? Fuj, hanba vám, násilníkom!“

„Nuž hľa, fabrikant operený! Kto maže, ten jede! My si toho nemôžeme dovoliť. Zbohatol z hnoja; pašák! On tu má spasíť stranu!“

„Načo sme sa sem teperili!? Načo nás sem volali, keď nám z našich radov nedovolia kandidovať...!“

Také a podobné poznámky, hodne jedovaté padajú z pomedzi delegátov. Aby to ale ktorý na plné ústa povedome predniesol, to nie! Bojí sa, aby si nerozhneval Jeho Blahoslkonnosť, pána generálneho tajomníka, jehož múdra hlava strane rozum dáva. Pán generálny dovolil nabrať dechu aj delegátom, keď si väčšina z nich poriadne zlosťou na kosierik odpľuvla nad takýmto spôsobom, či nespôsobom v zostavovaní kandidátiek. Potom pološeptom prikázal Hundrákovi:

„Kolega, teraz to múdre zariad, aby všetci delegáti odhlasovali kandidovať Volentiera na prvom mieste. Ukáž čo vieš a či si dosť šikovný.“ A kolega Hundrák poslúchol:

„Slávny výbor! Počuli ste, že pán generálny tajomník Šústala navrhuje na prvé miesto do poslaneckej snemovne kandidovať pána továrnika, Pavla Volentiera z Debníc. Toto si praje aj sám pán predseda strany našej. Ja vám ho iste nemusím ešte zvlášť doporučovať. Preto sa vás pýtam, verejne:

Je niekto proti kandidatúre pána Pavla Volentiera, na prvom mieste do poslaneckej snemovne?

Ponevác tu niet nikoho proti učinенému návrhu, vyhlasujem, že pán továrnik Pavel Volentier je jednohlasne kandidovaný na prvé miesto kandidátky do poslaneckej snemovne. Ďakujem!“

Vskutku, nik sa neopovážil, ani len muknúť proti návrhu mocných kormidelníkov strany. Chlapi stiahli krky medzi plecía, každý, aby sa nemuseli pred susedmi verejne hanbiť zo svoju zbabelosť a netrpelive čakali, kedy predsedajúci skončí formulku o „jednohlasnom“ kandidovaní cudzieho im človeka na čelné miesto kandidátky. Chúlil sa každý medzi radmi a pod lavice ani spráskaný pes. Hundrák pokračoval:

„Keďže máme prvé miesto do poslaneckej snemovne už obsadené, prichodí nám zaplniť miesto druhé a nasledujúce. Bol tu podaný konkrétny návrh, aby bol kandidovaný Jur Kopún z Brezovej. Dám tajne hlasovať o tejto kandidature. Pán tajomník Baran, ráčte rozdať hlasovacie lístky!“

„Pán predseda, ja mám tu sprostredkujúci návrh“, hlási sa ku slovu delegát Dominik Bachratý: „Keď už strýc Kopún nemajú viesť kandidátku do poslaneckej snemovne, azda by ju mohli viesť do senátu. Kopún myslím, pristanú na môj návrh a vtedy by sme mohli rozhodnúť o ich prvej kandidatúre do senátu a miesto druhé — do poslaneckej, by sme obsadili Janom Rágalom, ak sa to dokáže aj hlasovaním. Ráčte o tomto rozhodnúť...!“

„Prepánaboha, chlapi! Len to nyje; ved mi stará oči vyškrábe a zkráti mi prídel na útratu!“ kričia strýc Kopún na delegátov. „Kačka mi chce byť ministrovú a ze senátu sa ta nedostanem nikdy. Neporadím si s nú jako senátor! Ondite múdre!“

„Ticho strýco; buďte radi, že vás tu kandidujeme. Nestačíte už na poslancovanie. Máte na to slabé kolená. Priveľa si trúfate. Preceňujete sa, — napomínajú strýca susední delegáti. Zaučte niektorého svojho zafa do politiky; bude poslancom alebo ministrom aj on. Skúste so synmi; snáď sa z nich niektorý vychuble časom na súdeho poslanca...!“

„No, leda tak! Poručená pánuobohu! Čo mám robiť? Ale ty Hanbalek pôjdeš si to s mojú starú vyondiet, lebo mne by prissám, aj oči vyškrábala, keď sa dozvie, jako som obešiel...“

„Je tu návrh, aby Jur Kapún bol kandidovaný na prvé miesto do senátu. Má kto iný návrh na toto miesto?“

„Prosím ja,“ ozve sa delegát Fabian Bajtala z Červeníc, „Ja bych navrhoval na prvé miesto do senátu tot Mateja Čambalu, kostolníka. Aj on by to uniesol. Aj by sa mu pridalo! Má osem detí a na chalupe dlh. Keď sa rozumie cirkevnej, kostolnej službe, uhádne aj senátorčiť. Politikou by si pomohol na nohy. Tak je chlapi?“ — obráti sa Bajtala ku delegátom okolo neho sediacim a tí mu všetci prikývli, že veru je tak.

„Ponevác niet iného návrhu, dám hlasovať o obidvoch. Na rozdelené cedulky prosím napísať meno delegáta, ktorého si želáte

na prvé miesto senátnej kandidátky. Za skrutátorov pozývam pánov delegátov Drgoňa a Heribaňa po ľavej strane, pánov Čihtalu Babinca a Augustoviča po pravej strane. Ráďte hneď začať, aby sme stačili s časom.“

O chvíľu oznámili skrutátori ústami delegáta Drgoňa, že Juraj Kopún dostal 180 hlasov a Matej Čambala 20. Nehlasovalo 30 delegátov.

„Výsledok hlasovania je, ako ste už ráčili počuť zo slov brata Drgoňa, hlási predsedajúci, že brat Juraj Kopún dostal 180 hlasov, brat Čambala 20 a prázdnych lístkov bolo 30. Následkom toho je brat Kopún vedúcim kandidátky do senátu. Rád bych veril, že s touto voľbou bude súhlasif jak pán predseda strany, tak aj páni podpredsedovia, celé predsedníctvo, výkonný širší i užší výbor, takže náš priateľ Kopún zavíta nám iste do senátu, čo osožný spolupracovník náš a predbojovník našej samospasiteľnej strany. Takých zákonodárcov potrebuje strana a republika, ktorá je nám navyše drahou. pozdravujem ho aj s tohoto miesta najsrdečnejšie. Prosím, aby môj iskrený prívet odovzdal aj jeho pani manželke a svojim rodákom brezovským, ktorých si veľmi vážim.“

„Na druhé miesto do poslaneckej snemovne by sme tu mali navrhovaného Jána Rágalu z Lipového. Má kto ešte aj iný návrh? Nech ho prednesie.“

„Ja bych navrhoval tot brata Jána Výžinkára z Napchalova. On má dobrý rozhľad, patrí tiež medzi politikov naslovovzatých; on sa na to miesto síce nežiada, ale mali by sme ho poctif dôverou — hlási delegát Čechvala. Pozná mores, lepšie jak tot Jano Rágaléch a nosí už aj tvrdý golier, Kým Rágala vláči kaučukový.“

„Keďže niet na toto miesto ďalších návrhov, dávam hlasovať a to tajne, ako sa patrí a je dobrým moresom. Prosím, rozdať lístky; za skrutátorov pre toto hlasovanie pozývam zas ďalších pánov, a to Cypriana Cimbálíka, Mateja Bolečka na ľavú stranu sálu, pánov Baču, Ambruša, Behúla na stranu pravú. Výsledok buď láskave hlasno oznámený.“ komanduje predsedajúci.

Skrutátori posbierajú hlasovacie lístky a predseda oznamuje výsledok:

„Za Jána Rágalu hlasovalo 116 delegátov, za Jána Výžinkára 114. Týmto sa dostáva na druhé miesto brat Ján Rágala z Lipového. Nech ho Pánboh živí!“

„Na tretie miesto do poslaneckej snemovne prosím podať návrhy,“ hlási predsedajúci.

„No tak, nech bude Výžinkár, keď sa mu neušlo na druhom

mieste," navrhuje delegát Cimbálik; „však jako myslíte, chlapi! Azda by si to zastal. Reku za robotníctvo, myslel som.“

„Nech je tam! Môže byť!“ kričia poniektorí delegáti. Predseda sa však spytuje po ďalšom prípadnom návrhu, aby sa nepovedalo, že dakoho nanútil na kandidátku. Tento neriad je doma iba v protivných politických stranách, v našej si kandiduje ľud, masa a nijaký diktátor. Naša strana je v každom smere vzornou demokratickou organizáciou. V moresi iné strany by ju mali nasledovať a žilo by sa nám v republike sťa v ráji...

„Prosím, ja bych navrhoval za náš kraj Krišpína Fulajtára, živnostníka z Elefantoviec, hlási delegát Cyril Brázdovič. Na náš kraj nesmie sa zabúdať ani pri zostavovaní kandidátky.“

„Jakým živnostníkom je pán Fulajtár,“ spytuje sa nik iný, ako strýc Kopún, ktorý sa tento raz ostro hlásia za živnostníka.

„No švec, s odpuštením!“ odpovedá navrhovateľ.

„Ja som tiež z toho istého okresu, jako Brázdovič aj s jeho kandidátom,“ poznamenáva delegát Matej Džugan, „ale staviam sa proti kandidatúre Fulajtárovej z dvoch príčin. Za prvé, že o ňom jako o stranníkovi nechyroval som ničoho; je on teda iba takým, neškodným, upoteným stranníkom ako sa vraví, ktorý vody nezaťká a my potrebujeme na kandidátkach len zaslúžilých pracovníkov za našu stranu. Či mám pravdu, páni?“

„Tak je, Džugan hovorí aj za nás. Parazitov nepotrebujeme. Kto chce byť kandidovaný, musí sa vykázat obecne známou, verejnou činnosťou za našu stranu!“ hlási delegát Chlpatý. „Musí byť mužom práce zaocelovaným stranníkom a celá jeho rodina musí byť organizovaná u nás. Už sme sytí tak zvaných „naslovo-vzatých“, upotených politikárov.“

„A musí vedieť čítať a písať!“ uťahuje si zas iný, delegát Hnidický. Delegáti sa smejú nad vtípnou poznámkou.

„Potom neoduševňujem sa za Fulajtára, ktorého osobne nepoznám tiež preto, lebo je švec. My hoci sme samospasiteľnou stranou, do ktorej sa každý vmestí a v ktorej má každý občan jedinečnú záštitu politickú i hospodársku — ševcov už nevytrhneme v tejto republike. Nasledovne, kandidatúra Fulajtárová bola by nám len príťažou a nie hodnotným prínosom. On by nelákal, neprifahoval....!“

„Volentier a Rágala ti budú prifahovať voličov; ty chumaj? Tos' sa ale zmýlil poriadne!“ zareve hlas Fulajtárov, ktorému už bolo jedno, či sa naň nahnevá všemohúci pán generálny tajomník. Išlo mu, chudákovi už aj o osobnú česť, do ktorej — dľa jeho pochopu — skrivodlivo sa nanosil Džugan.

„Jednajte, bratia parlamentárne!“ napomína predsedajúci. „Do

osobníčkářstva sa nepúšťajme, to sem nepatrí. Vecný dôvod proti kandidatúre si môže každý slobodne predniesť, ale aby podal konkrétny návrh, ak taký má — koho by on doporučil kandidovať na treťom mieste do poslaneckej.“

„Aj takého mám, a síce tot Izidora Hadbávneho, vykonného zemedelca, aby reku aj za tento stav bolo poriadne zastúpenie na prvom, eh — aspoň na zvoliteľnom mieste. Keď aj za stranu veľa nepracoval, zato však pracoval na mátuške zemi, ktorú usilovne obrábal a majetoček svoj zveľaďoval. Dlhu nemá, ženu nebije, nekartuje, nelumpuje, chodí riadne do kostola, každoročne kupuje si rodinný kalendár, ktorý mu vytrvá aj roky zavesený na klinci. Teda človek akurátny, zbehlý v kultúre. Hotový poslanec!“

„Iba že tot svekruši narezal“ ozve sa hlas z radov; „to snád sem nepatrí?“

„To sem teda vonkoncom nepatrí. Svekruša sa má poriadne chovať voči zaťovi, lebo on je pánom v dome a ona sa tam len priživuje,“ odsekne mu zas Džugan. Ale bolo na čase, aby do kúsavej debaty zasiahol predsedajúci.

„Keďže niet tretieho návrhu . . .“

„Eh ba je!“ hlási sa notár, Havran z Okruhlého. „Nuž, a či strana nestojí ani o hlasy inteligencie, či čo?“

„Jakože by nestála, pán notár!“ odpovedá generálny tajomník. „Naša strana je všehochuť, teda organizuje aj inteligenciu; každý sa u nás vmestí . . .! Neobstála by bez školovaných ľudí. To my vieme veľmi dobre.“

„Ďakujem za vysvetlenie, ale zo zostavenia tejto kandidátky mám dojem, že strane nezáleží na inteligencii, keď nepovažuje za účelné delegovať na zvoliteľné miesto človeka z kruhov úradníckych. Ten by tam mal byť a to taký, koho pozná široká verejnosť . . .“

„Všetko len inteligencii, porád len o inteligencii je reč! Vari inteligenti stačia vyvoliť poslanca?! Nás je tu a všade viacej, čo sme nejedli rozum lyžicou . . .“ — šomrú poniektorí delegáti a jedon, istý Mišo Chlpáč ozve sa na plné ústa:

„Ná, však všetky miesta sú zvoliteľné, jakožináč! Tento volebný kraj lífruje všetkých devat mandátov našej strane. Ved celý národ je za nás a hlási sa pod našu zástavu. Teda jaké obavy a strachy? Koho my tu kandidujeme, každý sa musí dostať do snemu. Je tak chlapi, či nie?“

„Áno, navlas je tak! Mišo Chlpáč aj za nás hovorí.“

„Nešťastná opozícia; tá v tomto kraji musí si prísť k nám ponížene pýtať mandát!“ — pokračuje notár Havran. „Nebude to dobre, ľudkovia moji, keď my takto sobecky vytlačíme opozíciu

z nášho volebného kraja. Však vy viete; kde neni opozície, neni kontroly, kde niet kontroly, tam sa zahniezdi korupcia. Navrhujem, aby sme tu teraz odhlasovali jedon mandát pre opozíciu; že jej ho teda dáme s niektorým našim vyvoleným poslancom, alebo senátorom.“

„Prosím pána notára, aby nám povedal konkrétny návrh, koho by on doporučoval delegovať na tretie miesto do poslaneckej,“ žadoní predseda, ktorý vycítil sarkasmus notárov.

„Aha, skoro by sme boli zabudli kandidovať; prosím za odpustenie, pán predseda, že mi jazyk zabehol do polemiky s páni delegátmi“ — ospravedlňuje sa notár Havran. „Tak ja bych hneď aj navrhoval pána školského inšpektora Gabrhela. Ten naozaj pozná celý náš okres, biedy a slasti skoro každého z nás. On nás bude môcť múdre zastupovať jak v parlamente, tak aj pri všelijakých tých dodávkach pre štát. Ak sa v tom nevyzná, naučia ho iní. Napokon, škôldozorca má vždy mnoho rozumu, môže nim podelovať celý svoj okres — a nikdy mu neubudne z rozumovej zásoby. Nám veľmi načím taký rozumový magazín.“

„Zisťujem, že navrhovaní sú traja páni na tretie miesto v kandidátke do poslaneckej snemovne, a to brat Ján Výžinkár, Krišpín Fulajtár a škôldozorca Alexander Gabrhel. Prosím rozdať pánom delegátom nové hlasovacie cedulky, aby si na ne napísali meno kandidáta, ktorého chcú umiestniť na treťom mieste. Za skrutátorov menujem po ľavej strane Ondreja Džurku, Štefana Ivičiča a Daniela Gíbalu. Po pravej strane zas bratov Chobota a Galbavého. Tak a prosím hlasovať,“ — nariaduje predsedajúci.

O chvíľu je už známy aj výsledok; z 230 delegátov na inšpektora Gabrhela hlasovalo 90 delegátov, na Výžinkára 120 a Fulajtára iba 20. Tak sa dostal Výžinkár na tretie miesto kandidátky do poslaneckej snemovne za samospasiteľnú stranu.

Delegovanie kandidátov na ďalšie miesta už šlo ľahšie, lebo živej hádky už nebolo takej, ako pri miestach prvých. Vedelo sa, že strana v tomto okrese nedosiahne viacej ako 2—3 mandáty. Jednako však každý si považoval za mimoriadnu česť parádovať na kandidátke a to na prvých miestach. Čo mladší verili, že starších drier, či neskôr i tak soberie „zubatá“, že sa raz preca aj oni dostanú na miesta zvoliteľné.

Tak bol inšpektor Gabrhel kandidovaný za inteligenciu na štvrtom mieste, Jano Chlebec na piatom za ohliadačov mŕtvol, na šieste prišiel nešťastný Fulajtár, za chudákov ševcov, ale sa musel prv verejne osvedčiť, že sa naučí šif aj čižmy, ktoré začína nosiť po vonkove sedliacka jazda, národná garda a hasiči a tak je tu nádej, že si svojou silou a umom zlepši svoju chlebovú po-

stať a neostane na farchu strane. Siedme miesto zaujal Ďuro Hubatý za bryndziarov, ôsme Daniš Gužala za pytlíkárov a deviate Belo Kapusztu za vojenských vyslúžilcov. Keďže sme ľudia smrteľní, snadno sa môže stať, že behom volebného obdobia nedostane sa kandidátov a preto kandidačný výbor aj na tento prípad pamätal vyvoliac aj na ďalšie miesta schopných ľudí. Boli to Ežo Fačkavec, Jano Karaba, Fero Hrbatý a Mišo Gahýr. A bola hotová kandidátka do poslaneckej snemovne.

Samospasiteľná strana prezentovala svojmu i cudziemu voličstvu svojich kandidátov do poslaneckej snemovne takto:

1. Pavel Volentier, továrnik v Debniciach,
2. Ján Rágala, živnostník a maloroľník z Lipového,
3. Ján Výžinkár, podnikateľ z Napchalova,
4. Alexander Gabrhel, škôldozorca, Staré Mesto n. M.,
5. Ján Chlebec, zdravotný radca a funebrák, Črence,
6. Krišpín Fulajtár, botanik z Elefantoviec,
7. Ďuro Hubatý, výrobca jemných syrov, Kojšov,
8. Daniš Gužala, živnostník, Baranec,
9. Belo Kapusztu, c. k. penzista, Trnava,
10. Ežo Fačkavec, vzdušný inšpektor, Trtúchovce n/V.,
11. Ján Karaba, domkár a obecný šinter, Modlenice,
12. Fero Hrbatý, kancelista v. v., Kujovjany,
13. Mišo Gahýr starší, kostolník, Drieňové,
14. Mária Fúznačová, ďalejslúžiaca čatárová, Studená Pec,
15. Kleopátra Mrnčalová, vrchná kartelová radová, Trnava,
16. Ernest Cintľavý, prezident Nemoc. poisťovne, Orechovo.

Táto kandidátka bola už svätá. Pán generálny tajomník tu, na zasadnutí vieryhodne oznámil, že aj pán predseda strany bude súhlasíť s doslovným jej znením. Oddýchol si jak Hundrák, tak aj Šústala, že majú s krku tento ťažký porod.

K vôli poriadku prečítal krajský tajomník Kakalík ešte raz kandidátku, ako sme ju horevyššie uvideli. Delegáti si ju pozorne zaznačovali, aby mali o čom referovať doma.

Nuž a tu máš národe, tu ti prinášame spásu v navrhovaných zástupcoch parlamentných. Tí ťa spasia, lebo celý ich život posvätený bol službe verejnosti, blížnemu. Nikdy nám ešte tak dobre nebolo na svete, ako nám bude teraz, keď túto pestrú smes dostaneme do snemu. Kto si vie predstavíť gloriolu takého „zákonodárcu“, z ľudu vyšlého, ľudu slúžiaceho, keď chránený poslaneckou imunitou, bude sa môcť rozhadzovať v krčme sťa holandský kohút na smetisku veľkostatkára. A nik mu nescie protirečiť, meno-

vite ale nik ho nescie vyhodit z krčmy na ulicu, lebo poslanca chráni imunita. Národ si ich vybral hlasovaním a tajným k tomu. On chce mať takýchto zástupcov na najvyššom fórum. Konečne, to by ani tak nekričalo, že Jeho Chronická Neomylnosť, pán generálny tajomník, Šústala vtlačil si na kandidátku svojho švagra, Volentiera, ktorého nik nepozná v tomto volebnom kraji. Robí sa to viacej-menej rovnakým spôsobom v každej politickej strane pri sliapaní kandidátiek. Musíme tento svinčík odpustiť slávnemu predsedníctvu samospasiteľnej strany, lebo veď ona podľa svojej dogmatiky („voličia volia stranu a nie osoby“) môže mať tiež pravdu, bárs dnes už tomu tak neni a voličia sú veru zvedaví, kto vedie kandidátku, akých ľudí strana kandiduje do Národného Shromaždenia? To platilo azda len na začiatku nášho demokratického parlamentarizmu, že ústredie strany diktovalo voličstvu kandidátov, dnes čo ďalej musí ono rešpektovať želanie voličstva. Napriek tomu všetkému dejú sa prechmaty, akého sme aj tento raz boli svedkami pri vopchaní Volentiera na kandidátku, poľahky na jej prvé zvoliteľné miesto. Ničevó! Nedajbôh horšie! Republika zdrží aj takýchto zákonodarcov. Už sme tu mali aj horších a vlast ich prežila; oni boli smrteľní ľudia, kdežto republika bude trvať naveky.

Naša strana prejavuje činorodý záujem o armádu, kým druhé strany si jej nebárs všimajú. Dôstojníci, gážisti a vojaci nemajú hlasovacieho práva, ale majú ho ich ženy. Preto samospasiteľná partaj dáva svojemu záujmu o armádu aj vonkajší výraz kandidujúc jej príslušníčku, pani ďalejslúžiacu čatárovú, Máriu Fúznačovú, do poslaneckej snemovne. Tiež ženské hnutie naša strana úspešne hodnotí, keď kandiduje pani vrchnú kartelovú radovú, Kleopátru Mrnčalovú. Tým chce strana aj navonok dokumentovať svoje jedinečne demokratické stanovisko k ženám a získavať ich pre plodnú prácu politickú. V našej strane baby už nebudú bohapuste klebetiť pri driapaní peria a štopkaní punčoch, ale politikárif. Získanie vojačiek i nevojačiek — ženských pre politiku, znamená veľký masový prínos v strane a isté volebné víťazstvo. Ženy neprehraly ešte ani jedinú vojnu.

Na deväť mandátových miest máme 16 kandidátov. Volič musí súhlasit so všetkými a jeho hlasovanie pozostáva, že do osudia vhodí v obálke tlačenú kandidátku niektorej strany. Ak by kresťanským spôsobom žičil dvom stranám a vhodil do urny dve kandidátky, volebná komisia neprizná platnosť ani jednej z nich. Také sú poriadky a predpisy. Ťažko verit, že by sa pani vrchná kartelová radová Mrnčalová, alebo pán prezident Okresnej nemocenskej poisťovne — dostali do parlamentu v tomto volebnom ob-

dobí. Musel by prinajmenšom čert pobraf všetkých 14 kandidátov, ktorí pred nimi parádujú, aby aj na nich prišiel rad. Toho sa asi nedočkajú. Preto oni sú na kandidátke len sfa volavky, ktoré majú lákať voličov, že hľa, my tu, v tejto samospasiteľnej strane zastupujeme ozaj všetky vrstvy národa; na nás máš hlasovať synu a dcéro Boha živého. My ťa spasíme. My vieme, národe, kde ťa tlačí bota, my tomu najdeme liek. Na to sme tu.

Títo hľa, kandidáti, ak z božieho dopustenia a nekritickým politikárením nás — dostanú sa do snemu, majú bojovať za záujmy strany proti školovaným poslancom z iných strán, proti ľuďom graduovaným, proti univerzitným profesorom, spisovateľom, fiškálom, bankárom, technikom, národohospodárom. Pochybuješ o tom, voliču milý? Si vedľa! Za nich myslí vždy strana, poťažne, jej pán generálny tajomník. Nik nemusí svojim „filipom“ zahýbať, lebo hýba zaň rozum strany, platená sila. Tak nemaj obáv a hlasuj veselo na samospasiteľnú stranu, hlasuj na kandidátov, ako ti ich tu podávajú do poslaneckej snemovne...!

„Prosím si slovo!“ — hlási delegát Melicher Slíž.

„Nech sa páči, brat Slíž“ — odpovedá predsedajúci usmievave.
„Čože nám poviete nového, čože?“

„Slávny výbor, vážení údovia jeho a udice! Oné: Dosiaľ boli našimi poslancami za tento volebný kraj Jano Candrák a Juro Pyskatý. Podľa mojej mienky — poslancovali dobre. Majetkov si nenahrabali, ba čo viem, Pyskatý sa ešte aj zadlžil...“

„To si myslím, lebo si vydržiaval v Prahe frajerku, doma bil ženu na stretnutí a zpanštil sa odrazu,“ dudle neznámy hlas zo zasadnutia.

„My by sme nemali na nich zabúdať. Nekandidovali sme ich do snemu ani len na najposlednejšom mieste, ani sme im — to je strana, nezabezpečili nejakej sinekúry, čo by penzie. Robí toto naše počínanie dojem nevďaku. Priatelia, dnes mne — zajtra tebe. Podobný osud čaká aj ostatných našich poslancov a senátorov, ak si nenavykneme odvdáčiť sa za vykonanú prácu ľuďom, ktorých už viacej nemienime zamestnávať na doterajšom ich pôsobišti. Tak podobne za našu stranu bol kandidovaný a zvolený dosiaľ pán senátor Šupák. On ako byvší senátor nemôže figurovať na mieste druhom. Čo s nimi? Ako myslí pán predseda a slávna strana zrobiť tu nápravu? Či azda murín vykonal svoju povinnosť a môže ísť? Priatelia, na takéto nespôsob si nenavykajme, lebo by sa vymstil na nás samých...! Na takýchto vyslúžilcov treba tiež pamätať, ako to robia iné strany.“

„Krucinál, ten nám dal!“ — poznamenáva generálny Šústala Hundrákovi. Čert nám ho sem priniesol aj s jeho poznámkou. Nu,

azda bys oznámil, že Candráka a Pyskatého budeme navrhovať na kandidátku do zemského zastupiteľstva, kde by sme ich dosadili do výboru, aby boli aj hmotne nejak odškodnení a ohľadne Šupáka.... Hm, toho by sme dali vyvolať za viceprezidenta Zemedelskej Rady. Hmotne by nebol na tom horšie, ako je teraz. Nuž, zariadť to nejak, najdi pre tých ťulpasov formulku na uspokojenie. Škoda, že nie sú právnikmi; boli by sme im zaopatrili nejaké verejnonotárske miesto, ako to strana robí mnohým odstaveným politikom. Niečo im slúb aspoň; na splnenie je čas.“

„Brat Slíž má pravdu, ale čo naplat? Treba sa nám všetkým pokoriť pred mocnou vôľou ľudu. Ľud tu hľa, rozhodol, že koho si kandiduje na ktoré miesto. Zastúpené sú všetky kraje. Ale my v strane nájdeme odškodnenie jak pre predošlých pánov poslancov, tak aj pre pána senátora. Kandidujeme pánov Candráka a Pyskatého do zemského zastupiteľstva a umiestnime ich vo výbore, čo im vynesie každému mesačne Kč 3.000.— a voľnú jazdenku I. triedy na železniciach. O pána Šupáka sa tiež postaráme. Aj on bude v strane ďalej na čelnom mieste a pri väčšej zodpovednosti zamestnaný. My na poctivú prácu ešte potrebujeme nežistných pracovníkov, tých je na svete všade ešte málo. Buďte preto spokojní, im sa krivdy nestane.“

„Ideme ďalej pánovia, bratia, priatelia! — pokračuje predseda. Ešte si musíme dať do poriadku kandidátku do senátu. Ako viete, do senátu volí tento kraj spoločne s Turčianskym, a to štyroch senátorov. Preto aj kandidátku musíme konečnoplátne sformovať s krajským výborom strany našej v Turčianskom Svätom Martine. Posledne kandidátku do senátu viedol náš stranník z Turčianskeho kraja, teraz ju povedie z vášho, aby bola zachovaná rovnováha a demokratická spravodlivosť.

Kandidátka do senátu bude aj teraz zostavená tak, že budú sa v nej zamieňať kandidáti z jednotlivých volebných krajov. Keď brat Juraj Kopún, príslušník Trnavského volebného kraja je na mieste prvom, na druhé už musí prísť kandidát kraja Turčianskeho. Na tretie by zas prišiel kandidát váš a preto ho ráčte navrhnuť....“

„Ja myslím, že je skoro zbytočné, aby sme ešte kandidovali i na tretie miesto, lebo veď ta sa sotva dostaneme, namieta delegát, Martin Dudel, ale keď to už musí byť, možno že sa časom aj ten s tretieho miesta dostane do snemu, ak šlak trafí tých, čo pred ním parádajú. Tu bych potom navrhoval za náš kraj tot pána Izidora Čundrlíka z Lopatoviec, takto hasičského generála v tej dedine; nech by reku aj inteligencia bola zastúpená v senáte a mala možnosť uplatniť sa. Všakže chlapi?“

„Tak je; patrí ta Čundrlík, hasičský generál z Lopatoviec. Už mal byť dávno v senáte. Sláva Izidorovi Čundrlíkovi!“ — ozýva sa z radov unavených už delegátov.

„Má kto aj iný návrh?“ pýta sa predseda delegátov.

„Mám ja!“ — hlási sa Ondrej Majerník z Vrátiža. „Bolo by veľmi účelné, aby sme mali aj duchovenstvo zastúpené v senáte. Popri tom aj z radov učiteľov, profesorov dakoho. Lekári by azda tiež boli dobrými senátormi. Nech by sme ozaj všetky stavy mali na kandidátke uvedené a v sneme zastúpené aj z nášho kraja...“

„Prosím, konkrétny návrh a dám o ňom tiež hlasovať,“ volá predseda.

„Tak tu bych mal hneď pána...“

„Eh, na čo je nám!“ — pretrhne reč Majerníkovi delegát, Rudo Gerža z Ozieranec. „Farári a lekári šijú dohromady; jeden druhého potrebuje; obidvaja si hrajú do nóty. Stačí nám to takto a ostaneme my len pri Čundrlíkovi! Že je tak chlapi!“

„Sme za Čundrlíka; nech ho Pánboh živí“ — kričí zástup.

„Síce je to neparlamentárne pokračovanie, keď prerušujete rečníka, ale dovoľte mu, aby dokončil svoje slová“ — napomína predsedajúci.

„Ja prosím mlčím,“ oznamuje Dudel. „Ktorá krava veľa bučí, malo mlieka dáva. Hlas ľudu, hlas boží; nech si páni delegáti kandidujú súcejších ľudí na zákonodarcov.“

„Keďže niet ďalšieho návrhu na obsadenie tretieho miesta na kandidátke do senátu, vyhlasujem za jednohlasne kandidovaného pána Izidora Čundrlíka z Lopatoviec, hasičského generála. Je niekto proti?“

„Niet nikoho proti, tedy brat Čundrlík bude volený na trefom mieste do senátu za našu stranu. Len prosím ešte, aby mi tu bolo naznačené, akého je zamestnania brat kandidát, lebo to musíme uviesť na kandidátke. Kto mi to povie vieryhodne?“

„Chodár ja vám to povím, pán predseda,“ hlási sa Gejzo Vart-Višnovský, delegát z Fraštáku. „Ja ho poznám; on je cehlár.“

„Má snad teheľň kruhovú, či obyčajnú?“ pýta sa predsedajúci. „Je teda továrnik, majiteľ tehelne?“

„Ale dze by! Cehlár, obyčajný cehlár, na sezону, jak murári. V zime ide k masárovi a pýta sa „zač tý plícka, zač tá pečena?“ V lete ale — „zač tá husina, zač tá husina?“ Šak aj mojému zatovi tot rok narobév cehly a veru pašáckej, že jej ani v Pezinku páru neni. Teda, šak on je človek poránný!“

„Priatelia, čo je na tom smiešneho?“ — napomína predsedajúci smejúcich sa delegátov. „Každá práca je poctivá, čestná a záslužná. Aj takých potrebujeme do snemu. Ako vidím, Čundrlík sa

rozumie do výroby tehál i hasičstva. Toto všetko potrebujeme do jednaní o zákonoch o stavebnom ruchu ako aj o štátnej brannosti. Ja bych sa prvý tešil, keď by sa aj jemu, Čundrlíkovi podarilo dostať sa hneď z prvého skrutínia do snemu.“

„Bude teda kandidátka do senátu za našu stranu vyzeráť takto:

1. Jur Kopún, živnostník a roľník, Brezová pod Bradlom,
2. zástupca volebného kraja Turčianskeho,
3. Izidor Čundrlík, hasičský generál a technik, Lopatovce,
4. zástupca volebného kraja Turčianskeho.

Mená kandidátov z Turca dozviete sa včas aj z krajského sekretariátu našej strany.

Potom by nám zbývala už len kandidátka do zemského zastupiteľstva, keďže do jednotlivých okresov ustanovia si podľa stanov strany — kandidátov jednotlivé okresné organizácie strany samy, pravda za dozoru kolegu, krajského tajomníka, aby sa všetko dialo podľa rádu a stanov.“

Do zemského zastupiteľstva však stavia celé Slovensko kandidátku jednu, to jest každá politická strana podáva za celú zem iba jedinú kandidátku. Už som bol spomenul, že do zeme budeme kandidovať bývalých pánov poslancov, a to Candráka a Pyskatého. Pousilujem sa, aby sa menovaní páni dostali na zvoliteľné miesto, ale to vám nik z nás nemôže zaručiť, že na ktoré miesto budú kandidovaní. Kandidátku do zeme konečnoplátne zredigujeme v Bratislave, kde je zemský sekretariát. Aj iné volebné kraje budú sa domáhať vyvolenia svojich kandidátov, preto je potrebné všetko náležite a s rozvahou ujednať, upiecť a hotové, dobré dielo predložiť našej verejnosti k voleniu“

„Prosím, čo si žiada brat Čubka?“ — pýta sa predsedajúci delegáta, ktorý sa živo hlásil o slovo až z najzadnejšej lavice.

„Slávne predsedníctvo, slovutní pánovia, bratia! Komu česť, tomu česť, pastierovi trúba! Vraví sa, že „rozum kraľuje a sila klady váľa“. Ctím si bývalých pánov poslancov i senátorov, ale neviem, že v čom by sa boli v parlamente vyznačili. Za 5 rokov neprehovoril z nich tam ni slova ani jeden. Múdreho sme o nich ničoho nečítali v novinách, ba ani len opozičné časopisy si nesťažovali na ich politickú činnosť. To vidno, že obidvaja páni nepomútili mnoho vody v parlamente. Vari ani nemuseli, lebo ved tú vodu v každej partaji múti pán generálny tajomník so svojim plateným aparátom. Nedokázali sa, musia odstúpiť; nemáme im čo vďačiť.“

„Ale zemské zastupiteľstvo, to neni parlament, priatelia! V zemskom treba pracovať každý svojím umom. Zemské zastupi-

telstvo, to neni parlament; tu treba pracovať! Tu nestačí kývať iba, ako v sneme. Tu nedá „filipa“ zemský tajomník strany; do debát, politických zápasov musí byť každý jednotlivý člen zemského zastupiteľstva plne vyzbrojený vlastným umom. Ja viem, ako to tam chodí, viem, že tam treba slová vážiť a nie rátať. To imponuje aj protivným politickým stranám a pravda, vykonaná práca, umová dovednosť.“

„V zemskom zastupiteľstve potrebujeme odborníkov národohospodárskych, finančníkov, zemedelcov, juristov, živnostníkov, zdravotníkov a v rade nie krajnom — kultúrne osvetových pracovníkov. A odpustite mi; medzi týmito nemožno hľadať Candráka, ani Pyskatého. Mne nejde o osoby, ide mi o zásadu, o záujem zeme a samosprávy. Tu ani tak nejde o politiku v širšom slova smysle. Samospráva potrebuje národohospodárskych a kultúrnych pracovníkov. V samospráve sa pri spoločnej práci sídu všetky strany, aj tie, ktoré by ináče v parlamente stály v opozícii protivládnej. Nebudem vás dlho baviť výkladom, ktorý je každému jasný. Naša strana je povinná vyslať do samosprávy zástupcov, ktorí by v nej pracovali a nie kývali iba“

„Na tieto obavy brata Čubku odpovedám takto:

Koho si národ praje, deleguje do zemského zastupiteľstva, toho tam musíme pripustiť. Každému treba dať možnosť, aby sa uplatnil. Netreba sa obávať o nedostatok odborníkov, takých nám ta vymenuje dostatok vláda; nato pamätal včas aj zákon o samospráve“ — odpovedá predsedajúci. Na všetko budeme mať odborníkov, máme ich v strane dostatok. Odborníci budú hýbadlom hospodárskeho programu strany v zemskom zastupiteľstve a politiku prenecháme parlamentu.“

„V samospasiteľnej strane môže sa uplatniť každý, kto vie a chce pracovať pre obecné dobro,“ — pokračuje predsedajúci Hundrák. Veď aj kam by sme umiestnili prepotenciu dobrých, oddaných našich stranníkov, odborníkov, dobrých pracovníkov, ak by sme nemali ustanovizne v samospráve, kam možno vrchnostensky delegovať členov zastupiteľstva a výborov. Škoda sa je obávať vopred. Na to sme tu, aby sme podobné predpoklady rozptýlili a my to rozptýliť vieme“

„Týmto by bol náš úkol skončený, vážení prítomní, páni, priatelia a bratia. Máme teda hotové kandidátky do poslaneckej snemovne, do senátu a určených kandidátov i do zemského zastupiteľstva za volebný kraj Trnavský. I v tomto vykonali sme kus poctivej práce pre stranu, národ a štát, lebo štát je nám nadovšetko. Štát stojí a padá s našou stranou. My sa hrdo hlásime k demokracii, my tu ostávame jej vernými strážcami až do súdneho dňa, ba

ešte aj potom, lebo Najvyšší Vládca svetov jedine našu stranu, poťažne jej výkonný, chcem rieť širší výkonný výbor — poverí likvidáciou tohoto zašmodrchaného svetového hospodárstva. Samospasiteľná strana tu bude aj po súdnom dni a my všetci jej predbojovníkmi — každý, až do roztrhania tela...“

„Sláva, sláva samospasiteľom! Nech žije predseda strany, aj jej podpredsedovia! Nech žije širší výkonný výbor! Sláva úzkemu výkonnému výboru!“ — revú delegáti s citom. „Nech žije Hundrák! Nech žije Šústala! Nech žije pán krajský Kakalík!“

„A teraz do práce bratia, páni, priatelia! Vysúkať rukávy za zdar a víťazstvo našej samospasiteľnej strany! Za nás musí hovoriť naša práca, dielo, ktoré sme dosiaľ vykonali v prospech celého občianstva. Podobným sa nemôže vykázat iná strana. My sme sotrvali vo vládnej koalícii i v najťažších časoch, keď sa svet rútil, keď zloba zúrila okolo nás, keď hospodárska bieda hlodala nielen vrecká, ale aj mravy a charaktery občianstva. My sme neutekali pred zodpovednosťou, ako opozičné strany. My sme chránili demokraciu, keď sa do nej zakúsovali potkani, na cudzích lodiach k nám privezení. Našou politickou prezieravosťou uchránili sme štát a národ od vojny. Kto bol vo svetovej vojne, vie, čo je to za metla a neželá si jej viacej. Kto chce mier, musí podporovať našu stranu, stranu mieru a strážkyňu obecného pokoja.“

„Vážení priatelia, videli ste, videl celý národ, čo znamená opreť sa o plece silnejšieho brata vtedy, keď sa na človeka rúti zloba. My, Slováci, sme národ malý a veľmi trpíme touto svojou malosťou. Pri tom sme rozcapartení, jak sa len pohriechu svedčí na Slavianov, o ktorých sa hovorí, že sú obecné „individuálneho založenia“. Individuálny znamená skoro to, čo „anarchistický“. Anarchista netrpí nad sebou vrchnosť, komando; dačo z toho ostalo aj nám prídelom; zdá sa že radšej sme poslúchali, keď nám cudzí rozkazovali. Naša hlava bolí odrazu všetkých našich súsedov štátnych, náš otlak páli ich nohy. Keby nás bolo stomilionov, toto všetko by prestalo, lebo by si nik do nás netrúfal. To viete, že na malý štát si trúfa každý. Ale viem, že keby niekedy malo dojsť k vojne a chcel nám siahať na pajšel hoc aj slovanský brat, že by sme si poradili sami. Vtedy by sme najlepšie pocítli, že je dobre mať za sebou českého brata. Sme jeden národ československý...!“

„Ale s dvoma žalúdkami, aj s dvoma jazykmi!“ — zavolá ktosi nesmele z delegátov. Predseda mu to ovšem potvrdil:

„Tak je priateľu, s dvoma jazykmi a keď chcete aj s viacerými a s dvoma žalúdkami. Podľa Písma, muž a žena je jedno telo a tiež majú dva žalúdky i dva jazyky. Muž a žena v manželstve sú na

seba odkázaní; tak je to aj v našom československom manželstve; či sa to komu páči, alebo nie. S touto devízou ideme do volebného boja. Každý vysúka rukávy a pridá pomocnej ruky pre zdar nášho diela. Treba burcovať spachtošmi, ľuďmi zavedenými, aby naši miesto v našej strane. Bojovali sme a bojujeme za obecné blaho celého občianstva. Dnes už ani nejde o osoby, ako skôr o zásady, o zachovanie demokracie v tomto štáte, lebo u nás jedine demokratická štátna forma je možná; každá iná viedla by k nedozier- nym komplikáciám politickým jak tu doma, tak aj v zahraničí. Je samozrejme, že vonkajšie nebezpečie zmiesi náš národ, robí ho odolnejším, nepoddajnejším a sebavedomým. Spoločná obava o bla- ho národa a štátu stmelí nás tiež a urovná.“

„Hlasovací lístok, to je v demokracii strašná politická zbraň. Občianstvo republiky v 16-om jej roku vie už samostatne narábať touto zbraňou. Jednako najdú sa ešte ľudia zavedení, nie dosť uva- žujúci, ktorí si neuvedomujú v dostatočnej miere aj svojich po- vinností oproti politickej strane, ktorá svojim mocenským posta- vením, svojou politickou váhou v štáte, zabezpečila im mnohé ho- spodárske a kultúrne výhody, čo je len možné a dosažiteľné v dneš- nej kríze. Pre týchto treba našej a všetkých vás osobnej pripo- mienky že je ich povinnosťou hlasovať na našu stranu. A preto priatelia, nech neni nikoho medzi nami, kto by počas volebného boja odpočíval nečinne doma. Obsadte všetky dediny, mestá i ko- panice a pracujte za víťazstvo našej strany. Teraz nesmie odpočí- vať nikto...!“

„Sláva Hundrákovi, sláva!“ — kričia delegáti. Predsedajúci zrejme ustatý posadil sa za predsednícky stolec, ale hneď dal ešte slovo pánu generálnemu tajomníkovi, Šústalovi, ktorý preca nemô- že odísť, aby si tiež neprehovoril, aj keď takto nerád chodí do de- dín, pričucháť si k „vôni zemedelského vonkova“; ono sa lepšie sedí v kancelárňi a lepšie sa politika masť v kaviarni a pri preferansi.

„Len niekoľko slov, pánovia: V mene ústredia našej strany ďakujem vám všetkým za vzorné chovanie sa pri redakcii kandi- dátiek a vzácnej jednomyselnosti, akou ste aj túto kandidátku po- slaneckú zostavili. Kandidátka táto hovorí sama za seba. Sú v nej zastúpené všetky spoločenské vrstvy obyvateľstva Trnavského vo- lebného kraja. Nemôže nám nikto ničoho vytýkať. I na ženy sme pamätali. Tu hľa je pani vrchná kartelová radová, Mrnčalová, za ženské hnutie v našej strane. Poznajú ju všetky naše dámy a ženy. Ona je od prírody bojovnou. Bojuje za práva a povinnosti svojho nežného pohlavia. U nás sa aj dočká víťazstva.“

„Chudák jej muž; nechcel bych byť v jeho koži!“ — pozname-

ná polohlasne delegát, Paľo Bravčok. Šústala sa však nedá vyrušiť a pokračuje:

„Týmbôž bude sa kasaf za práva a vífazstvo našej strany a to sa vie, všetkých žien v nej.“

„Ná a dievky majú ist g fašistom, či kýho anciáša, há?“ — zatreve delegát, Martin Chnupa, takto otec ôsmich dcér.

„Pravdaže, aj dievky k nám patria; však máme pre ne spolky mládeže, telocvičné sdruzenia, kde mládež začína kolobežkou, pokračuje na bycikli a končí na koni, poťažne v automobile a pred oltárom alebo u matrikára,“ — odpovedá generálny. Národ sa pri tom chutne smeje.

„My sme pamätali, ako vidíte bratia, aj na armádu. Podporujeme činne brannú moc republiky a pri najbližšom zostavovaní vlády, budeme si pre vlastnú stranu reklamovať kreslo ministra národnej obrany. Vojsko síce nesmie, či nemôže voliť, lebo nemá hlasovacieho práva, ale ženy dôstojníkov, gážistov — teda príslušníkov brannej moci našej môžu hlasovať. Preto sme tu právom kandidovali aj pani Máriu Fúznačovú, manželku ďalejslúžiaceho čatára, alebožto „cuksfíreera“, ako sa vraví slovensky. Máme tu zastúpenú aj armádu v jej ženách.“

„Ona vzácna jednomyselnosť, s akou ste delegovali svojich najlepších ľudí na kandidátku, nech by bola nasledovaniahodným vzorom aj ostatným krajským výborom. Tak to má byť v demokracii, akú naša strana bedlivo stráži aj pri zostavovaní kandidátiek. Je cele správne, keď sa všetci usilujeme byť kandidovanými a aj vyvolenými. Napoleon povedal, že každý vojak nosí v tornistre maršálsku palicu. Každý vojak má sa usilovať byť maršálom, každý občan demokratickej republiky — jej prezidentom. Vtedy sa bude mať štát a jeho občianstvo dobre, keď budeme mať milióny občanov, súcich za prezidentov. Ďakujem vám ešte raz v mene ústredného predsedníctva strany a v mene jej pána predsedu i podpredsedov. Želám, aby z volieb vyšlo všetkých deväť poslancov z našej strany v tomto kraji a už vopred privolávam im: Do videnia v parlamente!“

Generálny dokončil svoju reč, ktorú kvitovalo sopár ojedinelých výkrikov. Aby sa už nik viacej nehlásil ku slovu, aby dakomu nenapadlo ešte aj senátnu kandidátku obkiadzať, Hundrák rýchle zakončil schôdzu. Krajský tajomník si ešte zadržal všetkých kandidátov jak do poslaneckej, tak do senátnej snemovne a do zeme, aby mu — každý osobitne — podpísali prehlásenie, že prijímajú kandidáciu a nie sú súčasne aj inou stranou kandidovaní Okrem toho každý musel podpísať reverz pre stranu, v ktorom sa osvedčuje, že prijíma od nej mandát a hotový je kedykoľvek, keď ho

o to strana požiada — vrátiť jej mandát, čili poďakovať sa z mandátnej funkcie. Toto síce nestojí vo volebnom, ani v ústavnom zákone, ale na kandidátov musí byť prísnosť; nebyť reverzov, sotva by sa ktorému chcelo dobrovoľne do civilu a volil by každý i zomrel ako poslanec, alebo senátor. Každá strana má takto aduta na svojho poslanca a senátora a ten, ak by nevedel, naučí sa chápať, čo znamená pre neho strannícka disciplína. Potom tiež: Behom volebného obdobia mnoho sa premele zmien aj medzi zákonodarcami. Poslanci stárnu, nabývajú mnohí lepšieho rozumu, stávajú sa rozvážnejšími, usadlejšími a v dôsledku toho menia aj svoje politické názory a presvedčenia. Poniectorí prevangľujú k inej politickej strane a predošlej odkážu, že jej stanovy nie sú Písmom svätým; aby im vliezla na hrb a podobne. Takí prebehľáci majú svoj osobitný názor o politickej cti: „Čestné slovo je síce pekná zásada, ale nesmie sa z neho urobiť povraz, na ktorom by obesili človeka. Pevný životný názor je luxus a byť charakterným — vyplatí sa až po smrti!“

V takomto prípade pán generálny tajomník vyťiahne zo zasučky reverz patričného „zradcu“ a vyzve ho (pravda, s podpisom pána predsedu, alebo úradujúceho jeho námestníka), aby sa vzdal zaraz mandátu. Patričný delikvent to zpravidla dobrovoľne neurobí. Potom sa na neho musí s inej strany. Na to tu máme tak zvaný volebný súd, ktorého členovia sú príslušníci politických strán, poslanci a senátori. Strana zažaluje zradcu, že spáchal nečestný čin, čo sa nesrovnáva s počestnosťou zákonodarcu. On ho možno aj nespáchal taký, ale keď to tvrdí pán generálny, v liste podpísanom aj predsedom strany, ono to musí byť pravda dľa zásad stranníckej dogmatiky a volebný súd odsúdi zradcu na stratu mandátu. Niet prípadu, kde by volebný súd opačne pokračoval. Jeho prisediaci členovia rozmysleli by si hlasovať ináč než za návrh žalujúcej strany to jest — zbaviť mandátu neverníka. Každý prisediaci tohoto súdu musí rátať s tým, že podobný prípad môže sa stať s niekym aj v jeho strane a vtedy nemôže nerátať na podporu strany, žalobnícky, keď sa bude jednať o potrestanie jej politického príslušníka.

Mandátový reverz, to je veľký samec, to je povraz, ktorý si pletie na seba každý zákonodarca dobrovoľne, lebo je taký obyčaj v demokratickej republike.

Odvolať proti rozsudku volebného súdu.

V senáte býva zpravidla veľmi málo „zradcov“, prebehľíkov. Preto pánom senátorom už ani tak veľmi nezáleží na reverze. Podpisujú ho oni vďačne, aj keď by sa v ňom zriekali duševného spásenia. Bože môj! Veď čo by človek všetko neurobil pre dobro strany a štátu?!

Vráťme sa ešte do deja po skončení zasadnutia kandidačného výboru. Teraz sú v permanencii krajské a obvodové sekretariáty strany. Páni z ústredia ani sa nenaobedovali, lež najbližším vlakom ujachali do Turčianskeho Svätého Martina predsedáť kandidačnému výboru Turčianskeho volebného kraja.

Pán krajský, Kakalík drží pohromade všetkých kandidátov jak do snemu, tak aj do zemského zastupiteľstva. Najprv tým zadobanejším, čo parádujú na zvoliteľných miestach pošepol každému do ucha, že by sa slušalo na volebný fond príspeť, lebo bez peňazí veru niet parády. Tak desaťtisícovka by to pre začiatok spravila. Volentier ju hneď na mieste „vyguberoval“, Rágala prisľúbil, že si vypožičia a pošle, pofažne dá si v mimoriadnych srážkach zadržiavať z poslaneckých diét. Výžinkár sľúbil to isté. Gabrhel si dá obstaráť plat. Chlebec že bude o tom uvažovať až jako príde do snemu. Strýc Kopún sľúbili sa poradiť so svojou starou, ale že pozajtra peniaze určite donesú, hoc by mali po ne bežať aj do ceduľovej banky, lebo vedeli, že zvolení budú, len sa báli „hubovej polievky“ svojej Kačky, keď sa nedostali na poslaneckú kandidátku a Kačenka nebudú už pani ministrovou. Ostatní kandidáti už neprichádzali tak do úvahy, ale každý podpísal aspoň Kč 200.— príspeť na volebný fond.

Poprední funkcionári strany, menovite však jej kandidáti, dostali každý sbierací hárok, aby medzi stranníkmi sbierali príspevky na volebný fond. Náš volebný kraj ani v tomto sneme by nemal zaostať za inými. Volby sožerú mnoho peňazí. Treba platiť autá, povozy, časopisy, plakáty, letáky a iné propagačné prostriedky. Odpadol síce guláš, pálenka a cigary pre voličstvo, ale jednako sa len nasbiera výdavkov volebných u každej strany. Menovite malé strany sú na tom zle, lebo ak sa nedostanú do snemu, musia zo svojho zaplatiť náklad za tlačenie kandidátiek svojej strany a ten siaha do desaťtisícov korún čsl.

„A tak páni kandidáti, hneď tu, na mieste si rozdelíme celý volebný kraj, aby sme každý mali svoj agitačný obvod. Aj si to každý z pánov kandidátov hneď tu na mieste poznačí,“ — oznamuje krajský pán Kakalík. „A ty, kolego Baran, piš toto podelenie, ako ho budem diktovať, aby nám to niekto potom neodškriepil, alebo si nezamenil s iným.“

„Pán Volentier si vezme na starosť Senický okres so Skaličným, Ján Rágala Myjavský okres s Novomestským, pán Výžinkár má pridelený okres Piešťany, Hlohovec, pán inšpektor Gabrhel Trnavský okres, pán zdravotný radca Chlebec Pezínsky okres, brat Fulajtár Veľké Topoľčany, pán Hubatý Novozámskeho okresu časť, ktorá hlasuje do nášho volebného kraja, pán Gužala nech by

si vzal Nitru. Ostatných pánov a panie krajský sekretariát deleguje do jednotlivých obcí podľa potreby. Panie Fúznačovú a Mrnčalovú prosíme, aby sa venovali ženskému hnutiu v strane a organizovali ženy, lebo tie vlastne dirigujú aj chlapmi a delia týmto rozumu. Pán kostolník Gahýr má hamovať výstrelky farárov, keď by títo pracovali proti našej samospasiteľnej strane...“

„A potom ho farári pozbavia chleba“ — ozve sa Gahýr. „Ablegátom nebudem a kostolníctvo stratím; tak čo mám z politiky?“

„Pán krajský, ale to nebude dobre, keď nám na kandidátke čo aj len ako „cagel“ paráduje tento pán Cintľavý, prezident Okresnej nemocenskej poisťovne. Túto nemocenskú potvoru nemá v našej dedine nik rád. Ona je tiež príčinou nezamestnanosti!“ protestuje Matej Kocprda, dôverník okresnej organizácie strany v Kojšove.

„A to už ako?“ pýta sa zadivený Cintľavý.

„Tak, že drier nebolo nezamestnaných na vonkove, ale narobila ich vaša nešťastná, okresná nemocenská poisťovňa. Prv sme my roľníci v zime zásobovali nezamestnaných poľnohospodárskych robotníkov i príbuzných z rodiny, a tiež Cigánov. Neplatili nám oni ničoho za potraviny, lebo si to odrobili na jar, v lete, alebo v jeseni. Obec nemusela nikomu platiť podpory v nezamestnanosti, lebo skutočne, každý bol nejak zamestnaný. Dnes je tomu koniec. Prijmeš koho za stravu na prácu, čo len na 2—3 dni, už ťa honí exekútor práve z tej vašej nešťastnej poisťovne, aby zaplatil príspevky za robotníka do nemocenskej poisťovne. Nedáme, neplatíme. Zamieša sa do toho súd a predáva nám dobytok. Toto drier nebývalo. Preto dnes gazda nedá nikomu ničoho zadarmo, nesverí tiež ničoho a radšej si prácu celú oddre sám, so svojou najbližšou rodinou. Vy pán prezident, či čo ste ale, vy nám nepritiahnete nikoho na hlasovanie za našu stranu...“

„Máte pravdu, brat Kocprd! — ozve sa pán krajský, ale jednako len bude dobre, keď je na našej kandidátke pán prezident Cintľavý. Ak nebude u nás, soberú nám ho socialisti. Dobré, že ho máme my, aspoň bude mať možnosť lepšie sledovať ťažké hospodárske pomery medzi našimi stranníkmi a potom bude môcť aj ľudskejšie pokračovať s jeho nemocenskou poisťovňou proti našincom. Buďte spokojní; dobre sme to usporiadali s kandidátkou.“

„Pokiaľ sa týka predvolebnej práce pánov kandidátov do senátu, tými bude tiež osobitne disponovať krajský sekretariát, to isté platí aj na kandidátov do zastupiteľstva zemského. Už pre začiatok bych prosil pána Kopúna, aby sa ujal agitačnej práce medzi svojimi krajanmi na Brezovej pod Bradlom, na Košariskách

a okolí, lebo tam je toho najviacej treba. Brezovania voľákosi opúšťajú naše zástavy a prechodia ku politickej strane upotených gajdošov, či ako im to vravia u vás...“

„Och nýje, pán krajský, na žiaden pád ja nemôžem agitovať u nás! — bránia sa strýko Kopún. Neni prorok ve svojej vlasti váženým! Brezovania majú dost rozumu pre seba, nieže bych im ho já ešte kydal na lopate. Niekerí ho majú aj vac jako ja a ti akurát nepotrebujú mojeho fištrónu. Na Brezovú mali by ste poslat ešte múdrejšieho chlapa, jako sú aj náš pán farár Lichner, lebo ináč by naša strana pohorela. Brezovania neradi poslúchajú vlastného. Teda mna nijakým činom ani pádom nespomínajte, ani ta neposielajte. Já šak si urobím, čo budem vedet, ale abych sa ja postavél na rynku na nejaký kancel a odtamtél kázal tomu tatarskému plemenu našiemu jako ma hlasovať a koho volit? — toho sa nedočkáte na mne. Ešče by ma aj nabili.“

„Já bych myslel a narádzal aby ste tam poslali tot pána škôldozorcú Gabrhela. Von má rozumu dost, von ho delí aj druhým a nikdy mu neubude, von je tiež naslovovzatý, azda by si poradél aj s tými faráriskými a mudrlantmi. Škoda, preškoda že sme do snemu nekandidovali nejakého toho farára, najlepšie hned dekanu. Von má aj šaržu vyššiu jako takí, dedínski farári a títo mosia mlčať pred dekanom, jako frajter pred kaprálom...“

„Na radu nie sme utisnutí, pán Kopún! — poznamenáva nahnevane krajský, Kakalík. Strannicka kázeň prikazuje, že každý musí ísť ta, kam ho vyšle strana. To platí i na vás. Ale ja vás nechcem znásilňovať a vy nám to nahradíte usilovnou prácou inde. Všetci musíme vysúkať rukávy, lebo je viacej voličov, ktorí nie sú organizovaní v politických stranách a tých musíme získať pre našu stranu.“

„Krucinál, a o čom mám tým ľuďom hovoriť, keď sám neviem čo?!“ — kričí kandidát Jano Karaba.

„O všetko sa vám postará krajský a obvodový sekretariát. Každý obdržíte tri politicko-agitačné reči, pekne vytlačené na papieri. Tým sa treba naučiť nazpamäť a potom z hlavy odrectúvať na verejných shromaždeniach. Krom toho obdrží každý ešte soznam hesiel, akými sa operuje proti nám z iných politických strán; pri každom je hneď aj odpoveď, akou treba usadiť každého opozičníka. Nemajte obavy pánovia! — posmeľuje krajský tajomník nedočkavcov poslanectva. Strana sama myslí za každého, tiež na každého a kto by ho potreboval — i „fištrónu“ dodá dľa potreby.“

„A ešte niečo pánovia, abych nezabudol! Hláste mi všetko, čo čujete na našu stranu od strán iných, menovite ale opozičných. Všetky nájazdy, útoky, očierňovanie, pomluvy a osočovania či

strany ako takej, alebo aj príslušníkov — ohláste mi obratom pošty. Ak by niekde dakoho z našej strany obviňoval kto zo skutkov nečestných a nízkych, zrobte o tom krátky zápis, dajte si ho podpísať dvoma svedkami a pošlite mne osobne. Ja si patričných už vezmem na raport či osobne, alebo súdnou cestou.“

„Ďalej prosím, aby ste každý vo svojom obvode zapriahli do práce menovite miestnych dôverníkov a ich ženy, ktoré majú zas medzi ženami konať agitačnú prácu, rozdávať brožúrky, letáky a časopisy, ktoré pred voľbami budeme posielat' na vonkov vo zvýšenom náklade a zadarmo. Teda nech do toho nik nebalí doma slaninu, lež prečíta si pozorne a dá čítať ďalej. Vylepené plakáty treba strážiť, aby ich iné politické strany nestrhávaly, alebo neprelepowały svojimi plakátmi. Všimajte si kto ako pracuje, agituje za našu stranu. Musíme to vedieť menovite o takých občanoch, čo nás po voľbách oblažujú intervenciami.“

„Keď by vám kde rušili schôdzu, máte tam úradnú asistenciu; je tam, čiže má byť prítomný zástupca politickej vrchnosti a četníci pri tom. Štátny orgán je povinný zjednať poriadok prípadne i pomocou četnickej asistencie. Kto vedome, násilnícky ruší agitačnú schôdzu, toho máte oznámiť príslušnému okresnému úradu a tento je povinný podľa zákona ho aj odsúdiť. V ďalšom, ráčte sa každý obrátiť už len na mňa. S tým bych končil, lebo je už čas na obed; aj krajskému tajomníkovi treba jesť. Komu sa páči, môže ísť na obed so mnou, pravda každý za svoje... Porúčam sa, mnoho zdaru k volebnej práci a ešte väčšieho k volebným výsledkom prajem!“

Tým bola skutočne zakončená kandidačná schôdza krajského výboru samospasiteľnej strany v Trnave.

„Povezdže priateľu, prečo nekandidovali bahňanského predsedu našej strany, Trtuliaka? — pýta sa farár Rafanides riaditeľa banky, Milana Dlhopisného. Však je to veľmi súci človek! Samospasiteľná strana potrebuje práve takých. Nechápe, prečo ho vynechali...“

„Ja som to predvídal, vraví Dlhopisný. Upozorňoval som Trtuliaka, aby si dal lepší pozor na seba, lebo má konkurentov, prvého hneď v osobe Jura Murovčíka, ktorý obehá celý kraj a agitoval proti nemu...“

„Nechápe, čo mohol vynajst' proti nemu! Ved' aj on je naším stranníkom.“

„A preca vynašiel, dodáva riaditeľ. Ved' som ja varoval Trtuliaka drier. Vravil som mu: ty, predsedo strany! Odvykni si v krčme spievať: „Keď som si, som si, na svojom som si; čo koho do toho, za svoje som si...“ Keď ty budeš mať 220.000.— korún uložených v peňažnom ústave našom na vkladnej knižke a nebudeš

ich dlžný, potom si zaspievaj, že „za svoje som si“. Až dotiaľ len za cudzie sis', abys vedel. Upozorňoval som ho, reku: Predseda, odlož už tie pumpsky-nohavice a tvrdý klobúk; až budeš v sneme, obleč si aj nohavice Ludvíka XIV. To všetko dráždi tvojich konkurentov, lebo pána v tebe nevidia a sedliakom si neprestal byť. Čo jaký pán, keď sotva vyžiješ a keby nebol prišiel obilný monopol, si na ulici! A čo si má tvoja žena dávať robiť trvalú onduláciu, ako veľkomestské dámy? Nehnevaj sa, ale musím ti riecť pravdu, ako a čo sa vraví o tebe medzi ľuďom. Takto ťa nepripustia na kandidátku, bárs bys ju mal ty viesť jediný...“

„Trtuliak neposlúchol a nepripustili ho ani len na posledné miesto kandidátky. Taký je náš národ. Nestrpí povýšencov.“

Kandidáti doma.

„Tak prišiel si Jurko môj, prišiel? — vítajú tetka Kopúnech svojho muža pri návrate z Trnavy. Ná, jako si ondiel, jako si pochodél? Budem tú ministrovú raz a či nýje, há?“

„Slabo, Kačko moja! Veru slabo budeš ministrovú. Nebodaj sa toho už ani nedočkáš, chyma že bych ja otrepal paprčkami, ty, že bys sa vydala za mladšieho, kerý by sa dostál na poslaneckú kandidátku a potom, asnaj bys sa dostala, do ministerského hrántu, chcem povedat — do kresla. Ze mnú to už nepôjde, Kačko moja.“

„Tak ty tak? Tak tys dal vyfíruncvancigovát? Tys' sa dál odtisnúť s poslaneckej kandidátky? A to máš ešte hanbu na oči sa mi ukázat, ty vatrál čo si...?“

„Kačko, neondi, nechliam papulú, lebo prissám — hned bude z teba Kača! — bránia sa strýko Kopún pred jazykovými nájazdami svojej roztomilej polovičky. Nekandidovali ma a basta! Čo tu môžem ja urobiť, há? Ja sám sa nemôžem kandidovat; na to je tu výbor a tajné hlasovanie...“

„Ná, a čo si urobil s peniazmi, keré som ti dala, há? Nemôhel si to nejak zaondiet s chlapmi, há? Šak neskaj za sto korún opijem celý okres a ja som ti dala vac; čos s nimi urobél?!“

„Kačko, na podobné moresy asnaj len v Amerike naletia, u nás už nýje. Ja som urobél, čo sa dalo, ale jako hovorím, prehlasovali mojich ľudí a na poslaneckú kandidátku, to jest na jej prvé miesto dostal sa jakýsi Volentier...“

„Fajn to vyzierame v tej republike; nech som huncút! A ja som si aj v Amerike myslela, že je tu lepší bisnis, že tu zvíťazí rozum a poriadek, že na zodpovedné miesta prídu len poriadni ľudia a ono hla, Volentiera tam dajú a na toho my tu máme hlasovát? Kristu, nehlasujem; radšiej na niekerých z tých červekých...“

„Kačko, nenyhlyuj, nemáš pravdu! Z našich nikdo nedával Volentiera na prvé miesto, von ho tam pajznúl pán generálny tajomník a my sme moseli mlčat, chytiť sa za nos...“

„Vidiš, vidiš, jakí ste chumaji šetci, čo vás tam bolo! Divím

sa ty, žes sa dal ošmeknúť na staré kolená, kerého ani sto židôv neošmeklo nikdy. Príde taký, jakýsik skade ruka, skade noha a von im diktuje a oni mosia mlčať, alebo kývať. Hanba vám; vy nie ste chlapi, vy ste baby a to ešte také, kopaničiarske! Prosím ta, kdo je ten tajomník generálny odkál a jako prišiel...?“

„Kačka moja, ty nevieš jako to chodí vo vysokej politike. Ty nevieš, jaký Pánbo je taký generálny tajomník v strane. Von je Kristu, väčší pán jak náš rychtár, eh — čo to hovoria, väčší pán jakaj pán prezident zemský. Von robí a dosadzuje aj ministrôv, von delí rozum, jeho múdra hlava, strane rozum dáva. Von je onakvý, jako to ale hovoria o nom, no — už to mám; von je praj naslovovzatý a vie najlepšie narábať s jakýmsik vyššími záujmami republiky. Čo ty vieš! Čos aj v Amerike bola, nevieš, jako to u nás chodí v politike...“

„Ale viem, jako to chodí v Amerike a tá je väčšia, jako Česko-slovensko a preto tam mosia mať ľudia aj vac rozumu, jako tu.“

„Nevidím to na tebe Kačka moja, darmo sa mi tu pechoríš. A potom, Amerikáni nikdy nemôžu vedieť, kde nás bolí hlava, kde nás čižma omína a preto ich rozumy krátke sú na nás; my by sme s nimi slabo čo porídili.“

„A povedz mi prosím ta, odkál a jako prišiel do Trnavy ten váš generálny tajomník, há? Prišiel vozom, antonobíľom, z mašinu, či bežal za vozom?“

„Ach veru, Kačko, von ti nám prišiel ormobíľom, priviezol sa. Aj sa ma to velice dotklo, lebo vieš, jako ja rád vidím ty potvory, čo kone netahajú a preca bežia, pelašia po ceste, prach robia a smradia, že človeka ide zadusiť. To hľa, sa mi nelúbi z tých novôt. Ormobíly vytysly vozy a priviedly formanov na mizinu, vytysly kone...“

„Vidím, Jurko môj, vidím — skočia do reči tetka svojmu mužovi. Antonobíle vytysly kone, ale somári tu ešte ostali...“

„Neurážaš ma, Kačko?“

„Och nýje! Ja som to len tak nahlas myslela,, vravia strynka.

„Ná, ani na druhé miesto ta nedali?“

„Nýje! Hned ma ondieli na prvé miesto do senátu, abych praj viedel kandidátku. Vieš, ani to neni k zahodeniu, Kačko. A potom, keď je človek na prvém mieste, hned to má inakší brink. Ja bych ani nevydržal na odchodnejšiem mieste, lebo ja som bol vždy medzi prvými. Aj jako kamas, keď som bol ešte slobodný, prvý som sa bil v šenku a prvý či jediný som vyhádzal celý šenk na ulicu aj ze šenkárom. Ja bych teda nemôhél byť cagelom jako druhí.“

„Ale ja už nebudem ministrovú. Dosiahne toho žena jakéhosi Volentiera. Boževečný, ale som sa ja dočkala, mám to ja len muža pecivála! Kam som len dala oči, keď som sa za neho vydávala, já stvora nešťasná!“

„Tak vieš čo, Kačo? Keď ti neni recht, ja sa podakujem a nechcem byť ani senátorom, abys vedela! Čo sa ja potrebujem tu trápiť, prcholit a zežierat sa ze ženú, kerá sa rozumie politike jako hus pivu! Bol som bez toho dosál, budem aj dalej. Druhá by si aj prsty oblízala, keď sa jej muž dostane do senátu a jej neni recht. Tebe nikdy nebude recht, nikdy ti nestačím urobiť po vôli. A v strane poviem, že preto utekám z vyššieho politiky, lebo sa ona máli mojej manželke, kerá chce byť silú-mocú pani ministrovú. Tak, to hla urobím, aby si vedela, ty ohrablo...!“

„A tys zas motovidlo, abys vedél!“

„Hnedtedáž zajtra idem do Trnavy a tam v krajském sekretariáte oznámim, že nechcem byť kandidovaný... A ščil mi daj už pokoj, abych sa trochu vyspál. Sakramentská politika; jak to vie človeka zondiet a leze potvora až do špikôv...!“

Druhého dňa sa strýko Kopún sviatočne zas otašmú a hotujú sa naozaj odísť do Trnavy. Strynka ich nechali až sa celkom prichystali na cestu a keď si žiadali, aby im pripravili kus slaniny a pagáčik do uzla na cestu, zmäklo srdce strynke a táto zahúdli už na inú strunu:

„Oné, Jurko! Nemosél bys íst! Šak ja som to len tak. V noci mi to preležalo. Máš pravdu; náš americký rozum nestačí na tento bisnis, lebo vy viete najlepšie, čo a jak. Ja sa spokojím, aj keď budeš len tým senátorom. Ved Bože môj, vidím, čo robia s ministrami. Každý do neho zabrdne, každý si on otre nohu a veru aj zamazanú. Nadáva na ministrôv kdejaký šklban, nigdoš. Teda aj bys môhél ostat. Bude, jako bude; poručená Pánubohu!“

„A nebudeš mi tu vac ondiat, há?“

„Ved ti hovorím, že nýje, čo ma spovedáš jak oný...!“

„No, chyma tak! A nech aj tak bude, lebo poznáš ma; keď sa naondiem, nahnevám, ani svatý ma neskrotí; ministra mu nahánam hnedtedáž unifikovaného!“ Tu si strýko odpľujú kosierkom pekne, aby dodali aj zjavného výrazu svojmu oprávnenému rozhorčeniu. Potom sa zas pekne odtašmali a obliekli háby, čo nosia na robotný deň. Naraňajkovali sa išli „do mesta“, medzi ľudí, referovať, ako dopadlo kandidovanie.

V krčme „Na cirkevném“ i u Tvarôžkov už čakali netrpeľiví stranníci na referát strýkov, bárs o výsledku kandidácie už boli upovedomení „podzemným telefonom“, chýrami, ktoré priniesli na Brezovú kurenčiaru, vrátivší sa z trnavského jarmoku. To sa

vie, že boli všetci radi nad úspechom, docieleným práve ich krajanom strýkom Kopúnom. Veď je to v histórii prvý raz, čo sa domorodý Brezovan dostane do najvyššieho honoru, aký je vôbec dosažiteľný v štátne spoločenskom usporiadaní, do snemu. Ponevác strýko Kopún pri smierovačkách s ich strynkou nezaбудli túto pumpnúť o ďalších Kč 500.— na volebné trovy, nuž stranníci zapíjali prvé víťazstvo celý deň a v noci až do 23. hodiny. Strynka dali šupáky len ako preddavok, ktorý strýko isto iste vrátia z prvej „pédy“ senátorskej, až sa teda dostanú do snemu.

Podívajme sa zas do rodiny Volentierových, ako tam privítali kandidovanie šéfa rodiny:

„Well, to je už správny bisnis“, hlási pán továrnik svojej manželke, keď sa vyteperil z luxusného auta a narovnal hnáty.

„A čo, snáď ťa zas neobešli? — pýta sa zvedavá žena svojho muža. Však som sa nahudla bratovi, aby to nejak šikovne зробil, že bys sa dostal do snemu. Veď, ktože ta má prísť, ak nie ty, Božemôj?“

„Máš pravdu a neboj sa ničoho. Ja som už na prvom mieste kandidátky do poslaneckej snemovne. Budem iste vyvolený, či sa to komu páči, alebo nie. Národ musí voliť stranu a tým mňa na prvom mieste...“

„Blahoželám, Paľko. Blahoželám! Musím sa poďakovať bratovi, že vec tak šikovne usporiadal s tebou...!“

„Budem museť ale čosi viacej príspeť na stranu, viacej ako druhí, lebo sa na mňa hľadí, jako na fabrikanta, ktorý má peňazi mnoho a nevie, čo s nimi.“

„Blázonko! Čože je tebe po pár korunkách! Máš ich nahradené z niekoľkých poslaneckých diét. A potom, keď už raz budeš pri hlave, jako sa vraví, skôr sa ti ujde aj nejaká dodávka a máš takýto výdavok stonásobne nahradený...!“

„To bych nepovedal Elenka; umelé hnojivo to neni štrk, kameň na dlažbu ciest, to nie sú pražce pre železnice, armatúry pre vodné prehrady, montúry pre armádu, múka, mäso pre trestnice. Kebych takéto články vyrábal, skôr by sa dalo čo získať na dodávkach. Nezabúdaj, že hnoja je dnes u nás už všade dosť, jakého chceš a smradu ešte viacej. Ešte keby som vyrábal nejaké vyssávače, neutralizátory smradu, azda by sa aj na tom dalo skôr zarobiť, ako na fosfáte...“

„Ale nezúfaj ženo moja. Budeš poslancovou a...“

„Ale nie zemskou, lež parlamentnou, lebo aj tam sú poslanci, jak aj v ríšskom sneme; aspoň im tak hovoria...!“

„Pravdaže parlamentnou, kdežby zemskou! — chlácholí to-
várník svoje zvedavé žieňa. Prípadne môžeš byť aj pani ministro-
vou, ak budem mať trochu šťastie; všetko je možné a potom
puknú závišťou tvoje priateľky, lebo sa ti ani jedna nevyrovná.
Veď však máme čo máme, nechybí nám; už by sme aj vyrábať
mohli prestať, keby som mal dcéry povydávané a utiahnuť sa,
ale chybel mi dosiaľ honór poslanca...“

„A mne pani poslancovej; že?“

„Tak je! Keď raz budem členom Národného Shromaždenia,
skôr sa nám aj dcéry dostanú pod čepiec. Kdeže by sa sem kto
z mládencov zatúlal na dedinu? Roky bežia a dievky ostávajú na
ocot. Počkaj len! My ich budeme v Prahe vyvádzať na bále. Tam
sa iste lapí nejaký ten ministerský radca, zámožný fiškál, alebo
velvyslanec a zaopatríme si tak aj naše deti. To si nechám páčiť!
Preca sa vyplatí u nás politikáriť. V Amerike bych toho honóru
nebol dosiahol nikdy ani za veľiké peniaze. A pritom aj na ku-
chyňu ostane. Sotvá si poslancom a jakž-takž ondieš do politiky,
už sa o teba zaujímajú poisťovne, banky, fabriky, družstvá. Každá
fa chce do svojej správnej rady, za česť si vraj pokladá mať vo
svojom autonomnom sbore pána poslanca, senátora, alebo aj mi-
nistra. To sa vie; ty prijmeš, dáš sa vyvoliť a dost. Vlastne ešte
nie dost, lebo len teraz začnú tiečť peniažky za nič. Pracovať tam
nemusíš, ba ani do zasadnutí správy chodiť. Na prácu sú tam
roboti-odborníci. Iný vykoná za teba povinnosť; a zodpovednosť
za prípadné chyby...? Hlúposť; štát sanuje všetko z peňazí po-
platníkov. Na konci roku obdržíš tučnú odmenu. Ešte aj daň
z tantiém zaplatí za teba podnik. To je ten zárobok.“

„A budem pozvaná aj na čaj k pánu prezidentovi?“

„Baže sa pýtaš na takú samozrejmosť! Veď kohože má pozvať
ak nie teba, ženu továrnik a poslanca?“

„Ale tam musím mať novú toaletu a tú bych si hádam ani
nemala dať šiť v Trnave, ale v Paríži. Ale tot pani generálna syn-
dikátová tajemníková mi vravela, že na Hrade to býva prespríliš
demokratické, že pán prezident si nepotrpi na parádu... Tak
teda, jako sa ta mám ustrojif?“

„Objednáš si háby z Paríža. Ty sa nie k vôli pánu preziden-
tovi obliekaš, ale aby sa videlo, že si toho môžeš dovoliť. Demo-
kracia sem, demokracia tam; ty sa mi oblečieš poriadne...! Ani
v demokracii nechodíme bosí, alebo „holopupcientis“ do salónov.
Musíš si ale odvyknúť jesť nožom a klebetiť prespríliš.“

„Ja som vedela, že mám v tebe hodného mužička! Len aby
už bolo po voľbách a ja už mohla do Prahy, na parádu. A ešte

niečo Paľko: Budú naše dcéry predtanečnicami na plese Červeného kríža v Prahe?“

„Zas taká naivná otázka. Moje dcéry...“

„Naše dcéry, Paľko, naše...“ opravuje pani prvá kandidátová.

„Teda naše dcéry, deti továrniká, poslanca a prípadne ministra musia byť všade tam, kde veľkomestské slečny, teda aj na tanci.“

„Ale zato sa musí vari viacej platiť, ako za obyčajné vstupné; vari aj vyše Kč 600.— za osobu... Rozkotúlajú sa nám tak peňiažky, keď prideme do veľkomestského ruchu; muž môj drahý!“

„Eh, ty sa tomu nebárs rozumieš! Kým sa vydajú, treba nakladať a nemožno groši lutovať. Treba zaplatiť aj parádu s predtancovaním, predtým ešte treba zaplatiť zvláštneho učiteľa tancu, ktorý ich tomu naučí. Bez peňazí niet muziky. Však, keď sa vydajú, ak sú po tebe, ženo moja — skrotia si každá svojho muža tak, že on bude im predtancúvať... Bude veru, nech som huncút!“

„Neufahuješ si zo mňa, pán prvý poslanecký kandidát?“

„Oj, ani mi na um nesíde. Len čo tak trochu hlasnejšie dúmam, ale na tom nič není. Poznám ťa a viem, čo ktoré dievča po tebe, či po mne dedilo hneď pri narodení.“

„Žarty stranou! Začneme nový život, život zákonodarský a teraz sa musíme naň pripravovať. Do volieb asi neprídem domov, lebo musím na okres, agitovať; tak prikázal pán krajský tajomník. Zatiaľ musíš ty viesť podnik a hľadať, ženo moja, aby robotníci boli spokojení, aby hlasovali na mňa. V našej obci musí prevládať naša strana. Zlú by mi reklamu robilo, keď ja tu kandidát a obecensťvo by v Debniciach hlasovalo na protívne politické strany. Musíš trochu slušnejšie zaobchodiť aj so ženami našich robotníkov. To vieš, je to samý boľševík a živel, ktorý by nás, továrnikov, najradšej videl na šibenici. Vyplatí sa byť trochu pozornejším oproti robotníctvu. Po voľbách pritiahnem remeň na disciplínu aj v robotníctve.“

Ešte by sme azda mrkli aj na Janka Rágalu, tiež kandidáta poslanectva v Lipovom, lebo aj on si trúfa, aj on verí, že s ním žije a padá samospasiteľná strana. Na stanici čakali ho už priatelia a dolný sused; s horným sa hnevá už dva roky. Kohút Rágalov prelietal plot tohoto suseda, zachodil medzi jeho sliepky, zbil, dokrvavil jeho kohúta a robil rozbroj v slepačom haréme. Sused si raz počkal na Rágalovho kohúta, šmaril po ňom chabinou a zmrzačil ho tak, že ho Rágalová musela zarezáť. Bol z toho poplach. Pre zaujímavosť si susedia vyhrážali aj „červeným“ kohútom, ale rychtár im oznámil, že ich dá sám do práva, ak nedajú

pokoj „červeným“ kohútom. Nuž pokoj dali, ale hnev u nich zakorenil na večné veky.

„Nuž, čo Jano! Budeš s nami ešte rozprávať, keď ňa vyvolia za poslanca?“ pýta sa Rágala jeho kmotor, Tomáš Švrček-Gazdík.

„Vidzíš ho, kulifaja! Predne, ešte som neni poslancom, za druhé, najprv ma mosíte vyvolať a za trecé — neni tam načom zpyšnet. Prečo bych nemal s vami vyprávať?“

„Ale keď budeš už nejakým ministrom, nezabúdaj na nás Jano!“ doberá si kandidáta Ambro Kuvik, kováč s horného konca.

„Od takého som teprveč daleko. Keď bych sa raz aj tam dostal, potom mi prindzi s takúto otázku, zatál ale možeš spokojne spat; nezabudnem nikdy na nikoho.“

„Pán Rágala, ale bola iste veľká konkurencia v kandidátoch na poslanectvo, čo?“ spytuje sa Julo Prčina prísažný, čo má šesť latinských škôl za sebou.

„Viete, pán Prčina, bola! Ale tam sa šecko klade na vážky. Váži sa, čo gdo vykonal za stranu, jaký a jak dlho je stranník, či je človek charakterný, či je výmluvný a rozumie sa politike; jaký život vede a vôbec, či má aj „ciferblat“ na zákonodarcu. To sa vie, že naša strana má velice mnoho takýchto súcich ludží. Z nich sa pri sestavuvaní kandidátky vybierajú len takí, kerí sa rozumá aj tej, tak zvanej vysokej politike...“

„A to už jako, pán Rágala? Spýtajú sa osobitne každého, či sa rozumie aj vysokej politike a len potom ho dajú na kandidátku?“

„Vidzet, že ste sa neondzieli ešte s politikú. To národ, či jeho delegáti už mosá prv vedzet, gdo je načo súci. Tam neni egzament, tam už len jakoby dávali známky keď niekoho dajú na kandidátku. Kandidačný výbor, alebo sbor delegátov — to sú ludie, kerí už myslá svojim rozumom a preto ich rozhodnutie je premyslené a správne. Vác hlav, vác vie; vác očí vác vidzí...!“

„Porád čosi žblaboníš o vysokej politike, Jano! — povedzže nám, jako taká potvora vyziera, doberá si novopečeného kandidáta súseď Jano Chvostek. To sa mosí snád na vežu a odtál hlásat tú vysokú politiku, či na tureckú vřbu, alebo tot do holubníka Bodnárových? Pri tebe tažko si viem predstavít výšku tej politiky, Janko moj...“

„Aj bych ci nemal odpovedat na takú otázku, Jano — bráni sa pán kandidát Rágala. Nerozumieš sa politike a potom je tažko s tebu o nej vyprávať. Tažko je slepému hovorit o farbách. Politikov nemožno vychovat, politikom sa treba narodzit. Či som sa takým narodzil aj ja, neviem. Vedzá to lepšie delegáti, kerí ma

kandidovali na druhé miesto do poslaneckej snemovne a o ďalšie sa ani vy nestarajte, len hlasujte na našu stranu...“

„Thfi, jako blázni! — odvrkne Chvostek. Kdo vás zaplací, tam pojdeme. Neskej je možnosť zarobiť na politike, potom zas za šesť rokov nič. Keď lepšie zaplacíš Janko, jako z druhej strany, aj budem za teba agitovať, ale takto: Bol bych blázen!“

„No, šak sa nejako dojednáme, chlácholí Rágala kandidátov korteštva. Ale ščuľ už mosím domov, lebo ma žena, dzeci nevidzely už skoro týden. Večier sa vidzíme u Zamazalov, pri poháriku. Sbohom, dovidzená!“

Chlapi sa rozešli a kandidát Rágala ponáhlal sa domov. Doma čakala ho skormútená manželka, ktorá už zvedela, že jej muž kandidujú do snemu. Privítala muža len tak, cez zuby až ho to tiež prekvapilo:

„Nuž a čo, ty mi ani negratuluješ, há? Pekná si mi ty manželka, ej veru si! Druhá by sa mužovi okoli krkov hodzila a ty len zahládzaš, jako kebych vypálil sedem dzedzín. Anciáša mu nahánam, až nahánam! Večeru daj!“

„Tam hu máš na stole a daj mi pokoj aj s poslanectvom! Ja už vidzím, kam s ním doputuješ! Čo sa ty máš pchat medzi pánov, keď sa im nevyrovnáš nijako! Nemáš penazí na pánske huncútstva. Bez penazí tažko upolitikáriš pánov. Horko-tažko sme si našporili tot škvarku zeme, prideme o všetko, jak Pyskatý...“

„Teda protestovať mi tu nemosiš; ja viem čo robím. Do politiky sa rozumiem a mosím rozumet, keď to aj delegáti uznali a mna kandidovali hned na druhé, teda zvoliteľné miesto. O majetek sa bát nemosiš, lebo to málo, čo máme aj tak za nič nestojí, chyma že máme vlastnú strechu nad hlavú. Ale keď budem poslancom, aspon si aj majetkove pomôžem. A čo sa týka ďalšieho, nestaraj sa; v demokracii môže a má byt každý poslancom. Keď mohol Jano Candrák a Juro Pyskatý fabrikovať zákony, ja to mosím vedzet ešte lepšie jako oni...“

„Šak aj to tak s nimi dopadlo a práve s Pyskatým. Jano moj, vrát sa z kratšej cesty a všimaj si radšej poctivejšieho zárobku; mal bys íť na žatvu tot ge Fraštáku, aby sme mali chleba na zimu. Nechaj politiku pánom, máš na to času dost, keď budeš starší...“

„Eh, dlhé vlasy, krátke rozum; gdze by sa ženy rozumely poránne do politiky! Som mladý a scem politikárit, keď budem starý, sadnem si na hrniec, alebo vylezem na pec a nehnem sa odtál. A dost, už nehovorme o politike...!“

„Ale ja nemám začo chleba kúpiť zajtra dzecom, nemám začo do hrnca postavit, hlási sa ustarostená manželka. Nebol si doma týden, nezarobil ničoho, nemám ani groša doma!“

„Tak si počaj! — odvrkol muž a kandidát v jednej osobe. Keď budem poslancom, vráćim aj s úrokami; tak povedz skle párovi.“

Kandidát Výžinkár bol skromnejší vo svojich plánoch. Nenadával sa priveľmi, že sa mu dostalo cti sedieť na trefom mieste poslaneckej kandidátky. Aj on rátal, že si mandátom zlepši svoju situáciu, jednako neblahú majetkove. Tušil, že z poslaneckých diét — ak sa totiž voľbou dostane do snemu, bude musieť platiť mesačne svojej strane značný diel, ale napriek tomu veril, že mu ešte hodne ostane z mesačných Kč 5.000.—. Môj ty Bože; kedy vidí chudobný človek odrazu päťtisíc korún? V iných politických stranách, menovite socialistických ešte väčšie srážky robia poslancom a senátorom. Štát si takto platí svoje politické strany všetky, ktoré majú zastúpenie v sneme.

Na mandát si trúfal ešte aj škôldozorca Gabrhel. Aj on veril, že sa do snemu dostane, že takto si svoju majetkovú postać znateľne zlepši, lebo bude mať dvoji plat zo štátnej kasy. Ostane mu škôldozorský plat a vedľa toho pribudú poslanecké diéty skoro dva razy tak veľké, jako riadny plat. Aj keď z toho dačo odvedie strane, zbude mu ešte pekný peniaz. Pri tom nemusí sedieť v úrade, honiť učiteľov po vonkovských školách. Takto sa už oplatí robiť politiku a stať sa „politikom na slovo vzatým“. Nevyrovná sa mu ani krivý... Niekedy sa oddá robiť zdravú politiku, snášať nájazdy so strany politických protivníkov. Demokracia to unesie a republike ešte lepšie.

Ohliadač mŕtvol, Chlebec tiež si robil nádeje na mandát a mal už hotový plán, čoho si vyzíska pre seba ako poslanec. Zunovalo ho už povolanie, ktorému sa vyučil. Chcel byť niečo viacej. Chcel mať nejaké modernejšie zamestnanie, lebo z doterajšieho nekynul výhľad na lepšiu existenciu. Prosím vás, je kríza; ľudia volákosi aj tak nemrú jako za starého Uhorska. Buď sa lepšie majú v republike, alebo šetria svojich potomkov pred výdavkami za pozostalostné pojednávanie u verejných notárov a vysokou daňou dedickou, alebo sa im vôbec nechce na druhý svet a tak pre „zdravotného radcu“ Chlebca už niet zamestnania. Preto sa hodil na politiku, azda z tej dačo viacej vytľčie, ako z obhliadania mŕtvol, alebo asistovania pri funusoch. Svet sa modernizuje a kto sa stavia proti tomuto prúdu, vývoj prejde vedľa neho. Chlebec sa nestaval proti prúdu, on sa vopchal do neho. On musí z neho dačo vytľčť kľudného. Len mŕtva ryba je unášaná prúdom; Chlebcovi nezáležalo na vonkajšom výzore jeho plávania s prúdom. Dnes, keď ľudstvo lieta vo vzduchu, neoddá sa chodiť pešo. Aj

Chlebec chcel lietať, alebo len nájsť lepšie zamestnanie pri lietadlách. Vyhútal si, že najlepšie by zrobil, keby sa dostal za výhybkára k aeroplánom, ale až ku koncu volebného obdobia a očumovanie mŕtvol nechal by lekárom a felčiarom.

Nediv sa milý čitateľu; každé hrable k sebe hrabú. Nijaká energia nemá výjsť nazmar, teda ani poslancovanie nie. Z lásky kresťanskej nemožno fabrikovať zákony, ani pečovať o blaho svojho spolublížneho. Hm, snáď by sa malo diať opačne a ľudia nežištno si slúžiť, ale prax je iná: Ješť treba a heslami sa nenasýtiš. To je v praxi politika úspechov; dobrou a mravne prípustnou je tá politika, ktorá je aj obecne úspešná, víťazná a prospešná aj pre každého jej hlasateľa.

Tí kandidáti, ktorí boli na ďalších miestach kandidovaní, nerobili si veľa nádejí, že sa voľbou dostanú hneď do snemu a zlepšenie hmotného polozenia pomocou mandátu — ostávalo im iba snom. Čo nežičlivejší túžili, aby čert pobral čím skôr tých, ktorí sú pred nimi na kandidátke.

Zatým do krajského sekretariátu došla tiež zpráva, že koho kandidujú v Turčianskom volebnom kraji do senátu, čím bol doplnený chybný rad mien na spoločnú kandidátku do senátu týchto dvoch volebných krajov. Kandidátka potom vyzerala takto:

1. Jur Kopún, živnostník a roľník, Brezová pod Bradlom,
2. Milan Čubka, súkromník, Turčiansky Svätý Martin,
3. Izidor Čundrlík, hasičský generál a technik, Lopatovce,
4. Augustín Skovajsa, verejník, Mrkvantice,
5. Magdalena Pinčiarová, porodná asistentka, Otrokovce.

Na piate miesto dali aj ženu, ctihodnú matrónu, aby sa nepovedalo, že nežičia ženám do senátu, alebo že samospasiteľná strana potrebuje len hlasy žien, ale ich nepustí ku mandátu. Možno, že sa aj ona dostane do senátu, ak by medzitým všetci štyria jej predchodcovia zomreli. Napokon, buďme si úprimní: Dobré je mať aj v senáte porodnú asistentku! Nevie čert, čo Pánboh dá. Môže prísť nanič niektorému zákonodárcovi pri prevádzaní nadmieru ťažkého úkonu politického; rozbolí žalúdok, alebo nahnevá stolička; — kolegyňa Pinčiarová má vercajgy sebou a zjedná odpomoc na mieste. A preto na samospasiteľnú stranu budú ženičky hlasovať sťa o závod.

Obidve kandidátky odovzdal krajský sekretár včas predsedovi ústrednej volebnej komisie, ktorý sedel v Trnave vládou delegovaný ihneď, akonáhle boly voľby vypísané aj v Úradnom Liste Československej Republiky. Taktiež v Bratislave zemský sekretariát odovzdal kandidátku do zemského zastupiteľstva zas

predsedovi zemskej volebnej komisie. Na okresoch predsedovia okresných organizácií strany oddali príslušné kandidátky okresnej volebnej komisii.

V slovenskom zemskej zastupiteľstve obsadzuje sa voľbou 36 mandátov a vláda k nim menuje ešte 18 zástupcov, tak zvaných odborníkov. Preto každá väčšia strana, akou je nezbytné aj naša samospasiteľná — uvedie si na každej kandidátke 36 mien kandidátov, to vari aj na dôkaz, že si ona trúfa dostať ta nie 4—5, či 10 zástupcov, ale hneď 36. Veď čo riskuje? Iba to, že sa ich ta toľko nedostane, lebo nedostaneš všetkých občanov pod jeden politický klobúk. Každá strana má svoju pravdu vlastnú a voličia dľa toho sa okolo nej grupujú, ako v čom vidia v nej svoj osobný profit. Len menšia časť voličstva hlási sa z ideálu ku niektorej politickej strane, aby posilnila jej ideologiu, s ktorou súhlasí. Ostatné všetko korení v prospechárstve.

Krajský sekretariát mal teraz mnoho práce, jednak, aby usmerňoval obvodné sekretariáty, zaobstaral spoločný plakát, zabezpečil rečníkov do dedín a na kopanice a okrem toho, aby včas zabezpečil niektorého ministra strany na 2—3 verejné schôdze strany vo väčších strediskách. Toto budú, povedal by, reprezentatívne agitačky, na ktoré musia prísť nielen ľudia bezpartajní, ale aj prívrženci iných politických strán. Takéto ministerské, alebo z hlavného štábu strany—volavky, nemôžu vystať. Treba ich národu ukázať. Potom sa mu zpravidla už neukážu viacej.

Predvolebná agitácia.

Ako sme už boli predošle spomenuli, všetci kandidáti samospasiteľnej strany našej dostali pridelené obvody, jednotlivé okresy, alebo okresov viacej z volebného kraja Trnavského, aby si ich agitačne spracovali.

To isté zrobily všetky politické strany, ktoré kandidovali v Trnavskom volebnom kraji. Agitačný nápor bol rovnaký u všetkých a jeho prevádzanie záviselo od toho, ako ktorá politická strana bola vybavená peňažnými prostriedkami.

Politické strany, sdružené dosiaľ vo vládnej koalícii, vydaly svojim sekretariátom spoločné usnesenie, že predvolebnú agitáciu budú prevádzať slušne a celý nápor povedú spoločne proti opozícii a nepriateľom demokracie. Nebolo to snadné. Okolo republiky všade zúri diktatúra, ktorá láka zvlášť charaktery nestále, ktorá sa sem prediera pomocou najrôznejších hesiel, ďalekých skutočností, pokiaľ sa týka zlepšenia obecnej hospodárskej situácie širokých vrstiev občianskych.

Vládne strany boli vystavené najostrejším útokom úprimných i remeselných kritikov. Za všetko zlo, za biedu, nezamestnanosť — boly činené zodpovednými strany vládne a sľubovaná pomoc len z radov opozície, až sa ona dostane k veslu. Pravdy boly rúcané polopravdami a vyrábaniu hesiel neboly robené hranice. Továrne na papier si zas po čase pomohly, lebo papierový agitačný boj pohltil asi 500 vagónov papieru. Toľká tu kríza, toľký nedostatok hotového groša a hľa, na voľby sa ho našlo; niekto preca v každej strane musel zaplatiť.

Zarobili si nezamestnaní a ktorí vedeli aj trochu hubou vráziť, zarobili si dvojnásobne, lebo každá strana si zaplatila agitátorov, roznášačov plakátov, letákov, debateľov. Zarobili si majitelia autodrožiek, ktoré už zapadaly v prachu a pavúci si v nich rozťahovali siete. Zarobila si pošta, tlačiarne i listonoši. Sem-tam aj nejaký umelec sa priživil, ak ho vyzvali, aby vyhotovil trefný plakát, ktorý by pútal na seba pozornosť a zároveň úspešne propagoval tendenciu strany, pre ktorú bol zhotovený.

Neplatily sa volebné guláše, cigary ani víno. Niežeby tu ne-

bolo nikoho, kto by toto bol stačil konzumovať, ale menej bolo bláznov, ktorí by to boli platili, lebo pri tajnom hlasovaní volebnom není možno kontrolovať, či konzument zaplatil svojím vôtom skonzumované hodnoty. Však niektorí voličia, ktorí v nebohom Uhorsku volili za guláše a safalády — ešte si vše zašomrú, že nové poriadky sú škodlivými pre národ, lebo odpadly guláše, cigary a víno. Dobré že ubúda takých šomráčov čo rok a mladšie generácie ani si nepredstavujú inakšiu voľbu, ako slobodným, tajným hlasovaním po obciach.

Jednako však, pred voľbami pilo a fajčilo sa viacej, ako obyčajne. Keď pán kandidát tej-ktorej strany zavítal na dedinu medzi svojich, patrilo sa v krčme počastovať aspoň len členov predsedníctva miestnej organizácie. Nu — patrí sa! Móres tak žiada. Treba už pripíť na zdravie budúceho pánu poslancovi, pripíť aj vtedy, ak by nebol zvolený; však sa ta dostane časom, keď sa jeho predchodcovia s kandidátky odoberú do parlamentu ku svätému Petrovi.

Oživly slovenské dediny a kopanice. Veľkí páni začali sa v nich tmoliť. Prichodili aj takí, ktorí sa tam predtým nikdy neukázali. To je ale zaujímavé; kedykoľvek sa veľkí, nezvyklí páni začnú trúsť po vonkove, vždy sa niečo deje, prinajmenšom je to predzvesť, že budú nejaké voľby. Oni sa tam zjavia aj nie práve pred skutočne už vyhlásenými parlamentnými voľbami, príjdu ta čo aj len šípia, že by prípadne mohlo dôjsť k voľbám. Takto sa navykli vonkovania rozumieť zriedkavým návštevám pánskych pánov na dedine.

Dakedy by sa zdalo, že vlastne není treba ísť do dedín ani pred voľbami, že by plne stačilo, keby si ich páni zákonodarcí aspoň raz do roka niektoré obišli a podali referát o svojej činnosti. Nech by voličia aj z iného politického tábora videli, ako ktorý poslanec a senátor vykonáva prácu, mandátom mu nadele-
nú. Ostatné by už obstaraly sekretariáty. Páni zákonodarcí a členovia zemského zastupiteľstva nám dajú za pravdu. Každý vo svojej strane musel byť svedkom, ako politickí funkcionári z vonkova a menovite tajomníci referujú, že strana stojí si v ich obvode tak briliantne, že tam už takmer niet prívŕzenca inej strany a tak tedy skoro je tam zbytočné ísť. Radšej nech by pán zákonodarca, alebo kandidát šiel si zaagitovať do rayonu iného sekretára, kde treba azda čosi naprávať. Podľa takýchto zpráv vstupuje každá strana do volebného zápasu s najružovejšími plánmi a nádejami na zdrcujúce víťazstvo a primát v parlamente. Keď by tomu bolo opačne, keď by sa mala politická strana púšťať do predvolebného

zápasu bez pevnej nádeje na víťazstvo, škoda sa jej bolo vôbec ustávať, lebo niet tu želateľného rozbehu k agitácii a tým je na dobro pochovaná aj nádej na volebný úspech.

A je pravdou tiež, že keď sa ktorý zákonodárca počas volebného obdobia len zriedkakedy ukázal vo volebnom svojom kraji, darmo sa ustáva pred voľbami. Radšej nech tam nekandiduje, ale v inom kraji.

Vyberme si niektorú obec z volebného kraja Trnavského a podívejme sa naskok, ako v nej agitovaly politické strany, ktoré kandidovali v tomto kraji a dožadovaly sa priazne voličstva. Nebudeme čitateľa unavovať opakovaním všetkých agitačných rečí. Na to by tu ani miesta nestačilo, ale len stručne. Nech je to obec Lipové.

Tak prvou bola strana muzikantov-rodobrancov, ktorá prišla sem aby získala hlasy. Miestnej organizácie tu nemala a preto obecný bubeník-hajtman dlho uvažoval, či má ísť bubnováť, aby sa národ sišiel vypočuť reč agitátorov strany, ktorú tu nik nepozná. Hajtman Haluška dal si rieť za Kč 50.—, ktoré mu musel „nepozorovane“ do ruky vsoliť agitátor, Mišo Zíval, predtým príslušník zelených a ešte drier čiernych a konzervatívcov. Hajtman sa lapil rozumu a zarábal si na stranách, ktoré tu prišli len hlasy lapáť. Nemusel sa obávať, lebo keď niet miestnej organizácie, nemá mu kto vynadať pre takúto služobnú ochotu a na cudzích, prespoľných — čerta mu záležalo.

Pustime na tribúnu rečníkov rodobraneckej strany. Jak pri tejto, tak aj pri ostatných volebných schôdkach verejných asistuje zástupca úradu, zpravidla obecný notár, alebo podnotár. Pán okresný náčelník by sa uráčil, len keby sem prišiel sám niektorý minister. K vôli obyčajným, remeselným agitátorom neoddá sa mu ustávať. A opodiaľ len tak, náhodou akoby — prechádza sa četnícka hliadka, sosílená dľa toho, aký sa očakáva rečník a aká je preň, alebo proti nemu nálada v obci. Lipové má 6000 obyvateľov; všetkého má, len šťastia málo. Neprofitovalo hospodársky z politického prevratu, zaspalo konjunktúru a dnes ju už nedostihne ani čoby mílovými krokami bežalo za ňou.

Proti všetkým pravidlám rodobraneckí rečníci nevolili si predsedu shromaždenia, lebo by ho neboli našli. Obecenstva sa sišlo hodne, lebo boli niektorí ľudia, čo aj noviny čítajú, zvedaví na týchto dobrých vtákov. Prišli aj furianti, ktorí si radi uľahujú z agitátorov a keby takých nechránilo četníctvo, mnohého by vyhnali z obce.

„... a nebude dobre, dokiaľ tu nezrobíme poriadok rodobranecky, jako to je v Itálii a inde. Národ má vliezť do seba a nie sa rozvlakať, tratiť sily vedľa plota, ako sa vraví. Rozfahujú sa nám Maďari, Nemci a Židia, živel cudzí. My pracujeme, aby tu bol pánom Slovák a Čech. U nás každý kradne...“

„Ráčte sa mierniť a neužívať tvrdení, ktoré by ste nemohli dokázať!“ napomína rečníka zástupca úradu.

„Včul my prideme k vláde a potom uvidíte, aký tu zrobíme raj. Pošleme na neplatenú dovolenú všetkých úradníkov a zrobíme takých z vás, čo ste nezamestnaní. Sotreme všetky dane, lebo si najdeme za ne náhradu inde a bohatšiu. Musí byť každému dobre v rodobraneckom štáte; o to sa už postaráme. My protivníkom zpredu dáme junácku ranu. Nesmejte sa vy tam vzadu; kde je moc smiechu, tam je málo rozumu...“

„Ná, od teba sa ho pojdem učiť, ty škrkan! — zareve ktorýsi domorodec. Gdo ci pere, há, či si? Vaša partaj spasí národ, bouprissám! Ukáž, čo ste už dobrého vykonali v republike, čo viete poránneho urobiť...!“

„Pánovia, nevyrušujte rečníka — napomína zástupca úradu na rečníckej tribúne. Prosím pokračujte, aby ste boli čoskoro hotový“

„Čo vykonala naša strana? Však ešte ani nemala kedy vykonať, lebo ju ostatné nepripustily k práci. Ale ja sa pýtam, čo vykonala strana zelená, čo červená, bledočervená, samospasiteľná, ktorá chce tentoraz spasíť národ vraj naslovovzatými zákonodarcami, čo bieločierna, čo šiflikári, čo sáčkari, čo kapitalisti československí, spojení s maďarskými a nemeckými? Čo mohli tieto strany vykonať, keby boly poctive smýšľaly s národom a nežobronily iba jeho hlasy pri voľbách, aby si potom mohli ich matadori zasadniť ku korytám... Kolko raz sa u vás obrátil za 6 rokov poslanec Pyskatý, Candrák, Kulifaj, Chlpáč a druhí. Vedia oni, čo vás bolí ktorého? Nevedia...!“

„A to by mal pravdu aj tento holodranec, či rodobranec, prisviedča súsed Ondriš Oslica. Však som tých našich skoro ani raz tu nevidel ani jedného.“ Našli sa susedia, ktorí prisviedčali Oslivcovi.

„Naší poslanci a senátori musia zákony robiť, vo výboroch a komisiách zasadať v parlamente!“ zakričí rečníkovi zo zástupu Karol Vymazal, čo mu vravia feldvébel, lebo bol šikovateľom vo vojne. „A vaši, čo robia, há? Mali ste tuším jedného a miesto sne-

mu zasedal v kriminále. Čo, ty nám tu budeš nové poriadky zavádzať...!“

„Počkejte len, až keď budeme mať sto poslancov, uvidíte, ako zatočíme demokraciou, ako vykrútime krk príživníkom na demokracii, ktorá je čo deň nemodernejšou...!“

„Upozorňujem vás po druhý raz, aby ste nebúrili proti platnej štátnej forme a spoločenskému poriadku!“ napomína ostro rečníka vládny povereník.

„Tlačia vás dlhy a sami neviete začo, lebo ste neštudovali vysoké školy a nevidíte pánom do karát, ktorí nič nerobia, iba čo si peniažky prečítávajú a na vás vyratávajú vysoké úroky. Toto je hľa ostuda demokracie a tej my chceme odpomôcť. My sme proti dlhom. Tie nech si platia páni a sotrujú banky. Keď my raz ulapíme vládu do svojich rúk, sotreme všetky dlhy a nebudeme tu bájiť o takzvanom oddlžení, alebo usporiadaní zemedelských dlhov...“

„Sláva rodobrancom, to je správna strana! — kričí domkár, Ondrej Potrhák, ktorému idú barák predávať na dražbe. Sláva, nech žije!“ prísvedčajú ešte niektorí poslucháči, zrejme tiež v dlhoch sa boriaci občania.

„Na našu stranu hlasujte pri voľbách. Má číslo 110, čo si snadno zapamätajú aj babky, lebo je to číslo, ako sa vraví „zlatýdesať“. Sodrala sa demokracia, sošediveli v nej páni, trochapáni, malí i veľkí páni. Vysedeli si v nej kapitále i hemoroidy. Už musia z vlády von a na ich miesta živel mladý, činorodý, ktorý sa nebojí práce, má energiu a nezlomnú vôľu biť sa s osudom, biť po vzore iných národov. My sme proti boľševizmu, proti marxizmu a socializmu, nech je on zabarvený navšelijako. Socialisti doviedli republiku na kraj hospodárskej biedy, lebo sa na nej priživovali, v práci našli chl p a vyhýbajú sa jej. Socialisti by chceli sovsobecníť naše ženy a dcéry, aby bola voľná láska, aby tu behalo more pangartov, o ktoré by sa musel starať štát, lebo rodičia by sa o nich neobzreli, ako je to v boľševickom Rusku aj dnes. Toto musíme všetko vyčistiť v republike, ináč nebude poriadku...! Súčtujeme s touto ošklbanou demokraciou!“

„Hanba socialistom, hanba boľševikom!“ zakričia ženy pri kostole stojacie.

„Sláva socialistom, nech žijú; hanba rodobrancom! — režu do výskotu žien chlapi, robotníci. Nedat mu hovoriť, lebo aj o Rusku cigáni! Nebol tam a nepozná sovietske poriadky! Nech žije sovietske Rusko! Sláva!“

„Miernite sa, priatelia a vypočujte rečníka! — napomína zástupca úradu. Sme v slobodnom, demokratickom štáte, kde každý má možnosť a právo predniesť svoje politické názory...“

„Ale nie urážať, pán komisár! Veď to neni správne, keď nám svoje politické presvedčenie vtĺka nadávkami i na socialistov. Nech hovorí slušne, vypočujeme ho, ináč — vlepíme mu marku na zadok a pošleme, zkadial' prišiel...!“ privoľáva železničiar Valent Putna. „A čo nám má tu hubou vraziť. Veď vieme, že prijal miesto v správe zahraničnej poisťovni, ktorá má u nás filiálky, tu inkasuje poisťné prémie a vyváža ich do zahraničia. Ona vyžiera národ a štát, okráda ich a pán rečník jej v tom pomáha ako vzorný vlastenec a rodobranec.“

„Nevídali, jaký rodobranec odrazu; ved mu ešte trčí slama z čižiem, čo bol u zelených, celý Zíval. Čo nám tu má on rozumy dzelit! Máme my svojeho dost, až nám kypí! Ministrami by sme mohli byť všetci.“

„Neurážajte pán rečník, hovorte vecne! — pripomína úradný činiteľ. Vidíte, národ je pobúrený a nevyočuje vás. Miernite sa vo svojej kritike, lebo bych musel rozpustiť schôdzu...“

„Pravda oči kole! — pokračuje agitátor. Ozve sa iba trafená hus. Však, komu neni kabátom, nech neberie na seba. Ja si vám k vôli nedám šiatok pred ústa. Vykúrili socialistov v susedných štátoch, odzvonila im aj u nás a my pôjdeme na pohrab. No plakať za nimi nebudeme. Za socialistami pôjdu aj nesocialisti a všetka tá politická čvarga, čo s nimi tlačila vládnu káru...“

„Už sa aj prac domom! — zakričí na rečníka podrychtár Jano Kuna-Ištok. Tak my, čo sme nie holodrancami, či rodobrancami, my sme čvarga? A to sa opovážiš ty soplák vykričať na nás, ešte tu, u nás doma...? Ja ci dám! Dole s tribúny! Tú sme my vystavali za svoje penáže a pre poránnych ľudí...! Pán komisár, zeberte mu slovo, odkundesovi...! Veď ten chlap vám búri jak aj dovoľuje demokracia!“

„Pán podrychtár, rečník len kritizuje vládnuce pomery u nás, ale nebúri. Prihláste sa na konci jeho reči ku slovu a odpovedzte mu po zásluhe“ vraví komisár.

„Ah, to by dlho trvalo, lež sa vyžblaboce! — ozve sa ktosi zo shromaždenia. Ale on je dobrý, neškonný chlap. On si nechal doma rozum a nebere si ho v robotný den ze sebú. Máme už dost! Nesceme ho očúvať, lebo nás nepriučí múdremu. Pošlite ho domom! Či je tak ľudie?“

„Tak je! Neni tak; nechajte človeka dohovorit! Čo je to za demokracia, keď nevyočujete rečníka...? Nesceme ho očúvať, lebo cigáni, nehovorí pravdu. Od toho je tu úradný zástupca, aby nedovolil urážať! Ale keď Zíval aj dechom uráža! Nesceme ho, dole s ním!“

„Ohol ho, ohol chnupa rodobraneckého! Demokracia neni záchod, kam sa chodí odmocniť každý obšajník! Shodzte ho s tribúny! Len na neho sme čakali; on a jeho strana spasá republiku! Dole s ním!“

Takéto výkriky burácaly zástupom, v ktorom sa už ľudia grupovali na skupiny. Keď toto videl zástupca úradu, rozpustil schôdzu a rodobraneckého rečníka pod ochranou četníctva dal odviešť za chotár obce, kde naň čakalo auto. Druhá četnícka patrola ešte ostala na námestí, až sa zástup rozišiel. On sa rozchodil len veľmi pomaly. Ľudia živo debatovali o slovách rodobraneckého rečníka. Predvolebná horúčka začínala pomaly, ale určite lomcovať aj našimi Lipovčanmi. Voľby zamiešajú vždy národom, lebo prídu doň politikovia, ktorí podľa strannického ich katechizmu prikazujú nenávidieť protivníkov. Prikazujú to isté aj strany tak zvané kresťanské na výsmech Kristovho prikázania: „Miluj blížneho svojeho, ako seba samého“. Patriční politikovia tento čin svoj ospravedlňujú tým, že je rozdiel medzi bežnou a politickou morálkou, čo si možno právom vysvetľovať aj tak, že morálka politická, nemusí byť morálnou. Kam toto privedie národ, ťažko predvídať; k dobrým koncom sotva.

Aj Lipovčania čítajú noviny, aj oni zvedeli, že budú voľby. Ale, že každý má nejakú politickú stranu, hlási sa k niektorej z mnohých, hoc by aj v nej nebol organizovaným — ku tomu ich prebudil domobranecký agitátor-demagog, ktorý sem zavítal prvý. Toto bol povel ku zvyčajnej politickej nenávisti občanov medzi sebou a škriepily sa už aj baby o politické otázky. Sekretariáty politických strán už sem začínaly posielat agitáčnne plakáty a letáky. Redakcie posielaly sem zadarmo väčší počet časopisov, naplnených agitačnými článkami, očierňovaním politických protivníkov. V 17. roku republiky každá politická strana rátala s tým, že niet v národe človeka negramotného a že každý prahne po tlačenom slove. Tak je to samozrejme u gramotného človeka, ale tento raz veru hokynárky na trhu nekupovali si papier-makulaturu na balenie syra, zeleniny, vajec, masla. Do volebných letákov balily húrky aj baby-pečienkárky. Papieru bolo dosť a všade. Nádávali zametači ulíc, keď museli odpratúvať hromady papieru. Keby si voličia kupovali tieto letáky, časopisy a agitačné brožúrky,

maly by u nich určitej ceny. Takto však... zo všetkého bol hnoj; politické strany maly by sa drier starať o zvýšenie obecného záujmu o kultúrne produkty medzi ľudovými masami. Pri voľbách je už trochu neskoro. Navykať národ čítať tlačene slovo, platí za knihu a časopis a tak si ho aj vážiť a nie strkať mu haldy tlačív pred voľbami, ktoré priemerný volič nestačí prečítať ani vnímať. Zabúda sa u nás na túto dôležitú samozrejmosť.

Rečníci rozličných politických strán striedali sa na agitačných, verejných shromaždeniach v Lipovom. Prejdime zas na námestie slávnej, veľkej obce Lipového a vyčkajme si tam verejné shromaždenie politickej strany bieločiernej, ktorej rečníci Ján Vredík a Katerina Kredátusová mali sem prísť zo susednej obce Dlžínskej. Tam totiž mali schôdzu zahlásenú o hodinu drier a potom v našej obci. Už vopred vyslali si sem plateného človeka, ktorý rozdal tu letáky svojej strany. Odkiaľ prišli, odkiaľ nie — dnes ráno rozhodené boly na trhu obrázky Panny Marie a svätých s textom na zadnej strane v ktorom zaprisahajú katolíkov, aby nehlasovali s čiernou stranou, ani s modročiernou, ale aby volili len stranu bieločiernu. I takéto heslo bolo na obrázku nejakého svätého:

„Šťastie a požehnanie prinesie tento obrázok Tebe a Tvojej rodine, keď budeš voliť po kresťansky jedinou čisto katolícku stranu ktorá má číslo 9234. Budeš nešťastlivý, ak tejto rady neposlúchneš! Pre víťazstvo všetkých katolíkov sveta...“

Dobromyseľní katolíci boli týmto spôsobom volebnej agitácie prekvapení. Tak ďaleko preca len nemožno devocionaliami handrkovať a ku tomu ešte pri voľbách. Vierou by sa preca len nemalo natoľko operovať a zneužívať jej pre ciele politické. Čo vtípnejší zbadali tu volebný figel, ale mnohé babky nevedely, čo si počať s obrázkom svätých; ten zpravidla neroztrhajú, ale čo s ním, keď je na ňom podfuk? Keď odvádza ľudí od jedinečne spasiteľnej strany čiernej, poťažne teraz modročiernej, lebo sa spojila k parlamentným voľbám s „kacírmí, nevercami“?

Prišli rečníci. Privítali ich traja občania, viacej ich tu táto strana nemala organizovaných. Aj títo traja z vďaky oproti vodcovi bieločiernej strany Jozefovi Panáčkovi, stali sa jej príslušníkmi. Panáček im bol umiestnil troch (každému jedného) nedoštudovaných synov do kancelárskej služby; nuž psia povinnosť je hlasovať na túto stranu a pracovať zaňu práve tak, ako sa rozumie, že gazdovia, ktorým obilný monopol pomohol z úzkych, budú hlasovať na politickú partaj, z ktorej sa tento monopol zrodil.

Keď mi kto dá kus chleba, nepôjdem mu síce ruku bozkať, ale ani nekopnem doň. Taká je morálka ešte aj u kočovných národov.

Na tribúne (rozumej, vyvýšené miesto pred pomníkom generála Štefánika) zas ten samý poriadok; zástupca úradu a predseda shromaždenia, ktorý sa ním stal bez voľby, iba samozvane ako stranník Panáčkov — privítal rečníkov, vyzýval národ, aby spojene vyočul, čo títo dvaja prednesú a otvoriac shromaždenie rozkázal rečníť Vredíkovi.

„Pochválen buď...!“

„Až na veky...!“ odpovie národ kľudne.

„Milí priatelia! Tu sme, prišli sme, aby sme vám poradili, ako voliť a koho voliť do snemu a koho do zemského zastupiteľstva slovenského. To sa vie, že sme všetci kresťania a budeme voliť len kresťansky. Tak sa patrí na nás, na katolíkov...“

„A luteráni a židi, tí sú vosk, či čo?“ kričí ktosi zo zástupu.

„Aj tí budú voliť s nami, hlasovať na kandidátku číslo 9234. Aj oni nech vstúpia do seba a dobre uvažujú, koho vyslať na 6 rokov do snemu, aby tam hájil práva svätej cirkvi a vaše. Máte tu tiež všelijaké politické strany,“ pokračuje agitátor Vredík, „všetky by vás rady spasily...“

„A lúka nehlasuje a preca je vždy spasená!“ kričí ktosi.

„Lúky snadno pozbudete, keď nebudete s nami hlasovať, ako ste pozbyli remesiel, živností, možností slušného zarábku tu, doma! Poriadny kresťan katolík nebude hlasovať na strany červené, ani na zelenú, tým menej na samospasiteľnú, ani na rodoobrancov, na upotených. Kresťan, Slovák nebude hlasovať na strany štátu nepriateľské, ktoré sa spájajú s vyslovenými protivníkmi našej slobody, či sú to maďarónski Rusíni, rusínsky ani nevediaci, alebo bratia Poliaci, ktorých v poslednej dobe veľmi začína boieť naša hlava, štekliť Slovensko a svrbieť Tešínsko.“

„Hanba im! Dolu s nimi! My sme a ostaneme dobrými republikánmi!“ kričia poslucháči. „My nedáme z republiky ani hrudu zeme.“

„Ano priatelia, my ostaneme dobrými československými republikánmi a katolíkmi. Keď je tu červená internacionála, vybudujme aj my už raz internacionálu kresťansko-katolícku od Šumavy k Jasine a nehašterme sa medzi sebou...!“

„A luteráni nemožú do tej internacionály? Šak aj oni sú kresťania!“ — spytuje sa hlas ľudu.

„Môžu, môžu priatelia, odpovedá Vredík, ale až sa stanú kresťanskými katolíkmi, až sa vrátia do Ríma, odkiaľ boli odišli pred

400 rokami. Nateraz sú síce kresťanmi, ale len takými onakvými, zprtáčenými tak trochu, no — kacírmí v cirkvi; to ale neni chybou pri hlasovaní. Ináč vám to neviem vysvetliť. Hlasovať ale budú s nami, aspoň tí rozumnejší.“

„Naša strana tu, strana Panáčková — je vládnu. Keď druhá, katolícká strana čierna, teraz modročierna, utiekla z vlády, nemohli sme ponechať vývoj pomerov u nás na pospas rudozelenej koalícii. My sme šli do vlády, aby sme chránili záujmy katolíctva v tomto štáte. Neutekali sme zpod zodpovednosti, hoc na nás práve zo slovenskej, čiernej strany strieľali veľkými kanónmi, vytýkali nám, že nie sme dobrými katolíkmí, že sme kacírmí, husítmi, boľševíkmi a bohvie čím ešte. Neľakli sme sa, pracovali sme pre národ, pre cirkev, pre štát. Máme vo vláde dvoch ministrov a keby sa všetci katolíci v republike spojili, mali by sme ich aj dvať odrazu...“

„Hej, keby vám ich mal gdo placit!“ — kričí hlas ľudu. „Priživili by ste sa, to viem, ale druhí vás nepusca tolkých k hrántu.“ A oné, čo sa vy Hornáci tlačíte zas medzi nás, há? Čo si neostanete v Trenčanskej a Tureckej?“

„Nerušte rečníka!“ volá energicky predseda. „Nadávkami nás nepresvedčíte o vašej pravde. V 17-om roku republiky už by sa mal každý naučiť slušnejšie chovať aj ku politickému protivníkovi.“

„Keby sme neboli ostali vo vláde, keby sme boli tak zaliezli do kútov, ako práve sesterská strana modročierna, — zelení, červení, bledočervení a rudí, boli by už dávno ošklbali našich kňazov a učiteľov o kongruu. Boli by previedli odluku cirkvi od štátu...“

„Už sa tak dávno malo stať, aby vám sklaply kosierky!“ — volá rozhorčene Martin Piroha, dobrovoľník. A jeho prejav našiel porozumenie aj medzi ostatnými poslucháčmi. Odlúčiť cirkev od štátu a zakázať kňazom politiku! To sa malo už dávno zrobiť.“

„Dole s knazmi! Nech žije odluka! Nech žije sovietske Rusko! Dole s Panáčkom, dole s Matejom Miezgom, dole s popmi!“

„Pán komisár, azda bude treba zisčiť týchto kriklúnov čo nám rušá schôdzu“ — vraví predseda, obrátený v smer, kde stál zástupca administratívneho úradu.

„Prosím ticho!“ — volá komisár do zástupu. Rušiť schôdzu nedovolím. Vrchnosť má ostré prostriedky na potrestanie rušiteľov verejnej schôdze, ako ste mohli o takom prípade čítať aj v novinách, keď okresný úrad v Pezinku odsúdil výtržníkov takejto schôdze.“

„Zdravý rozum diktuje zdravému človekovi, že keď je tu silná kresťanská strana, ako je naša“ — pokračuje rečník, „že bude hlasovať na ňu každý kresťan katolík. Preč od zelených, od čer-

vených, rudých, bledočervených, od upotených, od ostatných strán. Slováci, katolíci sem sa! Sem do kopy s katolíkmami českými, moravskými. Voľbami ukážme, že v nás je sila a my hýbeme štátom. My sme soľou v štátnej politike, my zabraňujeme v nej nezna-božským výstreľkom a prechmatom, keby nás nebolo...“

„Sláva Matejovi Miezgovi! nech žije čiernomodrý blok! — kričia ženy zpod kostola. „My už len s Miezgom pôjdeme a vy hybajte spánombohom!“

„Sláva Stalínovi, nech žije rudá internacionála, nech žije so-vietske Rusko!“ — miešajú sa rudí do povyku.

„Nech žije zelená internacionála! Sláva zeleným! Nech žije náš vodca! Dolu s ním! Nech žije, sláva mu! Nech žijú samospa-siteľní! Nech žije červená internacionála, tá patnástá! Nech žije rudá internacionála tá tricátá!“ — kričia poslucháči z rôznych tá-borov, jedni z presvedčenia, iní zas zo zábavy, aby sa svet smial nad takouto mrvenicou, ktorá sa za šesť rokov len raz na mesiac dostaví.

„Kresťanstvo a červené internacionály sa nikdy nedohodnú“ — kričí rečník. „Darmo kričíte, neprekričíte nás, ani našu katolícku internacionálu. Tá tu bola pred vami a bude furt až do súdneho dňa. Váš krik pripadá mi, že je to proti našej katolíckej interna-cionále, jačo keď kašle blcha. Pravoverný katolík vám nedá hlasu pri voľbách, lež bude hlasovať na kandidátku, ktorú vedie náš slo-venský vodca, minister Jozef Panáček. Tým končím, abych odo-vzdal zas slovo tu prítomnej sestre našej, Katerine Kredátusovej, predsedníčke ženskej jednoty v našej strane. Prosím sestro, ráčte pokračovať...“

„A my máme našich žien dost, neni sme zvedaví na vašu! Čo nám tu ona povie za múdrosci!“ — hlas ľudu volá mocne vše i z prepitých hrdiel.

„Nie tak dobrí ľudia!“ — napomína úradný orgán. „Musíme byť slušnejšími, gavalierskymi oproti ženám, či sme ženatí, alebo nie. Vypočujte rečníčku, však ona v nikom nechce znásilniť pre-svedčenie...“

„To by nám ešte chýbalo; šak ani na to nevyziera; darmo by si trúfala!“ — zareve Krišpín Spáč, bývalý kostolník. „Čo sa má ženská miešať do politiky. Tot do kuchyne!“

„K vám ženičky, sestry milé mám niekoľko slov!“ — začne svoj prívět Kredátusová. „V prvom rade k vám, katolíčky...“

„A luteránky sú tu vosk, či čo?“ — ozve sa Mišo Vatrť, ale len zo žartu, lebo však on neni luteránom, ale tuhým prívržencom politiky Miezgovej a hneď kontruje Belo Ošker, luterán po matri-

ke a platený agitátor strany čiernomodrej: „Prissám, luteránky môžete aj v ... bozat!“

„Pokiaľ ja s vami slušne hovorím, je od vás neslušné, že sa mi odplácate grobiansky!“ — bráni sa rečníčka. „K tolkej neslušnosti nedali vám príkazu ani vo vlastnej vašej strane. Nenavýkajte si na podobné nespôsoby, tými nás pre svoju stranu neziškate, ani nepresvedčíte; vidlami sa kôň nesedlá! Ja sa neľaknem vášho revu!“

Toto rázne vystúpenie ženy zrejme prekvapilo opozičníkov a preto utíchli, aspoň chlapi na čas. Na tribúne mrví sa predseda schôdze, jedná čosi so zástupcom úradu. Z reči predsedu vyrozumeli sme iba niekoľko viet protestu: „Čo, rozpustiť pán komisár? Ba nie! To si urobte so shromaždením nejakej opozičnej strany, ale nie strany vládnej! My sa nedáme terorizovať. Máte tu četníkov, zjednajte si priechodu zákona. My si tu povieme, čo vieme a chceme. Ak nám rozbijú schôdzu, okamžite telegrafujem do Prahy na ministerstvo a tam si už zjednáme poriadok a úctu k zákonom...“

Povedzte štátnemu úradníkovi, že ho oznámite na ministerstvo, nuž sa ľakne. Ľakne aj vtedy, keď je v práve, lebo z oznámenia sa zrodí akt, ktorý vyšetrovaním narastie, ztučnie a rozmnoží jeho osobný fascikel v personálnom referáte. Keď sa potom jedná o mimoriadny postup, alebo preloženie na lepšie miesto, personálny referent zpravidla nerád siaha, nerád študuje tučný fascikel a má o ňom, o každom — generálnu mienku, že dačo tu nebude v poriadku s patričným štátnym zamestnancom, že teda aj škoda by si bolo páliť prsty, lebo snadno by človek narazil. Príde exponent niektorej aj vládnej politickej strany, postaví sa proti povýšeniu, alebo preloženiu, tak čo potom? Štátny zamestnanec nesmie si rozliať ocot ani u jednej štátotvornej a obzvlášť vládnej strany, lebo by sa mohla časom vršiť na ňom samom. Voľby sú božím dopustením na štátnych úradníkov, ktorí majú slúžiť všetkému občianstvu a bití sú svorne tiež všetkými občanmi. Po voľbách si zhlboka oddýchne každý štátny úradník a želá si, aby tu bola už práceschopná, silná vláda a on mal pokoj s pacifikovaním rozkohútených občanov.

Ale ďaleko sme zašli od shromaždenia bieločiernej strany. Očúvajme ďalej rečníčku, pani Kačku Kredátusovú, lebo ona nás tiež prišla získať pre svoju politickú stranu, ak sme do nej nepatrili dosiaľ:

„Milé sestry, aj vy si máte byť vedomými politických práv, aké vám dáva republika a...“

„My sme vám nie sestry!“ — ozve sa ktorási jazyčnica. „My sme len Miezgovi sestrami a vám chyma tot, daleké sestranice!“

„V cirkvi, v národe sme si všetci sestrami a bratmi a pred Bohom všetci rovní. Toto neodškriepi nik. Tohoto si máme byť vedomé. Jedného Boha vzývame, jeden Svätý otec nad nami panuje v cirkvi svätej, patríme do jednej politickej strany štáto-tvornej. Zlá a nezdravá je každá taká politika, kde napriek týmto pravdám katolíci a katolíčky vyhľadávajú malé strany a stranôčky, ktoré ničoho neznamenujú v politike celoštátnej. Teda práve tak, jako mužovia aj ženy majú robiť len múdru politiku. Zlou politikou pletú si bič na seba a svoje detné deti. Za nás práca vraví, za Miezgu iba pestré reči, sľuby, vyhrážky a nič nie pozitívneho v celoštátnej politike...“

„Sláva Miezgovi, nech žije! Vy nám neurážajte Miezgu! My sme tu všetky jeho aj s pánom farárkom naším. Sláva pánu farárkovi!“ — revú ženy, poslucháčky. Ale ani chlapi sa nedávajú zahanbiť kanafasovým národom svojim, ktorý sa takto radikálne hlási do politiky a spustia každý po svojom :

„Už dost, už icte domom! Dzeci pýtajú jest a vy sa túlate po shromaždenách. Nech žije Miezga a černomodrý blok! Nech žije červená internacionála; sláva Stalinovi, nech žije súdruh Kaj-fáš! Sláva zelenej demokracii, sláva ministrovi Hromadovi! Nech žijú samospasiteľní! Nech žije Stalin! Sláva bledočervenej strane, sláva jej vodcovi Dzobákovi! Ohol ho, lumpa! Oholím ja tvojeho lumpa! Náš neni lump, ale vy ste všetci lumpi, vy ukradnete ešte aj zámky s dvier; nič neni isté pred vami! Nech žije Dzobák; sláva mu na tri strany! Dole s Miezgom! Nech žije vodca upocených! Sláva Sklepárovi! Držíš hubu, ty chumaj! Čo ty vieš, čo je vysoká politika! Jano, daj mu jednu cez chlebarnu, aby hu nevrátil naprázdno. Mne cez hubu? Mne obecnému prísažnému? Och ty motovidlo! Ty Nabuchodonozoľ čo si, filiščínsky! Jak ci jednu majzmem, zmyslíš si, že som ci ich dal sto! Držte ma chlapi, aby som tohoto borsmána nerozsekal na krupicu...!“

„Ale ľudie, vyočujte rečníčku, šak ona vás neuráža!“ — napomína predseda schôdze rozvadený „hlasovací materiál.“ „Ja vidzím, každý máte svoju pravdu, ale vyočujte aj jej pravdu!“

„Ništ nechceme vyočúvať! My si tu svoju pravdu potvrdzujeme a do tej nech sa nám nemieša!“ — volá Mišo Cicák z Barchetovej ulice. „My máme svoj rozum a nám stačí! Nech žije Miezga! Sláva Hromadovi. Ohol ho! Ja teba oholím, ty šklban! Ty nikdoš, holo-dranec; čo ty vrieskaš! Keby nebolo republiky, bol bys dodnes prdelkoval šušnavému apatykárovi! Gdo, ja? Asnaj nyje ja! Len ty!

Tak! Tu máš, abys nezabudol moju adresu! A tu máš ešte jednu na spätečnú adresu!“

A facky začaly lietať zo vzduchu. Tak to býva. Vo vzduchu obyčajne visí mnoho faciiek a neni treba pri voľbách veľa, aby sa niektorá neutrhla a dopadla na hlavu, či kandidáta, alebo jeho voliča, ako presviedčavá pomôcka. Komisár okresného úradu rozpustil shromaždenie, ale nestačil rozklbásiť občanov a občianky. Všetko si bolo vo vlasoch; tak si hlasovací materiál „utvrdoval“ svoju pravdu a sdielal svoje politické názory. Komisár prikázal četníkom, aby zástup rozohnali, ak bude treba aj pelendrekami. Rečníci čiernobielej strany politickej odišli nahnevaní a četníci vykonali svoju povinnosť. K večeru bol zas kľud v obci; že do kľud on vydrží a či vôbec vydrží — to teda nemôžeme zaručiť v dnešnej volebnej dobe.

O 13. dní zatým zjavy sa v Lipovom a na okolí telegramy tohoto obsahu:

„Všetkým organizáciám Miezgovej čiernej strany!

Chybil som, keď som sa spojil s luteránmi, kacírmí a husitami a žiadal som Ťa, milovaný národe môj, abys hlasovaním na kandidátku číslo 63 odovzdal tým svoj hlas aj na luteránov. Tento môj donebavolajúci hriech už len teraz môžem napraviť; keď Ti v poslednom okamžiku prikazujem a rozkazujem, aby si odovzdal svoj hlas len na čistokatolíckú kandidátku čiernobielej strany číslo 9234, kde sú len samí katolíci kandidovaní. Nenechaj sa prehovárať, poslušni tento môj príkaz a obľahčíš môjmu svedomiu.

V Tulipánove 18. mája 1935.

Matej Miezga.“

Z tohoto podfuku nastal poprask v strane čiernej, ktorej predseda podal hneď trestné oznámenie štátnemu zastupiteľstvu na neznámeho páchatela pre tento čin. Chudák štátny zástupca! Dňa 25. mája, tedy deň pred voľbami do zemského zastupiteľstva a do okresov — zjavy sa v Lipovom nové telegramy s obsahom skoro rovnakým, ibaže v ňom už Jozef Panák za čiernobielu stranu prosí svojich voličov, aby hlasovali do chlapa na kandidátku číslo 63. ako čistokatolícku, ktorú vedie jej mladnuci predseda, Matej Miezga. Tento raz zase Panáčkovci bežali na štátneho zástupcu, aby chránil reputáciu strany pred podfukárstvom Miezgovcov. Kto by tu pochyboval, že politika neni panským huncútstvom? Sme už aj my, Slováci vynaliezaví v presviedčajúcich metodách.

Zatiaľ ale obidve tieto strany svorne agitovaly za svoje víťazstvo. A najpríhodnejšou dobou im bolo keď ľudia vychodili

z kostolov. Sem-tam aj kancel a spovednica vykonala svoju „kresťanskú povinnosť“ a usmernila voličov a voličky, kam, na ktorúže partaj načim kandidovať. Prečožeby aj nie? Veď sme v slobodnej republike a záujmy štátu majú byť chránené a fedrované aj v spovedniciach. Kancelparagraf, hm, — ten je tu nato, aby ho vždy ošmekli a mydlili ním opozíciu.

Ponáhľajme sa aj na agitačné schôdze iných politických strán v tomto mieste. V deň Štefánikových osláv na Bradle zavítal do Lipového kandidát zelenej strany a jej bývalý minister, dr. Imro Miklánek. Nečakali ho ani funkcionári miestnej organizácie. Krajský tajomník strany síce prikázal obvodnému, aby čelných funkcionárov, starých pracovníkov strany, aktívnych, alebo „mimo služby“ ministrov — nevystavovali na shromaždeniach prípadným nájazdom so strany opozície. Každé také shromaždenie musí byť náležite pripravené, aby takýto rečník neodišiel ztadiaľ s ostudou, lenže pán obvodný tajomník, Vendel Trubiroha mal na práci čosi iného, zaiste nie dôležitejšieho ako je predvolebná agitácia, ktorej musia ustúpiť všetky iné práce. Dr. Miklánek prišiel. Musel si dať bubenikom svolieť prv schôdzu, vyčkať kým cez obed kto prišiel a neprišiel počúvnuť ho. Cez obed neradi chodíme na schôdzky, nuž neprišli ani všetci členovia miestnej organizácie strany. Zato prišiel Juro Holomek, zriadenec miestnej Industriálnej bryndziarne, zarytý stúpenec bledočervenej strany. Holomek si objednal sopár nezralých chlapčískov, aby spolu s ním rozbili schôdzu Miklánekovi. To azda preto, lebo sa koalície strany boli pred voľbami dohodly, že medzi sebou budú viesť slušný politický zápas a celý nápor obrátia na opozíciu. Miklánek je človek, ktorý si nenechá dvakrát brnknuť po nose. Keď sa začali nadrapovať Holomkoví holomci a on ich nevedel prekričať, zakončil reč; povedal im, aby mu vliezli na hrb a odišiel preč. Druhého dňa doniesol listonoš Miklánekovi list od tajomníka Trubirohu, v ktorom sa ospravedlňoval, že nemohol včera prísť, lebo kdesi-čosi, bol inde zamestnaný a na nose že ho poštipala osa. S napuchnutým nosom, že sa preca nemôže ukázať na verejnom shromaždení, lebo by ho opozícia vysmiala a strana by tým utrpela blamáž... Mala to byť osa z tábora klerikálneho, ktorá jemu, neklerikálovi zapustila dvojnásobnú dávku jedu.

Toho istého dňa vidíme v Lipovom agitátorov z partaje červenej. Ani tí tu nemali organizácie, ani len odbornej, lebo dnes robotník nemá veru ani na členské, tobôž, keď nemá trvalej práce.

„Tak súdruhovia, hovorí rečník František Česnek, nič im neverte a nič im nedávajte! Však ste ich videli tu už niekoľkých, ako licitujú s vierou, nacionalizmom. Všetci vám v oblakoch sta-

vajú zámky, ale doma nevedia si ani len psinec zbudovať. My sme strana trpiaceho robotníctva, my jediní bojujeme tu s úspechom proti vykorisťujúcemu kapitalizmu...“

„Sami máte panské vily a vozíte sa na antonobiloch!“ — ozve sa hlas ľudu. „Vy ste páni a my tu šklbani. Vám je dobre, my trpíme a nemôžeme si pomôcť. Kde socialisti, čo za socialisti!“

„Súdruhu, není snahou socializmu, aby národ chodil večne otrhaný, ošklbaný, ale aby sme všetci chodili v autách, slušne bývali, sa obliekali, mali možnosť odpočinku a času na vzdelanie...“

„Toho len v Rusku docielili a preto sláva Stalínovi, sláva soviетom!“ — skríkne ktorýsi bolševík.

„Sláva soviетom!“ — pokračuje červený rečník. My si neželáme ich smrti, ale my nechceme ani nasledovať ich politickej taktiky. 18 rokov už sú pri vláde, 18 rokov ubehlo a oni držia národ ešte v tuhšom otroctve, jako za carskeho režimu. Za 18 rokov nevedeli národ obuť a zaodiať; vládnu mu diktatúrou. Nezasťerame oči pred skutočnosťou, ale my sme tu už niekoľko ráz svojou politickou činnosťou podali dôkaz, že lepších úspechov, lepšieho hmotného a spoločenského postavenia docielime pre pracujúci ľud docielime v demokracii a demokraciou. Sme proti každej diktatúre, lebo každá otročí slabého človeka. Sme jediní na stráži demokracie. Keby nie nás, boli by sa tu fašisti zahniezdili a po vzore štátov susedných zagniavili robotníctvo do blata. Vy páni bolševíci, vy vlastne uberáte robotníctvu v republike možnosť úspešne politicky bojovať za lepšiu budúcnosť jeho, za štátne usporiadanie, kde vrcholí naprostá sociálna, demokratická spravodnosť. Vaši zástupci v sneme zdržiavali sa každej práce pre dobro robotníctva. Mlátenie do lavíc, večné frfotanie, očierňovanie nás červených — to není správna taktika, rozhodne to není práca a koncepcia politická. Keby sme všetci ťahali za jeden koniec v našej strane červenej, nemuseli by sme sa o každú maličkosť smlúvať a dohodnúť v koalícii, lebo by sme zavážili číselne...“

„Dajte prácu nezamestnaným! Nemáme čo jest a vy máte! Dajte nám prácu, rozdelte veľkostatky, zavrite banky! — kričia do toho ženičky. Zavrite boháčov, vyžieračov ľudu, keťasov a parazitov, zavrite kostoly, pošlite farárov tehly podávať! Už toho máme dost! Farári kážu nám modliť sa, keď máme hlad. Vy ste fašisti a nie socialisti!“

„Nezamestnanosť je svetovým údelom, súdruhovia a súdružky. Naša strana nenesie na tom viny, ale nesú naši komunisti. Keby boli držali s nami, mohli sme mať vládu socialistickú a na tej už dávno vynútiť uznanie Sväzu sovietskych socialistických

republik, mohli sme tam získať odbyť pre naše priemyselné výroby, umiestniť nezamestnané naše robotníctvo. Keď sa nám to nepodarilo, postarali sme sa, aby vláda zabezpečila nezamestnaným nejakú podporu. Prečo vy robotníci a robotníčky, vy malo-roľníci a domkári — hlasujete na politické strany, ktoré neprajú robotníctvu? Následky toho cítite na vlastnej koži. Dajte si pozor pri týchto voľbách. Tu nejde už o osoby, tu ide o ideu. Jestli naše robotníctvo aj teraz pôjde s meštiackymi stranami, klerikálmi rodobrancami, samospasiteľnými, upotenými a inými — vtedy je koniec demokracii, je ale koniec každej slobode prejavu a nastanú aj u nás pomery, jako byly a sú v susednom Rakúsku, v Itálii, alebo v Nemecku. Podobný bič chystajú aj v Maďarii na robotníctvo, kde mu idú násilne rozpustiť jeho odborové organizácie a zlomiť takto jeho politickú moc a záštitu nadobro. Toto nemôže a nesmie byť ideálom pracujúcich vrstiev. Robotníctvo si musí vziať odstrašujúci príklad z činnosti proletariátu v Nemecku a v državách fašistických. Ono musí praktikovať takú politiku, ktorá ho neprivedie k úpadku a strate mocenských pozícií.“

„A čo sa ty tu preholíš, Francku? Nepoznal som tvojho otca? Šak to bol poránný a neškonný človek, a ty, čos sa dal na školy, takto si sa nám, Lipovčanom zprtáčil odrazu!“ — zavolá jakýsi furiant zo zástupu. Ale Česnek neostal ani tomuto dlžen odpoveďou:

„Vieš Marcine jako to bolo u nás! Poznal si môjho otca a to bol poriadny človek. Utrhol si od úst, len aby ma mohol vyškolovať. Volal som aj teba, abys išiel so mnou do českých škôl dávno pred vojnou, ale ty si nechcel. Tvoj otec, však sa ho opýtaj, keď prídeš domov, povedal mi, že radšej prisadí junca, jakoby mal nakladať na školovanie decka. Junca prisadil a má z neho vola; nazdar!“

„Sláva rečníkovi, nazdar!“ — kričia súdruhovia, ktorým lichotila pádna odpoveď Česneková a tento zas pokračoval:

„Ak je vám ktorému — svätým ideálom Rusko boľševické, musíte sa aj naň dívať kriticky, aby ste neupadli do chýb, akých sa tam dopúšťajú. Múdry sa učí na škode iného. Sovietsy prv nechcely ani počuť o spolupráci iných, neboľševických národov. Nazdávaly sa, že svojou rudou internacionálou razom vyvolajú svetovú revolúciu a nastane všade raj, o akom i my snívame, ale dosiahnuť ho neni dobre možné metodami boľševickými. Boľševíci vyvolali proti robotníctvu taliansky fašizmus, nemecký nacizmus, reakciu v Rakúsku i v Maďarsku a inde. Tu sa znovu dokázalo, že len naša strana, len naša metoda je správna, ak chce-

me trpiace ľudstvo trvale vyslobodí z poroby. Toto je kladná práca!“

„Sláva Miezgovi! Nech žije autonómia!“ — kričia sviečkové babky, stojace v poctivej vzdialenosti od rečnickej tribúny.

„Aj na tú prídeme, babko; neostaneme vám dlžní“ — odpovedá s úsmevom Česnek. „My vidíme, že soviety dnes prichodia do Spoločnosti národov, že priznávajú význam tejto spoločnosti, zjednávajú pakty a dohody o neútočení. To sú všetko chodníčky, ktoré sme dláždili my politikou našej červenej strany. Len by bolo od soviетov, alebo prinajmenej od našich salónnych pánov komunistov mužné, aby toto aj verejne priznali. Aký je to socializmus, keď jedinec tam nemá osobnej slobody? Aký je to raj, keď sa v ňom nesmieš voľne pohybovať a svoju mienku nehatene predniesť? U nás čo deň spejeme ku štátnemu socializmu, ako ho majú v sovietskom Rusku, ale s tým rozdielom, že československý občan každý má naprostú voľnosť pohybu, slova i podnikania. V sovietskom Sväze čo deň nastupujú pravičiarску cestu v boľševickej politike. V tej by sa už starý Marx a Engels nepoznal. Tak im prikazoval zdravý rozum. Štát sa u nás už postará, aby tu nebolo vykorisťovateľov, aby privátny kapitalizmus bol vklinený do hraníc slušného, občianskeho zárobku. Ku štátnemu socializmu pracuje sa u nás bez vraždenia, bez strieľania a krvných obetí. Táto taktika je úspešnejšia než boľševicka, lebo drží v šachu reakciu, nepriateľov robotného ľudu a socializmu... Preto každý rozumný robotník a robotníčka, bezzemok, maloroľník, nádeník, každý úradník, — má hlasovať len na kandidátku našej strany, ktorú vedie súdruh Kajfáš, osvedčený pracovník za práva robotníctva.“

„Súdruh, socialista a má vilu jako monarcha!“ kričí Jano Cibula, stolár.

„Ak by ju aj mal, nebola by to preň hanba, súdruhu“ — reaguje rečník. Ale súdruh Kajfáš vily nemá. Aj v sovietskom Sväze majú vily súdruhovia, i autá tam majú...“

„A tej babke s autonomiou: Babko, babko! Však vy sami nevíete, čo to značí autonómia, kto ju chce na nás, o nás a bez nás a čo sa za tým skrýva. Červená strana je zásadne proti každej autonomii, lebo ona značí nové, ďalšie vykorisťovanie chudoby. Slovákovi by autonomie dožičili susední Maďari, Nemci i Poliaci. Dobré sa podívejme po nich, všimnime si aj historie, poroby nášho národa; nebudem ju tu líčiť, lebo veď starší sa na ňu ešte pamätáme. Nemôže byť pre náš národ požehnaním taký štátne-politický útvar, akého nám chcú silou mocou dopriať aj zahraniční nepriatelia...“

„Nech žije autonómia aj picburská dohoda!“ — volá zas ktorási babka.

„Neprehliadame dobrý úmysel amerických Slovákov, ktorí pittsburgskou dohodou usilovali sa dobre urobiť svojmu mater-skému národu v starej vlasti, ale nech nám odpustia, že situácia národa nášho je tu iná, než aby sme si mohli dovoliť experiment s politickou autonomiou. Keby sme boli štátom veľkým, ako Amerika, alebo keby sme žili v Rusku, komuže by napadlo z nás brániť sa politickej autonomii? Takto však, nedojde k nej; organizované robotníctvo nepripustí, aby ho zadzobaní páni, trochapáni, kapitalistickí vydriduchovia a farári oblažili duchovnou i hmotnou porobou, aká tu už raz bola a veľmi dlho trvala kým sme sa z nej vymanili pomocou bratov Čechov“ — dôvodí rečník červenej strany.

„Ale my si autonomiu vybojujeme aj bez socialistov, aj proti nim!“ zavolá tu prítomný kaplán zo susednej obce, Plechovic. „Národ vám už neverí, už z vás vytriezvel. A Česi musia von zo Slovenska; my sme už sebestační celkom... A vy pôjdete s nimi!“

„Mýlite sa pán kaplán; bez socialistov nik nebude vládnuť v tomto štáte, o tom vás iste presvedčia aj tieto voľby! Naša strana vzrastie aj v týchto voľbách, uvidíte. Národ nás potrebuje skôr ako vás, alebo prinajmenej tak ako vás“, pokračuje Česnek. „Tak teda Česi von zo Slovenska? A na ich miesto Maďari zpoza Dunaja, alebo kto?“

„Nikto, ani Maďari, ani Poliaci“ — odsekne kaplán pohotove. „My sme už sebestační, my si Slovensko obhájime...!“

„Vy, pán kaplán s kančľa ťažko. Bez českej pomoci by to teda nešlo; to už viete z praxi. Tak tedy Česi zo Slovenska nepôjdu, ale Slováci pôjdu do Čiech a na Moravu...! To je pravá unifikácia všetkých složíek národa.“

„Tak je, sláva rečníkovi“, kričí národ a mlčí kaplánik.

„A tak končím priatelja, súdruhovia a súdružky. Buďte každý apoštolom socializmu, bojujte za vífazstvo našej strany. Propagujte program červenej strany od človeka ku človekovi a pracujte pre zdar a úspech volebný. A na rozchód zaspievame si hymnu „Rudý prápor...“

Nasledujúceho dňa prišiel agitátor strany bledočervenej, ktorého gardíroval dirigent Holomek. Táto strana nemala v tomto mieste ani 100 stúpencov, vďaka exkluzívnej letore hlavného jej reprezentanta, Holomka. Škoda, že si tam nevedela vybrať súcejšieho pracovníka. V tejto strane zdá sa, vedia hodnotiť prácu intelektuála a nekopú doň tak, ako v strane samospasiteľnej, alebo

v iných niektorých stranách. Na kandidátkach tejto strany vidíme pracovníkov strany, ktorí sa tam dostali len hodnotením dosiaľ vykonanej práce pre stranu. Hlavný rečník bledočervených, profesor Cibula vysvetľujúc program strany a vykonanú prácu povedal medzi iným:

„Priatelia, je možno byť i socialistovi dobrým vlastencom a národným človekom. Naša strana ujíma sa sociálne utisnutých národovcov a bojuje za ich práva a lepšiu životnú postać. Sme proti každej internacionále, ktorá by chcela akokoľvek narušiť našu štátnu celistvosť, ujarmiť náš československý národ. Za nás práca hovorí. Náš minister Remeš je štátnik svetového mena. Predseda našej strany, brat Dzobák sedel v žalároch pre svoje vlastenecké a slavianske presvedčenie. Boli sme antimilitaristami za Rakúska, sme za silnú a demokratickú armádu v slobodnej Československej vlasti. Boli sme odpočiatku za uznanie Ruska. Veď čože by sa stalo soviетom, keby sme ich my neboli uznali? Nič! Československo je tak — iba väčšou guberniou v pomere k ohromnej rozlohe Ruska. Ale zatiaľ, než sa aj ostatné strany u nás rozkývaly pre uznanie Ruska, než sa nám podarilo vytisnúť z vlády dedka Sklepára, ktorý samojediný brojil proti uznaniu...“

„Hanba Sklepárovi! Nech žijú soviety! Hanba soviетom, nech žije Itália!“ ozve sa ojedinele zo zástupu.

„... zatiaľ bohatli na vývoze do Ruska Nemci, Angličania, Američania a Taliani a my tu trpeli nezamestnanosť a platili v nej podpory. Sme stranou práce a pokroku. Sme za silný, národný štát československý, priznávame v ňom zákonné práva menšinám, ale nedáme si od nich hľadať korene tohoto štátu, krvou našich legií a brancov vybojovaného. Ktosi si želá, aby žila Itália. Želáme si to všetci a keby si toho tamten poslucháč aj neželal, ona iste bude žiť, ale nedopustíme, aby sem boly prinášané manýry mocenské, domáce iba v Itálii. Nedovolíme narušovať demokraciu. V svetovej hospodárskej kríze ťažko robíť zázraky, ale naša strana jednako hľadá cesty a spôsoby, aby zmiernila biedu nezamestnaných. Vychovávame národ v láske k vlasti.“

„A už ste vrátili peniaze, čo ste sľúbili štátu?“ — pýta sa nejaký zvedavý občan z poslucháčstva. Súsedia strihajú ušiami, zvedaví, ako sa vymože z tohoto rečníka.

„Každý halier, čo strane našej nepatrí vraciame štátu aj s úrokami; kto neverí nech sa presvedčí v ministerstve financií...“

„Akurát; my pobežíme do Prahy! Ukážte kvit od penazí, keď ste placili. To je jediné, čo človek dostane od financov, kvit. Tak sem s ním; nech ho vidzíme šetci;“

„Nie som pokladníkom strany, nenesím kasové doklady“ —

bráni sa profesor Cibula. Ja tvrdím, že sme platili, keď neveríte, dokážte mi vy opak, ale tu hneď! No tak, bude to? Hľa, neviete dokázať opak môjho tvrdenia a preto ja mám pravdu!“

„Naša strana je baštou mieru, náš minister Remeš je ztelesnený mier a v mieri chce budovať v slobodnom štáte našom lepšiu budúcnosť občianstva, pravda jedine cestou našej strany, ku ktorej sa potom priklonia aj strany ostatné...“

„Počkajte nás, už bežíme za vami!“ — zavolá akýsi figliar zo zástupu a smiech ostatných ho doprevádza. „Len oné: Čo si vybereme z vašej strany?“

„Plán hospodárskej päťletky, regulované hospodárstvo, výrobu, tvorivú politiku našej strany a budete nasledovať žiarivý príklad nášho ministra Remeša“, — odpovedá rečník.

„Tak som to nemyslel“, opravuje sa figliar zo zástupu. „neviem, jaký program si mám z vás vybrať, či biely, bledý, alebo červený. To hľa, mi leží v hlave. Keď je gdosi bledý, nemôže byť červený, chyma že by sa trochu začervenal, keď si džugne zpolitrika modranského vínce. Šak ma rozumiete, jako to myslím?! V politike bledú a červenú farbu neni možné pomiešať. To mi u vašej partaje neštимуje nejak...“

„Na vašu otázku priateľu mám snadnú odpoveď: Aj v politike je možné slúčiť bledú a červenú barvu. Dôkazom je tu hľa, naša strana, skoro najväčšia v štáte. Teda škoda pochybovať, keď je tu hotový skutok“ — odsekne na všetko pohotový agitátor.

„Musím poukázať na ženiálny plán nášho ministra Remeša s hospodárskou päťletkou. Nevyrábať na sklady, rozdeliť priemyselné podniky a nedržať tie, ktoré sa už nerentujú. Aj u vás by ste potrebovali nejakej továrne. Prečo by teda nemohli sem preniesť nejakú z Moravskej Ostravy, tobôž, keď tu máte na blízku výborné uhlie a dostatok pracovných síl...“

„Áno, fabriky nám treba. Tak na príklad fabriky na detské kolisky, alebo lacné kočáre. Toho by sa tu moc odpredalo, aj viac jak Batových topánok...“ volá súseď Čvíkota.

„Prečo práve továrňu na detské kočiarky?“ — pýta sa rečník zadivený. „Však by sme sem mohli preniesť fabriku na železničné vozne, alebo na aeroplány, po prípade na gumový tovar...“

„Preto na dzecínske veci, lebo tu sa rodzí moc dzecí“ — vysvetľuje Čvíkota na plné ústa. „Je tu bieda; rodičia nemajú roboty, nuž z dlhej chvíle rodzá dzeci. Preto nám treba kolísék... Pomaly je nás a dzecísk jak hen v Lužnej, pri Ružomberku.“

„Ty chumaj; a my stolári sa pojdeme pást, či kýho Anciaša!“ kričí pán majster Hoblík.

„Prosím, nerušiť rečníka! Prihláste sa všetci po schôdzi a po-

vedzte si svoje!“ — napomína zástupca úradu. „Pokračujte, pán profesor, aby sme boli prví hotoví.“

„Naša strana odhlasovala obilný monopol, aby pomôhla roľníctvu. Podobné plánovité hospodárenie chceme aj v priemysle...“

„A nás chudákov, čo sa nám ledvá urodí mech krumplí, nás môže aj čert zebrať pri obilnom monopóle!“ — kričia krpčiar. „Pekne ste to na nás vymysleli, dobre že sa k tomu priznávate, aby sme vedzeli, komu sa máme podakovať, my chudáci zmonopolizovaní! Zbožie je nám drahé a zarobiť neni gdze. Umonopolizovali ste nás!“

„Krpčiar majú pravdu,“ prisviedča Cibula. „Naša strana ale aj na nich pamätala. Tu hľa je návrh nášho ministra doktora Mravkeho, ktorý musí byť po voľbách uzákonený cele určite. Vám nepomôže nijaký monopol, vaše krumple nemožno zmonopolizovať. Keď sa dáva veľký dar sedliakom v oblastiach obilnárskych, musí sa pomáhať aj chudákovi, domkárom a škvarkárom vo vrchoch, v krajoch zemiakarských. Preto naša strana má už hotový návrh zákona, aby vaše zeme do určitej výmery boli oslobodené od všetkých daní. Závisí na vás samých, ako budete hlasovať, ako silná bude naša strana v budúcom parlamente, aby tento požiadavok vedela presadiť...“

„A prečo sa vaša strana nespojí s červenou a rudou? Prečo sa červení nespoja a nevyženú buržujov?“

„Naša strana sa nespojí s rudou, ani s červenou práve pre ten prímešok barvy bledej v našom címeri. My sme najprv bleďí a len potom červení. Keď zbledne strana červená a rudá, radi sa s ňou spojíme. Keď vám priateľu, záleží na takejto jednote, hlasujte už na našu stranu, aby ste usnadnili splynutie ostatných strán...“

„My pamätáme aj na úradníkov, na súkromných i verejných zamestnancov, do ktorých iné strany kopú a upotrebovávajú len ako hlasovací materiál. Tak to vidíte v strane samospasiteľnej, zelenej, červenej a inde. V tých stranách, akonáhle školovaný človek vynikne nad priemer, po hlave mu načím. Naša strana pozná biedy úradníctva samojediná. My vieme, že gážisti najlepšie platia dane, platia aj vtedy, keď sú zadlžení po uši; zamestnávateľ im na začiatku mesiaca daň jednoducho strhne z platov a odvedie štátnej pokladnici. Gážisti, zamestnanci súkromní i verejní ne-defraudujú dane ako mnohí iní poplatníci a neodjednávajú z daňových predpisov, hoci by ku tomu mali tisíc príčin; ich priznané dlžoby robia dnes už úctyhodnú cifru 2 miliardy Kč. To neni

všetko, lebo veľká je ešte dlžoba gážistov, ktorú nepriznali a nedali si ňou obstaráť platy.

Bolo by chvalitebné, keby poplatníci v našej republike závodili v plnení svojich daňových povinností oproti štátu, ale pri týchto závodoch by prvé miesto vždy obsadili verejní i súkromní zamestnanci. Hovorí sa o oddlžení roľníctva, živnostníctva, priemyslu, ale nik nemyslí na gážistov, chudákov. Preto sa ich vrele ujíma naša strana a oni na ňu budú hlasovať...“

„A čo bude s antonómiú“ — reve ktorýsi nespokojenec, „pomôžete nám k nej, alebo nyje?“

„Každá autonómia v národe československom značí smrť pre Slovákov, znamená národnú, jazykovú i hospodársku smrť. Naša strana je proti autonómii. Sme za silný jednotný československý národ...“

„S dvoma jazykmi, alebo s jedným?“ — pýta sa zvonár Rakyta.

„Hoc aj s desiatimi jazykmi!“ — odsekne agitátor. „Na jazykoch nezáleží, len myseľ majme rovnakú. Budeme si Slovákami, východnými, západnými, strednými i naďalej. Budeme Hanákmi, Valachmi, Čechmi, Domažličanmi, Valčičianmi trvale, ale ideove musíme byť nekompromisnými Čechoslovákmi, akými poznal svet za hranicami naše zahraničné legie a našich predbojovníkov za štátnu a národnú slobodu. Kto ináč hlása, neni si vedomý zlého dosahu hesiel za autonómiu. Keď pre náš slovenský národ chce mať autonómiu Jehlicska, Unger, Dwortsák a Koreň...“

„Hanba Jehlicskovi, dole s ním!“ — kričí celé shromaždenie.

„Keď nás chcú oblažiť autonómiou Maďari, Nemci i Poliaci, vtedy tobôž nešmieme im hrať do nóty a reklamovať autonómiu. Ona by národu nášmu nijakých výhod, ale iba nové ťarchy daňové a nebezpečie vojennej zápletky priniesla...“

„Sláva Miezgovi; nech žije antonómia!“ — zvučí zo zástupu.

„Sláva Remešovi; abzug antonómia. Nech žije silná Československá republika! Nech žije sovietske Rusko; sláva Stalínovi!“

„Dole s Remešom! Nech žije poslanec Haluza. Hanba mu nastokrát. Nech žije minister Hromada! Nech žije minister Kajfáš!“

„Drž hubu, tulpas! Čo sa ty rozumieš politike! Neutieraj si zamazanú botu od nášého Remeša; nepásol s tebou svine!“

„Čo, ja držat hubu? A či si ty nigdoš, že vráziš hubu po občianovi tejto obce? — bráni sa ktorási jednotka z hlasovacieho materiálu. Ty možeš nášého Miezgu bozat...! A ty zas nášého Hromadu možeš bozat hore dole venkoncom...!“

Páste sa dvíhajú k nebesiam. Výkriky dvoch voličských kohútov prifahujú aj iných. Rastie záujem, kto si tu tak čule

vymieňa svoje politické názory. Čo mladší, čulejší grupujú sa okolo povadených. Zástupca okresného úradu zakričí hlasno do tábora:

„Ak nebude okamžite ticho, rozpustím shromaždenie a dám zistiť rušiteľov jeho. Nik nemá práva prekážať politickej schôdke. Žiadam ticho a vypočúť rečníka. Komu sa nepáči, nemusí tu ostať...“

To účinkovalo na čas a toho zas využil Cibula na zakončenie agitačky:

„Voličia a voličky! Neverte vy iným stranám, len našej a oddajte svoje hlasy na našu kandidátku, číslo 546 a budete môcť dobre spať. Agitujte za víťazstvo našej strany. Pánboh vám pomáhaj!“

„Pánboh uslyš“, ozve sa z úst niektorých poslucháčov. „No a tomu k vôli nás tu držal dve hodiny. Keby už račej bolo po voľbách, aby sme si zas uvedomili, že sme ľudie a máme žiť v pokoji“ — dúma starý Turek. „Bolo jak bude! Ani jedna strana nespasí chudobu! Pán nad pána sa vždy najde, ale my, chudáci robíť, dret sa a porcie placíť — mosíme vždy a všade. Každá líška chváli svoj chvost. Čosik tu není v porádku; jednomu až z gágora trčí a druhý je hladný jak vlk. Už je čas vyrovnat tyto rozdiel!“

Bolo po schôdzi. Národ sa rozišiel, ale len načas.

Verejné shromaždenie zelenej partaje bolo zvlášť pripravené. Jej obvodový tajomník, zdá sa, chcel napraviť svoju chybu. Zharangované boly susedné obce a vydané heslo, že má prísť sem sám minister Hromada a s veľkým štábom vrtichvostov. Na tohoto boli zvedaví aj nepartajníci, lebo Hromada si „bral rozum so sebou“, nenechával ho doma, jako často mnohí jeho stranníci, ktorí nemajúc vlastnej iniciatívy iba kývajú v strane na rozumy a námety súcejších pracovníkov.

Hromada však neprišiel, onemocnel, alebo bol (je pred voľbami) inde zaujatý. Prišli iní, prišli aj kandidáti tohoto volebného kraja, ako je Mišo Nápravník, Jano Žralok, Matej Oselský-Genzor a celý rad potrimiskárov, čo sa zaúčali politikáreniu. Je aj toto zjav obecný skoro v každej politickej strane. Verejnému shromaždeniu predsedal Andrej Kapusta, ktorý jako náleží — ospravedlnil neúčast ministra dr. Hromadu a prikázal Janovi Žralokovi, aby sa „chycil“ slova. Z jeho reči uvedieme pre zaujímavosť:

„... Zdá sa, že roľník a konzument majú záujmy protichodné podľa častého úsudku povrchného pozorovateľa hospodárskeho chodu nášho národa. Pravdou je, že roľníkovým snom sú čo možno najvyššie ceny jeho výrobkov a na druhej strane zas samo-

zrejmu túhou a cieľom konzumenta je, aby zemedelské výrobky boli čím lacnejšie.“

„V skutočnosti ale roľník i mestský konzument má viacej spoločného, akoby sa zdalo. Ak sú ceny zemedelských výrobkov príliš nízke, roľníctvo nemôže z miest kupovať takých vecí, ktorých by potrebovalo. A na druhej strane konečný záujem roľníkov musí byť taký, aby ceny jeho výrobkov neboli príliš vysoké, aby zas nebola podlomená kúpna sila mestského obyvateľstva.“

„To je jedine možná a rozumná cesta za hospodárskou rovnováhou, spoločná cesta pre blaho roľníka i obyvateľa mestského. Vďaka zelenej strane — touto politikou sa riadila aj odstupujúca naša vláda...“

(Vykriky: „Hej, ale s vysoká nám to tu sekáte. Nechodzili sme univerzitu; hovorte slovensky!“)

„Jožo a poznáš hentých panákov, čo sedzá na tribúne?“ — pýta sa sused suseda opodial tribuny stojaceho a kľudne si z fajky pokurujúceho.

„Ale dze! Ukážu sa sem len pred volbami, jako „výkonní zemedelci“, alebo „naslovovzatí politici“. Počkaj len; pri budúcich volbách bude nám ich strana kandidovať. Prišli sa zaučat, Jano mój!“

„Slabingeri! Nebodaj sa lepšie rozumá preferáncu, jak gazdovskej politike. Prissám; keby kopačka bola lumpačkou, gazdovi by z motyky ani porisko neostalo! Ukazujú sa nám, jako naši pracovníci, aby sa napresrok hlásili u nás o mandáty...“

„Si ty ale nihilista, Jano. Múdrym sa nigdo nenarodzil, čo tu škamreš darmo“ — napomína Jožo suseda. „Ale hen toho pupka-tého tiežpolitika mal bych poznať...“

„Jožko, počkaj; už sa aj ja pamatám na neho“ — vraví Jano, nijako sa nestarajúc čo hlása rečník na tribune. „Je to ten hlavný menažér Bujačieje poradne slovenskej; krucinál, — jako sa ale volá! No, to ništ nerobí. Je to on, čo rajzuje po Slovensku s „vyššími záujmami“ jako agent s teplú vodu a podsadzuje svojeho švagra na čelo rozličných podnikov...“

„Si ty ale múdry, Janko moj, ale ja ci nerozumiem; jako je to s jeho vyššími záujmami a čo je to za gšeft tá bujačá poradna?...“

„Čítaš noviny, už sas' to mohol naučiť“ — odpovedá sused Jano, trocha podraždený, ale preca objasnil vec dobrému susedovi:

„Velmi jednoduchá vec, susedko. Kam chce dostať svojho švagra, naplaší rozhodujúcich činiteľov, že si toho žadajú „vyššie záujmy“ a tí ho potom volá, lebo si myslá, že si toho žada vláda, alebo prinajmenej niekerý jej minister... Bujačá poradna sloven-

ská to je moc fajná a roľníctvu prospešná ustanovizna. Roľníctvo by zahynulo bez nej...“

???

„Nuž, v nej schvalujú výber bujačkov na juncov a z týchto na volov, podľa národohospodárskej zásady: „Uč sa junče, bude z tebe vŭl...“

„Keď pomery spely u nás tak katastrofálne, že roľník v peňažnej protihodnote odpredaných jeho plodín nevidel ekvivalent vynaloženej práce, zásluhou nášho ministra Hromadu zakročili sme vo vláde, aby bola prevedená úprava colného sadzobníku, mýta — ako sa vraví tuná. Československému roľníkovi dostalo sa zákonitej ochrany vo všetkých hlavných plodinách a živočíšnej produkcii. Naša strana zastavila cenový rozvrat. Kým predtým dovážali k nám nekontrolované lacné zemedelské výrobky, na proti tomu roľník musel platiť drahé železo, látky, stroje — odrazu tomuto bol koniec. Vy všetci museli ste pocítiť aj na lipovskom trhu zásah vlády do cenovej politiky, do ciel a na svojich vreckách pocítli ste blahodárny vliv tejto emancipačnej práce. Tá hovorí za nás, nemusíme ju krášiť. Prezieravou politikou zabránili sme zrúteniu cien, špekulácii so zemedelskými produktami.“

„Keď proti zemedelstvu i konzumentom stojí tu priemysel a obchod, organizovaný v karteloch, syndikátoch, trustoch — na čim bolo postaviť proti nemu aj organizované zemedelstvo a nedovoliť, aby špekulácia bohatla na plodoch práce roľníckovej, aby veľkobanky bohatly z financovania obilného a dobytčieho obchodu.“

„Hanba bankám, obesit bankárov, ketasov, darmožráčov!“ — kričí Jano Psina, boľševík, ale nik nereaguje na jeho slová. Rečník pokračuje:

„Preto sme, to jest pán minister Hromada...“

„Nech žije, sláva mu!“ kričí celé shromaždenie. „Sláva mu, sláva!“

„...pán minister Hromada prišiel do vlády s návrhom na ustanovenie obilného monopolu. Gazda náš vie, koľko v ktorom mesiaci dostane za obilie a špekulácia nemôže sa viacej priživovať na ňom.“

„Ná, šak sa vám ten monopol aj poondziel! Dobre ste to s ním vyparádzili! Zepsuté to máte aj s paritami! V Prahe placá pšenicu o 25 korún dražšie jako na Slovensku. To je spravедlnost, demokracia; há? Darmo čo ľud šáľite a zavádzate!“ — volá zo zástupu Jožo Smolík a hned sa našlo niekoľko dobrodejov, ktorí s ním súhlasili. Žralok však reagoval na výtku, aká mu tu bola v tvár vmetená:

„Prečo, priateľu, kde sa vám stala krivda, keď tak hrešíte na monopol? Koľko ste dostali za pšenicu pred monopolom, há?“

„No, dostal som 90 korún!“

„A v monopole, koľko ste dostali?“

„V monopole som dostal 155 Kč, ale mi stáhli štyri korunky a to je lumpárna, aby ste vedzeli!“

„Nuž hľa, — stiahli vám na vrece 1 korunku a na špinu iste tie ďalšie tri, ale jednako ste dostali, ani neviete ako a bez vašej osobnej zásluhy a pričinenia viacej o 61 Kč za jeden metrický cent. Priateľu, baran tlačí aj na paši...! Charakterný človek vie aj hodnotiť zaň vykonanú prácu a jej, pre neho docielených úspechov. Monopol veľmi pomohol roľníctvu; je teda svatou povinnosťou roľníctva, aby aj zjavne — pri voľbách, hlasovaním podporilo politiku našej strany.“

„Vidíš, ty Juro, móhol si mlčať. S týmto si nezačínaj, lebo ta usadí“ — dohovára Smolíkovi jeho kmotor, Štefan Cincala. „Ešte keby tak niekerý z tamtých „naslovovzatých“, čo vella neho sedzá na tribúne prehovoril..., na toho bych si trúfal aj ja, ale na tohoto nestačí ani náš farár. Počkaj, nebudaj z tohoto chlapa ešte aj minister bude...!“

„Keby sme nemali čas vymeraný, vedel bych vám tu citovať do večera tie, pre celé československé roľníctvo dôležité opatrenia, ktoré vláda republiky na návrh zelenej strany našej uzákonila. Opatrenie o zastavení exekúcií na poľnohospodárske usadlosti, pomocné akcie ľanárske, chmeliarske, organizácie lesnej výroby lesným syndikátom, syndikát drevársky, podpora živočíšnej produkcie, organizovaný odpredaj dobytka. Organizácia družstevného peňažníctva, lesná reforma, úprava pašienkov. Akcia pre oddĺženie roľníctva a tak ďalej; to sú výsledky našej poctivej práce pre celé roľníctvo. V hospodárskej krízi neni možno robiť zázraky, ale vykonali sme všetko, čo sa dalo, čo v koalícii bolo dosažiteľné. Mali sme a máme proti sebe všetky ostatné občianske vrstvy, dalo nám mnoho práce obhájiť proti nim spravodlivé požiadavky roľnícke. Keď sa dožadujeme vašich hlasov pri nastávajúcich voľbách, slubujeme, že v budúcnosti s energiou nie menšou budeme chrániť slovenského a československého roľníka pred hospodárskym úpadkom. Dokázali sme to aj doteraz. Za nás vraví vykonaná práca a nie prázdne sluby.“

„A čo je s fondom na umelé hnojivá? Ten ste volákosi prešustrovali?“ — pýta sa hlas z ľudu. Ostatní poslucháči, ktorí toto začuli — strihajú ušiami, ako rečník vylezie aj z tejto budy.

„Fondu umelých hnojív bolo použité pre podpory na zveľadenie všeobecnej zemedeleškej produkcie. Všetky účty potvrdil

i najvyšší kontrolný úrad a nedávno ich musel priniesť i časopis čiernej strany. Kto neveríš, prekontroluj si ich sám“, — odpovedá rečník.

„Čo ste vy za stranu, keď nemáte predsedu; chybí vám bača!“ volá Juro Fúzik. „Bojíte sa ho vyvolať, či čo?“

„Nebojíme, priateľu, raz ho vyvolíme iste; zatiaľ nám plne postačia aj honelníci“ — odsekne rečník.

„A vy ste neznabohovie, jako sodemíti, len vás do jedného vreca zašit a hodzit do Dunaja!“ — volá ktorási babka zpod kostola.

„Milá ženičko, na vašu jedovatú poznámku máme tiež odpoveď: V Písme stojí, že „nie každý, kto mi vraví Pane, Pane, vojde do ríše nebeskej, ale kto plní vôľu Otca mojeho“. Ak si vy o sebe myslíte, že ste lepšia kresťanka, veriaca, ako ja, alebo hockto z nás, tak ste farizejkou. Len Bôh všemohúci vidí nám do duše každému a posúdi, ako sme ktorí lepší kresťania. My s náboženstvom nehandlujeme, ako strana čierna a čiernobiela. My nenosíme na kabáte odznak kríža, aby sme popri nom — ako z vás mnohí kliali, ani husárski feldvébli. My nosíme každý v srdci svoje náboženstvo. Osmrdajú u vás aj jakísi samospasiteľní; aj to má byť politická partaj s odpustením. Neverte im. Treba ku tomu veľkú dávku osobnej neskromnosti a nespratnosti, aby sa kto deklaroval sám za samospasiteľného, či už je to jednotlivec, alebo kolektívum. Už nám tu chybí len vykupiteľská strana...“

„Vy ste nie Slováci!“ ozve sa zas iný hlas — opozíčník.

„A čo sme, Česi?“

„Ani Česi nieste; ešte horší; strela vám do matere!“

„Neurážajte rečníka, ani stranu!“ napomína úradný orgán.

„Ja som sa narodil Slovákom a takým už ostanem“ — dôvodí rečník. „Keby som nebol Slovákom, chcel bych byť Čechom, ale v každom prípade som za československú jednotu a naša zelená strana prevádza túto zásadu politickú dôsledne. Sme jeden národ, československý, nech by sme hovorili aj sto rozličnými jazykmi. Nám už nestačí púha vzájomnosť československá, my sme za úplnú jednotu. Od vás, priateľu, ani od nikoho z vašich a ničích radov nepôjdeme si pýtať vysvedčenia o národnej príslušnosti a spoľahlivosti. Strana zelená je stranou celého československého roľníctva. Ba je stranou aj roľníctva nemeckého a maďarského, poľského a ruského. Každý sedliak sa v nej musí dobre cítiť, lebo ona jediná háji najúspešnejšie jeho záujmy hmotné i národné. Naša strana v tomto štáte i národnostné menšiny vedie ku politike štátu nášmu naprosto a bez výhrady oddanej, demokratickej a toto treba kvitovať prinajmenej s uznaním.“

„Z púheho nacionalizmu sa dnes nenaje nijaký človek. Dnes neni nebezpečím, ani výsadou hlásiť sa ku samozrejmemu národnému príslušenstvu, slovenskému, či českému. To bolo nebezpečným za nebohej monarchie, za Uhorska. Dnes byť Slovákom, alebo Čechom je tak samozrejmovou vecou, že sa nad ňou nepozastaví nik. Nech sa páči nebyť Slovákom, alebo Čechom, kto si sa takým narodil! Len seba bys natrestal. Keď sa ľudská spoločnosť skupinuje na stavovskom podklade, roľníctvu nezbýva, iba tiež stavovsky sa organizovať, a že je toto dobrá taktika, že ju roľníctvo plne pochopilo, dokazuje skutočnosť, že sme a budeme najväčšou stranou v štáte. Kto nejde s nami, ide proti nám. Sedliak nemá ísť proti sedliakovi, nemá podporovať hlasovacím lístkom stranu, ktorá sa stavia proti jeho životným záujmom...“

„Nech žije Miezga, nech žije jeho čierna strana...! Nech žije sláva mu!“ — kričia ženičky na kraji zástupu stojace.

„Prečo to práve teraz voláte, ženičky? Azda si nemyslíte, že ja si želám jeho smrť“, — odpovedá rečník. „Áno, nech žije, aby sa dožil až celé Slovensko bude zelené a on tiež sozelenie i s jeho stranou.“

„Pečujeme o roľnícky dorast, aby bol odborne školený, staráme sa o zlepšenie chovu dobytky, zvýšenie výnosu pôdy ornej, pašienkovej i lesnej — poriadaním účelných naukobehov. My jedíni sme tu stranou poriadku, pracovitosti, strážkyňou demokracie. Sme stranou stredu a tým aj ochránkyňou pravdy a spravodlnosti na pravo i na ľavo. Chceme mať celé roľníctvo v republike našej uvedomelé, vzdelané, odborne dovedné.“

„Vidzíš ho, ale nám dá! On pečuje o to, aby sellák bol múdry jak pán, školený!“ — dúma nahlas polohluchý súseď Vdoviak. „Keď budeme šetci múdri, až nám bude rozum kypet z kotrby — gdo bude pásť svine? To neni dobrá politika! Sellák Bohuoccu prissám, dopláca na takú politiku.“

„Aj tie svine budeme múdre pásť! — odsekne rečník a vyfažíme z nich ďaleko viacej osohu, ako keď ich pásaval hlúpy sviňar.“

„A prečo sa spájate ze sodemítmi a nepuscíte Miezgu do vlády? To ste krestani? Dábli ste z pekla; neverit vám!“ — reve hlas ľudu, ale z poctivej vzdialenosti, aby sa mu nedostalo na hlavu.

„Kamarát, tak je to v demokratickej republike. Keď si čiastka národa vyšle do snemu aj socialistov a tí chcú niesť zodpovednosť vo vláde a spravovaní štátu, neslobodno ich vyhánaf ztadiaľ. Aj Miezga tam mohol ostať, ale nevydržal, on chcel diktovať a to

veru ani jedna strana nemôže. Aj socialisti by si želali razom štát socialistický...!“

„Šak taký aj bude; ani to dlho nepotrvá!“ kričí ktosi so zástupu.

„A preto neni, lebo si ho neželá väčšina národa, akože si neželá ani čiernu autonomiu...“

„Sláva autonomii. Sláva Stalínovi, hanba Miezgovi, hanba Hromadovi! Sláva Hromadovi, Hanba Kajfášovi, Sláva Dzobákovi...!“ V národe sa rozprúdila „volebná“ krv, chlapi sa chceli prelicitovať so ženami a naopak.

„Obilný monopol zrobil Miezga a nije Hromada!“

„Mýlite sa priateľu,“ reaguje rečník, „Miezga ani len nekibicoval pri zostavovaní monopolu, on bol proti nemu aj so stranou čiernou.“

„Sme stranou mieru, ako strana stredú. Kto volá po autonomii, privoláva vojnu. Pamätajte si, že kto najväčšmi kričí po vojne, sám do nej nejde, ale ostane doma, za pecou. Videli sme to všetci, čo sme boli vo svetovej vojne. Zahraniční nepriatelia len čakajú, kedy by sa im Slováčkovia dostali do autonomie, aby si ich potom zpacifikovali pre seba. Mýlite sa, ak myslíte, že zavedením autonomie nastal by tu raj a všade dokola by ostala kríza, bieda, aká zurí po celom svete! Autonomia je luxus, na ktorý slovenskému národu nestačia peniaze. Páni, ktorí by dožičili národu autonomie, sú zlými národohospodármi a horšími finančníkmi, lebo na taký luxus nemajú groší a národ by im už nedal. A tu sa musí rozumný človek strániť z cudziny diktovanej politiky, hlásajúcej autonomiu a modliť sa Bohu: „Pomôž mi Bože od priateľov, však s nepriateľmi si už aj sám poradím...“

„Sme proti škodlivým výstrelkom úzkoprsého centralizmu. Sme za zdravý regionalizmus, ale nie za autonomizmus. Máme dosť moci, skrotiť nekritickú namyslenosť a nafúkanosť Pražákov...“

(Výkrik: „Hanba im!“)

„Pražáci sú národ sami o sebe; namýšľajú si, že sú mozgom republiky. Dejvičania sú im prespoľní a Koliňáci už celkom cudzí. Slovensko a Podkarpatská Rus — sú im na Sibíri. Pražáci sú národ pohodlný. Oni poniektorí nerozoznajú slovenčinu od poľského jazyka, ale rozum by radi delili aj nám tu. Nadávajú na týchto fizamentov aj slovenskí Česi. Nemajú ich radi ani za Moravou. Pražáci mnohí robia kultúrnych i politických povýšencov — nad nami, vonkovskými, ku pôde primrzlými kapustníkmi. Naša strana naučí aj týchto Pražákov, aby sa považovali

za rovnakú súčiastku republiky jako aj my tu, alebo hocktorej časti občania tejto zeme a štátu.“

„Nuž bratia roľníci, keď sami najlepšie vidíte a sledujete, čo všetko osožného vykonal pre vás naša zelená strana, oddajte vy hlasy na našu kandidátku číslo 31. Nežiadame tým odplatu, alebo vďačnosť od vás pre seba. Je vaším záujmom, aby ste vyslali do snemu a do zeme čím viacej svojich delegátov, lebo len tak zabezpečíte si aj v budúcnosti svoje existenčné záujmy proti organizovanému náporu protivníkov. Neverte hlavne samospasiteľnej strane, to je líška falošná. Každý roľník, domkár, inteligent a ich ženy, každý zemedelský robotník hlasuje len na našu kandidátku číslo 31. Prajem vám k tomu mnoho zdaru a božieho požehnania...!“

Ešte prehovorili traja rečníci, ešte im do reči skákali príslušníci iných táborov a bolo po schôdzi.

Nasledujúceho dňa bola v Lipovom schôdza strany čiernej. Avizovaný bol sám „otec a vodca“, Matej Miezga. Všetci okolití katolícki farári a kapláni boli v pohotovosti a burcovali národ k povinnej účasti na tomto agitačnom shromaždení. Farár je strane osožnejší, než tajomník. Farár je vďačným, neplateným predbojovníkom čiernej strany, ktorá ako taká, je dosiaľ na Slovensku najväčšou. Pocit príslušnosti ku velikej strane strhuje ďalšie masy a tobôž, keď je jej politický program solený cirkevno-náboženským korením. Nedivme sa tomu u cirkvi zvlášť katolíckej; je ona s hľadiska cirkevníckej organizácie jednou z najdokonalejších. Hierarchia v nej a naprostý absolutizmus v rukách duchovenstva nad členstvom v cirkvi — sú hotovou zárukou úspechu pre politickú stranu s cirkevným podfarbením. Členstvo v tejto cirkvi, ani v strane nemusí rozmýšľať, učiní to zaň duchovenstvo, musí tak urobiť a cirkevníci sú tu nato, aby verili, čo sa im predkladá k vereniu. Člen katolíckej cirkvi zpravidla nemusí platiť ani cirkevnej dane. Je to moc pohodlná cirkev.

Miezga prišiel. Čakali ho farári, stranníci na chotári obce a mládenci na operených koňoch. Víтали ho s jasotom na rtoch. Ostatní, ktorí nesúhlasili s jeho politickým programom, či už boli viernici, alebo inoverci, sledovali oduševnenie Miezgovho voličstva iba z bezpečnej vzdialenosti. Neradno by tu bolo bývalo zavolať slovo nesúhlasu, snadno by sa bolo opovážlivcovi dostalo nečítaných na hlavu. To už vieme, ako sa situácia vyvíja pri verejných schôdzkach Miezgových.

Zástup — ako sa sluší a svedčí na pravoverných kresťanov — katolíkov, šiel priamo do kostola. Tam Miezga prv odslúžil omšu

a pomodlil sa za víťazstvo politických zbraní čiernej strany a porážku strán ostatných.

Sprievod po bohoslužbách rovno maširoval na námestie, kde bola pre Miezgu a jeho štáb pripravená slávnostná tribúna. Na tú si panstvo zasadlo. Predseda miestnej organizácie privítal Miezgu tiež všetkých vrtichvostov, čo sa s nim posadili na tribúne a velebných pánov, lebo sa tak patrí; aby nepovedali, že v Lipovom nevedia móresu. Počas víťania, pribehol odkiaľsi spotený aj kandidát Haluza, za stranu vlasteneckú, ktorá sa do volieb sosobášila s Miezgovci, aby tak „na hlavu potrela“ nenávidené strany centralistické. Miezga pravoverný katolík, Haluza pravoverný luterán; čo asi vznikne z tohoto nerovnorodého sňatku, ktorému nepožehnala ani jediná cirkevná vrchnosť? Žeby iba civilný sobáš boli mali? Prieči sa to zásadám obidvoch súčasťnených stránok. Nu, uvidíme.

„Pochválen Pán Ježiš Kristus...!“ začína Miezga.

„Na veky amen!“ odpovedá skrúšene zástup a prepukáva v nadšené volanie na slávu Miezgovi, ktorému to veľmi lichotí.

„Človek je jako v cirkuse, aby sa krútil a krútil, lebo nevie, kde sú žízňivejší a potrebnejší voličia. Našiel som si kúsok času a prišiel aj medzi vás, sestry a bratia slovenskí. Očúvam, že sa tu u vás už premlelo niekoľko rečníkov...“

„Hanba im! To boli centralisti, panáčkovci, zelení, socialisti samospasiteľní, rodoobranci a holodranci!“ volajú oduševnene čierňi a čierne.

„Nevšímaj si takej čvargy, národe môj! Máš ty iných starostí dosť. To sú páni, ktorí majú času na agitačku. Boli u vás Čechoslováci, vraj politikovia a naslovovzatí. Neverte im! (Výkriky: Ba čvachoslováci; dole s nimi!) My sme ich vohnali do úzkeho. My sme im zasolili. V Prahe im neveria a my ich kacírujeme, bijeme hlava — nehlava. Pražáci sú si všetci rovní v tom, že im je už každý Slováčok autonomistom, či je vládny, alebo z opozície. To je úspech našej autonomistickej politiky. Veľkí páni u nás robia politiku v salónoch, my však medzi ľuďom. Ja času nemám. Ja musím zasadať v kluboch, v parlamente, v kostole pravda denne, v predsedníctve strany; nestačím traľagať sa po dedinách, ako veľkí páni. Ja som chudobný, ničoho nemám. Auto mi strana dala, požičala a preto sa nehnevajte, keď k vám neprídem častejšie...“

„Sláva vám, sláva Miezgovi! Nech žije!“ kričia ženičky.

„Boli tu páni, sľubovali vám, lebo potrebujú vašich hlasov. Veď by aj mohli z čoho dať. Majú zbyťáky...“

„A vaší vari nemajú!“ — ozve sa hlas z ľudu, ale hneď nato

súsedný: „Drž hubu, lebo ci po nej taký zbyťák nalinírujem, že ho nezoreš ani traktorom... Ty kón Kristov čo si, krpatý!“

„Nerozčuľujte sa bratia; psí hlas nejde do neba, — kričí rečník. Však aj on zmúdre, ale bude neskoro. Ak nezmúdre kým tu bude autonómia — zle je s ním dávno. To akoby ten poblúdenec palcom strčil do neba a chcel tam zrobiť dieru; je tak národe?“

„Tak je, sláva!“ odpovedá dav.

„Neni treba, aby som vám dával osobitný program. Máme ho dávno hotový. Nie je programom, keď pred 15 rokmi strieľali do nás? Azda Trhanovce, Podmestovo, Hudrava, Šuňava — nie sú programom? Poznáte zlosynov, ktorí po nás strieľali, ako po králikoch, ako po škodnej. Keď nás prenasledujú, kto je prenasledovaný?“

„Slovenská pravda; pravdu ženú do žalára, huncúti!“ volá ľud.

„Išli ste do národa kadeakými... izmamami a národ sa vám vysmial. Musel som prísť ja, aby sa váš národ stal národným, aby tamten za Užhorodom cítil a kričal, keď koho bijú v Kútoch; tak je národe?“

„Na vlas je tak! Sláva vám!“

„Kúcania pašujú sacharín; aj tot jednoho zavreli financii!“ ozve sa čísi hlas, ale predseda mu odsekne, lebo on rád takéto polemiky:

„Nech Rakúšania na hraniciach pašujú od nás záhorácku kapustu a mrkev, nebudú Kúcania pašovať sem sacharín. Či je tak národe?“

„Áno, akurát je tak; sláva vám!“ — znie odpoveď.

„My sme tu republiku stvorili, my ju vybudovali. Keby nás nie...“

„... a farárov, už máte po vašej čiernej strane a my jej pôjdeme na pohrab“ — dokončuje vetu súsed Podlužan, ale so zlým sa poradil. Dostal na hlavu takú ranu, že sa prevalil. Aby nekríval; dostalo sa mu ich ešte niekoľko. Potom ho odtiahli zo shromaždenia do blízkej krčmy. Zatiaľ si Miezga odpočinul, zrejme spokojný s rezolútnym zásahom svojého oddaného voličstva.

„Máte to u nás čierni, na úrok!“ — chlapia sa dvaja červení a okolo nich sa grupujú aj zelení, samospasiteľní a iní partajníci, ktorí nesúhlasia s čiernymi. „Aj my si usporádáme verejné shromaždenie a keď nám do neho pípneš, zatočíme s každým, jako ste vy ščul s Podlužanom...“

„Neprchol sa Juro, lebo teba sa len o mesiac laknem!“

„A to ste kresťani, to ste kresťanská strana? Hanbite sa; a praj farárska strana a bijú človeka, kerý s nimi nesúhlasí“ —

ozýva sa zo zástupu. Zdá sa, že nálada je už hodne rozkohútená. Ale mierni ju predseda shromaždenia i okresný náčelník.

„Hovorí, že republika je československá, vláda československá, vláda Čechov a Slovákov; pýtam sa vás a kto je vo vláde?“

„Hanba im, hanba vláde, dole s nú!“ volá ktosi zo zástupu.

„Sú tam Spina, Meissner, Czech, všetci socialisti, ale hľadajte tam Slováka, toho tam niet. Je tam doktor Dérer, ale ten sa beťár, ani nehlási ku Slovákom...“

„Hanba mu, hanba Dérerovi, dole s ním!“ zvučí hlas ľudu.

„Je tam doktor Hodža. Čiže je ten Slovákom?“

„Veru nýje! Dole s ním, nech žije Miezga; sláva mu!“

„A čo je, keď neni Slovákom, ty chumaj?“ zavolá do zástupu Fero Rehák, silák čo mu páru niet v okrese.

„Hodža je Turek. To ci potvrdzí každý Bosnák!“ — zavolá ktorási zbožná ovečka.

„To vari zato, že ci syna umiestnil v úrade? Och ty dora sprostá, čo sa ty rozumieš politike; kebys si radšej na dzeci oprala!“

„Dajte po hube Rehákovi, nech nám tu nekváče do reči!“ — volá krajský tajomník čiernej strany. Ale Rehák sa nedá:

„Rád príjmem, ale od teba, ty chrúst! Pod sem blíž, nech sa ci podzívam do očí, ty odkundes. Kadejaký Hornák bude nám tu kýchat a urážat našich ministrov! Já vašého anciáša hornáckeho!“

„Brat Rehák, chovaj sa slušne, si na verejnom shromážení a nyje v maštali!“ — napomína predseda.

„Keď si predseda a nyje chumaj, zakáž týmto Hornákom, aby nerýpali do našich pracovníkov, lebo si to zakážeme my. Hornáci, nech ostanú doma, tam v Turci, či Liptove, a nelezú na Dolnáky. Šak ani nevedzá sadnúť si na mašinu. Hen na pltách sa vozá dole Váhom k nám. Dajže si ho; politici odrazu a praj naslovovzatí! Vy oni! A my Dolnáci ani čo by sme boli od macochy. Nakandidovali, či nakomandovali ste si na prvé miesta len svojich Hornákov z Tulipánova, ostatným ste snad nedúverovali, lebo sú Dolnáci, alebo Východnári.“

„Tak je, Rehák má pravdu! Hornáci nech nám sem nelezú! My máme svoje rozumy,“ volajú chlapi z iných strán. „Máte v hlavách otruby a nyje rozum,“ dodáva zas predseda.

Kým sa hlasovací materiál takto „presviedčal“, chystalo sa okolo rečnickej tribúny divadlo. Rehák objednal dvoch šikovných parobkov, ktorí zavčas rána nachytali chrústov a nepozorovane v košoch umiestnili pod ovenčenú tribúnu. Keď bol rečník v najväčšej ráži, jedon kamas vliezol pod tribúnu a nepozorovane stiahol pokrývky s košov a zas si stal medzi zástup. Nik nespozo- roval ničoho, iba keď v sparnu začali chrústi vyliezať zpod tribúny

a v húfoch rozletúvať. Ľudia sa smiali i nadávali. Dajedni zabíjali hmyz, preťahujúci sa medzi doskami a v škárach, ale chrústov bolo toľko, že ich bzukot naprosto zahlušil ľudské slová. S rečným muselo sa počkať. Hajtman vliezol pod tribúnu, aby sa presvedčil, odkiaľ zrazu toľko chrústov a s obrovským smiechom, ale aj hromžením sprevádzaný vytiahol koše von; v každom bolo ešte asi dopolovice týchto potvor...

„Pán okresný náčelník, toto by ste nemali trpeť!“ — obráti sa Miezga k zástupcovi úradu Toto je neriad zvaný koaličný. Ráďte prosím zistíť pachateľov útoku na slobodu nášho slova a potrestať. Ináče, ja o vašich chrústoch podám interpeláciu v sneme, aby nám ju pán cenzor nezabavil v našich časopisoch. Volebných chrústov sme tu nemali ani za Maďarov...”

„Pán predseda, nemôžem zato. Vec dám vyšetriť a potrestám nezbedníkov,“ ospravedlňuje sa náčelník.

„Hanba chrústom, hanba chrústarom!“ — volajú čierni. „To zrobili zelení, alebo červení, možno že v tom majú prsty aj samospasiteľní...! Aby ich porantalo! To je demokracia v republike, to je sloboda...?“

„Antonómiu na nich, na vyžieračov; ja ich ministra zadzobaného!“ — volá iný hlas.

„Do vlády vás, aby ste predávali apatieky!“ — znie odpoveď ľudu.

„Národe môj, pokračuje Miezga. Nedaj sa sklátiť. Poznáš svojich dobrodincov po ovocí ich práce. Tu hľa, máš chrústarov. Miesto toho, čo by chrústov ničili, ako prikazujú zákony, nám ich tu nasypali. Tak sa tu má rozumieť agrárna demokracia... Je tak, národe?“

„Tak je, sláva vám. Hanba agrárnej demokracii. Dole s nú!“

„Idem ďalej, národe môj. My nemáme pánov, my sme chudáci, vyšli zo slovenských, dedinských chalúp, ale verní svojej cirkvi a rodu. Páni rozbili veľkostatky, zničily zdroje zárobkov poľnohospodárskych robotníkov. Máte aj tu nezamestnaných, je tak? Páni sa dostali ku zbytkovým majetkom a...“

„A vaši nedostali, há? A čo Trnkóczy, čo Líška, Wltschek, Terkwasz, Mrntschalóczy, Fűztánfűtyölös a iní? Každému sa dostalo; len si to vypočítajte!“ — skočí do reči Miegovi, Mišo Motúz...

„Nemáte čo lutovať, ozve sa sused Koprna, takto člen správy miestneho družstevného peňažného ústavu. Dnes by zbytkári mnohí radi utiekli od svojich statkov, keby ich mal gdo kúpiť. Škoda je vám smoklit...“

„Utekli, lebo nevedia gazdovať“ — dôvodí Miezga.

„A vy viete, há. Šak ste dali aj vy svoje role do árendy židovi. Tu sa prdúskate za práva roľníctva a gdož ho vie, či rozeznáte slamu od sena...“

„Neverte popom, tí vám nepomôžu!“ — volá iste nejaký rudý s hranice zástupu.

„Prosím nerušiť rečníka!“ — napomína náčelník. „Prosím pokračujte.“

„Tí páni robia dnes čechoslovácku politiku. Malí maďarskí grófi, baróni a židovskí árendátori mohli sa skryť pred poprevratovým nástupom tejto pažravosti, pôžitkárstva, flancu, glancu a drzého nezájmu o veci národa, skrytého pod plášťik vlastenectvého čechoslováctva. Zarábajú na vlastenectve, na republike. Daní neplatia, alebo málo; slovom — vyžierajú republiku. Pri tom ich ešte huba nebolí, čo všetko požadujú na štáte. Štát plať, dávaj, ty si na to; čo na tom, že neplatíme daní! Tak je, národe?“

„Navlas je tak! Hanba pánom. Hanba čvachoslovákom! Hanba klerikálom! Farári nech sa nepletú do politiky...!“

Taká miešanina vrtí sa v zástupe. Situácia sa zdá veľmi rozkohútenou. Náčelníkovi na tribúne neni z nej dobre. V duchu nadáva na voľby, ktoré mu vždy rozčeria pokojnú hladinu v obyvateľstve celého okresu.

„My sa staráme o slovenskú mládež, dávame ju školovať. Posielame ju do cudziny študovať, aby sa pripravovala, až bude mu-seť v autonomii prevziať správu Slovenska do vlastných rúk.“

„Rúti sa vládna koalícia a jej moc bledne. Členovia koalície rozlietajú sa z nej, ako chrústi, čo nám tu naličili pod tribúnu. Páni z koalície zabúdajú na nemecké nebezpečie, zabúdajú, že im Henlein rozbíja koaličné nemecké strany a zavádza do našich Nemcov hackenkreuzlerské metódy. Vre, frfoce to v každej koaličnej strane. Ale jednako len páni z koalície žobronia u vás hlasy. Ale vy im ich nedáte, lebo by ste sa previnili proti sebe, proti cirkvi svätej, proti svojmu pokoleniu, proti národu nášmu...!“

„Hanba mu!“ — ozve sa ktosi zo zástupu, zrejme nesledovavší reč, a zato sa mu dostalo po hube od súseda.

„A prečo ma ondzieš, ty trhan?“ — pýta sa fackou postihnutý.

„Pre zlaté vreco a pre nový mech!“ — odsekne tolerantný druh. „Povedal si, že hanba národu a preto som ci majznúl jednu. Dávaj pozor, čo hovorí Miezga, alebo idz domom!“ Miezga pokračuje:

„Dnes týždeň písali, že chcú rozšíriť koalíciu a myslia na nás. Do vlády ísť, sobrať pod pazuchu aktovku a podpísať akt, to je krásna vec, ale horšie je opýtať sa o šesť rokov: Poslali sme fa,

kde je pitsburská dohoda, clevelandská dohoda?, tú hľadáme, tú potrebujeme, tú nám daj. My pôjdeme do vlády, keď bude väčšina hlasovať za našu stranu, ale nie aby sme si sadli pod válov a aby sme sa potom vrátili pod deravé korytá. Tie necháme Klimovičovi, Šlachtovi; tí nech vylizujú korytá. Koľko máte strán na výber? Je ich ako maku. Jediná strana v celej republike, je slovenská strana Miezgová. S ňou dnes ožila a vzkriesená bola devečka, strana vlastenecká, s tou sa my už nikdy nerozídeme...“

„Gdo požehnal vašemu sobášu, pán Miezga?“ — kričí Jano Švancara, guláš u Heršlíka. „Prissám, ved ste sa sobášili pod vrbu a cirkev ani jedna nedalá vám požehnanie; sobášili ste sa bez ohlášok...“

„Drž hubu, šklban! Neutieraj si ju o Miezgu!“ — napomína Jana jeho sused Drevnatý, takto dobrý gazda, azda najbohatší v obci.

„Drž ty! Myslíš, že sa ta laknem! Zme v republike, môžem si povedať, čo sa mi líbi...! A oné, pán Miezga: Ved z tohoto manželstva len pangharstvo zplodíte; nech som huncút! Chvály do povaly a chosen malý! To budeme mať zas raz lacnú komédiu!“

„Chleba bych vám dal priateľu, ale rozum už fažko“ — odpovedá Miezga, zrejme trocha podráždený, ale národ sa baví na takejto debate.

„Nevšímaj si, národe, krikľúnov. Takí boli a budú. Až budeme mať autonómiu, smeteme ich, alebo naučíme poriadku“, nadstavuje rečník. „Ani sa nedaj očarovať obilným monopolom; to je tiež panský podfuk a agrárnický chyták. Ber národe môj všetko, čo ti dávajú, však nie z ich vlastného, lež z tvojeho rozdeľujú. Hlasuj však na našu kresťanskú stranu, tak tomu velí aj kresťanská morálka. Nemusíš vďačiť nikomu, len našej strane a mne, ktorý ťa vyslobodujem z babylonského zajatia. Či sme siamske dvojčatá s vlasteneckou stranou, alebo či sa rozídeme, to nevieme, ale Miezgová strana nevystupuje viacej jediná. Hugánsky evanjelický farár...“

„Škoda ho; zprtáčil sa chudák!“ — volajú kopaničiari, ktorých voľákosi začína pribúdať na shromaždení. „Predtým bol ešte obstojný človek. Gdo by to bol myslel o nom, že sa spojí s čiernymi? Škoda ho! Vybral si krátky politický rebrík...“

„...tento evanjelický farár prišiel na zdravú myšlienku. On si povedal: Ja sa nebudem túlať, nebudem marnotratným synom. Keď ma Miezga príjme, pôjdeme s ním v bratskej shode; sám sa nebárs vyznám v politike. Nám už len Miezga pomôže z kaše, ináč zakapeme aj s naším partajným časopisom, svojho druhu jediným dosiaľ vo vesmíre.“

„Len by som rád vedzel dokál a jako?“ — prerušuje Rehák. „V kostoloch na seba kváčete, licitujete, kerý je lepším kresta-
nom a tu odrazu sa bratříckujete. Ludia neverte im; robá si z nás
bláznov! A za takúto bohapustú komediu ešte aj ofery a do zvon-
cov vyberajú v kostoloch.“

„Podľa svätého práva cirkvi našej katolíckej, každý pokrstený
človek je kresťanom! Aj vlastenci sú kresťania.“

„Tak je, pán predseda Miezga má pravdu“, volá dr. Mazaný,
mladý advokátsky koncipista u miestneho pravotára, dr. Práska-
ného. „V cirkevnom canone č. 87 stojí: „Prostého členstva v cirkvi
sa nabýva krstom; krstený nabýva účastenstva na všetkých prá-
vach a povinnostiach kresťanských, ktoré trvá potiaľ, pokiaľ tomu
nebráni zvláštna prekážka, alebo trest cirkevný.“

„Keď sa vy spájate so židmi, Maďarmi, Nemcami, my Slováci
patríme dokopy a nedáme si od nikoho zapínať politické noha-
vičky...“

„Židi, Maďari a Nemci, kerí sa s nami spojili, slúžia republike
a vy by ste ju rozniesli za hranice Polákom, Maďarom a Nemcom;
šetci si na nás brúsa zuby“ — zas odpovedá Rehák. „Nech Pánbo
chráni, aby sme si štát svoj na vás zverili. Pustili by sme kozu
do kapusty.“

„Ťažko je slepému hovoriť o farbách — odpovedá Miezga.
Prijali sme pod naše krídla Poliakov i Rusínov, aby sme takto
dokumentovali skutočnú slovanskú vzájomnosť, čistú, kresťan-
skú...“

„Prissám, to je vaše zrkadlo, celá tá vzájemnosť slovanská.
Rusíni by nám sceli urvat ze Slovenska až po Poprad, Poláci
z Maďarmi majú nás na mape už podzelených a vy, Slovani —
najradšej by ste sterilizovali šetkých Čechov, bez kerých Slováci
neobstojá. Baže by ste nás netahali za fusakle! Neprosíme si
vašého rozumu! Prissám, ja bych nepodpísal zmenku na to vaše
slovanské súročenstvo!“

„Vaše slovanské súročenstvo je tu na to, aby spoločnými si-
lami gnávilu chudobu“ — zakričí hlas robotníka.

„Náš čiernomodrý blok je tu nato, aby spasil vlasť“ — po-
kračuje Miezga. „A pozrite, čo robí strana čiernobiela! Ved' keby
jej vodca mal aspoň kresťanskejšie meno...“

„Hanba mu, dole s ním!“ — volajú babky. Zástup sa uškříňa.

„Čože vám tí nevykonajú? Tí by sa spojili aj s vlkmi, keby
im dovolili vziať na seba ovčie kože. Je tak, národe môj?“

„Mhm, tak je!“ — odpovedá zástup.

„My ideme s Podkarpatorusmi na východe. Ubožiak národ
so sedemstotísíc dušami a medzi tým polmiliona židov a Maďarov.

Čo tých úbohých dvestotisíc Rusňáčkov. Keď príde rúbať drevo, zasmolená halena, hladný otrhaný — to je ten národ a preca je náš brat, Slovan.“

„Aj kandidát Tarnopóly je Slovan?“ — pýta sa sused Kolešár. „Však ten chlap ani bučať nevie po rusínsky; poznám ho dobre.“

„Keď ho poznáš, môžeš ho práateľsky bozat...!“ odsekne zvedavému sused Chrenko a tým sa zbavil odpovedi aj Miezga.

„A preca je brat náš, Slovan, syn jednej matky Slávy. A máme ho nechať na pospas židom? Nie veru! Veď som bol v Mukačeve, nevidel som len žida a zamorízaného, strapatého, otrhaného mužíka, chlopa — ako tam vravia. Čo je Rusniak na Slovensku, ten tiež pôjde s nami. Hrýzť sa nebudeme. My sme všetci katolíci, lenže oni hovoria Pomyluj Hospodine a my Et cum spiritu tuo. Tak som aspoň počul Gloria Domine. A oni nedali nič na Hrabára, na Zajíca, na Vološínoviča, Braščajku, Gagatku, Prokopa, lebo všetci títo „naslovodatí“ podkarpatoruskí politici smrdia grošom, sú bez vlivu, bez moci; iba príživníkmi centralistických a cudzích strán. Tak to potom aj vyzerá s úspechami. Aj tam Česi šafária. Prosím vás, desať Čechov znamená dvacať spolkov. My Slováci aj v tom sa po nich opičíme. Príjdu, zasadnú si pri pive a ty budeš predsedom, ty pokladníkom, ty jednateľom, ty revízorom a uděláme si spolek a keď je pokladna prázdna, tož uděláme si organizaci a budeme mít lacinou legraci...!“

„Necigáňte; aj vy ste kultúrny dom prenajali Čechovi, lebo ste svojím nedúverovali. Gašparkové divadlo naučili sa vaši hrať len od Čechov, náčelník krahulcov je tiež Čech; teda reverendissimem, ani u vás to bez Čechov nechce ísť!“ — volá rečníkovi predseda miestnej organizácie zelenej strany a národ blízky mu prisvieďča. Miezga ostáva dlžen odpoveďou a pokračuje:

„Slovenské hlasy sa im lúbia, ale Slováci sa im nepáčia. A poradíme si aj s argalášmi, sodemítmi, holodrancami, bolševíkmi a samospasiteľnými. Monopol sme urobili my a nie zelení...!“

„Tak je, sláva vám, sláva monopolu na zbožie!“ — volá ktosi.

„Ale nič netrvá na veky a nebude trvať ani monopol!“ — pokračuje Miezga, keby mu v to nekecal jeho stranník Kováč:

„Tak teda hanba aj monopolu, dole s ním!“

„A kto bohatne pri monopole? Deutsch, Schönfeld, Lilienduft, Ehrenschaft, Stein. A v Bratislave je advokát, ktorý má dva chvosty a dva jazyky. A keď vám dávajú múku, cukor, nohavice, len berte, lebo to ide z našich peňazí. A kde povedia, že to dáva Hromada, tam im poriadne zapískajte! My platíme. Ale kto na nich hlasuje, zaväzuje dušu svoju diablovej. Berte veselo a nič ne-

vracajte, nič neplatte. Aj mňa chytili bernáci a vraj platíť osemnásťtisíc dane. Keď vám kúpim zato topánok, koľko ich bude? My máme v Mrkvanticiach veľkonákupňu, Osu. Poslali nám dva-
cať dva vagonov ovsu, len koní nemáme; somárov by sme našli. Poslali dvacaťdva metrákov cukru a ten len ja lížem za sklom. Máme tam čiernej zrnkovej kávy tisícosemsto kilov. Dali nám a zjedol ju, viete kto...? Miezga.“

„Nám ste mohli dať, keď ste sa sami prepchávali!“ — znejú výkriky zo zástupu. Vám trčí z hrdla, my hladujeme.

„Chodte si pýtať k Hromadovi, alebo Kajfášovi!“ — núka Miezga nespokojencov. Tým prebýva, zvyšuje im; zaiste pamätali aj na vás.“

„Nech žijú soviety, nech žije Stalin...“

„Ba Miezga nech žije! Oholit bolševíkov...!“

„My oholíme vás už čoskoro, ale bez britvy!“

„My sme sa silno postavili proti zvýšeniu dávky od hracích karát, lebo nechceme dopustiť, aby bol drahší slovenský preferáns, mariaš, ferblička a ramšľa...“

(Výkriky: „Sláva vám, hanba koalícii, ktorá sahá Slovákom na ich historické hry! Už by nám chceli zabrániť aby sme lacnejšie platili pinku pri ferble, oku, pri fajeri...“)

„Ale čo robíš s nešťastným Panáčkom? Bodaj ho!“

(Výkriky: „Oholit ho! Na dereš s ním!“)

„Národe môj, on ta príde aj sám, keď sa nespustí čvachoslovákov. Otec mu bol statočným človekom a on sa takto hľa zvrhol. Vlastná mať by ho nepoznala, taký je onakvý, odnárodný. Je tak?“

„Viete dobre, že chceme zrobiť v Prahe katolícky kongres a keď ta biskup nepôjde na paripách, vo štvorke, keď nebude slávnostná omša a keď pôjdeme len tak, ako na lúke, keď máme hrable a kosa — ničoho neukážeme a nik sa nás nebude báť, ani si nás vážiť. Preto chceli postaviť na Václavskom námestí triať metrov vysoký kríž, aby ho bolo vidno zo samého Pruského, s trenčianskeho a likavského zámku. Preto kríž, aby sme ním trocha ožiarili tvrdé, kacírské lebky české. Ale páni kríž v Prahe nepripustia...!“

„Neni to pravda, pán Miezga! Až dva kríže budú v Prahe. Jedon na Václavskom námestí a druhý na Masarykovom stadione. Najlepšie je pravdu vraveť...!“ — zavolá obchodník Maliarik.

„Ja som tam bol, ja viem čo vravím. A mne telegrafovali a ja odkazujem Rücklovi a arcibiskupovi Prečanovi, že sa v nás ne-sklamú. Lebo katolicizmus je tu a hlava je Miezga, či je tak národe?“

(Výkriky: „Vždy tak bolo a bude!“)

„Oni sú Česi a my Slováci, ale nábožensky sme jedni. Oni sú tak trochu fizamatentskí, ale my ich musíme napraviť. Národovci sú aj oni, ale my sme viac. Všade ma strieľali a oni si pohodlne sedia, papkajú a pupky guľatia. Ja mám strážiť národ, strážiť cirkev a sotva mi zvýši kúsok času, aby som si mohol zaskočiť na Čierny Váh, lapať pstrúžikov.“

(Výkriky: „Hanba im, dole s nimi; nech žijú pstrúžiky!“)

„V Mrkvanticiach hovoria; máte slovenského pápeža, slovenského kardinála a Miezga kričí a volá a horko-ťažko vedel z nich naverbovať stopädesiat na katolícky sjazd do Prahy. To je na vine Panáček, taký panghart, taký nezdamný syn, čo sa odštiepi od svojho zákonitého otca. Ale pomsta božia ich neminie. Veď je to pohoršenie, keď katolík ide proti katolíkovi, kňaz proti kňazovi. Preto národe môj, odvráť sa od nich, od bastardov; to sú zradcovia národa...! Len mne ver a im nie!“

(Výkriky: „aj zelení, červení, samospasiteľní a ostatní sú zrádci; dole s nimi!“)

„Pravdu máš národe môj; všetci patria do jedného vreca a do Dunaja. My chceme autonomiu, to znamená do slovenskej dediny slovenského rychtára, do slovenskej obce slovenský výbor, slovenského a nie pinzgavského býka, slovenského a nie hanáckeho, alebo kladrubského žrebca, slovenského a nie nemeckého kanca, slovenského šintra a nie českého pohodného. Chceme na Slovensko slovenských četníkov, čiže žandárov, lebo títo si lepšie urobia poriadok; do slovenských škôl slovenských direktorov. Za vojakov ste dobrí, ale keď vás treba vymenovať za četníka — už máš blatfus, čaptavé nohy a za financa si nie dosť spoľahlivý. Je sedem sviatostí, nedajte si nikdy ukradnúť sedmičku a k tomu nám pán Boh pomáhaj...!“

Chýli sa k poludniu. Zvony sa rozvučia na veži a Miezga končí slovami:

„Sme čistí jako labute, jako anjeli. Naše je vífazstvo, lebo je našou aj pravda. Pravda môže byť len jedna a tá je katolícka; u nás katolícka a slovenská. Slováci katolíci, hájte si svoju pravdu a vy luteráni môžete sa sviest s nimi, alebo bežať za vozom. Pomodlime sa...! Anjel Pána...!“

Na Háluzu sa už nedostalo. Miezga unavil zástup, ktorý ku koncu už ani neprotirečil, ako sme toho boli svedkami pri počiatku reči. Avšak po reči Miegovej začali chlapi morfondovať medzi sebou. Každý mal svoj názor na Miegovú politiku, svoju pravdu, svoje stanovisko a to sa vie, málo ochotné priznať pravdu aj druhému. Darmo sa ustával Háluz predniesť agitačnú reč aj

za jeho stranu, či privesok strannicky. Iba čo stačil povedať, že každý poriadny Slováč má hlasovať na čiernomodrý blok, na kandidátku číslo 54. Novšieho po Miezgovi už nevedel povedať ani Miezgu prelicitovať v akvizícii a preto jeho reč už nebavila nikoho. Národ sa rozchádzal, neochotný počúvať aj ďalších rečníkov. Jemu plne stačil Miezga, aby mal o čom debatovať do zajtrajška, keď príde zas iný rečník, agitátor inej partaje.

Na južných hraniciach maďarskí financi prikazovali československým štátnym občanom, ktorí prechodia do Maďarska, aby si na druhej strane obrobili svoje polička, — že majú hlasovať buď na kandidátku číslo 54, alebo na 154, Fenyvessiho. To isté odkazovali nám slovanskí bratia z Varšavy a písaly aj poľské časopisy.

Medzitým si lipovskí šiflikári spomenuli, že jestvuje aj strana šiflikárov, sáčkárov a teda oni patria do tej. Našiel sa medzi nimi podnikavý šiflikár, ktorý začal chodiť z jedného krámu do druhého a navádzal druhov, aby neverili iným stranám, ale pridali sa ku svojej, ktorú vedie poslanec Altman v Čechách a na Slovensku zas inžinier Kocúr. Týmto organizátorom bol lekárnik, Jano Bakulár, ktorý sa rozbehol do Bratislavy, tam sa v sekretariáte strany poradil, čo a ako má pokračovať a o týždeň zatým už bol v Lipovom poslanec, inž. Jano Kocúr, aby im zadržal agitačné verejné shromaždenie. Na rozdiel od strán ostatných, nezvolali toto na námestie, ale do veľkej prednáškovej siene Štefana Ušiaka. Slyšme aj z tejto agitačky niekoľko viet pre zaujímavosť. Reční poslanec inž. Kocúr. Schôdzi predsedá apatekár Bakulár:

„... sáčkari, šiflikári sem sa, do jedného vreca našej partaje šiflikárskej! Sem sa všetci, kým nebude neskoro. Nebuďte iba hlasovacím materiálom politických strán, ktoré nám nežičia. Vidíte, kam spejeme: Za krky nám namontujú monopole všakovaké a tým nášho šiflikára vyhadzujú na ulicu. Dnes je tu monopol na obilie, zajtra je na dobytok. Máte tu syndikát drevársky, do ktorého sa dostanú iba vyvolení jedinci a ľudia zadzobaní. Malý človek, podnikateľ, trhovca, nech sa ide pásť aj s rodinou. Exekútor ho najde aj pod zemou...“

„Nevravte; veď sa vyrovnáte podľa zákona koľko ráz sa vám páči! Na nás si vyberete daň z obratu, ale berný úrad z nej sotva vidí haliera. Urobíte konkurz a potom žena vedie krajzleraj ďalej!“ zavolá do reči Kocúrovej Mišo Nedorost, predseda miestnej organizácie Miezgovej strany, roľník a to zámožný. Kocúr mu neostane dlžen:

„Vás zas chráni moratorium roľnícke a šiflikári sú vydaní na pospas exekútorom. Tu je doma dvoja spravodnosť...!“

„Nech žije Kocúr, sláva šiflikárom!“ — volajú šiflikári.

„My si musíme sami pomáhať, lebo nik iný nám nepomôže. Naši príslušníci hlasovali aj dosiaľ nie na svoju, stavovskú stranu, a to sa im vymstilo. My zaiste nebudeme najväčšou stranou v republike, ale mohli by sme byť svojmu počtu primerane, stranou veľmi mocnou a zaväziac takto v parlamente, nedovolili by sme škodiť svojmu stavu šiflikárskemu. Agitujte medzi sebou, v rodinách a príbuzných svojich. Hlasujte na našu stranu, ktorá jediná zachráni šiflikárstvo, pytlíkárov, varechárov, šafraníkov, botanikov, miškárov, blanárov...“

Do Lipového odvážil sa aj agitátor — skleparovec, čili z bloku upotených. Aj ten nadával na ostatné strany. Neuvádzal, že čo dosiaľ vykonal jeho blok pre národ a štát, len sľuboval čo vykoná:

„... vidíte priatelia, kam priviedli štát agrosodemíti a samospasiteľní? Zničili priemysel, obchod. Zanechali nám tu masy nezamestnaných a revoltujúcich boľševíkov. Priživovali sa na národe, ale nestarali sa o jeho kultúrne hodnoty, nezveľaďovali ich. Podkladajú sa Nemcom a Maďarom, nie aby sa prichytili k dielu a vládli tu ozaj československy svorne so Slovákmi. Podívajcie sa, čo sa deje na nemeckom a maďarskom pohraničí, ako sa tam rozťahujú hitlerovci, irredentisti. Kulihá naša demokracia...“

„Nerýpaj synku, nerozumieš demokraciu“, zavolá rečníkovi Jano Ránostaj-Vican, čo bol v Amerike jednatelom v odborovej organizácii robotníckej a vie ako to chodí vo svete. „Demokracia si vychová svojich zástancov i ľudí statočných!“

„Netreba mi rozumieť demokraciu, netreba na to ani vysokých škôl, aby videl každý človek, občan tohoto štátu, že ľudia tu zneužívajú demokraciu, a preto musí byť na nich prísnosť, ako je v Nemecku, Poľsku a inde. Kradne sa na všetky strany a vládne dvoje merítko, prisluhovaná je dvojja spravodnosť...“

„To by ste asi sotva dokázali!“ — napomína zástupca okresného úradu, radca dr. Pápež. „Neužívajte podobných kritik, lebo bych vám musel odňať slovo!“

„Priatelia, musím hľadať slová, abych nejak vystihol situáciu, do ktorej republiku vohnala dnešná demokratická koalícia. Musím byť opatrný, lebo by mi pán radca tu, odňal slovo...“

„Aj by dobre urobil, lebo šak ste si rozum necháli doma!“ — kričí sused Náplava Štefan, silný komunista.

„Hja, žijeme v dobe, kde sa viacej voľnosti dovoľuje u nás boľševikom, jako občanom, ktorí chcú mať tento štát národným a nie marxistickým,“ pokračuje agitátor. „Vodcovia našej strany Sklepár a Železný sú, vám bratia, neklamnou zárukou, že národ

náš vyvedú zo zmätkov, z krízy a privedú k lepšiemu zdroju obecného blahobytu, ktorý veru dnes už vysychá...“

„Veru vysychá bratre“, volá hlas ľudu, hlas to boží. „Je prísnosť aj na ministrov. Už aj tí musia každý halier tri razy obrátiť, kým ho raz vydajú...! Už im zmok nenosí dolu komínom!“

„A oné, pán skleparovec: Čo je reku s vagónami? Idú ešte pánu Železnému, idú?“ — ozve sa ironicky hlas iný. „Keby ma reku zal za partnera! To bol gšeftiček! Ja myslím, ľudie, aby sme hlasovali na túto partaj, lebo tá má penáže, má odkál poránne placit... Tá vie mazat!“

„Gdo maže, ten jede!“ — dodáva sused, Tóno Budvesel.

„Mýlite sa bratia, priatelia! Z našich vodcov ani jednému nemôžete dokázať nič nečestného. Sklepár bol za vojny na šibenicu odsúdený, má ruky čisté. Železného obvinili z podmazuňku a aj súdili. To sa dnes môže ľahko stať každému. Ale Železného nikde neodsúdili a nám je úplne ľahostajné, čo si o ňom povráva agrosodemia. My iste zvíťazíme. Národ je s nami my národ nesklameme. Kto nejde s nami, ide proti nám. Národ sme my! Po voľbách sa ešte stretieme, ale to bude už konečné vyúčtovanie s agrosodemíckymi, marxistickými, židovskými príživníkmi! Hlasujte všetci na našu stranu, ktorú tuná vedie starý národovec, inžinier Motúz. Pomstite zradu marxistov a židov na našich legiách, na Štefánikovi, na Švecovi. Za náš štát umierali len Česi a Slováci. Stvorme si slobodný štát československý, v ktorom budú vládnuť Česi a Slováci, spojení za vodcom našej strany. Sklepárom a Železným...“

„No už dost! Pošlite ho spánombohom, pán radca!“ — volá Náplava. „Už mosíme kŕmiť statek a tento buržuj ani nás nevie poránne zabávať. Neni sme na vás zvedaví!“ — kričia niekoľkí chlapi. „Boli sme Slováckmi aj republikánmi dávno pred vami! Takými ostaneme!“

Ani táto strana nemá ružových nádejí na volebný úspech v Lipovom.

Zo strán maďarských, alebo nemeckých nik neprišiel do Lipového; veď aj načoby? Tu nerástlo pre ne trávy. Ale prišiel súdruh Jano Hlásnik, kandidát komunistickej strany v Československu, sekcie tretej internacionály. Aj na verejné shromaždenie tejto strany sišlo sa veľa národa. Prišli robotníci, kraviari, bíteři od Hlodáka, Heršlíka, Kohna, Mravčiara. Prišli sedliackí paholci, deputátnici, prišli slúžky, domkáři, maloroľníci, nezamestnaní. Títo všetci obstali rečnícku tribúnu, silne obtiahnutú rudým plátnom a na tribúne v rohu držal jedon robotník rudú zástavu. Komunisti nemali tu miestnej politickej organizácie. Veď aj načo, darmo

peniaze tratif na členské? Biedny národ v srdci aj tak ostával verným strane, ktorá „podporuje chudobu“, ako vravia babky pred kostolom. Hlásnik kandiduje do snemu v tomto kraji a má bystrú hlavu. Okresný náčelník poslal sem za úrad svojeho námestníka v úrade. Krom toho okresný četnícky veliteľ delegoval sem tricať žandárov, vraj pre prípad potreby.

Zvedavci postavali sa dokola za príslušníkov a priaznivcov komunistov. Do chuchvalca sa nechcelo nikomu. Snadno by sa mohlo stať, že ak by sa ktorý ozval, dopadla by nejaká zablúdilá facka na jeho hlavu, alebo sa zatúlal nôž medzi rebrá.

Shromaždenie otvoril a tomu predsedal Štefan Náplava.

„Chudoba, sem sa!“ — začal. „Sem sa maj a sem drž! Gdo má na hlave maslo, ostane doma. My mu ho roztopíme. Sem sa vy smrdutí bíreši, zalojdani paholci, narobené slúžky; medzi nás nezamestnaní hladujúci! Tu je vaša pravda, tu je základ ge zjednaniu nápravy. Páni nabok! Aj my si povieme svoje v demokracii a nepojdeme si pýtať svolenie ge Hlodákovi, Heršlíkovi, Kohnovi a druhým vykoristovateľom chudobného ludu. Sem sa kerí Heršlíkovi a Motchovi okopávajú repu za štyri koruny na den! K nám patríte kerí vozíte hnoj a orete Kohnovi za pet korún na den a za kilo massa placíte desat korún!“

„Poránne šetci vyočujte si tu nášého súdruha Hlásnika, kerý je krv z našej krvi a povie vám svatú pravdu. Poradzi vám, gde máte hlasovať a kerá je to strana, čo jediná háji chudobu. Súduh Hlásnik, môžeš rečnit...!“

A súduh Hlásnik začal zo široka:

„Súduhovia a súdužky! voľby sú predodvermi. Máte využiť práv, ktoré vám dáva ústava tohoto štátu, v ktorom to všetko vre a frfoce, v ktorom pomery spejú k obecnému zrúteniu kapitalistického režimu a nastoleniu vlády komunizmu...!“

„Len sa tešte; to by nám tu bolo treba!“ — volá hlas ludu, ale len s poctivej vzdialenosti. „To by tu bola naozaj Sodoma-Gomora.“

„Súduhu...!“

„Ja som ci neni súduh, ja som pán majster Vidlička!“ — ozve sa trafený občan.

„Nijaké nešťastie, keď aj nie ste mi súduhom! V sovjetskom Rusku by ste si pokladali za vyznamenanie, keby ste sa mohli menovať súduhom...!“ — odpovedá Hlásnik.

„Dzívajme sa, jaký pán odrazu!“ — kričí tetka, Anča Prenikavá. „Nemáš ani na kozu, chyma čo si chováš králikov; v lete chodíš okopávať repu Motchovi a v zime obšíváš škarbale židom,

alebo laprdkáš sa mestom jak obšajsník! A on je pán majster! Tfy! Pokračuj súdruh, lebo nám máš toho hodne povedat...!“

„Však si len všimnite dobre, ako vám podkurujú všetky strany. Ony nie vás, ale vaše hlasy potrebujú. Po voľbe sa nestarajú o vás, práce nedajú; vy hyniete hladom a deti vaše zomierajú podvýživou. Tu máte aj slávne socialistické „strany z koalície. Ony podporujú meštiakov a nie pracujúci ľud. Schôdzok mali ste tu tiež mnoho, ale činov málo. Politická strana, ktorá podporuje buržujov, nesmie si dať do firmy, že je socialistická. Jediná socialistická strana je naša rudá, jediná socialistická internacionála je tretia. Jediný jej vodca je Stalin.“

„Sláva jej, sláva soviетom...!“

„Vo Sväze sovietskych socialistických republík niet týchto rozdielov, niet nezamestnaných, niet hladujúcich. Tam kto vie pracovať, nemusí hladovať. Tam už odzvonili buržujom a preto sa proti našim ruským súdruhom stavia skoro celý svet. Rastie fašizmus proti komunizmu. Súdruhovia, chráňte našu internacionálu, nehlasujte na sociálfašistov, na strany meštiacke. Tie vám nezabezpečia chleba. Musíme všetci bojovať boj o lepšiu budúcnosť pracujúceho ľudstva. Bude toto náš posledný boj a víťazný, ako ho víťazne prebojúva Sväz sovietskych socialistických republík...“

„Sláva im, nech žijú!“ — volá národ robotnícky a národ zas „mající“, stojací na hraniciach zástupu kričí do toho, že „hanba bolševikom“, „dole s bolševíkmi!“ „Vykantriť holodrancov, bezbožníkov!“

„Pozor súdruhovia! — volá zo zástupu učiteľ Hlodavec. Sme už spojení so sovietskym Sväzom. Musíte byť slušní, nebúrať republiku, nepodryvať našu armádu, naše poriadky, lebo ináč by vám Stalin vyfal každému 25 na zadok...!“

„Nám Stalin tuná nemá čo rozkazovať“, — odsekne rečník. „Keď Stalin nebude poslúchať, naložíme ho do vagóna a pošleme za Trockým...“

„Na chudobe sa priživuje každý,“ pokračuje rudý agitátor. „Život z cudzích mozolov neni statočný; k čomu čert dopomohol, čert aj odnesie. Robotník tu pracuje od svitu do mrku, dre sa na presýtených buržujov, ale sám zle býva, zlé je, zle sa odieva, má i rodinu otrhanú a deti mu zavčasu hynú na tuberkulózu. V Rusku o deti sa mu stará štát. Má tiež dovolenú, ktorú si ide stráviť. Tu je tomu opačne. Tam pracujúci ľud býva v palácoch veľkopánov, ide k moru, do sanatorií, do domov oddychu; nemusí sa prestarávať o budúcnosť svoju, ani svojej rodiny. My neustaneme, kým podobný blahobyť robotníctvu nezabezpečíme aj v Československej repu-

blike. Kým nevykantríme darmožráčov, veľkokapitalistov, veľkoštatkárov, parazitov a korisťníkov. Čím som sa previnil proti osudu, že som sa nenarodil z bohatých rodičov, lež z proletárov? Ak boh ozaj stvoril tento svet, prečo má niekto zeme dosť a iný ani pod rýľ? Zem patrí všetkým ktorí na nej pracujú! Aká je to spravodlnosť pred Hospodinom?! Niet jej, nebolo, a nebude, len keď si ju vydobije revolučný sekretariát. Podobrotky to nepôjde.“

„Sláva ci súdruhu! Pravdu máš! Už mosíme holiť. U nás bol len prevrat a nebolo revolúcie“ — ozýva sa zo zástupu.

„O hlavu sa nám otrepáva, že žijeme v demokracii. Pýtam sa vás: Je to demokracia, keď jednému až z úst kypí prebytok, blahobyť, keď niekoľko málo vyvolených buržujov sa topí v blahobyte a zatiaľ státisíce ľudí je nezamestnaných a hladuje? Aj u nás máte takých tučňákov dost. Keby ste vytopili tuk z ich brúch, mali by ste mydla na rok a pre celú obec!“

„Chceme diktatúru proletariátu!“ — volá zástup. Ale náčelník upozorňuje predsedajúceho, že toto je navádzanie na zmenu štátnej formy, čo je trestné. Žiada ho, aby poslucháčov upozornil, že ak by sa podobné výkriky opakovali, rozpustí shromaždenie a zistí výtržníkov. Predsedovi nezbývalo, ako upozorniť súdruhov, že nemôžu používať podobných výkrikov, čo oni teda neprijali.

„Súdruhovia a súdružky; keby sme sa spojili, keby si socialistické strany v tomto štáte podaly ruky ku spoločnej akcii, dávno sme tu mohli mať socialistickú republiku. Ale oné strany nepočúvajú našich hlasov, ony idú za hlasom svojeho sebeckva. To nie sú socialisti...! Pravý socialista bojuje za jednotnú frontu proletariátu.“

„Hanba im, hanba červeným! Hanba bledočerveným! Dole s nimi!“

„Oni sa spamätajú, až bude neskoro!“ — pokračuje rečník. „Keby sme v Rusku boli na nich čakali, dnes tam niet socialistického štátu, dnes by tam vládli fašisti, carskí šintri a otročili náš robotnícky ľud ďalej...“

„Ná, a čo tam s ním robá neská, há?“ — pýta sa gazda Opálka. „Šak neská tam mosá vám robotovať, jak za cára! Nekašlite nám tu o ráji, kerého neni a nebude! U bolševíkov sa robotník vám nadre jako u nás!“

„V sovietskom Rusku nekrmíme nikoho na slaninu; tam musí každý pracovať, ale pracuje pre seba, pre svoj socialistický štát a nie pre príživníkov ako tuná“ — bráni Hlásnik dogmu svojej politickej vierouky. „Vy tomu strýco, nerozumiete! Hladný sytému a sytý lačnému neverí.“

„Však si len pozrite súdruhovia a súdružky na pánov, ktorí vás sem prichodia lákať, aby ste na ich strany hlasovali. Každý je vykřímený. To azda z nezamestnanosti? Ale keď sa poďívam na hocktorého z tu prítomných robotníkov, rebrá mu zrátam aj cez vetčný jeho kabát. To hovorí za seba, ku tomu netreba dokumentov. Robota vaša neni náležite honorovaná. Kapitalistickí zamestnavatelia tučnejú z vašich mozolov. Chodia na Rivieru, do kúpeľov za pot vašich svalov. A vy típnete strachom, čím nakrmíte rodinu, odiať deti v zime. Práce niet, chleba niet, ohrevu niet. Pánov asi nemrzí bieda slovenského proletariátu.“

„Súdruhovia a súdružky, neverte kňazom, neverte cirkvám. Peklom vás strašia a sľubujú raj, ale až po smrti! Neverte tejto komedii. Tá je tu nato, aby ste pokorne a oddane poslúchali farrárov a biskupov. V Rusku sme ich poslali na pašu a znemožnili im, aby národ ohlupeovali diablom a rajom. Tak to robí aj tibetský dalajláma. Náboženstvo je opium...!“

„Drž hubu a neurážaj cirkev svatú! Pán úradník zhodzte ho dole, chnupa, zakážte mu urážať náboženstvo!“ Podobné hlasy sa ozývajú zo strany zvedavcov, nie však z radov robotníctva. Keď aj niektorá žena zakrúti hlavou pochybovačne nad slovami rečníkovými, vyvráti jej pochybnosť robotník, vedľa stojaci. Robotníctvo komunistické hľadá na rečníka, ako na spasiteľa, verí každému jeho slovu, verí bezpodmienečne.

Zástupca úradu napomenul rečníka, aby sa miernil. Pod tribúnou sa začína národ mrviť a pokrikovať na gazdov a pánov, vedľa stojacich. Starý Motcho volá na svojho bیرهša, Ondreja Koniara:

„Sak ci dám chleba, mozes íct hned do Ruska! Alebo si daj za sirák červený hrebicek a íc strajkovať!“

„Nestlstnem od ich chleba; zežerú si ho! — odsekne Koniar nahnevaný. Oni ztlstli na krvi a potu proletárov! Ale už začnú chudnúť! Postaráme sa o to.“

„Barbari! — volá učiteľ, Matej Lovich. V Rusku ste pálili kostoly, ničili umelecké pamiatky, vraždili kňazov. Boľševíci sa vrátili nazpät do časov barbarizmu. Vy by ste nám chceli podobný raj zaviesť tuná? Kam sa hrabete, chudáci! Národ bez kultúry!“

„Pán učiteľ, keď chcete vynášať posudok o kultúre v sovietskom Rusku, poďívajte sa ta raz. Prv ale študujte ruské dejiny, aby ste vedeli, koľko bolo negramotných v dnešnom Rusku pred boľševickým prevratom a koľko ich ešte ostalo dnes. Tak? Ruskí súdruhovia že sú barbari, keď restringovali kostoly a poslali na pašu prebytočných popov a mníchov?“ — spytuje sa Hlásnik. Ale Poliaci tiež zrúcali mohutný pravoslavný chrám na

Saskom námestí, vo Varšave. Urobili to vtedy, keď už boli samostatní, slobodní. To sú kresťania, katolíci a nie bolševíci, aspoň tento nádherný kostol nezrúcali bolševíci. Poliakom už neprekážal pravoslavný chrám; skvost stavebného umenia; nemal im prekážať. Hitler katolík a Göring evanjelik v Nemecku tiež likvidujú cirkve, — a to vás neurazí? Nekultúrnym ste vy, pán učiteľ, lebo si nevšímate ohromného rozvoja kultúry v sovietskom Sväze.“

„V Sovietskom Rusku štát nepodporuje cirkvi. Kto chce mať tam cirkev, nech si ju platí. Nám nik nenahovorí, že Kristus chcel mať ľudstvo vedené takými cirkvami, aké sa dnes niektoré k nemu hlásia. Keby tu žil Kristus, musel by v mnohých cirkvách zametať a vyháňať popov z kostolov. Ruski súdruhovia teda nečakali, kým Kristus príde medzi nich, ale sami si vymohli poriadok v cirkvách. Keď tam chce kto hlásať kresťanskú vieronauku, nech si to robí, ale za svoje peniaze a svet uvidí, že či je kresťanstvo ešte schopné samostatného života. Keby Kristus dnes prišiel na svet, nežiadal by sa do Ríma, ani do Berlína, ale by si pýtal sovietske štátne občianstvo. Neukazoval by sa procesiám vo Vatikáne, ani v garnizonnom kostole v nemeckom Postdame. Šiel by na moskovské Rudé námestie a kochal by sa v oduševnených davoch pracujúceho ľudstva, ktoré si revolúciou vyriešilo všetky tie otázky, ktoré v teorii omáľajú remeselní hlásatelia vznešenej náuky Kristovej, ale do praxe majú ďaleko.

Soviety si uskutočňujú úspešne praktické kresťanstvo, ale bez popov a bez cirkví a vedia to lepšie ako cirkev s jej kňazmi tuná.

V sovietskom Sväze kto nepracuje, neje. Tam navykajú milovať blížneho svojeho a kacirujú len parazitov...“

„Neurážaj nám našu svätú cirkev, ty holodranec!“ — kričia katolíci.

„Ani nám našu, ty šklban!“ — ozývajú sa luteráni. Židia mlčia.

„Nuž patríte dohromady, či uznávate 7 sviatostí, alebo dve! Nesnesiete vecnej kritiky pochybeného náboženského myslenia. Ďaleký som urážať, ale vy máte moc v rukách. Kto má moc, má aj právo. Môžete na mňa vytasíť paragrafy zákona, tým ale nezabijete dejinný vývoj, skutočnosť a preformovanie svetového názoru proletariátu. Cirkev sa postavila na stranu veľkokapitalistov. Luther prehral v očiach pracujúcich más svoje šlachetné snahy, keď v r. 1525 pri vzbúrach nemeckých sedliakov postavil sa na stranu feudálov, veľkokapitalistov... Socializmus v Rusku oslobodil ženu z otroctva a postavil ju v každom smere na roveň mužovi. V štátoch kapitalistických, kde cirkvi podporuje štátna kasa, kde vládne, či má vládnuť takzvaná kresťanská morálka, biedna žena vyhánaná

je na ulicu. To je večitá ostuda, ktorá bude v historii žalovať na kresfanskú kultúru. Buržuji trpia, aby žena bola otrokyňou, trpia, aby bola prostitútkou, aby sa predávala a bola tak menejcenným členom v ľudskej spoločnosti. Hydra kapitalizmu aj tu vraždí ľudí, vraždí ešte aj v živote matkinom.“

(Výkriky: „Hanba im, vykántriť buržujov a kapitalistických parazitov!“)

„V sovietskom Sväze niet prostitúcie, niet ani opustených žien. Niet tam dvojkej morálky proti žene. Tam je matka, ako matka, a keď sa nemá ako starať sama o svoje dieťa, postará sa oň štát. V demokratickej republike sa trpí, aby materinská slasť, dovolená manželke, bola pohanou a utrpením matke, nemanželke. Tu treba vymôcť nápravu a to zas nepôjde dobrovoľne, ale diktatúrou proletariátu. Kapitalistickú beštiu treba vykántriť od koreňa...! Žiarivý príklad ukázali nám naši ruskí súdruhovia.“

„Upozorňujem vás, že ak ešte raz spomeniete diktatúry, rozpustím shromaždenie!“ — poznamenáva úradný orgán.

„Mišo, hen je chrúst, podzívaj sa pod tribúnu, či nám tam nenasadil niegdo chrústov, jako čiernym!“ — volá ktorýsi súdruh na súdruha, keď zbadal, že ponad tribúnu preletel chrúst.

Mišo sa poďíval, ale chrústov tam nebolo. Rečník teda pokračoval:

„Celý svet závidí úspechov proletariátu v sovietskom Rusku. Aj my nasledujme našich ruských súdruhov.“

„Bol u vás, Miezga, Haluza, Panáček, Kajfáš a z iných strán sa vám tiež líškajú. Kňazi vám sľubujú raj posmrtný, ináč vyhrážajú časným a večným zatratením, ak nebudete hlasovať na nich. Púšťajú na vás strach, robia honimírov nad vami. Kašlite na ich honimírsku politiku! Nehlasujte na nikoho len na rudých! Neverte nikomu, len sebe samým! Kandidátkou v ruke porazíme odvekých nepriateľov robotníctva. Do boja sa proti fašizmu, sociál-fašizmu, proti nepriateľom sovjetov! Nie ste už samostatní, opustení! Súdruhovia, pracujúci mužovia i ženy; od východu vám prichodí pomoc. Áno, od východu vzišla rudá žiara, čo symbol, mocný hlásateľ oslobodenia pracujúceho ľudu zpod kapitalistického vykorisťovania. Aj náš básnik Hviezdoslav prikazuje, že nebáť sa zore, keď je rudá, veď svetlo nebýva nikdy čierne.“

„Dnes sa už nik neodváži do sovietskeho Ruska rýpať otvorene, lebo však vieme, historia nás o tom učí, že ktokoľvek zakúsol do Ruska, nechal tam zuby. Skrotli už aj fizamatenti, čo chceli v sovietskom Sväze intervenovať.“

„Tak, čo vás čert nezebere šetkých do Ruska, keď je tam taký raj, jako nám tu básnite?“ — ozve sa Jano Uškrt-Zbehár.

„A to zas nie! Vy nás ztadiaľto nevyženiete, ale my tu zrobíme poriadky časom, jako sú v sovietskom Rusku, že nebude dobre len vám, zadzobanému kulakovi, ale aj vášmu paholkovi a tu stojacim, vyhladovelým robotníkom všetkým. Nebude nezamestnaných, nebude hladných...!“

„Ná, šak ani u nás by nemoselo byť, keby sa pánom proletárom scelo robit!“ — volá podrychtár Juro Opálka do zástupu. „Volal som tot do roboty tých vašich súdruhov; nesceli, že praj račej budú brat podporu v nezamestnanosti a nemosá nič robit... Prissám, takých by u bolševíkov potrebuvali! Len ich ta, a šetkých!“

„Mizerná je vaša podpora, mizerný zárobok pri obci!“ — bráni sa Hlásnik. Na vyžitie málo, na zdochnutie priveľa! Však v štáte socialistickom si to ináč usporiadame...“

„A čo je s autonomiu, há!?“ — znie hlas ľudu. „Ste vy komunisti za nu, alebo proci?“

„V sovietskom Sväze má každý národ svoju autonomiu, ale sotrvá v pevnom sväzku vo Sväze sovietských socialistických republík. To je súčasne i pre nás programom pre tento štát. Sme za autonomiu Slovákov, Maďarov a všetkých nácií v štáte, lebo sme proti každému potlačovaniu slabšieho človeka silným. Ale my rozhodne nesúhlasíme s takou autonomiou, akou by nás — proletárov oblažovali farári a kostolníci. Z ich raži múky nebude; o to sa už postaráme...“

„Tak teda čert s vami!“ — volajú babka Zblúdilová.

„Nech je tak, babko bezzubá; čert je našimi už zajatý! Ak budete veľmi do nás štekať, pustíme ho na vás, a nepomôže vám ani trikráľová krieda,“ odsekne rečník.

„Končím súdruhovia a súdružky, lebo mám ešte inde schôdzu na dnešok. Proletári dokopy! Vypočuť môžete každého, porovnajte jeho reči so skutočnosťou, so svojou biedou. Spomeňte si na blahobyť, aký pripravila bolševická revolúcia ruskému a celého sveta proletariátu. Budeme nasledovať v boji našich ruských súdruhov a neustaneme, zakiaľ na celom svete nezavládne vláda proletariátu. Zdochýňa už rozheganá hydra kapitalistického korníctva; dopracovala a nemôže ďalej. Nepomáhajú jej ani injekcie fašistické; ona už doklepáva a mele z posledného. Revolučný proletariát na jej hrobe zbuduje si svoj raj, kde už nebude pánov ani otrokov, a bude len jedna spoločenská trieda, a to trieda pracujúceho robotníctva. Nik z vás nech neodovzdá svoj hlas strane nepriateľskej rudému ideálu a rudej internacionále. Čest vašej práci a zdar víťazstvu proletariátu!“

Keď už boj, tak volebný! A z toho nemôžeme vynechať ani našu ctihodnú stranu samospasiteľnú, ktorá do poslaneckej snemovne v tomto volebnom kraji kandiduje na prvom mieste továrnik Volentiera a do senátu zas strýka, Juraja Kopúna z Brezovej pod Bradlom.

Samospasiteľná strana nemá miestnej organizácie v Lipovom. Mala ju tam dávnejšie, ale Lipovčani, babráci ako v mnohých veciach, nestarali sa o organizáciu. Lipovčania, to je vám zvláštny národ pred Hospodinom: On zpravidla čaká, až mu pečený holub sám vletí do huby, ale túto musí mu prv dakto ešte osobitne otvoriť, lebo by to jej majiteľa stálo veľa námahy. Ale pretože svet beží aj mimo Lipového, ponad jeho pohodlných, frfotavých a neproduktívnych občanov, ký div, že mesto čo deň chudobneje a jeho obyvatelia sa musia pomaly, ale určite vystahovať von, kde by sa uživil. Zdá sa, že každý Lipovčan rodí sa s dvoma ľavými rukami a len cudzí svet naučí ho rozpoznávať pravú ruku od ľavej a narábať aj pravou rukou, chytať sa do práce a podnikania pravou rukou.

Strana, v ktorej sme sledovali sliapanie kandidátiek, má tu iba neorganizovaných prívržencov. Preto je potrebné, aby si v Lipovom spravila verejné, agitačné shromaždenie, aby tak získala kolísavých, nerozhodných, bezpartajných a povzbudila vlastných k čulejšej práci za víťazstvo tejto, ozaj samospasiteľnej strany.

Verejné shromaždenie bolo riadne pripravené, zahlásené okresnému úradu. Tribúnu na námestí vlastnoručne zhotovil kandidát Jano Rágala, aby si aspoň takto urobil zásluhy. On, je pravda, okrem toho obišiel si susedov, príbuzných a známych, aby hlasovali na neho a podporovali samospasiteľných, lebo keď sa dostane do snemu, on už nezabudne na nikoho a postará sa o každého z rodiny, zo susedov i priateľstva... Shromaždenie malo sa konať v nedeľu po bohoslužbách, aby sa národ určite sišiel. Kopúnech strýko prišli rovno z Brezovej aj so strynkou a to veru v autobuse, lebo je to preca len lacnejšie a rýchlejšie cestovanie, ako na rozheganom vozíku a s kobulkou. Načím sa aj navykať na panské vozenie, keď už prideme do zákonodárneho sboru. Nemôžeme sa večne tralágať v starosvetských rebriákoch. Strynka už mali na to strýka, aby sa vedeli tašmať medzi pánmi. S Kopúnovci prišlo asi sto Brezovanov, ako doprovod pre kandidáta, krajana, prvého za republiky do senátu a vôbec do parlamentu.

Volentier, jakorieč — prikaroval samochodom. Prišli aj niektorí iní kandidáti, ako Výžinkár, inšpektor Gabrhel, Ohlebec, Kapusza a pani vrchná kartelová radová, Mrnčalová.

Národ sa schodil v húfoch už hodinu pred otvorením shromaždenia. Prišiel za úrad sám okresný náčelník Matej Babiak. Notári z okolitých dedín tiež prišli vypočuť toto nové čudo v politickom rozvrstvení. Veď strana táto len priam čo sa rozkývala k aktívnej činnosti. Kým sa dostavili rečníci, medzi zástupom akvirovali agenti iných strán. Tak na príklad z upotených lapil istý Izidor Koloniar — Pala Oslíka:

„Palo, kolko ci dali čierni zo vóto?“

„Ná, tot desat korún! Dáš vám, pojdem s vašimi?“

„Dám Palko; daj sem desat korún a ja ci dám dvacat!“,
alebo:

„Ujco Osúch a či ste rozumeli včera tomu bolševíkovi, jako tu rečnil?“ — pýta sa Mišo Lovich ujca Osúcha, hluchého jako peceň.

„Jakožináč, rozumel veru šecker! A múdre hovoril! Za dve hodziny aj mohol toho nahovorit“ — odpovedajú ujco Osúch.

„A lúbilo sa vám to?“

„Prečo nyje, keď múdre hovoril?! Len oné; čert vie jako je to s ním. Šak veru ani nyje podobrem! Dve hodziny rečnil a ani raz si neodpluval do kosierka; ten bolševík strapatý!“ — durdia sa Osúch, takto hlasovací materiál ktož ich vie, že ktorej strany.

Na tribúne schodil sa generálny štát samospasiteľných, na čele s Volentierom, Rágalom a Kopúnom. Kopún si fajku zastrčili za pruceľ a strynka stopili mešec s tabakom, aby strýkovi neprišlo na um napchať si do fajky aj na tribúne a robiť tak ostudu kandidátskemu cechu a hlavne strane. Nechybel ani huf „naslovo-vzatých“ vrtichvostov a politických vylízmiskárov v tomto štábe. To je už káder budúcich samospasiteľov v tejto strane. Poslucháči pozostávali z rôznych politických táborov a skupín; ale bola ne-deľa, v poli ešte nebolo zvláštnejšej práce a tohoročný máj bol beztak chladný; nuž z dlhej chvíle išlo sa počúvať a zabávať sa na vývodoch rečníkov.

Četníkov nebolo vidno, boli ukrytí za vežou. Mali chudáci, iste dosť schôdzovania a boli radi, keď mali pokoj a nemuseli nikde zakročovať a pelendrekami pripamätúvať národu, že demokracia síce znamená diskusiu, ale človek má byť človekom a ctiť si názory aj svojho blížneho.

Verejné shromaždenie otvoril objednaný predseda, Paľo Ránostaj—Vican. Privítal zástupcu úradu, kandidátov strany, generálny štáb, pánov vrtichvostov a celý zástup. Vyzval poslucháčstvo, aby v klude vypočuť rečníkov; kto by nesúhlasil, alebo mal nejakú pripomienku, nech si na papierik napíše svoje meno, tento dá predsedovi a po rečiach úradných reprezentantov strany, bude

udelené slovo aj ostatným a každý si môže potom dľa svojho zarečniť. Prvý rečník bol kandidát, Pavel Volentier:

„Ctené shromaždenie! Well, to tu neni nijaký bisniss!“ — začal. „V Amerike to je inší svet a inšie volby. Tu ľudia viacej spia a rozumkujú, akoby robili a podnikali. Okolo vás všade ležia nevyužitú prírodnú poklady, ale než sa vy k nim rozkývate, je neskoro a shrabne vám ich iný. Keby ste hnojili všade umelým hnojivom, na príklad fosfátom, vytlačili by ste kanadskú pšenicu s našich trhov, lebo mali by ste vlastnej toľko, že by vám prebývalo na export do Kanady...“

„Máme vlastného hnoja dost; umelý si nechajte!“ ozve sa prvý hlas opozičníka v zástupe. Druhí ho nasledujú: „Natlačíme si ho doma dost. Pánsky hnoj neni dobrý...! Poznáme to!“

„Mýlite sa priateľu, fosfát je umelé hnojivo, ktoré nezapácha a je veľmi výdatné...“

„Hnoj, kerý nesmrdzí, nemôže byt dobrý; to nám zas nehovorte; neni sme ščerajší!“ — protestuje gazda Bob Štefan.

„Každý smrdzí, jako môže!“ — dodáva starý Slaboduch. Máme hnoja v obci dost, až prebýva, ešte by sme aj zaplacili, keby sme sa ho mohli zbavit.“

„Starý hnoj treba odstrániť aj z politiky“ — pokračuje Volentier. „Toho sa podujala naša — jedine samospasiteľná strana. Jej program je vám známy. My patríme celému národu...!“

„A my, zelení sme od macochy, či kýho ancikrista?!“

„To nevravím, ale poriadny Slovák a Čech, statočný Českoslovák má aj v politike tak konať, aby táto prospela celému národu. Už dost máme delenia podľa viery, podľa politického peria, podľa kabátov. Národ je už sýty drobenia. Prichodia k nemu všetelijakí radikalisti, ktorí sa naučili nejakým politickým nástrahám u cudzích národov, v cudzích štátoch s ľavými, či pravými diktatúrami a tieto by chceli zavesiť nám na krk. Sľubujú zázraky, laprdkujú sa nám tu ani mesiáši, stavajú vňadidlá, ale hodne vysoko, aby sme sa nik nemohli podívať ako vyzerajú v skutočnosti. Pritom zabúdajú, že keď to isté robia naši Nemci a Maďari v politike, neni to to isté, aspoň nemá to rovnaký dosah pre náš národ a štát. Apoštolovia všetkých diktatúr môžu sa u nás rozťahovať, lebo im to nezabraňuje demokracia. V Amerike by im toho nedovolili, a tam je politická sloboda ešte väčšia ako u nás. Sme deti v politike; zuby sa nám režu a preto si dovoľujeme výstrelkov, ktoré sú nebezpečné našej republike, nášmu národu. Keby sme boli veľkým štátom, ako je Amerika, alebo Rusko, kde by sa neopovážil zadrapovať do nás každý chrúst a slimák, to by bolo ináč, ale tu — Bože uchovaj!“

„Toto už šetko vieme; zas nám múdrejšie povedzte niečo“ — ozýva sa z poslucháčstva. „Radi by sme sa poučili, lebo po volbách neprídete nás už poučovať. Sčul sa mosíme tolko naučiť, aby nám vystačilo zas na šesť rokov, do budúcich volieb.“

„Well, pozorujem, že tu ste všetci veľmi zmúdreli. Neni čudo, keď tolko strán sa vás doprosuje o hlasy. Čože vám povedať takého, čo by ste si zapamätali. Naša strana je stranou obecného pokoja a blahobytu, preto máme napísané aj na našej zástave: „Samospasiteľná“. Len v našej strane je každý človek kľudný. Aj hospodársku krízu a mizeriu s ňou súvisiacu posudzujeme kľudnejšie, ako mnohí nespokojenci a štváči z iných strán. Vidíme, že mnoho ľudí má strach zo života, o tolko majú tí istí zas menší strach zo smrti. Plní sa sen chudobných, že budú žiť ako boháči; dnes je to pomaly všetko vyrovnané. Ak sa dnes kto ešte háda o kúsok zeme, škoda že marní čas; zajtra, pozajtra budeme mať všetci plné ústa zeme. S tohoto stanoviska dívajme sa aj na politický vývoj u nás. O programe strany nechcem vám tu ja veľa rozprávať, povie to za mňa toť brat Juraj Kopún, kandidát do senátu za našu stranu, alebo toť môj druh a váš rodák, kandidát poslanectva, Ján Rágala...“

(Výkriky: „No, ten nám toho asi mnoho povie! Nech žije Miezga! Ba nech žije Stalín! Čo ty tu camráš o Stalínovi, keď si ho ani nevidzel!“)

„Len vás chcem upamätať na pomery, v akých žije dnes pomaly celý svet. Vlastne ani nám neni tak zle, akoby sa zdálo...“

(Výkriky: „Drž hubu; buržuj zadzobaný! Na hnoji zarábaš!“)

„Dnes ušporíme mnohí chodenia ku priateľom a známym o požičku, o pomoc, lebo by boly marnými všetky naše kroky. Plač a žalostenie nepomahá, lebo fňuká celý svet. V Amerike každý druhý človek má auto...“

„Ale len každý tisíci tam má na benzín! Bol som v Amerike tiež, viem jako to tam chodzí!“ — zavolá zo zástupu Adam Cicák.

„Bez práce niet koláčov!“

„No, ja bych sa spokojila aj s massom!“ — dodáva Zuza Srajová, čo predáva žemle po dedinách od starej Weissky.

„Kríza je u nás veľiká, už nám ani nestačí masla na hlavy. Už aj veľkí páni budú muset nosiť kunerol na hlave namiesto masla,“ — pokračuje Volentier. „Naša strana toto všetko chce liečiť zdravou hospodárskou politikou, obecné prospešnými reformami. Videli ste, že iné strany sa neosvedčily, zostárly, alebo sa zondely, zpötvorily. Na ich miesto musí prísť životaschopná strana s náležitým programom a zaryť tak trochu po americky do svinčiku, ktorý sa tu vytvoril. My nekritizujeme nijakú stranu.“

My priznáme, že každá má vo svojom programe šlachetné ciele, ale prevádzajú ich len ľudia a preto uskutočnenie týchto ideálov dopadne ľudsky, to jest — nedokonale. My sľubujeme vám úprimnú snahu pomáhať, pracovať pre obecné dobro tu dolu, na zemi, kým sme živí. Máme ruky čisté, nemali sme afér...“

„Lebo ste všetci kradli za 6 rokov!“ — volá sused, Gerostráp Jefilátovič Súčkin, bývalý ruský zajatec vojnový, tu sa priženivší a teraz už plnoprávny štátny občan československý. Dosvedčuje to aj smelosť, s akou sa odvažuje brýzgať verejne. Vidno, že sa aklimatizoval.

„Pomaly občane“, napomína predseda shromaždenia. „To by ste asi sotva vedeli dokázať, čo dnes vravíte. Pozor na hubu! Prefahuje vám v nej!“

„Nedodávali sme železniciam pražcov, ani seno, ovos a plynových masiek armáde. Nestavali sme vodné prehrady, ani štátne domy. Naši ministri sú vzormi nezištnej práce...“

„Ale umelé hnojivá ste vari dodávali a kdesi z nich robili hromady, či fondy. Teda aj vy ste na tom zbohatli!“ — volá hlas ľudu, hlas to boží.

„Priateľu, ja som výrobca, obchodník; kto si chce kúpiť, predám každému,“ — odpovedá rečník.

„He, a čo je s autonómiou, ste za nu, alebo nyje, há?“ — volá ktosi z poctivej vzdialenosti. A hneď nato ozve sa odpoveď tiež zo zástupu:

„Jano, merkuj, kúri sa ci z huby, snád preto, že sa tak dobre rozumieš politike, keď voláš hneď po autonómii!“

„No, ty ma jej nemôžeš naučiť, ty chumaj drevený!“

„Priatelia, nevaďte sa, na všetko dám odpoveď! — hlási sa rečník, Volentier. Pýtam sa tu prítomného priateľa, ktorý mi dal otázku, čo s autonomiou — ako si predstavuje autonomiu, či grécky, alebo slovensky? Či grécku autonomiu, alebo slovenskú samosprávu?“

„To sa vie, že slovenskú samosprávu. Ja som Slovák a my sme tu všetci Slováci; čo jakí Gréci, či kiego dábla!“ — bráni sa interpelant.

„Cele správne!“ — pochvaľuje si rečník. „Ja som tiež za samosprávu slovenskú na stoprocent. Do tej samosprávy volíme práve 26. mája všetci a naša strana má do nej tiež dvoch kandidátov za tento volebný kraj. Vyvoľte si ich. hlasujte na nich a budete spokojní.“

„Krucinál, či ten chlap hovorí? — poznamenal sused Paľo Škaretko kmetovi, Štefanovi Kukučkovi. Miezga nám tu a farári ondzie, že autonómie nemáme a musíme si ju vybojovať a ten-

to volencier celkom vážne hovorí, že už do nej hlasujeme. To aby sa čert vyznal v politike. Bodaj hu porantalo!“

„Palko, politika neni pre nás! My mosíme tažko robit a páni si z nás robá pajácov. Jeden cigáni tak, druhý zas ináč; čert sa má vyznat v nich. Dám pokoj v politike a budem hlasuvat aj ze ženú len na tu našu, šak vieš kerú...“

„Pravdaže viem, na Miezgovú!“ — odpovie Škaretka.

„Tak si neuhadol! Na zelenú; na čiernu, na modročiernu, na týto strany nikdy, ani na stranu bieločiernu! Farári na seba kydajú obyčajný hnoj; keby aspon tot taký, jako vyrába Volencier. Oni kydajú hnoj aj na druhé strany, keré idú proci ním. To snad podla Písma: „Miluj blížneho svojeho“. Pred nami, na tribúne raz sa objíma katolícky farár s luteránskym, zajtra, či po voľbách každý vo svojom kostole bude licitovat, kerá cirkev je lepšia a kerý Pánboh šcedrejší a ked bude treba íst vysvacit zvon v obecnej veži, habešský biskup odkáže, že ked zvon bude svacit aj luteránsky farár, on ho svacit nepójde...“

„Tak je to v porádku kamarát, lebo tak káže správna politika a my budeme hlasuvat na Miezgu,“ — vraví Škaretka, ale Kukučka sa nedá:

„A neni v porádku. Ja hlasujem aj s celú rodzinu na stranu našej chudoby. Nám len jedna strana pomóže. My už nemáme čo stracit iba putá a okovy odvekej chudoby. Hlasujem na rudú internacionálu. Rudí ešče chudobu neošmekli...!“

„Nepuscili ich g moci, Ščefánko. Nemali ešče času čosi aj dokázat. Šak oni chodzá do parlamentu len pre penáže a robit kravále; tak čo jaká poctivost, jaké zásluhy?! Netrtoš nám tu darmo!“

„Chlapi nehádajte sa, očúvajte, ešče sa tu aj naučíte niečomu!“ — napomína „politikov“ kostolník, Jano Šimko-Šibenica.

Medzi tým ale Volencier zakončil svoju reč. Druhý kandidát Jano Rágala, usilovne, za jeho chrbtom krytý prečítúval si tetxt nástupnej reči, čo mu včera napísal miestny rector. Ku farárovi si nešiel po rozumy, lebo ten držal s blokom modročiernych.

Predseda shromaždenia ponúkol k rečneniu Rágalu a národ ho privítal „bratsky“, ako sa patrí na krajana:

„Janko, nechaj si paru na kaššu! Ná, šak ty nám nepovieš ništ múdrejšého jako povedal henten tam...!“

„Dovoľte rečníkovi ,aby si povedal svoje!“ — napomína zástupca administratívnej vrchnosti. „Po rečiach pánov kandidátov, aj vy si ztadiaľto môžete povedať, čo sa vám zapáči...“

„Pán náčelník, ved tot Rágala Jano je taký somár, jako aj já; čože mi ten može tu natárat múdreho!“ — volá do zástupu

Juro Plesnivý-Camraj. „Škoda mu tu čas mrhat; ba či je tak chlapi?“

„Áno, tak je! Sláva Camrajovi, Sláva Plesnivému! Neni sme zvedaví na Rágalu. Skôr by nám tot strýco Kopúnech mohli povedat niečo múdreho...! Rágala až druhý raz, až zmúdiri trochu!“

„Tak je; Kopún nech vypráva! Čujme Kopúna...!“

Odpor proti Rágalovi bol obecný. Nik nechcel počúvnuť tíšiacich slov náčelníkových. Do Lipového po voľbách ani len nezakopne o nejaký koryfej. Národ si chce užiť pestrosti vo verejnej výmene politických názorov počas volebných agitačiek. To je pre takýto zapadákov zriedkavou zábavou. Po toľkých agitačných shromaždeniach už sú chlapi „ostrieľaní“ a robia si psinu z agitátorov. Ľud túžil po zábave, po zaujímavých rečiach, chcel vidieť nové tváre. V demokracii sa snadno ošúcha každý človek, politický pracovník a na jeho miesto tlačia sa mladší.

Taký je svet, treba sa s tým smieriť a neztrpčovať si krátky beztak život preludom o osobnej nenahraditeľnosti. Rágala sa vzdal slova a predseda vyzval pána kandidáta Kopúna, aby povedal aj on čosi shromaždenému národu. Strýco len čo si práve vyklepali starú, smrdutú fajku. Z takej sa vraj chutnejšie fajčí. Odpľuvli si dopredu, aby nemuseli počas rečnenia a stali si pred predsedom. Obzreli sa prv okom prísny, „jaký je to tu hyd“, alebo aby aj trochu strachu nahnali strapatým viselcom, ktorí príbehli práve, sťa objednaní odkiaľsi — a začali:

„Pánboh daj dobrý den!“

„Pánboh uslyš!“ — odpovedal zástup.

„Unás sa hovorí, že jakého ma vidíš, takého ma piš! Tak to máte aj v politike. Naša strana...“

„Hej čo vykonala doščúľku, há? Aj vy ste sa priživovali na spoločném hránte!“ — volá hlas ľudu, hlas boží.

„Synku to bys mal adresovať do susedôv, nyje knám! Každá strana vám tu klabosela, čo ona všeccko urobila, načo dala peníze, čo všetko podporila, vystavila, postaví ešte a čo ja viem čo. A vy ste tomu verili. Vy zabúdate, že neni u nás strany, kerá by mala z čoho dávat pre verejné blaho. Ej, dá, ale len na volby niekerá. Poznáte hu, čo bych vám ju tu ešte pomenúval. Po voľbách je koniec dávaniu. Potom sa ide na štát, aby dal von. Štát sme my, ste vy, sme všetci. Teda jaké zásluhy; ked tá strana dala niečo, dala ze spoločného, pocicala dojnú kravu, kerú aj my mlogáme?!“

„Nepoviem ked niekerá strana vyhotoví šikovný návrh zákona, kerý sa zalúbi, či mosí zalúbit aj ostatným stranám a potom ho príjmu za svoj, spoločný. Ale ináč? U nás ani jedna strana

sama o sebe nemôže robiť zázraky. Tolkoto tomu zvedavcovi, aby mi nekašľal do reči.“

„Aj vy ste miglanci! Do Váhu s vami aj s vašú stranu!“ — ozve sa jeden z poslucháčov.

„Budte ticho, lebo vás potrestám!“ — napomína rušiteľa zástupca úradu.

„Nechajte ho, pán komisár“, — vravia strýko Kopún, „von je ináč človek neškodný. Von — kedby si nezanadával, von by ani nepocítel demokraciu a myslel by si, že je diktatúra...“

„A šak je aj pravda!“ — ozve sa občan, ktorý bol brízgal pánu kandidátovi Kopúnovi a zrejme začul, čo tento vraveli zástupcovi politickej vrchnosti. „Ked by nám už ani nadávať nedovolili, mohli by ste rozpustiť aj celý parlament. Šak demokracia je diskusia praj; aj v novinách píšu o nej takto...“

„Máš pravdu, synku;“ — odpovedajú strýko. „Demokracia je diskusia a ja vidím, že dobre rozumieš týmto pánskym slovám. Lepšie keď máš hnačku, jako keď bys mal byť zapečený.“

(Výkriky: „Sláva Kopúnovi, sláva samospasiteľným! Nech žijú aj zapečení, šak aj tí su naši! Hanba im! Dole s Brezovanmi! Hore s Lipovanmi! Ohol ho!“)

„Samospasiteľná naša strana ide do volieb a do budúceho snemu ze svojím programom. Já o tom chcem vám tu niečo povedať a som si istý, že všetci budete súhlasit ze mnú. Čo tam po tom, či sme my, či kerá druhá strana čosi vykonala dosál?! Na to sa zabúda. My mosíme žit budúcnosti a starať sa o zajtrajšek, pozajtrajšek... (tu sa strýko podívali do zamasteného notesa, či to majú tak doslova tam napísané, ako začali), lebo chceme vychovávat deti...“

„Múdre strýko, múdre hovoríte! Len šťastná kočka, kerá sa toho dočká! Aj vy ste len taký prorok, čo kapustu dusí s krumplámi!“ — volá šenkár Nepilý. „Takých sme tu už mali! Oj jé! Akurát sme čakali len vás!“

„Synku nenihiluj! Neskáč mi do reči! Keď teba budú kandidovať na tak onakvý úrad, já ti ani huby neotvorím; ty žganec!“

„Prátelia, usilujte sa, aby naša strana vtiahla do snemu aspon ze stopadesiat poslancami a senátormi. Uvidíte, jak my roztočíme krízu, o kerej vám tu múdre hovorél už pán viselec, či Volentier. Lebo šak vieme všetci, že chudoba není hanba; prissám, ale ani veľká česť. Chudobní a bohatí ležia jednako v zemi, ale nie na zemi. Nesmieme len fnukat okolo tej našej erbovanej chudoby. Postavit sa mosíme proti nej... Žalujeme sa, že nemáme dostatek penazí. To je chyba naša vlastná a my si mosíme sami vyliečit tak po šarišsky „lapić peňežom macer, aby sebe tote peňeži

kocely“. Hlasujte len na našu stranu; keď zvíťazíme, naša strana iste ulapí mater peniazom a dožene ich do vašej chalupy. Len potom nám bude dobre všetkým.“

„Tak jako sa naši súdruhovia postavili v sovjetském Rusku a vykrútili krk pánom! Tak by bolo treba aj u nás...!“ — ozve sa ktosi zo zástupu, ale okolo neho strhla sa mela a patričný horlivec musel zutekať, lebo by mu jeho spolublížni z opačného politického košiara, pre zaujímavosť boli i nôž nechali trčať medzi rebrami...

„Och nýje synku!“ — pokračujú strýc Kopún. „My si to tak po brezovsky usporiadame. Však iste všetci poznáte Brezovanôv, jakí sú to len prevelice súci gšeftári. Takých nám treba do ministerstva obchodu, do ministerstva zahraničia. Keby tam boli naši „tatarí“ brezovskí, neskaj neni nezamestnaných, lebo celý svet kupuje od nás. Mali by sme sa dávaťna jako...“

„... jako holý v trní, strýko!“ — sľočí do reči kandidátovi sused Chráščel. „Čo vy idete pomáhat a radzit komu? Tam hen, v Baranci stojí vám veľká fabrika na kože. Prečo ste si ju neudržali a nechali zapustnúť, há?“

„Synku, škoda ti je vrieskat na mna. Hovorél som ti, že keby boli na vrchu Brezovania, gšeft by šiel, ale ich tam neni. Nestačí, aby Brezovania len kože vyrábali, keď ich nemôžu predat. Šak to samé je aj s garbiarmi v Liptovském Mikuláši. My potrebujeme súcich ľudí na miesta, kde sa rozhoduje o predaji, vývoze nášieho tovaru a dovoze surovín z cudziny. Ja vám priatelia, hovorím: nebude dobre v tomto štáte, zakál ho nebudú rídít Brezovania...“

„A ti nekradnú, strýko?“ — pýta sa nejaká ženička. „Šak tot mi jeden zostal dlžen za vajcá; povedal, že pri budúcem jarmeku zaplací. Je to po práve, há?“

„Videt moja — ty dora, že von bol šikovný a tys sprostá hus, keď sa mu dáš ošmeknúť. Takých potrebujeme aj pre štátnu obchodnú politiku. Nie aby nás napáleli cudzí, ale my opálme celý svet. A neskáč mi do politiky, keď tu hovorím, lebo zavolám na teba tot pána okresného náčelníka...“

„Nech žije Miezga. Nech žije Stalín. Nech žije Hromada...! Všetci nech žijú! Dole s nimi! Internacionála žije...!“ — zavznieva z úst rôznych partajníkov do shromaždenia. Tak kričať je teraz v móde.

„Kde som? Aha už viem, tu som pri gšeftoch a Brezovanoch. Však ste videli, že po prevrate, jako sa k nám hrnuli delenjakí Hornáci. Zabrali úrady, miesta a naši ze západu, aby sa išli pást. Zakál naši dobrovolníci v roku 1918 a v 1919-ém robeli vojenskú

službu republiky, zatiaľ sa k nám nastehovali Hornáci, čo sme ich indy len tot, v Piešťanoch vidávali, jako sa plavili dole Váhom na pltách. Aj neskaj ich natískajú, delen môžu. Skoro každý zri-zenec a vybehaj v Bratislave je hen z Liptova, Zvolena, z Orav-skej, alebo z Tureckej. Tak si pomahajú navzájem u nás tí tureckí, liptovskí a iní Hornáci! Šak uvidíte, kolko poslancov bude mať z Tulipánova len taká čierna, či čiernomodrá strana. Na prvých miestach má na kandidátkach všade len Hornákvôv-Tulipánčanôv a Dolniaci im ich majú volit. Budú volit, ale len blázni, prissám! Ked sa naši chlapci vráteli z vojny, už nebolo pre nich umiestnenia, aspon nie na lepšie miesta. Ale ked už páni Hornáci nestačeli, ked aj na Slovensko bolo treba dávat trochu lepši pozor, našli aj za hlavného policajta z Brezovej, „tatará“ a von to už tým pelendrekom zrovnál jaksapatrí šetko. Lebo robiť poriadek v štá-te a národe, to je tažšie jako chytat pstruhov tam kdesi, na Čiernem Váhu! Nato treba chlapôv! A ščil nás tí Horniaci chcú spasit s ich autonomiú a vyžrat nás celkom.“

„Naša strana teda pôjde pred vládu, ba aj pred samého pána prezidenta republiky, aby to skusil s Brezovanmi. Nech by svet mrkal na nás, čo vieme a či tu ubudlo nezamestnaných, bolševí-kov. My naj Brezovej už máme takých ľudí tolko, že bysme ich aj mohli vyvážat.“

„Sláva Brezovanom! Nech žijú! Nech sa polepšia! Ved sú horši každý jako sto židov!“ — volajú ľudia zo zástupu.

„Čo bolo už neni a minulo sa, priatelia,“ — pokračujú strýko. „Treba sa nám starat o blízku budúcnost. Treba sa nám učiť, a v obchode — vždy od Brezovanôv. Tu hla, poviem príklad: Brezovan môže kupovat prasce na živú váhu a nepotrebuje váhy, nepotre-buje minciera. Von drgne prasa, toto zakvičí a von už vie, že kolko váži prasacko. Po kviku pozná na deko, kolko váži. Ked kupujú prasce pre vojsko, pre štátne domy, mosí každého cecá-ka prebierat komisia, jako ked asentýruje žrebcôv. Keby tam byly Brezovania, už ušporia štátu na výdavkoch za tú komisiu. Mám pravdu, alebo nýje, há?“

„Tak je, sláva vám, sláva!“ — volá zástup. „Vy spasíte re-publiku!“

„A máme viete, mnoho študovaných ľudí. Tatkovie sa na to naplatili a vyštudovaní hyndžilieri merajú tot potoky. Dochtori sekcírujú žaby v barinách a fiškáli dávajú pozor na ništ a pokú-šajú poriadnych ľudí. Prissám, pomály aj hrobári mosia mať u nás vysoké školy. Naša strana týmto učencom poradí, aby nad tým ondieli, uvažovali, jako spárit stonožku s kancom, aby sme tu

mali miesto štyroch — sto šuniek. Nech by sa aj chudoba najedla raz poriadne. To je správna politika! Mám pravdu?“

„Sláva vám; takej strany tu ešte nebolo! Sláva Kopúnovi. Nech žije!“ — kričí „hlasovací materiál“, ženy i chlapi spoločne.

„My sa staráme o mládež ináč jak ostatné strany. Z nás si budú brat príklad naši protivníci...“

„A keď už sú mašiny na všeco“ — pokračujú strýko, prečo dosiaľ nevynašli aj takú čo znese vajco bez sliepky, keď neskej vyľahne sa kura bez kvočky? Dosiaľ sa na tom márne trápila Zemedelská akadémia v Prahe a Zemedelská rada pre Slovensko a Podkarpatskú Rus v Bratislave. Patent im obidvom predá naša strana. Hyndžilieri v našej strane musia aj takúto mašinu vynájsť a strana si ju dá patentovať. Stane sa tak skoro po volbách.“

„Kde je moc bystrických sliviek, aj belíc, nech sa z nich uvarí lekvaru. Naša strana je za lekvar, ludkovie moji. A lekvar nech sa vyváža od nás! Preto vám radím ludkovie, nejedzte surové slivky, je to škoda, zvaná národohospodárska. Neradím tiež jest surové slivky a zapíjat ich cmarom, alebo kyselým mliekom. Nemca som takého dávno nevidel, jakého by si utržel každý, kdo ma neposlúchne!“

„Ludkovia moji, já som nechodél univerzitu, já vám tu hovorím od plúc a jako mi dzobák nariastél, hovorím naozaj šetkým vám z duše. Neverte ostatným stranám, len nám verte, lebo my naozaj chceme dobre národu a republike a chceme najakuratnejšie. Ošmeknú vás čierni, zelení, rudí aj červení a ostatní všetci. Spasí vás len naša partaj.“

„A čo je s antonómiu, strýko? Ste proci nej, alebo zanu?“ — ozýva sa sused Švancara, takto komunista, ale človek, ktorý si rád utiahne z každého, kto sa dá.

„Synku, von ti to už povedal pán viselec, či Volentier; keď bys bol zabol, popros ho, von ti to zopakuje. Já mám inšie na myslí“ — odpovedia pohotový strýko. „Abys sa na mna neuharkál, že som asnaj nadutý a nechcem tu odpovedat. Vezd, že som už raz tu spomenúl aj o autonomii. Hornáci nám ju zasiali, Hornáci nás chcú oblažovať lebo ich je tam jak maku a nemajú sa už kam roztahovať. Nestarajú sa, že čo bude, keď zaplavia a vyjedia aj nás, Dolniakvôv. Kam potom zas my pôjdeme? Čo zas potom vynájdu za — nómiu? Poriadni republikáni musia sa postavit proti autonomii; je to pánsky figel, pánska huncutéria.“

„A my sme zato, aby sa porcie platily, ale múdre. Nyje tak že nevieš či si, či svoj, alebo financvôv. Cítíme to velice aj my, brezovskí gšeftári, keď banky majú o nás o mnohém informácie,

praj: „na každý peniaz zlý a platí len v mene republiky...“ Ono to neni ani u vás, v Lipovém lepšie, ale odpomôžeme tomu my, samospasiteľná naša strana, keď prideme viacerí do snemu. Naša strana spasí národ aj bez autonómie...“

„V Lipovém bývaly kedysi veľké tarmecky na ošípané. Neskej to už nejde. Prečo? Lebo sem vozia svine maďarské, ale my nemôžeme vyvážať kožu, futro, vlnu a drevo do Maďarska. A vláda káže, že máme dochovávať menej svín. My poslúchneme vládu, keď nám to tak zaondie, zariadí jako v Americe, kde vyplácajú občanom premie zato, že nechovajú bravôv. Mojej manželke písal jej známy z Ameriky, že tot kedysi dostal tisíc tolárovôv premie zato, keď nedochovával prasce. Von jej píše, že predtým tricát rokôv choval prasce až petsto kusvôv. Teda, že ščil nechovával petsto kusvôv svín — dostal tisíc tolárovôv... Pýtam sa vám prátelia, či by ste vy každý nestačel nevychovať petsto kusvôv do roka? Som presvedčený, že keby ste sa nato zariadeli, mohli by ste nevychovať aj z dvetisíc svín, jako to už zavádzajú hen, v tej Americe. A potom sa divte, keď von, taký Amerikán príde sem a ohrna nos nad zlým bisnisom u nás. Von zarobí na tom, že nič nerobí. To by ste aj vy bárkerý uhádél, či nýje?“

„Sláva Kopúnovi, sláva!“ — volá národ. „To je správna hospodárska politika. Nech žije samospasiteľná strana, nech žije Kopún! Nech žije aj Jano Rágala...! Drž hubu, čo by ten vedzel! Drž ty! A nehan vlasného! Rágala je náš, bud rád, že tam budeme mať poslanca...! Rágala je náš ale je taký chumaj, jako si aj ty a preto je v sneme figu platný...!“

„Pomály ludkovia, pomály; chytíme aj starú!“ — miernia strýko Kopúnech rozvášnený hlasovací materiál pod tribúnou. „A očúvajte raz aj múdre reči. Nehnevajte sa na teho, čo uráža našu stranu. Von totiž nedáva svojej hube nadarmo jest. Von ju mosí aj zamestknávať nejak... Teda jakorieč s tú Ameriku: Oné, šak to by sme dobre mohli aj u nás zaviest, ale moseli by ste dochlapa volit našu stranu a povedať aj domajším, aby nás voleli.“

„Vy ste v Lipovém mali kedysi vinohrady a mali ste aj právo výčepu svojeho vína. Nemáte vinohradôv, ale to právo kdesi je tu, na každém dome. Naša strana vám to vymôže. Ona má takých potrimiskárovôv fiškálskych, kerí nemajú čo robiť, tých do teho zapriahne a nech to poriadne vyhladajú a my to v sneme, aj v senáte potvrdíme. Aj na tomto práve zarobíte, lebo financi na vás nemôžu pre šenkovanie, keré si tu zrobíte podľa práva a spravodlnosti. Keď budete nás volit, zrobíme vám tu fabriky, nastaváme delenjakých novôt a budete sa mať všetci dobre jako nikde na svete...“

„Ked sa hovorí o povinnej asekurácii, my sme neni proti nej, ale nech si hu platí štát...! Von to chce mat; my nyje! Tak nech platí!“

„Tak je, to je múdra politika!“ — ozýva sa zo zástupu. „Len takáto politika spasí národ...!“

„Sme proti porážkovej porcii; šlak ju krútel! Len Cigán u nás neplatí takejto porcie, čo jej ani páru neni v Písme. Sme aj za kanalizáciu, reguláciu, komasáciu (toto si strýko všetko čítajú s papierika) sekvestráciu, malverzáciu, degradáciu, melioráciu, valorizáciu, devalváciu, defláciu, stagnáciu, aklimatizáciu a jako sa len ešte volajú tý potvory delenjaké..., ale sme zato len vtedy, keď si takú drahú parádu platí štát a nie poplatníci...! My platíme na štát. Bez nás by nebolo štátu. Štát mosí poslúchat nás, lebo ho prissám, dáme klačat na ostré polienko. V nebohém Uhersku moseli sme poslúchat každého žandára a dedinského pisára. V demokracii je to naopak. To jest, malo by byt naopak a my sa už postaráme o to, aj o ten naopak.“

„Sláva rečníkovi; može si sadnúť!“ — kričí hlas zo zástupu a iné pokračujú:

„Vydriduch kapitalistický jako každý druhý! Hanba samospitelnej strane! Hanba tvojej rudej; dole s červenú! Nech žije zelená! Hanba čiernym, upoteným. Nech žije Hromada! Sláva Stalínovi! Čvachoslovák jako všetci; dole s ním! Nech žijú všetky internacionály! Ohol ho, chnupa!“

„Ved už si len zachliamte chlebárnami“ — vraví rečník, „ale chliamte múdre!“

Národ ustal nad takouto nijako nie akvizičnou poznámkou a strýko Kopún pokračovali:

„Ale my vieme, že štát, republika nesmie byt dojnú kravu. Ona mosí mat aj príjmy, aby mala z čoho platit takéto veľiké výdavky na zvýšenie obecného blahobytu. Ja vám ludkovie, prezradím svoj návrh, kerý uzákoníme až naša strana zvíťazí ve volbách. Ten návrh je velice jednoduchý:

Zaviest občanské rády, to jest všelijaké metále za zásluhy aj pre domorodých a domácich občanôv tohoto štátu a nie len pre cudzincôv. (Ludkovie zlatí! To by bol gšeft! To by sa hrnuly groše do štátnej kasy, keré nech by teda vláda predávala). Poznám našu fajtu, viem jakoby Česi kupovali rády a Slováci by ich chceli prelicitovať. Slováci v ničom nechcú zaostat za svojími českými súkmenovcami. Tejto zdravej snahe využije minister financií pre štátnu kasu. Ešče nikdy náš finančný minister tak snadno, bez nadávky a námahy neinkasoval porcií, jakoby byly dávky za rády. Či je tak, chlapi?“

„Tak je strýko; to je múdry nápad! Kdo sce mat metál, nech si zan zaplací.“

„A odaniť treba šetkých radov titulárnych aj „virklich“ a majmaradov na 3 roky nazpátek, čo aj metálu nemajú. Zaplaca; metál sa im može nejaký dat!“ — ozýva sa Mišo Bamburica prisazný.

„Šak u nás je v móde dane predpisovát a inkasovát aj ze zpátečnú platnosť; nech by si štátna kasa pomohla, lebo ináč ostalo by šetko pri starem a šelijakí radovie by nám behali bez metálôv, — naboso, jako sa hovorí.“

„Správne hovorí!“ — volá hlas zo zástupu. „Kdo sce mat rád a byt radcom, nech si to zaplací.“

„Zato za všetko bojuje naša strana samospasitedlná“ — dodávajú strýko Kopúnech, „a vy všetci len na túto stranu hlasujte! Naša strana má už pripravený návrh zákona na odanenie zlých svekrúš a to s platnosťú zpiatečnú až od politického prevratu. Sme presvedčení, že keď si minister financií správne predpíše a zinkasuje túto porciu, štátnej kase zvýšia ťažké miliony a odpadnú šelijaké druhé dávky.“

(Výkriky: „Sláva samospasitelným! Sláva Kopúnovi! Dole s ostatnými stranami! Nech žije samospasitelná! Na tú hlasujeme!“)

„Sme proti veľkým bankám a proti ich vysokým úrokom, čo berú od požíčiek!“ — pokračujú strýko Kopún. „Od vkladov, nech by teda dávaly aj trochu vyšší úrok; šak by sme sa spokojeli aj z 10 percentami, ale aby nebraly taký pohanský úrok od požíčiek...!“

„Dole s bankami; ohol ho! Nepotrebuje ich! Okrádajú nás!“ — kričí nezodpovedný živeľ, ale z toho sa strhla zas chumelnica.

„Ná, a v Rusku ste potrebovali banky, páni bolševíci, há?“ — pýta sa Julo Fidrmuc, prokurista ktorejsi miestnej banky. „Tam ich máte aj dnes a keby ste o nich to povedali, čo včul, tu — obesili by vás.“

„Banky v sovietském Rusku sú naše, slúžia robotníctvu, ale u nás, zdejšie, keď slúžia, nuž tak len brucháčom a pupkáčom“, znie odpoveď zo zástupu. „Bankárov by bolo treba poslat, aby podávali cehly!“

„Bankári, či bankoví úradníci manipulujú cudzie peniaze, nemáte im ubližovať...“ bráni sa Fidrmuc.

„Aj minár mele len cudzé zbožie a precca má zamúčený kabát!“

Po tejto odpovedi rozosmial sa celý zástup. Okresný náčelník musel národ tíšiť, aby vypočul rečníka v kľudu. Kandidát pokračuje:

„Bár sme aj boli ve vláde, precca sa naším nelúbelo mnoho vecí, na keré moseli kývat. Nelúbelo sa to aj nám. Tak tu máte: Jeden minister zakáže pre vojsko nakupovať masso, lichvu v zahraničí, druhý minister zas dovolí, aby pre ten samý účel bola sem privázaná cudzá lichva. A vy si môžete svoju zaúdit...“

„Hanba takým ministrom!“ — prisviedča poslucháčstvo.

„Pán minister zemedelstva zas chce, aby každý kraj mal svojho býka a to u nás pinzgavského, inde symentálskeho, hanáckeho, montafonského, pustatinného... A všetko, aby obec draho platila. Ked si ho nekúpi, predpíše jej to okres a ešte aj pokutuje obecné predstavenstvo. Gdo to len videl kedysi? Šak to nebývalo ani za Madarvôv...“

„Neni pravda pán Kopún“, upozorňuje okresný náčelník. „Chov dobytka bol aj v Maďarsku rayonovaný. Musí byť aj u nás. Na to je zákon, ktorý odhlasovala aj vaša strana...“

„Nech odhlasovala! Ja som pri tom nebol. Ale ked si svoju prácu zastal býk, čo naša obec tot pred desat rokami kúpela od žida Fenster Mayera, načo obci válat nové terchy? To je krivda a proti tej naša strana zakročí akurátne. To je nedemokratická sekatúra!“

„Zajtra priatelia, platíte svoju porciu demokracii. Zajtra volíte do snemu. Jako si postelete, tak budete spat. Ked si sami nepomôžeme, nigdo sa nás neujme. Povedál som vám svoj a našej strany politický a hospodársky program. Gdo by mu nerozumél, tot kerýsi miglanec má aj naše novinky a plakáty. Von to dá aj na papieri. Vy chlapi ešte v poslednú hodinu chytte každý svoj rozum do hrsty, agitujte za víťazstvo našej strany. Lipové nech sa drží múdre, šak ked budeme ve vláde, nezabudneme vám to. Hlasujte aj vy ženy na našu stranu, kerá má číslo 0, lebo je nad všetkými ostatnými stranami...“

„Strýko a do senátu máte dve nuly, a či tiež len jednu?“ — pýta sa Matej Krištofec rečníka. „Ved to by bol potom hajzel!“

„Jako komu synku, jako komu!“ — odpovedajú strýko. „Tebe hajzel, druhému záchod, tretiemu zas salón, jako hen v Amerike. Mne teda tiež salón. Ale aj do senátu máme jednu nulu, taktiež do krajiny a do okresôv, abys reku nemal príčiny uškírat sa, ty vagamba!“

„Oné, už bych mal aj skončiť svoju reč, ale ešte bych vás chcel poprosit, aby ste reku vyočuli aj tot Janka Rágalu, šak aj vôn je náš a bude poslancom“ — modlikajú strýko.

„Nyšt, nyšt nesceme!“ — volá zástup „Čo snád nevieme, že čo je, čím bol? Čo nám on povie múdreho? Nech si bude poslancom!“ Očúvať ho nesceme. Chyma, keby sa naučil čomusik...“

„Tak tedy, keď je tak, nech je tak! Dakujem vám za dôveru, že ste ma tak v tichosti vyočuli. Vynšujem vám šetkým šťastlivú dobrú noc a tým končím...“

„Pánbo daj!“ — odpovie národ a chlapi úctive dvíhajú klo-búky. Dvíhajú všetci, aj tí čo prv skákali do reči strýkovi.

Tým skončila aj táto agitácia v Lipovom. Národ — ako obyčajne debatoval v hlúčkoch a skupinách o programe samospasiteľnej strany, ale vášnivých debát už tu nebolo. Možno aj preto, lebo v krátkej predvolebnej lehote počul ľud mnoho politických debát, námetov programových, demagogie, lakovania, natierania, uťahovania, prázdnych sľubov a klamných námluv. Toto všetko nestačil stroviť. Po voľbách zpravidla sem už málokto sa podíva či zo zvolených, alebo z generálnych štábov politických strán. Výchova voličstva ponechaná je časopisom a snaživým jednotlivcom, vonkovským pracovníkom. K národu sa prichodí len keď majú byť voľby a keď politické strany žebromia o hlas každého voliča a voličky. Sekretári a časopisy nestačia zamestnávať národ v období medzivolebnom.

Pred týmito voľbami predchodila aj prudká kampaň časopi-secká. Časopisy, ako je vari blahodárnym zvykom v demokracii — hľadaly u kandidátov protivných strán hnidy, prepieraly špinavé prádlo každého a kydaly hanu aj na jeho predkov. Snád len medzi časopismi koalovaných strán uplatňovaná bola akási zdanlivá slušnosť, ale v letákoch, ktoré nemohly redakcie denne a do-chvíľne kontrolovať — kydaly hnoj na seba vzájomne, ani keby sa nechumelilo. Opozičné strany vytiahly zas aj staré svoje ka-nóny, ktoré by mali dávno odpočívať v arsenáloch a tými mydlily nenávidených koaličiarov, až sa im kúrilo zo štíc. Ľud sa často čudoval, či je toto všetko možné, prípustné a strannícka bezuzdná streštenosť u niektorých strán začala sa hnusiť premnohým sta-točným ľuďom.

Na Podkarpatskej Rusi niektoré strany vydaly aj hebrejské letáky. Boly to strany čierna, modročierna, zelená, bledočervená a to sa vie, aj červená, sklbasená so židmi, ale len do snemu. Do krajiny a do okresov stavali židáčkovia svoje osobitné kandidát-ky. Nuž hľa, odrazu začali židia nesmrdeť politickým stranám, hoc ináč každá si len dáva istú rezervu pri politických paktoch so židmi. Pri voľbách nik nesmrdí nikomu. Keď by aj kde tu smrdelo, pan kandidát bere dych na plný nos, plné pľúca a smrad

je rýchlejšie konzumovaný. Po voľbách môže si už smrdeť každý ako chce. Tak je to podľa poriadku demokratického.

Verejným shromaždením samospasiteľnej strany v Lipovom, konanom dňa 18. mája 1935, teda posledného dňa pred voľbami, zakončený bol tam politický zápas. Videli sme, ako sa prejavoval hlas ľudu — hlas boží. Veru, veru; keď by sme na božskosť mali usudzovať podľa niektorých prejavov ľudu, ale aj jeho politických agitátorov a demagogov, mnohí by sme si zrevidovali svoj pomer k Bohu. Jednako však, v demokracii, kde sa vláda spytuje voľbami občianstva, čo a ako sa díva na veci v štáte, — nutno rešpektovať hlas ľudu taký, ako sa nám prejavuje pri volebných agitáciach a ako dochodí vecného tlmočenia odovzdávaním hlasovacích lístkov do volebného osudia.

Volebná agitácia si vyžiadala značnej energie. Agitátori, tajomníci boli už cele vyčerpaní, ufahaní, zachriplí. Všetci boli radi, že je už koniec agitácii, ktorá tento raz bola veľmi prudká a bezohľadná. Vraví sa, že nijaká energia nevýjde nazmar. Uvidíme. Zatiaľ si oddýchnime. Zapiť, ak sme si len včera domov nechali doniesť z toho „národného“, nemáme kde, lebo vládne nariadenie je tu, aby nedovolilo šenkovať deň pred voľbami a v deň volieb až do srátania hlasov.

Agitátori, kandidáti, generálne štáby politických strán boli zvedaví na zajtrajšie výsledky. Hej, keby bolo verejné hlasovanie, snadnejšie by sa dalo usudzovať na pravdepodobnosť výsledkov! Mnohý despota by si prial, aby sa volilo verejne. Mnohý volič zanádal by si, že odovzdá hlas, nič zaň nedostane a nik mu neuverí, na koho hlasoval. Eh; parom to ber! Škoda je tu už uvažovať! Ak sa čo pokazilo v politike vo volebnom období, ne- napraviš to za dva týždne pred voľbami.

Volíme.

No tak; stále vraj nič, volieb vraj nebude a tu sú hľa; dnes už volíme. Píše sa 19. mája 1935. Je nedeľa, všade sviatočné ticho a niet už stopy po predvolebnom rozčuľovaní. Akoby ho nebolo bývalo ani. Priedomie v každej dedinke pozametané; kde majú dievku v dome, aj cifrovane vypolievané a menovite pred domom, kde sa nachodí volebná miestnosť. A zas sa podívajme do Lipového, ako sa tam volilo, vkročme do niektorej volebnej miestnosti, tak na príklad do čísla VI v dome gazdu Štefana Smiešku. Bol to vari obchod pred nedávnom, ale majiteľ skrachoval a Smieškovi ostaly tu veľké dve miestnosti nezaplnené. Tu sa volilo do poslaneckej snemovne. Naproti pod číslom 5893 bola volebná miestnosť pre senát. V každej miestnosti je osobitná volebná komisia, pozostávajúca z delegátov politických strán, zástupcu úradu a vládneho komisára.

Každá politická strana, ktorá v tomto kraji kandiduje, má si vyslať do volebnej komisie svojeho riadneho člena, jeho zástupcu a krom toho ešte jedného dôverníka, aby vraj dával pozor. Rozumej, — má dávať pozor na poriadok a na prsty tamtých delegátov z iných strán. Títo zas dávajú na neho pozor; kontrola je tu ohromná, ani vo vládnej koalícii. Ukradnúť tu nemožno ničoho.

Pán vedúci notár s rychtárom sa už včera postarali, aby tu bol naporúdzi aj nejaký bezpečnostný orgán. Lipové má len dvoch policajtov, a to takých neškodných, tí nestačia obsadiť všetky volebné miestnosti. Preto sa pán notár poradil s veliteľom miestnej „armády“ — hasičov, či „fajerbérov“, ako ich tam volajú. Vybrali do každej komisie po dvoch, zdatných, čo už slúžili v československej armáde a vedia seknúť opäťkami, keď na to príde, ale vedia vyhodiť tiež nezbedníka z krčmy. Na tieto úkony zacičoval ich toľ kedysi sám pán rychtár, ktorý si v nich robil pohotovosť pre prípad, že by sa mu nadrali policajti a on nemal po ruke polície, keď by sa strhla pračka v niektorej krčme. Hasiči sa hodili do parádnej uniformy, narazili na hlavy čáka mariatereziánske a jeden doobeda a druhý za ním dovečera „zarezával“ službu vo volebných komisiách.

O ôsmej hodine už boli všetci delegáti, zástupci strán aj s náhradníkmi vo volebných miestnostiach. V našej šestke boli o voľačo drier. Posadali si pekne okolo stola a čakali. Najstarší z nich ujal sa funkcie predsedu dľa veku. Prijal legitimácie od každého. Menoval zápisníkom zástupcu notárskeho úradu, privítal vládneho komisára, ktorý bol sem vyslaný z okresného úradu a nebol to nik iný, ako Jožko Prisažný-Klim, štátny učiteľ z Držkoviec. Okresný úrad takto si musel najednať komisárov z radov miestnej i vonkovskej society. Predseda na tento prípad zákonom stanovený, vyzval povereníkov strán, aby si zo svojho stredy zvolili predsedu a podpredsedu, ktorý povedie voľbu.

„Nech budú tot strýco, Jano Šimko-Šibenica, zavolá Mišo Omasta, zástupca červenej strany. Poznáme ich, šak teda môžu byť...“

„Šak môžu byť!“ — ozve sa ešte ktorýsi delegát.

„Tak tedy nech sú!“ — dodáva predseda ad hoc. „Alebo, je niegdo proci? Keď neni nikoho proci, nech sú tým predsedom strýco, či pán Šimko-Šibenica.“

Čierni sa síce hniezdili, aj čiernomodrí, ale úst neotvoril ani jediný. Vystihol to aj predseda a preto, aby vyhovel aj im, nevrhnuť za podpredsedu Paľa Mizeráka, povereníka strany čiernej. Aj toho zvolili. O tomto akte už sa urobil zápis do úradnej zápisnice a nový predseda, Šimko-Šibenica ujal sa svojej funkcie:

„Tak teda oné, keď som tu a vyvolili ste ma, čo mám robiť? Pekne vás vítam šeckých a spravujte sa mi tu polla zákona, lebo ináč... šak ma poznáte, že som neni vyberavý! Už je po agitácii, už si každý mohol povedať svoje, a neská už mosí sedieť v porádku. Tu sme, aby sme vykonávali najvážnejší akt v demokracii, odvolili si tajne a polla svojeho svedomá. Uvedomme si prátelia, že za túto, na pohľad ani nyje tak onakvú slobodu — naši národní vodci, naši legionári, naši buditeli krvavo bojuvali...“

„No ták, puscíte nás už hlasovať, či nýje? Já mám robotu v Spanilej Lehote, aj já mosím odcestovať...! Hlasujme!“ — ozývajú sa hlasy netrpezlivých voličov z predsiene.

„Marcin, hybaj ven a povedz, že mosá čakať lež otvorím komisiu!“ — ponúka predseda strážneho hasiča. „Povedz im, že to neni veklu ušúlat, alebo príščipek prilepiť na čižmu...!“

„My sme sa dožili práva voliť jak ľudie a nie jak svine. Nás už a naše dzeci nigdo nemože hnat pred komisie a otvorene tam odhlasovať, jako bývalo za nebohého uherského režimu. Volíme jako slobonní ľudie, volíme jako v Amerike Vážme si tej slobody, dzívajme sa na volebný úkon jako na niečo posvátneho, čím

sa nemožu neská už pochváliť národy okolo nás. A tým volebnú prácu otváram...“

„A já sa pripojujem ge slovám pána predsedu!“ — dodáva zas podpredseda, Mizerák.

„Ščúl oné, chlapi!“ — komandujú strýko Šimko-Šibenica, takto príslušník strany samospasiteľnej. „Marcín ukáž sem úrnu, či je v porádku!“

Člen volebnej komisie Marcín (nezáleží, že ku ktorej strane patrí, v komisii sa všetci poznali, boli z jedného miesta, nuž oslovovali sa väčšinou po mene) zodvihol dlhú bednu, otvoril ju pred predsedom, namrkli do nej aj ostatní povereníci. Nato ju Marcín uzamkol a kľúčik oddal predsedovi, ako tomu prikazuje volebný poriadok.

„A ty, Ščefan budeš prezierat voličom, či majú šetky kandidátky v rukách. Keď by niekerému chybovalo čo z nich, tu zas Ondriš Kefáč odčíta mu z lístkov, jako stojí na stole. Gdo nemá volebnej legemetácie, od notárskeho úradu, podzívam sa ja a tot Mizerák do zeznamov, či je patričný tam zapísaný a pán úranník mu vystavá novú legemetáciu. Ty Mišo budeš voličov po jennom diriguvat za plachtu. Dáš pozor, aby sa tam netlačili a neboli tam nikdy naráz dvá. Macej a tot Palo budú sedzet pri úrne a dávat pozor, či tam každý volič a volička hodzí kopertu a odhodzí vella lístky neplatné. A ty tam, Krišpín, fajerbér čo si, poránne nám sem púščaj ludzí po jennom, aby tu nebola tlačénica...! No a môžeme íct z božú pomocú! Sem glajbase aj pre Mizeráka, aby sme nevynechali nikoho a zaštrajchli každého gdo odvolil...!“

Vidno, že strýc Šimko-Šibenica nefungovali prvý raz pri voľbách, lebo si počínali ani nejaký generál. A toto hľa, imponovalo aj ostatným členom komisie.

Prichodili voličia a voličky bez hluku, bez zvuku a s vážnosťou, akej vyžadoval tento dôležitý občiansky úkon. Prichodily ženičky rovno z kostola, s ružencom v ruke a kandidátkami, složenými v druhej ruke, vedľa modliacej knižky, z ktorej vyčuhovala kandidátka strany rudej. Iné zas maly z domu už pripravenú kandidátku niektorej strany čiernej. Bolo si z čoho vybrať; len by sme o peniaze mali takú núdzu, ako o kandidátky do parlamentu!

Zástupcovia strán sa medzi sebou dohodli, že na ktorú dobu ostane ktorý sedieť v komisii a potom, že ho zastúpi nástupca. Zamenil sa na čas aj predseda komisie s podpredsedom, lebo bolo treba jednak odísť odvoliť do komisie, kam bol ktorý ako volič zadelený a tiež zajesť si dačo. Strýco Šimko-Šibenica boli si vedomý svojeho úkonu a kontrolovali voličov, menovite mlad-

ších a obzvlášť voličky, či volí vždy skutočný volič a nie snád jeho povereník.

Jeden člen komisie odoberal legitimácie a vyvolával hlasite mená. Predseda a podpredseda vyhľadali si patričné meno v soznamoch, zaškrtili ho tam červenou tužkou, zatým iný člen komisie podal voličovi obálku, keď predseda bol prv ohlásil, že môže hlasovať, lebo je v poriadku jeho voličský zápis.

„Tak oné, Kačko“ — vravia strýko predseda ku peknej, 22-ročnej Kačke Mudrochovie „že bys nám povedala, kedy si sa narodila?“

„Veru nepoviem, šak to máte tam napísané, čo vám to mám tu na celé vráta ondziet...!“ A nepovedala, nemusela, lebo ju tam poznala celá komisia.

Z novších pristahovalcov do Lipového strýko nepoznali rodné údaje niektorých. Preto si aj na takých „došliapli“ podľa zákona a predsedníckej pravomoci.

„Martin Húždžala; hm — to by sme tu mali, ale oné; kedy si sa narodil synku?“

„Čo já viem; mám druhej roboty dost, a nie si merkuvat, či som sa narodil a gdze!“ — znie odpoveď voliča, ktorý nechápal, prečo táto otázka.

„My sme tu neská úrady, abys vedzel a polla zákona máme právo porovnat si takéto údaje. Poránnny človek má vedzet či sa narodil a gdze, alebo či len prišól na svet jak pohan...! Nechajte ho odvolit, keď aj nevie, kedy sa narodil...“ — vraví predseda.

„Pánbo daj dobrý den!“ — pozdraví sa sused Švančara, ako sa patrí na poriadného voliča a pred váženými strýcami v komisi.

„Pánbo uslyš!“ — odpovedá predseda. „Prišól si Jurko, prišól? Pekne od teba, že sis' vedomý občanskej povinnosci.“

„Šak aj bych bol, ale mi nepasujú tot kandidátky. Chybí mi jenná a natú scem hlasuvat akurát!“

„No, šak tu ich máme v zásobe dost, dostaneš čo ci chybí! Od toho sme tu, jako údy komisie a úrady...!“

„Tak prosím, dajte mi tú dlžníckú. Čítal som v novinách, že gdesik kandiduje aj strana dlžníkov, a tá mi je najbližšá jako sa mi vepchala banka do grumbuchu a nedajbože dostat ju ven odtál. To je tá akurátna strana pre nás, dlžníkov...!“

Predseda sám prezerá hlasovacie lístky, či je tam aj tá strana, lenže táto nekandidovala v Trnavskom volebnom kraji. Bol z toho poplach medzi členami komisie, až ich uspokojil vládny komisár, že darmo by tu hľadali kandidátku dlžníkov. A starý

Švančara nadával na demokraciu, na „čudné porádky“, keď sem nepustia vraj kandidátku jedinej poriadnej strany.

„Macúch Jurajová!“ — hlási prehliadač legitimácií. Predseda listuje v sozname, mrká aj podpredseda, ale niet takého mena v nich. Bola to nejaká osoba, ktorá sa sem buď nedávno nastahovala, alebo hoc Lipovčanka, vydatá bola mimo Lipového a vyšla z pamäti členov komisie. „Možno bola vydatá v Maďarii.“

„Prosím a čo ste vy?“ — pýta sa predseda.

„Som Macúchová Jurajová, ščulkaj už gdova; šak vidzá!“

„No vidzím, ale neviem, či ste Macúchová manželka, céra, svekruša, sestra, stará manka, alebo frajerka...!“

„Ale gdze! Manželka som Macúchová, zákonitá. Muž mi umrel, prišla som sem.“

„Ale vy máte aj krstné meno azda?“

„Jakožináč! Elízabet Vydrigrošová; šak ma tot báči Krahulec mosá poznat, keď ma kedysik hnali s čerešni u nich.“

„Och nýje, gdze by! Ja sa dzievka moja, nepamatám na teba. Darmo mi to hovoríš.“ — bráni sa člen Krahulec.

„Prosím, nenechám vás hlasovať. Vy sa voláte po slovensky správne a podľa zákona Alžbeta Macúchová. Tu mám inakšie meno a to mi neštимуje. Môžete odejť. Hlasovať vám nedovolím!“ — oznamuje predseda resolutne. A ostatní členovia ani nemukli. Baba ovšem nevolila.

„Prosím a kerú mám hodziť do koperty?“ — volá zas nejaká babka za plachtou.

„Len tú našu Kriscina! Našú vol!“ — ozvú sa hlasy všetkých členov až na predsedu, ktorý ale zakročil mocou úradu svojeho:

„Cicho páni; nedovolím agitovať! Nech si volí kerú sce! Mala dost času rozmyslet si, kerú má volit.“

Prišiel tiež nejaký volič, ktorý si nechál doma jak kandidátky, tak aj legitimáciu. Skúšal, či bude môcť odvoliť aj bez týchto dokladov. Ponevác ho z komisie poznali dvaja členovia a jeho meno bolo v sozname voličov riadne zavedené, vystavili mu novú legitimáciu, vydali všetky kandidátky poznovu a dovolili mu odhlasovať.

Poniektoí členovia volebnej komisie zapálili si do fajky, takže tam mohol človek krájať dym, toľko ho bolo. Vládny komisár požiadala, aby menej fajčili, lebo vzduch je tu veľmi zlý. Nevynímalo sa práve najchutnejšie, keď niektorí fajčiari šprtali po dlážke, ani husi. Predseda to nemohol dobre zakázať, lebo sám by si bol rád zafajčil, keby bol mal kedy a aj sa hanbil trochu.

„A kolko mám hodziť do koperty?“ — pýta sa nejaký strýko zpoza plachty.

„Len jennu, len jennu, ale netašmite sa tam dlho, lebo tu už za vami čakajú druhí voličia!“ — napomína predseda, ktorý zatým poznovu začal niekoľko ženičiek skúšať na rodinné údaje. Vonku poniektorí voličia, ktorí toto začuli, nazdávali sa, že toto je povinné hlásenie. Preto istá Magdalena Jastrábová, stará pan-
na, rozbehla sa na faru spýtať sa farára, kedy sa presne narodila. Sotvá predstúpila pred komisiu, bez toho, aby sa jej kto bol spy-
tával, sama od seba začala odrectúvať:

„Narodila som sa na posteli, je mi 42 rokov...“

„U teba by nám to štimovalo,“ oznamuje predseda, „neustá-
vaj sa; mi ci to veríme. Odvol polla práva a spravedlnosci.“

Zatým príliš agílly člen komisie, ktorý skúmal, či má každý volič všetky kandidátky, niekoľkým babkám zamiešal kandidátky, menovite vybral im z modliacej knižky už zvlášť pripravenú kandidátku strany rudej, alebo čiernomodrej. Z ostatných kan-
didátiek ani jedinej sme nevideli v modliacich knižkách pripra-
venej.

Komisia mala pridelených tisíc voličov a voličiek vo volič-
skom sozname. Blížilo sa ku 17-ej hodine. Všetci neodhlasovali. Ostalo asi 10% voličov, ktorí sa vyhli voľbe. Na tých už nebolo možno čakať. Predseda počkal ešte po 17. hodine s desať minút, dal pozreť, či na dvore nemešká ešte nejaký volič a volička, aj na ulicu prikázal sa poďívať a zatým dal zamknúť dvere do voleb-
nej miestnosti.

Nasledovalo otvorenie urny. Zraky všetkých prisediacich vo-
lebnej komisie spočinuly na urne. Postavili ju na stôl, predseda ju otvoril a obsah dal vysypať na stôl. Komisionelne bolo zistené, že už v urni niet obálky ani voľného lístka.

Obálky všetky rovnobarevné, opatrené razítkom obecného predstavenstva — otvárali dvaja členovia komisie a obsah, kan-
didátky odovzdávali ďalším trom, ktorí ich ukladali na hromádky podľa čísiel. Ak boly v jednej obálke dve kandidátky rozličných strán, neplatila ani jedna. Ak boly dve, čo aj jedna na poslanca a druhá do senátu, ale tej samej strane patriace, platila z nich jedna, poslanecká.

Pri otváraní obálok všetci členovia komisie napnuli zrak. Me-
novite dbali, aby sa nejak nedostala medzi obálky taká, ktorú by tam dodatočne vsunul člen komisie. Súčet obálok súhlasil s evidenciou odovzdaných hlasov podľa voličských soznamov. Nie-
ktoré obálky boly ešte zalepené, ač maly ostať otvorené, či pri-
vreté iba. To patrne niektorí voličia usilovali zachovať tajnosť voľby aj takýmto spôsobom. Otvárajúci mali s tým iba zbytoč-
nú prácu.

„No že aj na nás zas niegdo pamatal!“ — ozve sa hlas dôverníka strany, ktorej kandidátka vypadla práve z obálky.

Nadúvali sa strýco predseda, Šimko-Šibenica, keď rástla hromádka kandidátiek ich strany samospasiteľnej. Táto hromada bola najvyššia. Ale dostalo sa aj Nemcovi Henleinovi, bárs v Lipovom niet jediného Nemca. Pre Henleina našlo sa 20 hlasov; odkiaľ sa vzaly, nik netušil.

Prekvapením bolo, že rodoobranci dostali tu iba dva hlasy, ač mali v komisii zastúpených troch členov. Tiež strana čiernebiela, Panáčková neobišla lepšie. Mala tu riadneho člena v komisii, ktorý bol náhodou evanjelikom, mala zástupcu a jedného dôverníka, ale obdržala iba jeden hlas, to je — ten luteránsky.

Sráтали hlasy, všetko súhlasilo; z 893 dostali samospasiteľní 698, zbytok sa rozpadol medzi zelených, modročiernych, červených, Henleina, rudých. Každá strana dostala z neho po troške a každý zástupca svojej strany si namýšľal, že jeho strana tu zvíťazila. Povereníci zapisovali si výsledky hlasovania do notesov. Zápisník vyhotovil štvormo zápis o skončenej voľbe, jej priebehu a výsledku. Hlasy odovzdané, srátané — sviazaly do balíka, tento zapečatili a hasič ho niesol do obecného domu, kde sídlila ústredná volebná kancelária. Členovia komisie podpísali zápisy. Predseda poďakoval sa členom týmito, nehľadanými slovami:

„Keď sme to už zaondzieli, teda vám šetkým dakujem za príklanné plnenie občanskej povinnosci. Šecci sme dostali; voličie pamatali na každú stranu, nigdo si nemosí uharkat, že darmo tu sedzel.“

„Áno, strýco predseda! Šetci sme utrpeli víťazstvo!“ — hlási člen komisie, Jano Kravárik, ktorého stranôčka blede vyšla v tejto komisii, ale on si myslel, že v ostatných to bude lepšie, podobne si domýšľal každý partajník, ktorého strana, „utrpeľa víťazstvo“.

„V obecném dome sa dozvieme o ďalších výsledkoch. Já len za naše hovorím. Výsledky ste vidzeli. Ponaučenie si z toho vezne každý, jako si sám vybere. Šak už nech by bolo jak bolo, len nech bude dobre a my aby sme mali aspon na šest rokov pokoj od volieb. Ešče toho 26. mája a potom asnaj pokoj na vac rokov. Dakujem vám šeckým. A šeul si može každý z vás poránne vypít, ale za svoje! Sbohom!“

A komisia sa rozišla. Papiere, zápisy sobral sebou zástupca notárskeho úradu a odniesol ich do ústrednej volebnej kancelarie. Čoskoro sišly sa sem aj výsledky z ostatných komisií. Všetko bolo srátané a konečné číslice telefonované okresnej volebnej ko-

misii. Tak to robily všetky notariáty. Z okresu byly výsledky telefonované zas do Trnavy, krajskej volebnej komisii.

Podívajme sa aj do Trnavy, čo sa tam deje. Nebudeme vodiť čitateľa po všetkých krajských sekretariátoch, iba ak zaklopeme do takého v strane samospasiteľnej. V ústrednej volebnej kancelárii tohoto kraja je v podstate rovnaké složenie, ako vo volebnej komisii na poslednej dedine, alebo kopaniciach a jej predsedom je zástupca Krajinského úradu, vládny radca JUDr. et Phil. Dr. Jonáš Drbohlav.

Do krajského sekretariátu samospasiteľnej strany išli sa štyria prví kandidáti do poslaneckej snemovne a strýc Kopún za senát. Tento si priniesli celú hus, pagáčkov v kabele a víno od Belohlávka nosil zriadenec sekretariátu, Imrich Klčovánsky. Nosil ho svedomite. Hus musela byť zalievaná vínom, lebo by si myslela, že ju nebudaj sožral pes. Pán krajský, Kakalík bol chudák značne ukonaný, uľahaný. Obvodní sekretári sa nejak nebárs významenali. Jeden dokonca ochorel počas predvolebnej agitácie na zapálenie otlaka.

Do sekretariátu prichodili známi, prišli aj agitátori z okolia, aby si zatepla zistili výsledky volieb v miestach, kde prv agitovali. Zprvu sa teda len debatovalo, potom papkalo a zapíjalo. Pilo sa, ale len tak, do vzduchu; aby sa pilo. Statočný Slovák nerozleje pomimo. Na vífazstvo sa začalo piť až keď prichodily prvé zprávy. Dotiaľ sa iba referovalo, čo kde je možno očakávať, či vífazstvo, alebo úpadok a ktorá strana by tam získala prírastok. Slovom, každý referoval, čo vykonal, čo skúsil, ako sa tam rozfahuje tá, alebo oná strana na úkor samospasiteľnej. Bola to tu debata ani na veliteľskom pahorku, pri manévroch vojenských, po prevedení určitého námetu.

Telefónná centrála bola trvale obsadená. Potrebovaly jej aj krajské sekretariáty ostatných strán, lebo všetky byly zvedavé na volebné výsledky. Preto bolo treba každý okres prosiť viackrát, drôty byly stále obsadené.

Kto si vie predstaviť ohromné nadšenie, keď prišla prvá zpráva o výsledkoch v okrese X-skom? Pán krajský Kakalík už mal vopred nalinkovaný papier pred sebou, do ktorého vpisoval telefonom mu tlmočené výsledky o odovzdaných hlasoch každej strany. Vtedy bolo hlboké ticho v miestnosti, kde si pre nafajčený dym ani na meter nevidel od seba. Keby bol zaľal sekerou do dymu, ostane ti visieť v ňom.

Samospasiteľná strana získavala vo všetkých okresoch. V krajskom sekretariáte hneď porovnávali výsledky z predpo-

sledných volieb a zisťovali rozdiel, ktorý sa tento raz silne javil v prospech strany. Nešetrilo sa telefonom. Keď niektorý okresný náčelník nemal ešte všetky výsledky z okresu doma, zadiktoval aspoň tie, ktoré mal a s tým, aby pán krajský zavolať o hodinu, dokedy trúfa mať aj zbývajúce ohlásené.

A páni tajomníci, páni kandidáti a páni agitátori porovnávali výsledky aj zo svojho osobného hľadiska. Kde ktorý z nich rečnil, čo rečnil, akého pochopenia, či súhlasu docielil pre svoj program a dľa toho sa vystatúval, že oznámený sem výsledok je hľa, jeho osobným — úspechom. Nech to vidia a čujú aj ostatní, akým je on víťazom.

Ako prichodily zprávy o výsledkoch, tak sa pilo, zajedalo a fajčilo. Radosti nebolo konca. Strana tu vzrastala nad očakávanie, ani nerátali s toľkými ciframi. Isteže sa voličstvu ľúbil sympatický hospodársky program, s akým predeň prichodila samospasiteľná strana.

V zemskom sekretariáte v Bratislave bolo tiež rušno. Tam sa schodili zas vysokovážení páni bratislavskí „Conrádovia“, ale len takí, kaviarenski, teda neškodní, ktorí síce mnoho toho nafrfocú, ale ku drobnej práci medzi vonkovským ľudom sa mehlásia; mnohí jej ani nerozumia. Nehľadaj ich vo sviatkoch a v nedeľu po dedinách, na vonkove, medzi ľudom, iba ak na weekende. Ľud ich pozná zpravidla len keď ho žiadajú o mandát. Ale títo „Conrádovia“ vedia báječne rozdávať rozum „radovým vojakom“ z vonkova. Človeku je do popuku, keď počúva strategické výklady týchto „vojvodcov“. To sa vie, práci medzi drobným ľudom, práci každého druhu — sa rozumejú v prvom rade intelektuáli, ktorí žijú s vonkovským ľudom, majú k nemu plodnosný vzťah. Avšak „Conrádovia“ sú tu nato, aby delili rozum, oni sú v hlavnom meste, majú nato i pozičné právo, sú v centrálnych úradoch v hlavnom meste, rozumejú sa všetkému, lebo s úradom kvapne vše aj „chochmes“. Oni sú „ľudomilovia“ priživujú sa na politickej strane, majú pri nej a vedľa nej tučné vyžierky. Dovoľené trávajú v Italii, na Riviere, alebo v severnej Afrike. Doma im už nevonja. Oni „vlastenecky“ utrúcajú ľahko zarobený peniaz — v cudzozemsku. Takýchto parazitov nevedela sa dosiaľ zbaviť ani samospasiteľná strana.

Tak aj teraz sa schodia z nich poniektorí do úradovní zemského sekretariátu samospasiteľnej strany, aby, ako „na slovo vzatí“ strannícki činitelia z prvej ruky vypočuli volebné výsledky a podali o nich svoju, „smerodajnú“ mienku. Švrčky by sa vyľahly z posudkov týchto „Conrádov“, „vojvodcov“, keď dostanú zprávy,

ako ktorý volebný kraj hlasoval. A menší od nich, frajtri, kapráli — úctyplne s otvorenými ústami počúvajú „smerodajné“ mienky pánov vojvodov, aby ich potom podávali ďalej, ako svoje vlastné. Lebo tu sa hneď robia aj dohady a predpoklady pre zostavenie budúcej vlády.

Aj tu pracuje telefon a telegraf. Redakcie denných časopisov tiež bombardujú poštové úrady o telefonné spoje, aby mali čerstvé zprávy pre zvláštne vydanie svojich časopisov. Bárs úhrnné číslice dozvedia sa vždy od zemských sekretárov, ale vítané sú im aj zprávy z okresov a volebných krajov. Redaktori prijímajúci telefonické zprávy o volebných výsledkoch už majú pred sebou pripravené výkazy o výsledkoch z predošlých volieb, takže pre tlač zostavia hneď aj porovnanie s týmito a čitateľ má možnosť snadno posúdiť, či kde upadla daktorá strana, alebo získala na hlasoch.

I v Krajskom úrade je živo. I tam sa schodia pánski páni, aby zvedeli o volebných výsledkoch. Aj tu pracuje telefon, ale nie tak, ako keď sa volí do zemského zastupiteľstva. Tam každý úradník je zvedavý, kto do neho príde zas z jeho politickej partaje, aké bude politické složenie budúceho zemského zastupiteľstva a výboru. Komu musí zas poklonkovať v tomto volebnom období?

Voličstvo nebolo rozčulené ráno, pri hlasovaní, ale zvedavé je na výsledky večer. V hlavnom meste idú na dračku zvláštne vydania časopisov. Vonkov, pravda, musí počkať, až mu ich noviny prinesú nasledujúceho dňa.

Vráfme sa ale do krajského sekretariátu samospasiteľnej strany v Trnave, lebo o ten nám ide, v tom volíme a záleží nám na úspechu našej strany práve v tomto kraji, na ktorý zrobily veľký agitačný nápor všetky politické strany.

O 22. hodine už sa vedelo, že strana získava v kraji a na celej čiare. O 22.45 hodine už byly tu výsledky zo všetkých okresov. Radosti nebolo konca kraja. Pán krajský tajomník hneď vyrátať volebné číslo, lebo kandidáti a aspiranti kandidátski horeli zvedavosťou znať čím drier, kto bol zvolený za samospasiteľných. A čuj svete! Samospasiteľná strana i tu vedie, až päť kandidátov poslanectva bolo vyvolených a ešte ostalo asi pätnásťtisíc hlasov do druhého skrutínia. Tie darovali ústrediu strany; nech si ich použije, ako sama rozhodne. Do senátu boli zvolení dvaja samospasiteľní kandidáti a tiež ostalo 25 tisíc hlasov pre druhé skrutínium. Partajníci výskali rozradostnení a opojení volebným úspechom. Zvolení boli do poslaneckej snemovne páni:

Pavel Volentier,
Ján Rágala,
Ján Výžinkár,
Alexander Gabrhel a
Ján Chlebec.

Do senátu:

Júr Kopún,
Milan Čubka.

Novovyvoleným, nakoľko boli prítomní teraz v krajskom sekretariáte — gratulovali prítomní partajníci. Jedni z priateľskej radosti, druhí tak trochu aj z ironie. Ostatní, ktorí neboli zvolení, modlia sa, aby čert čím dŕiev pobral tamtých vyvolených a oni sa tak dostali k mandátu.

Na ostatných mandátoch v tomto volebnom kraji delily sa ostatné strany. Nezáleží nám na nich, lebo my sme sa borili za víťazstvo jedine spasiteľnej strany. Je isté, že ostatné strany utrpely straty, ale toho nepriznaly.

Krajský sekretár pán Kakalík usiloval sa zvedieť telefonom u svojho zemského kolegu v Bratislave, aké sú výsledky v iných krajoch, ale určitého nezvedel ničoho, iba ak náznak, že naša strana bude najsilnejšou na Slovensku.

Celá spoločnosť potom odišla z krajského sekretariátu do baru, kde si dali všetci poriadne „do nosa“. Víno, čo majiteľ tejto vyleštenej krčmy s dámskou obsluhou — kupuje u Kopu v Modre liter za Kč 6.—, tu predáva za Kč 30.—, ale novopečení zákonodárci platili, čo si aj vypožičali niektorí. Však to niekto zaplatí, a ten niekto bude štát; zaplatí to prvými dietami zákonodarcov. Z baru odišli mnohí rovno na stanicu a domov.

Doma bolo radosti vyše práva. Krajský sekretár postaral sa telefonom (vedel, že ktorý z novozvolených zákonodarcov, kedy stihne domov), aby pánov poslancov a senátorov čakali pri železničnej stanici s banderiumom. Keď aj toho všade nebolo napórúdzi, ale dostavili sa príbuzní, priatelia a „potrimiskári“, ktorí sa neskoršie priživovali na poslancovi a senátorovi svojho rodiska. Blahoželali novozvolenému navšelijako. Čo tu bolo ochkania, jojkania a hýkania! Ale bolo aj závidi hodne! Menovite manželky chlapov, peciválov — vytýkaly týmto, že sú nemehlovia, nikam sa nevykydnú, že vedia bezúčelne vysedeť v krčmách, kým iní „baštrnkujú“ v niektorej politickej strane a šplhajú sa za mandátom. Zpravidla prvé sú ženy, ktoré vedia závideť úspech iným, zanevref na blížnych, ktorým praje šťastie.

Na Brezovej pod Bradlom uvítali si svojho senátora obzvlášť okázale, lebo bol prvým v republike zákonodarcom z Brezovej. Na stanicu dostavily sa aj cechy s odznakmi, hasiči v paráde s motorovou striekačkou a celé obecné zastupiteľstvo. Vítaniu nebolo konca kraja. Iba čo strynka Kopúnech zavolali rezolútne na svojho senátorského manžela:

„Juro, poj už domu, čo ta po nich! Šak ta ešte nájdu. Ved ani všetci nehlasovali na teba, mnohí z nich aj „gajdovali“ a ščil, jako by sa ništ nebolo stalo. Prissám, je to tu hyd!“

A veru pán senátor to natierali pekne vedľa strynky, pozáhumní domov, lebo ich brezovskému senátu je predsedom ich lúba manželka, ktorej je naprosto cudzím pojmom zákonodárska immunita senátorského manžela.

Druhého dňa už sa verejne vedelo, ako skončily, včerajšie voľby. Samospasiteľná strana získala na Slovensku 29, povedz dvacaťdeväť poslanceckých a 14 senátorských mandátov. Ostatné strany „utrply tiež vífazstvo“. Ani jediná nepriznala, že vyviazla z voľieb sotva s celou kožou, nu — a v celom štáte to bolo ešte onakvejšie. Nebolo porazených. Ni jediný časopis nenapísal, že by bola jeho strana prepadla, alebo stratila na mandátoch. Nanajvýš ak priznal: „Naše rady sú zachované. Uhájili sme svoje pozície. Naši voličia vytrvali pod našou zástavou. Nepriatelia odtiahli od hradieb našej strany s rozkrvavenými hnáty. Nepriateľská tlač zúrivo útočila na naše pozície. Odohnali sme nepriateľa. Koalícia je porazená. Opozícia vífazi na celej čiare! Opozícia žalostne porazená, neschopná ďalšej politickej práce. Národ odsúdil škodcov. Buržoazia je rozbitá. Robotnícke masy sú rudé. Bledočervené robotníctvo zavrhuje rudú internacionálu. Nepriatelia cirkvi rozmetení. Pod znakom kríža sme zvíťazili. Koalícia nemožná v starom složení! Bez nás nemožno už vládnuť! Občianku a čo teraz? Bude rudozelená koalícia možná bez čiernych? Konec diktátu buržoázie...!“

Ale zato všetky časopisy svorne písaly o protivných stranách, že sa rozpadávajú, že ich opúšťajú voličia. Strana tá (nikdy nie moja vlastná!) je pošramocená, voličia sa odvracajú od nej s hnušom. A každej politickej strany časopis robí úžasnú eskamotáž s číslicami. Len voľby dosvedčia, ako šikovne možno narábať s číslicami. Každá partaj zostavuje si a porovnáva volebné výsledky tak, že máš dojem o naprostrom jej vífazstve. Je to tanec medzi vajcami, zrovna nedôstojný kultúrneho človeka, dobrý možno pre čitateľa, stranníka menej zbehlého v povolebnej číselnej eskamotáži.

Generálne štáby politických našich strán naučily sa zpravodajstvu zo správ generálnych štábov za vojny. Tým nadobro zmizlo slovo porážka. Na jeho miesto prišlo „odpútanie sa od nepriateľa“, „ústup do pozícií vopred pripravených“, „skrátene fronty“, „úporné odrážanie nepriateľa pred drátenými zásekami“ a podobne.

A z novín nedozvieš sa, či ktorá strana, keď stratila pri týchto voľbách na mandátoch — aj toto otvorene priznala. Keď jej to vytkneš, vysmeje sa ti, označí ňu za tvora nenormálneho, ktorý nevidí ďalej od nosa. Víťazi i porazení jednako jasajú, ale títo poslední iba v časopisoch, doma, v sekretariátoch začínajú čistif svaľujúc značnú časť neúspechov na sekretárov. Všetky politické strany sa smejú, ni jediná neukazuje svojich rán.

Teda není mrzákov, ani porazených! Sú len víťazi a všetci ďakujú voličstvu za podporu pri voľbách. Mestskí a dedinskí zamestanci čistia ulice od letákov, steny od plakátov. Iba na stromoch, opustených stenách, stodolách a mostoch ostávajú ešte krikľavými farbami napísané číslice kandidátiek. O tieto sa už nik nestará, behom volebného obdobia smyje ich voda. Svet sa točí ďalej. Ľudia idú po svojej práci a ponechávajú ďalší politický boj vyvoleným svojim zákonodarcom.

Noviny ešte uvažujú začas o príčinách vzrastu, alebo úpadku tej-ktorej politickej strany. Všeobecne sa konštatuje, že treba národ vychovávať viacej kultúrne, aby sa úspešnejšie hodnotila vykonaná preň práca hospodárska a iná. Očakávalo sa, že pri týchto voľbách nebude treba toľkej demagogie, aká sa tu objavila. Myslelo sa že národ už nenaletí sľubom a planým heslám a ono — opak je pravdou. Kríza iste hľadá nielen vrecká, ale aj charakter. Výsledok sme videli v niekoľkých zjavoch aj v týchto voľbách, bárs už volilo 6 novších ročníkov z mladej generácie, odchovej už československou demokraciou a slovenskou školou.

Ale darmo je tu rekrimovať. Národ si zvolil zákonodarcov, akých mu prezentovali politické strany na svojich kandidátkach. Dľa toho nech sa páči robiť ďalej politiku, lebo všetká moc ide z ľudu a ľud si ju takto prejavil, ako vravia volebné výsledky. Volebné „argumenty“ a „ušľachtilé“ spôsoby presviedčania voličov z doby predvolebnej agitácie zrieme aj na parkanoch záhrad v bratislavskom Štefánikovom sade, v Horskom parku. Ruka natieračov primitívnymi mazaninami z čiernej barvy naniesla na parkany viacej komunistických hviezd a hesiel na pr.: „Hanba sociálnym demokratom!“ „Bozaj ich v ...!“ „Hanba autonomistom!“ „Nech žijú soviety!“ Na parkanoch skvie sa niekoľko ledabyľe nakreslených sovietských hviezd a pri každej šibenica,

znázorňujúca obesenú postavu niektorého politického protivníka. Nadpisov je viacej nemeckých, menej už slovenských, ale jeden glbatejší druhého. Darmo je; sme národom kultúrne vyspelým. Svedčia to o nás aj spomenuté agitačné kresby. Máme nesporne veľký presviedčavý talent.

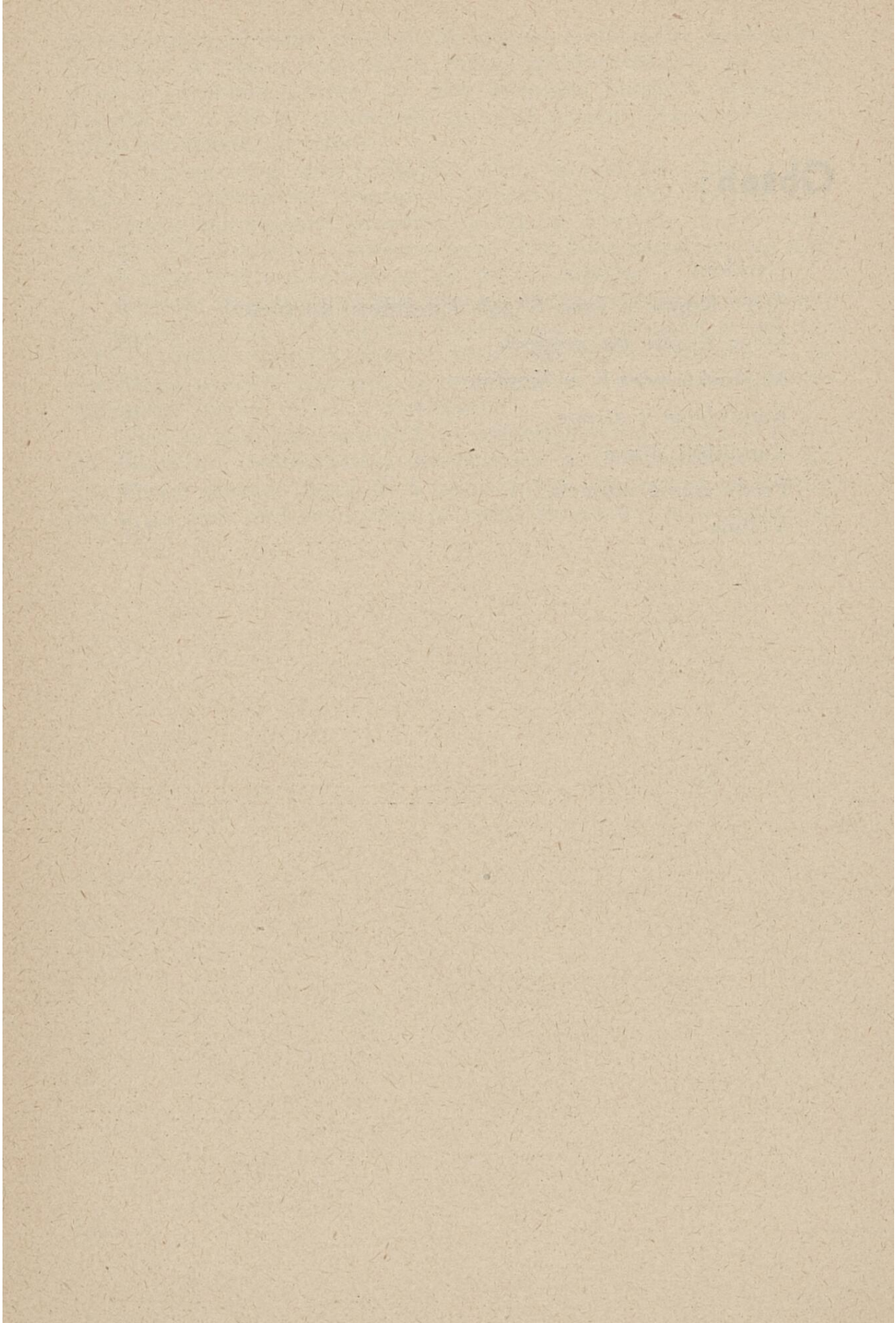
Vyvolení sú aj naši hrdinovia, strýc Kopún do senátu a Ján Rágala do poslaneckej snemovne. Zvedaví ste milí čitatelia, ako títo dvaja zákonodarcia pracovali politicky v sneme, vedľa neho a inde? To vám ešte nemôžeme prezradiť, lebo parlament sa síde až 18. júna 1935 a pracovať sa len potom započne.

Budeme sledovať politickú činnosť týchto zákonodarcov z našej strany v kraji Trnavskom. Pousilujeme sa zaznačiť si ich výkony a oznámiť svojho času i širšej verejnosti. Uvidíme, či sa dokážu na svojich miestach, čo v nich získa v prvom rade samospasiteľná strana, národ a republika.

Sluší sa nám ešte zaznačiť, že samospasiteľná strana vkročila do zemského zastupiteľstva slovenského s 12 poslančikami. Ku vyvoleným dostane aspoň 6—8 menovaných odborníkov, nuž bude mať aj tu dosť silné zastúpenie na spásu Slovenskej zeme a národa.

Obsah:

Úvodom	3
Strýc Kopún a Jano Rágala kandidujú do snemu . .	5
Strýc Kopún na zvedoch	10
Vojenská porada u Kopúnov	15
Kandidácia v strane	19
Kandidáti doma	68
Predvolebná agitácia	79
Volíme	147

Autor vydal:

PÁN OTEC KAŠNÍK,

komedia. Nákladem G. E. Bežu v Trnave r. 1921.

SVÁKO RAGAN Z BREZOVEJ I. DIEL,

humoresky. Nákladem Daniela Pažického na Myjave r. 1927.

SVÁKO RAGAN Z BREZOVEJ II. DIEL,

humoresky. Nákladem Daniela Pažického na Myjave r. 1929.

SVÁKO RAGAN Z BREZOVEJ III. DIEL,

*humoresky. Nákladem Daniela Pažického na Myjave r. 1931.
Všetky tri diely tvoria prvú trilogiu slovenského humoru.*

PAMATI NÁHRADNÉHO UČITEĽA,

*humoristický román folklorový. Nákladem vydavateľstva
„Slovenskej krajiny“ v Žiline — Košiciach, rok 1930.*

OD LABORCA, HORNÁDU, OD VÁHU I OD DUNAJA,

humoresky. Nákladem Daniela Pažického na Myjave r. 1930.

FIGLIARI,

humoresky. Nákladem Daniela Pažického na Myjave r. 1933.

ROZMARNÉ HISTORKY,

v tlači.